

Streekplan Gelderland 2005

-- kansen voor de regio's --

Vastgesteld door Provinciale Staten op 29 juni 2005
Provincie Gelderland (PS2005-413)

Inhoudsopgave

0. Inleiding	7
0.1. Algemeen	7
0.2. Verticale afstemming: het streekplan tussen andere overheidsplannen	7
0.3. Horizontale afstemming	8
0.4. Interactieve voorbereiding	8
0.5. De wettelijke kaders voor het streekplan	9
1. Uitgangspunten voor het ruimtelijk beleid	11
1.1. Inleiding	11
1.2. Trends en ontwikkelingsrichting	11
1.3. Gelderland in z'n ruimtelijke context	13
1.3.1. Gelderland in Europees perspectief	13
1.3.2. Gelderland in nationaal perspectief	14
1.3.3. Gelderland: de samenstellende delen	15
1.4. Uitgangspunten voor ruimtelijk beleid	17
1.4.1. Regionale inzet	18
1.4.2. Versterking ruimtelijke kwaliteit	19
1.5. Provinciale ruimtelijke hoofdstructuur	23
1.6. Doelstellingen	25
2. Generiek beleid	27
2.1. Stedelijke ontwikkeling	27
2.1.1. Algemeen	27
2.1.2. Wonen	30
2.1.3. Sociaal-culturele functies	31
2.1.4. Werken	31
2.1.5. Duurzame waterhuishouding en stedelijk gebied	34
2.1.6. Infrastructuur	34
2.1.7. Groen in en om de stad	35
2.2. Locatiebeleid	35
2.3. Functieverandering van gebouwen in het buitengebied	39
2.3.1. Doelstellingen bij functieverandering	39
2.3.2. Verevening	40
2.3.3. Algemene voorwaarden	41
2.3.4. Functieverandering naar wonen	41
2.3.5. Functieverandering naar werken of woon-werkcombinaties	42
2.3.6. Regionale beleidsinvulling	43
2.3.7. Maatwerk voor bijzondere situaties	43
2.4. Water	44
2.4.1. Ruimte voor de rivieren	44
2.4.2. Regionale waterberging	46
2.4.3. Drinkwater	47
2.5. Aardkunde	47
2.6. Cultuurhistorie	48
2.6.1. Archeologie	49
2.6.2. Historische geografie	50
2.7. Ruimtelijk beleid voor natuur in Gelderland	50
2.7.1. Ecologische hoofdstructuur (EHS)	51
2.7.2. EHS-natuur	53
2.7.3. EHS-verweving	53
2.7.4. (Robuuste) ecologische verbindingzones	53
2.7.5. Saldobenadering EHS	54
2.7.6. Waterafhankelijke natuur	54
2.7.7. Doorwerking EHS naar bestemmingsplannen	55
2.7.8. Natuur buiten de EHS	55
2.7.9. Bos	55

2.7.10.	Natuur –en boscompensatie	56
2.8.	Landgoederen	56
2.9.	Land- en tuinbouw	57
2.9.1.	Ontwikkeling	57
2.9.2.	Uitgangspunten en afbakening	58
2.9.3.	Grondgebonden landbouw	58
2.9.4.	Glastuinbouw	58
2.9.5.	Intensieve veehouderij	60
2.9.6.	Teeltondersteunende voorzieningen	62
2.10.	Groen in en om de stad	63
2.11.	Ruimtelijk beleid voor stilte	64
2.12.	Landschap	64
2.12.1.	ontwikkeling en doel	64
2.12.2.	Ruimtelijke ontwikkeling met kwaliteit	64
2.12.3.	Waardevolle landschappen	65
2.12.4.	Landschap algemeen	70
2.12.5.	Groene wiggen	71
2.12.6.	Uitvoering landschapsbeleid	71
2.13.	Recreatie & Toerisme	71
2.13.1.	Regionale sturingsmethodiek	71
2.13.2.	Extensieve verblijfsrecreatie	72
2.13.3.	Extensieve dagrecreatie	72
2.13.4.	Intensieve verblijfsrecreatie	72
2.13.5.	Intensieve dagrecreatie	75
2.14.	Defensie	75
2.15.	Duurzame energievoorziening	76
2.15.1.	Windturbines	76
2.15.2.	Energieproductie uit biomassa	77
2.15.3.	Bodem als energiebron	78
2.16.	Baggerspecie	78
2.17.	Bouwgrondstoffen	78
2.17.1.	Uitgangspunten	78
2.17.2.	Taakstelling beton- en metselzand	79
2.17.3.	Uiterwaarden	79
3.	Regiospecifiek beleid	81
3.1.	Regionale structuurvisies als bouwsteen	81
3.2.	REGIOPARAGRAAF KAN	82
3.2.1.	Kwaliteitsbeeld	82
3.2.2.	Ambitie van de regio	83
3.2.3.	Beleid voor de planperiode	84
3.3.	REGIOPARAGRAAF STEDENDRIEHOEK	92
3.3.1.	Kwaliteitsbeeld	92
3.3.2.	Ambitie van de regio	93
3.3.3.	Beleid voor de planperiode	95
3.4.	REGIOPARAGRAAF VALLEI	101
3.4.1.	Kwaliteitsbeeld	101
3.4.2.	Ambitie van de regio	102
3.4.3.	Beleid voor de planperiode	103
3.5.	REGIOPARAGRAAF NOORD-VELUWE	110
3.5.1.	Kwaliteitsbeeld	110
3.5.2.	Ambitie van de regio	111
3.5.3.	Beleid voor de planperiode	112
3.6.	REGIOPARAGRAAF ACHTERHOEK	119
3.6.1.	Kwaliteitsbeeld	119
3.6.2.	Ambitie van de regio	120
3.6.3.	Beleid voor de planperiode	121
3.7.	REGIOPARAGRAAF RIVIERENLAND	127
3.7.1.	Kwaliteitsbeeld	127
3.7.2.	Ambitie van de regio	128
3.7.3.	Beleid voor de planperiode	129

4.	De uitvoering en doorwerking van het streekplan	135
4.1.	Inleiding	135
4.2.	Uitvoering door realisatie van projecten	136
4.2.1.	Ontwikkelingsplanologie als kader	136
4.2.2.	Ontwikkelingsplanologie in het licht van de hoofddoelstellingen van dit streekplan	137
4.2.3.	Van ontwikkelingsopgaven naar uitvoering	141
4.3.	Uitvoering via doorwerking van het beleid	142
4.3.1.	De invulling van het toelatingsbeleid; van plantoetsing naar planbegeleiding.....	142
4.3.2.	Doorwerking van het beleid	143
4.4.	Uitvoering en planflexibiliteit.....	145
4.5.	Monitoring.....	147

Kaartmateriaal

Het streekplan bevat twee type kaarten: plankaarten en themakaarten. De plankaarten hebben een planstatus. De themakaarten zijn in het algemeen toelichtend van aard. In enkele gevallen hebben (onderdelen van) de themakaart een planstatus, dit is specifiek aangegeven in de legenda bij de betreffende themakaart.

De **plankaarten** zijn:

Beleidskaart 'ruimtelijke structuur' (losbladig)

Beleidskaart 'ruimtelijke ontwikkeling' (losbladig)

Onderdelen van de themakaarten hebben status van plankaart, voorzover specifiek aangegeven in de legenda bij de betreffende kaart.

De **themakaarten** zijn:

Signaleringskaart (losbladig)

Beschermingskaart (losbladig)

Compositiekaart (6 x losbladig)

1. Gelderland in N.W.-Europees verband	(par. 1.3.2)
2. Specifieke Kwaliteiten	(par. 1.4.2)
3. Waardenkaart	(par. 1.4.2)
4. Signaleringskaart	(par. 1.4.2)
5. Knooppunten in vervoersnetwerken	(par. 1.4.2.2)
6. Waterhuishouding en verstedelijking 1	(par. 2.1.5)
7. Verstedelijking	(par. 2.2)
8. Waterhuishouding en verstedelijking 2	(par. 2.2)
9. Ruimte voor de rivier	(par. 2.4.1)
10. Regionale waterberging	(par. 2.4.2)
11. Drinkwaterwinning	(par. 2.4.3)
12. Aardkunde	(par. 2.5)
13. Cultuurhistorische identiteiten	(par. 2.6)
14. Archeologie	(par. 2.6.1)
15. Historische geografie	(par. 2.6.2)
16. Historische (steden)bouw	(par. 2.6.2)
17. Ecologische hoofdstructuur	(par. 2.7.1)
18. Natuur	(par. 2.7.6)
19. Landgoederen	(par. 2.8)
20. Intensieve veehouderij	(par. 2.9.5)
21. Stilte	(par. 2.11)
22. Waardevol Landschap	(par. 2.12.3)
23. Nationale en waardevolle landschappen	(par. 2.12.3)
24. Open gebieden	(par. 2.12.3)
25. Recreatie	(par. 2.13.4)
26. Gemeenten en regio's	(par. 3.1)

0. Inleiding

0.1. Algemeen

Voor u ligt het streekplan Gelderland 2005. Dit plan is vastgesteld door Provinciale Staten van Gelderland op 29 juni 2005.

Een streekplan geeft de beleidskaders aan voor de ruimtelijke ontwikkeling in de komende tien jaar. Deze beleidskaders zijn bepaald door Provinciale Staten. In die zin is het een politiek wilsdocument.

De Gelderse samenleving is dynamisch. Ook het ruimtegebruik verandert snel.

In 1996 is het vorige Gelderse Streekplan vastgesteld. De planperiode van dat plan loopt uiterlijk in 2006 ten einde. Hoog tijd voor een nieuwe visie op de ruimte en het gebruik daarvan in de volgende tien jaar!

Dit streekplan voorziet in een integrale herziening van het vigerende ruimtelijke beleid van de provincie Gelderland (streekplan Gelderland 1996 en de daaropvolgende partiële herzieningen).

Dit streekplan is er op gericht de verschillende functies in regionaal verband een zodanige plek te geven dat de ruimtelijke kwaliteiten worden versterkt en er zuinig en zorgvuldig met de ruimte wordt omgegaan. Om de afstemming met regionale ontwikkelingen te optimaliseren is dit streekplan mede gebaseerd op regionale structuurvisies die zijn aangeleverd door de Gelderse regio's. De provincie wil sterker inzetten op regionale afstemming in ruimtelijke ontwikkeling. Daarom vraagt de provincie de samenwerkende overheden de diverse ruimtelijke opgaven in regionale plannen en programma's af te stemmen op de ruimtelijke structuur. Na de vaststelling van de hoofdlijnen van het ruimtelijk beleid tot 2015 in het streekplan, staat de ontwikkeling van het provinciaal ruimtelijk beleid niet stil. In die zin is dit streekplan een kaderscheppend plan voor diverse uitwerkingen. Zo zijn er uitwerkingen van dit streekplan nodig, om de resultaten van regionale afstemming vast te leggen. Dat geldt in het bijzonder voor de elementen uit regionale plannen die van provinciaal belang zijn.

0.2. Verticale afstemming: het streekplan tussen andere overheidsplannen

Het streekplan is een schakel tussen rijks- en gemeentelijke plannen op het gebied van ruimtelijke ordening. Nationaal ruimtelijk beleid werkt grotendeels via het streekplan door naar gemeentelijk ruimtelijk beleid.

Op 15 maart 2005 is de Nota ruimte gepubliceerd, als afronding en actualisering van de procedures die vorige kabinetten hebben gevoerd met betrekking tot de Vijfde nota Ruimtelijke ordening. Hiermee ontstaat een andere beleidscontext voor provinciaal ruimtelijk beleid. Het rijk stelt zich alleen verantwoordelijk voor de selectie van gebieden en beleidsthema die zijn getypeerd als 'van nationaal belang'. In dit streekplan is geanticipeerd op de belangrijkste beleidslijnen uit de Nota Ruimte. Dit geldt voor de 'sturingsfilosofie' (decentraal wat kan, centraal wat moet), de gerichtheid op regio's, participatie van betrokkenen en de ontwikkelingsgerichte aanpak. Dit geldt ook voor de hoofddoelstelling van beleid en voor beleidsstrategieën als 'duurzame ontwikkeling', 'meebewegen met water', 'investeren in natuurkwaliteit', 'landschapontwikkeling' en de implementatie van economische en sociaal-culturele versterking in 'stedelijke netwerken' en 'vitaal platteland'.

Dit streekplan draagt bij aan de realisering van de Nationale Ruimtelijke Hoofdstructuur zoals in de Nota Ruimte weergegeven, door deze als ruggengraat te beschouwen voor de Provinciale Ruimtelijke Hoofdstructuur. Naast de doorwerking van rijksbeleid verwacht de rijksoverheid van provincies een sterk regisserende rol voor de begeleiding van regionale ontwikkelingen. In dit streekplan wordt daar invulling aan gegeven, waarbij – op basis van het subsidiariteitsbeginsel – zo veel mogelijk beleidsvrijheid wordt geboden aan (samenwerkende) gemeenten.

Tevens is een fundamentele herziening van de Wet op de Ruimtelijke Ordening in procedure. Verwacht wordt dat deze wetswijziging in 2007 van kracht zal worden.

Dit streekplan is gebaseerd op de vigerende Wet op de Ruimtelijke Ordening. Bij de opzet van dit streekplan is wel zo veel mogelijk geanticipeerd op de herziening van de WRO door de visie en uitgangspunten te onderscheiden van generiek en regiospecifiek beleid en door duidelijk af te bakenen wat van provinciaal belang wordt geacht.

0.3. Horizontale afstemming

De provincie Gelderland actualiseerde in het begin van de Statenperiode 2003-2007 haar (middel)langetermijn omgevingsbeleid. Dat is gebeurd door de vaststelling van plannen voor milieu (GMP3), water (WHP3), verkeer & vervoer (PVVP2) en ruimtelijke ordening. Daarnaast heeft de provincie ook recent de Reconstructieplannen voor Achterhoek/Liemers, Veluwe en Vallei vastgesteld. Bij de bepaling van het omgevingsbeleid spelen ook andere Gelderse beleidsnota's een belangrijke rol, zoals het sociaal-economisch beleidsplan (Trekkraft), Woonvisie Gelderland, nota Belvoir2.

De strategische omgevingsplannen zijn in afzonderlijke documenten vastgelegd. De diverse invalshoeken van het omgevingsbeleid zijn wel integraal afgestemd. De ruimtelijke implicaties van de beleidskeuzen zijn in de eerder vastgestelde plannen meegewogen, en de keuzen t.a.v. milieu, water, verkeer & vervoer, economie en landelijk gebied zijn in dit streekplan ruimtelijk vertaald.

Op basis van het Statenakkoord 2003-2007 krijgt de afstemming z'n vervolg door middel van integrale regionale uitvoeringsprogramma's voor de zes Gelderse WGR-regio's (samenwerkende gemeenten op basis van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen).

0.4. Interactieve voorbereiding

Gedeputeerde Staten hebben bij de voorbereiding van dit streekplan intensief overleg gepleegd met maatschappelijke organisaties, regio's, gemeenten, waterschappen, inwoners van Gelderland en het rijk.

De provincie Gelderland heeft de discussie over het nieuwe ruimtelijke beleid in het najaar van 2002 gestart met het publiceren van 'Koersen op kwaliteit'. In november 2002 is over een aantal hoofdthema's gediscussieerd in het zogenaamde 'koersdebat'. De reacties van burgers en maatschappelijke organisaties zijn verwerkt in de 'Agenda voor het nieuwe streekplan van Gelderland (ANS)'. Deze agenda is op 25 februari 2003 vastgesteld door Gedeputeerde Staten en besproken met de Provinciaal Planologische Commissie (PPC) en de Statencommissie Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting.

In 'ANS' is aangegeven dat het ruimtelijk beleid voor de periode 2005-2015 gericht moet zijn op:

- een kwalitatieve benadering,
- een ontwikkelingsgerichte aanpak waarbij de provincie minder gedetailleerd bestemmingsplannen toetst,
- gebiedsgericht - regionaal gedifferentieerd ruimtelijk beleid, en
- het begeleiden van het (ruimtelijke) planvormingsproces.

Na de verkiezingen van de Provinciale Staten in maart 2003 hebben Provinciale Staten in haar nieuwe samenstelling het Statenakkoord voor de periode 2003-2007 vastgesteld. Daarin is de inhoud van de 'Agenda Nieuw Streekplan' vastgelegd als het vertrekpunt voor het nieuwe streekplanbeleid.

Om uitwerking te geven aan het streven om het provinciaal beleid meer gebiedsgericht in te vullen hebben – op verzoek van de provincie – de zes Gelderse (WGR-)regio's KAN (Knooppunt Arnhem Nijmegen), Stedendriehoek, Vallei, Noord-Veluwe, Rivierenland, Achterhoek regionale structuurvisies opgesteld. De Gelderse regio's hebben hiermee een belangrijke bijdrage geleverd aan het streekplan dat nu voor u ligt.

In het najaar van 2003 is een bijeenkomst georganiseerd waar alle betrokkenen van gedachten hebben gewisseld over de relatie tussen regionale structuurvisies en de ontwikkelde generieke beleidslijnen. Als inbreng in deze discussie hebben GS op 4 november 2003 de zogenaamde Denklijnennotitie Streekplan 2004 vastgesteld en besproken met de Statencommissie Ruimtelijke ordening & Volkshuisvesting en de PPC. De regio's hebben de generieke beleidslijnen betrokken bij de totstandkoming van de regionale structuurvisies.

De uitkomsten van de diverse bouwstenen en discussies zijn op 16 maart 2004 door Gedeputeerde Staten vastgelegd in de 'Hoofdlijnennota voor het Streekplan'. Daarover is in het voorjaar 2004 wederom met de PPC, de Statencommissie ROV en met alle betrokkenen van gedachten gewisseld en heeft bestuurlijk overleg met rijk, waterschappen, gemeenten (in WGR- of regionaal verband) en maatschappelijke organisaties plaatsgevonden.

Tijdens de voorbereiding van dit streekplan is het 'watertoetsproces' doorlopen. In bijlage 2 zijn de wateradviezen van de Gelderse waterbeheerders opgenomen, in de zogenaamde 'waterparagraaf'. Tevens ligt aan het streekplan een milieुरapport ten grondslag dat is opgesteld op grond van de Europese Richtlijn 2001/42/EG voor Strategische milieubeoordeling. Bij de besluitvorming hebben Gedeputeerde Staten de uitkomsten van de

strategische milieubeoordeling betrokken. De motivering van de keuzen in het streekplan op basis van de strategische milieubeoordeling is nader toegelicht in bijlage 1.

De strategische milieubeoordeling van het streekplan is separaat verschenen.

0.5. De wettelijke kaders voor het streekplan

In het Streekplan Gelderland leggen Provinciale Staten de toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen voor het provinciale grondgebied op hoofdlijnen vast. De hoofdlijnen van beleid zijn een resultaat van afweging van alle ruimtelijk relevante belangen zowel op rijks-, provinciaal als regionaal niveau. Deze bevoegdheid is neergelegd in art. 4a van de Wet op de Ruimtelijke Ordening.

Op grond van het Besluit op de ruimtelijke ordening bestaat een streekplan uit:

- een beschrijving van de meest gewenste ontwikkelingen in hoofdlijnen en zo nodig de fasen waarin deze ontwikkelingen zich zouden moeten of kunnen voltrekken;
- één of meer kaarten met bijbehorende verklaring waarin deze hoofdlijnen voorzover mogelijk in beeld worden gebracht.

Daarnaast bevat het streekplan toelichtende teksten en kaarten, waarin de aan het plan ten grondslag liggende gedachten en de uitkomsten van onderzoek en overleg zijn neergelegd. Voor zover nodig bevat de toelichting ook een beschrijving van de wijze waarop en de termijn waarbinnen bedoelde plannen zullen worden herzien. Ingevolge art. 5 Wet op de Ruimtelijke Ordening dient een streekplan in beginsel tenminste één maal in de tien jaar te worden herzien.

Het streekplan geeft – binnen de kaders van het rijksbeleid – op regionale schaal aan met welke waarden en ontwikkelingen bij het opstellen van ruimtelijke plannen rekening moet worden gehouden. Het streekplan bevat geen beleidsuitspraken die rechtstreeks doorwerken naar de burger. Het geeft wel (in gradaties) indicaties voor – op provinciaal en regionaal niveau bezien – gewenste ontwikkelingsrichtingen voor de planperiode, met een doorkijk naar de langere termijn. Het streekplan biedt in die zin een inspiratiebron en een indicatief afwegingskader voor regio's en gemeenten bij de opstelling van hun ruimtelijke plannen.

Om flexibel in te kunnen spelen op toekomstige ontwikkelingen is het afwegingskader in het streekplan globaal geformuleerd, zonder afbreuk te doen aan gewenste duidelijkheid en rechtszekerheid. Het streekplan is geen vrijblijvend beleidsinstrument. De in het streekplan opgenomen beleidsuitspraken bezitten verschillende graden van 'hardheid'. De Wet op de Ruimtelijke Ordening geeft dit in art. 4a, lid 10 ook aan: "bij een streekplan wordt bepaald in hoeverre Gedeputeerde Staten, volgens bij het plan aan te geven regelen het plan moeten uitwerken en binnen bij het plan te bepalen grenzen van het plan mogen afwijken".

Dit streekplan bevat een aantal uitspraken met het predicaat 'essentieel'. Bij vaststelling van het streekplan markeren Provinciale Staten met essentiële beleidsuitspraken de 'grenzen' waar Gedeputeerde Staten als dagelijks bestuur niet van mogen afwijken. De inhoud van deze beleidsuitspraken zijn dermate essentieel dat ruimtelijke ingrepen die daarmee in strijd zijn alleen door Gedeputeerde Staten kunnen worden goedgekeurd nadat Provinciale Staten door middel van een (partiële) streekplanherziening het beleid heeft gewijzigd. De essentiële beleidsuitspraken in hoofdstuk 2 zijn in **vetcursief** aangegeven.

De overige beleidsuitspraken in dit plan hebben deze status niet. Het zijn evengoed richtinggevende beleidsuitspraken waar plannen aan worden getoetst. Wanneer zich een ontwikkeling voordoet die niet past binnen deze richtinggevende beleidsuitspraken kunnen Gedeputeerde Staten overwegen een afwijkingsprocedure te volgen.

De doorwerking van het streekplan wordt nader uiteengezet in hoofdstuk 4.

Ook komt hier aan de orde hoe het streekplan als één van de Gelderse strategische omgevingsplannen het kader vormt voor ontwikkelingsplanologie en streekplanuitwerkingen.

Het streekplan bevat twee type kaarten: plankaarten en themakaarten. De plankaarten hebben een planstatus. De themakaarten zijn in het algemeen toelichtend van aard. In enkele gevallen hebben (onderdelen van) de themakaart een planstatus, dit is specifiek aangegeven in de legenda bij de betreffende themakaart.

De beleidskaart 'ruimtelijke structuur' is gelaagd van opbouw. In voorkomende gevallen zijn er meerdere beleidscategorieën op hetzelfde gebied van toepassing. Het betreft dan gebieden met een meervoudige betekenis. Alleen de 'zwaarste' beleidscategorie is op de beleidskaart weergegeven. Zo is 'onder' de aanduiding 'EHS-natuur', 'EHS-verweving' of 'zoekgebied waterberging' in veel

gevallen de beleidscategorie 'extensiveringsgebied' en/of 'waardevol landschap' aanwezig. Of die 'onderliggende' beleidscategorieën ook van toepassing zijn op een gebied is na te gaan door de betreffende themakaart te raadplegen.

Leeswijzer:

Hoofdstuk 1 bevat de uitgangspunten voor het ruimtelijk beleid. Dit hoofdstuk is verklarend en onderbouwend van aard.

Hoofdstukken 2 t/m 4 bevatten de beleidsteksten. Deze hoofdstukken bevatten beleidstekst en toelichtingen. De toelichtingen zijn gedrukt in een kleinere letter op een gele achtergrond (zoals het tekstblok voor deze leeswijzer).

1. Uitgangspunten voor het ruimtelijk beleid

1.1. Inleiding

In dit hoofdstuk worden de ruimtelijk relevante trends en ontwikkelingen weergegeven die op lange termijn spelen. Daarnaast worden de Gelderse structuurkenmerken getypeerd. In het verlengde van deze twee wordt aan de hand van uitgangspunten weergegeven hoe ontwikkelingen worden betrokken op de structuurkenmerken van Gelderland gericht op een duurzame en kwalitatief hoogwaardige ruimtelijke ontwikkeling.

Daarnaast zijn de doelstellingen van het ruimtelijk beleid in dit hoofdstuk beschreven. Tevens wordt beschreven hoe de kartografische informatie in dit streekplan is gestructureerd.

Dit hoofdstuk bevat de context van het provinciaal ruimtelijk beleid voor de planperiode, zoals dat in generieke zin in hoofdstuk 2 staat beschreven en in regio-specifieke zin in hoofdstuk 3. De in dit hoofdstuk geschetste ontwikkelingsrichtingen en uitgangspunten wordt in de hoofdstukken 2 en 3 geconcretiseerd in beleidskaders voor Gelderland en de Gelderse regio's in de planperiode. De uitgevoerde strategische milieubeoordeling bij dit streekplan heeft betrekking op de beleidskeuzen die zijn verwoord in de hoofdstukken 2 en 3. Hetzelfde geldt voor de uitgevoerde watertoets. In de bijlage zijn de motiveringen t.a.v. strategische milieubeoordeling en watertoets opgenomen.

1.2. Trends en ontwikkelingsrichting

Het streekplan Gelderland is opgesteld tegen de achtergrond van een aantal trends in de maatschappelijke ontwikkeling. Deze zijn gesignaleerd in diverse periodieke Gelderse onderzoeksrapportages (o.a. omgevingsrapportage) en worden hier kort samengevat.

Maatschappelijke trends kleuren de wijze waarop aanspraak op de ruimte wordt gemaakt. Internationalisering, specialisering, emancipatie, individualisering, vergrijzing en ontgroening, grotere mobiliteitsmogelijkheden, informatie- en kenniseconomie, ontwikkelingen in de landbouw, klimaatwijziging, veranderende woonvoorkeuren, veranderende onderwijs- en zorgbehoeften, schaalvergroting in voorzieningen, groeiende behoefte aan ontspanning en vermaak zijn trends die in de komende decennia de aard en omvang van de ruimtevrage bepalen.

Demografische en sociaal-culturele ontwikkeling

Demografische ontwikkelingen als afnemende bevolkingsgroei, vergrijzing en ontgroening, maar ook meerkleurigheid door integratie van migranten, hebben invloed op de culturele verscheidenheid en verschillen in leefstijlen. Door individualisering en vergrijzing neemt de gemiddelde huishoudensomvang af. Ook al neemt de snelheid van de bevolkingsgroei af, naar verwachting zal de bevolkingsomvang in Gelderland nog enkele decennia toenemen. Binnen het bebouwd gebied van de Gelderse steden en dorpen is onvoldoende ruimte om die toename te accommoderen.

Schaalvergroting, informatie-technologie, stijgende arbeidsdeelname van vrouwen, immigratie, veranderende functie van het landelijk gebied hebben allemaal invloed op het sociaal-culturele leven.

De sociale cohesie en leefbaarheid komen onder druk te staan. Overheden kunnen via ruimtelijke maatregelen het sociaal-culturele klimaat beperkt beïnvloeden. De schaalvergrotings- en specialisatietendensen in publieke en private (zorg)voorzieningen leiden tot aanzienlijke verschuivingen in de sociaal-culturele infrastructuur. Deze dynamiek is zodanig groot dat een vertaling in ruimtelijke normering of eisen aan de ruimtelijke inrichting vanuit de sociaal-culturele invalshoek ongewenste effecten heeft.

De demografische ontwikkeling leidt tot een blijvende behoefte aan uitbreiding en transformatie van de woningvoorraad. Het woningaanbod zal moeten toenemen om aan de vraag te voldoen. Dit geldt zowel voor de omvang als de aard. Het woningaanbod zal aan de veranderende kwalitatieve vraag moeten beantwoorden. Vergrijzing betekent tevens dat de zorgbehoefte zal toenemen. In combinatie met de behoefte om zo lang mogelijk zelfstandig te wonen, zal dit eisen stellen aan de beschikbaarheid en bereikbaarheid van voorzieningen. Met ruimtelijke maatregelen kan worden bijgedragen aan de bereikbaarheid van sociaal-culturele voorzieningen op lokaal en regionaal niveau. Op lokaal en regionaal niveau moet in ruimtelijke plannen de sociaal-culturele

dimensie sterk meewegen. Te denken valt aan het realiseren van multifunctionele ontmoetingsplekken, goede zorgarrangementen, speelruimte en sportvoorzieningen.

Stedelijk gebied

De sociaal-economische en leefbaarheidvraagstukken in de steden zijn complex. Een groot deel van de bebouwing is gerealiseerd in de laatste 50 jaar. Er is sinds 1945 snel veel gebouwd. Veel van die woon- en werkgebieden zijn betrekkelijk eenzijdig van opzet en beantwoorden niet aan hedendaagse en toekomstige kwaliteitseisen. Kansarmen en migranten vestigen zich vooral in goedkopere wijken. De sociaal-culturele samenstelling wordt te eenzijdig, mede doordat relatief welvarenden zich buiten de stad vestigen in omliggende kernen, bij gebrek aan gewenste vestigingsmilieus in de stad.

Hoewel steden veel belangrijke functies voor de omliggende regio vervullen (werkgelegenheid, voorzieningen in sociaal-culturele zin) neemt het draagvlak voor de instandhouding of de verbetering van het kwaliteitsniveau van stedelijke voorzieningen af door het steeds grotere aandeel minder draagkrachtige inwoners.

Stedelijke agglomeraties functioneren steeds meer als brandpunten van de economie, mede als gevolg van het toenemende belang van de 'diensten- en kenniseconomie'. Internationale competitie speelt zich op het niveau van de stedelijke regio's af. Het gaat hierbij steeds meer om de onderlinge verbanden tussen steden en omliggende regio's die samen netwerken vormen.

De 'markten' van vraag en aanbod voor wonen, werken en voorzieningen functioneren steeds meer op regionale schaal, met tot gevolg een steeds groter beslag op de capaciteit van de aanwezige vervoersmodaliteiten in de regio. Zo ontwikkelen voorzieningen zich steeds meer tot een complementair pakket van een deels gespecialiseerd aanbod aan voorzieningen. Voorbeelden van dergelijke voorzieningen zijn: ziekenhuizen, grote culturele voorzieningen, woonzorg-servicezones, sportaccommodaties, (clusters van) scholen. Aansluiting van dit soort voorzieningen op een goede (openbare) vervoersinfrastructuur is essentieel voor de bereikbaarheid in regionaal verband.

In de komende decennia zijn veel wijken in de stad toe aan renovatie en herstructurering. Stedelijke vernieuwing, moet de leefbaarheid vergroten en er aan bijdragen dat de bevolkingssamenstelling – in sociaal-culturele en sociaal-economische zin – van de steden diverser wordt door een breder aanbod aan woon- en werkmilieus. Dit is een opgave die niet alleen door de steden kan worden opgelost. Regionale afstemming, samenwerking en taakverdeling is noodzakelijk, niet alleen in het aanpakken van problemen maar ook in het oppakken van kansen.

Landelijk gebied

Eeuwenlang heeft de rurale economie een belangrijk aandeel gehad in de duurzame en stabiele ontwikkeling van Gelderland. De vitaliteit en kwaliteit van het landelijk gebied (en de kernen daarin) staat nu onder druk. De primaire productie van land- en tuinbouw heeft een steeds kleiner aandeel in de regionale economie en veel agrarische takken kampen met achterblijvende rendementen. Het aantal agrarische bedrijven neemt sterk af. De agrarische productie is sterk geïntensiveerd. Vooral intensieve tuinbouw (glas) is een groeiende tak.

Schaalvergroting in de grondgebonden productietakken heeft geleid tot verschraling van de landschapsstructuur: de toegankelijkheid van het buitengebied is sterk afgenomen. De landbouw kan haar historische rol als drager en beheerder van de kwaliteiten van groene ruimte steeds minder vervullen.

Ook de kwaliteit van de natuur staat onder druk, mede als gevolg van versnippering van ecologische verbanden, en de milieukwaliteit van bodem en water. De gebruiksintensiteit van het buitengebied in het algemeen en de toename van vervoersinfrastructuur heeft hier aan bijgedragen.

De vitaliteit van de kernen in het landelijk gebied staat ook onder druk door 'ontgroening'. Verhoudingsgewijs veel jongeren vestigen zich elders. In combinatie met schaalvergrotingstendensen in voorzieningen tast dit de leefbaarheid aan. De betekenis van de vrijetijdseconomie neemt toe.

Voor een samenhangende impuls in het functioneren van het landelijk gebied worden in de komende jaren Reconstructieplannen Achterhoek-Liemers, Veluwe en Vallei uitgevoerd in het kader van de Reconstructiewet Concentratiegebieden Intensieve Veehouderij. Met het realiseren van de ecologische hoofdstructuur wordt het areaal natuurgebieden, agrarisch natuurbeheer en ecologische verbindingzones uitgebreid. Tevens wordt ingezet op verbetering van de noodzakelijke milieu- en waterkwaliteit voor de beoogde natuurdoelen.

Er is behoefte aan nieuwe economische dragers. De omgevingskwaliteit is van grote betekenis als toeristisch-recreatief product. De 'groene' en cultuurhistorische rijkdom van Gelderland biedt aanknopingspunten voor verdere ontplooiing van het toeristisch en recreatieve profiel. Door het ruimtelijk beleid voor stad en land op

regionale schaal af te stemmen, moeten regio's meer als complete woon-, recreatie- en werkmilieus gaan functioneren.

Omgevingskwaliteit

De kwaliteit van de omgeving is een noodzakelijke voorwaarde voor een sterke (internationale) concurrentiepositie. Het gaat om zaken als veiligheid, gezondheid en duurzaamheid, milieubasiskwaliteit (bodem, lucht, water), droge voeten en sociaal-culturele cohesie. Aan dergelijke basiskwaliteitseisen moet worden voldaan. Het Gelders Milieu Plan voorziet in een aanpak waarbij voor een aantal milieuproblemen in 2010 tenminste de milieubasiskwaliteit moet zijn bereikt.

Naast basiskwaliteiten zijn er specifieke kwaliteiten die op regionale schaal spelen. Regio's kunnen zich onderscheiden met specifieke kwaliteiten en identiteiten. Bepalende kenmerken daarin zijn economische structuur, cultuurhistorische patronen, onderwijs- en cultuuraanbod, toegankelijke groene omgeving, landschappelijke en natuurlijke diversiteit, ontspannings- en recreatieve mogelijkheden.

Profilering als vestigings- of verblijfmilieu overstijgt het niveau van afzonderlijke gemeenten, en is vooral relevant op regionaal niveau. Zowel basiskwaliteit als specifieke ruimtelijke kwaliteiten zijn in de ruimtelijke planning van stad én land van belang. Dat geldt ook voor de volgende twee onderwerpen.

Water

Voorziede klimaatsveranderingen maken het noodzakelijk meer ruimte te reserveren om water vast te houden, voor (regionale) waterberging en voor het veilig verwerken van rivierhoogwaters. Rekening moet worden gehouden met extreme waterafvoeren door de grote rivieren én met regionale wateroverlast, maar ook met extremere droge perioden. Water is daarmee in de komende periode een belangrijk ordenend beginsel bij de (dubbel)bestemming van de ruimte in Gelderland. Dat levert enerzijds beperkingen en aangepaste inrichting op voor wonen, werken en verkeer en vervoer, maar het levert anderzijds ook nieuwe kansen op voor functiecombinaties met natuur, recreatie en wonen.

In het Gelderse Waterhuishoudingsplan is uitgewerkt hoe het vasthouden, bergen en afvoeren van water in de komende periode vorm moet krijgen, en welke condities moeten worden gesteld om de gewenste natuurkwaliteit te beschermen en te ontwikkelen.

Bereikbaarheid

De ruimtelijke inrichting is steeds minder gebaseerd op 'nabijheid' en meer op 'bereikbaarheid'. Een groot deel van de dagelijkse vervoersbewegingen speelt zich op regionaal niveau af. De werklocaties, de steden en dorpen moeten op regionale schaal goed verbonden zijn, ook per openbaar vervoer. De mobiliteitsbehoefte zal nog stijgen; vooral voor goederenvervoer. Infrastructuur speelt een sturende rol in de locatiekeuze voor 'hoogdynamische' functies. Bij menige snelwegafrit zijn in de afgelopen decennia bedrijventerreinen ontstaan, waarbij naast bereikbaarheid ook de zichtbaarheid een vestigingsfactor was. Selectiviteit in het aantal bedrijventerreinen bij infra- knooppunten is noodzakelijk. Dat geldt zeker voor de hoofdinfrastructuur, waar de vervlechting van doorgaande en regionale vervoersstromen bijdraagt aan congestie. Locatiekeuzen van functies met een sterk verkeersaantrekkende werking moeten worden afgestemd op de verschillende niveaus van het hele vervoersnetwerk. Daarmee kan worden voorkomen dat vervoersnetwerken onevenwichtig worden belast. Een betere benutting van de capaciteit van aanwezige infrastructuur is een van de beleidsdoelen van het Gelderse Provinciaal Verkeer en Vervoer Plan.

1.3. Gelderland in z'n ruimtelijke context

In de voorgaande paragraaf is een veelheid van trends en ontwikkelingen geschetst die van invloed zijn op de ontwikkeling van Gelderland in de komende decennia. Een groot deel van deze ontwikkelingen leidt tot ruimtelijke ingrepen in Gelderland. Alles kan niet overal. Dan zouden aanwezige ruimtelijke kenmerken en kwaliteiten te zeer worden aangetast. Bovendien zou de positieve wisselwerking tussen functies van de ruimte dan ook niet worden benut. In deze paragraaf is uitgewerkt welke ruimtelijke kenmerken op drie schaalniveaus onderscheidend zijn voor de vraag waar welke ruimtelijke ontwikkeling het beste kan plaatsvinden.

1.3.1. Gelderland in Europees perspectief

Gelderland kan niet los worden gezien van het Europese krachtenveld. In de Nederlandse optiek wordt Gelderland gerekend tot Oost-Nederland. Maar nu de Europese binnengrenzen steeds meer verdwijnen,

verandert ook de positie en relatieve betekenis van Gelderland tot een intermediaire in N.W.-Europa. Er is sprake van een voortgaande ruimtelijk schaalvergroting, internationalisering en netwerkvorming. Gelderland ligt grotendeels in het Noord- West Europees kerngebied, dat zich uitstrekt van de Randstad tot het Ruhrgebied en de Vlaamse Ruit. Hier manifesteert zich één grote '*mega-pool*': een stedelijk en economisch kerngebied van circa 50 miljoen inwoners op circa 60.000 km², met belangrijke relaties naar verder weg gelegen metropolen als *The Greater London Area*, *Ile de France* (Parijs), de *Rhein-Main* regio (Frankfurt), Berlijn en Bremen/Hamburg. De intermediaire positie van Gelderland in het Noordwest-Europese kerngebied manifesteert zich vooral door haar ligging tussen Randstad en Ruhrgebied. Bovendien ligt het op de overgang naar grote open landelijke gebieden in Noord-Nederland, het Weser-Emsland en het Münsterland. Het KAN is daarbij vooral de poort naar het Ruhrgebied en Midden-Europa, de Stedendriehoek takt aan op de verbindingen naar Noord-Oost Europa. Via de aanwezige internationale vervoersassen heeft Gelderland directe verbinding met de Europese metropolen, zowel over de weg, rail als water (zie themakaart 1).

De bijzondere kracht van Gelderland is ook dat het wordt gekenmerkt door evenwicht tussen stedelijke en groene ruimten, tussen dynamiek en relatieve rust die beide zowel in de steden als in het landelijk gebied aanwezig zijn. Bovendien grenzen de stedelijke gebieden alle direct aan de fraaie landschappen en grote natuurgebieden, zoals de Veluwe, Randmeren, het Rivierengebied, IJsseldal, de Graafschap en de Achterhoek.

Gelderland kent in vergelijking met andere Europese regio's een grote verscheidenheid aan zand-, klei- en veengebieden, met bijzondere gradiënten en met grote eenheden natuur en aaneengesloten cultuurlandschappen.

De top van de Rijndelta ligt in Gelderland. Dit vormt een belangrijk verdeelpunt in het waternetwerk. De wijze waarop in Gelderland de berging, afvoer en verdeling van rivierwater vorm krijgt, is bepalend voor de veiligheid en waterhuishouding in heel laag Nederland. Bovendien speelt het Rivierengebied in ruimtelijke zin een belangrijke geleedende rol: samen met het Groene Hart vormt het de centrale open ruimte van Midden-Nederland.

De intermediaire ligging en balans tussen stad en land maakt Gelderland uitermate geschikt voor hoogwaardig wonen, werken en verblijven in een groene omgeving. In N.W.-Europa behoort het vestigingsklimaat tot het hoogste niveau. Binnen één à twee uur reistijd is vanuit Gelderland een groot aantal economische, kennis- en culturele centra te bereiken. In combinatie met een breed aanbod aan (onderwijs)voorzieningen, aantrekkelijke woon-, werk- en recreatiemilieus, ICT-netwerken, culturele en toeristisch-recreatieve voorzieningen en ontmoetings- en congresfaciliteiten maakt dit dat Gelderland structureel een gunstige positie inneemt voor tal van sectoren in het netwerk van de open Europese economie.

Er zijn langjarige en goede internationale contacten, zowel bij bedrijfsleven als overheden met Nordrhein-Westfalen. Daarmee vervult Gelderland feitelijk en figuurlijk een duidelijke schakelfunctie tussen de Randstad, Duitsland en de rest van het Europese continent. Een belangrijke platform van de grensoverschrijdende samenwerking en afstemming tussen betrokken overheden wordt geboden door de Nederlands-Duitse Commissie voor de Ruimtelijke Ordening en door de Grenswaterencommissies voor de regionale stroomgebieden. Daarnaast zijn de Euregio's Rijn-Ems-IJssel en Rijn-Waal belangrijke samenwerkingsverbanden voor het entameren van projecten (Interreg).

1.3.2. Gelderland in nationaal perspectief

Gelderland onderscheidt zich in fysieke zin van omliggende Nederlandse provincies en Nordrhein-Westfalen door de vertakkingen in de Rijndelta en drie (geomorfologisch) sterk verschillende hoofdlandschappen: de stuwwallen van Veluwe en het Rijk van Nijmegen en hun flanken, het Rivierengebied en het dekzandlandschap van de Achterhoek.

Gelderland wordt getypeerd door sterke relaties tussen de (in Europees perspectief gezien) middelgrote steden / stedelijke agglomeraties en het omliggende landelijk gebied en de daarin gelegen steden en dorpen. Knooppunt Arnhem-Nijmegen, Apeldoorn en Zutphen en Ede en Wageningen omvatten ongeveer de helft van de Gelderse bevolking en van de economische activiteiten. Al deze stedelijke gebieden liggen op de gradiënt van stuwwal naar rivierdal, hebben sterke relaties met de noord- en/of de zuidvleugel van de Randstad en liggen in de invloedssfeer van het NW-Europese stedelijke veld.

Binnen de nationale context vormt Gelderland een onderdeel van Oost-Nederland. Dit gebied omvat ongeveer 3 miljoen inwoners en heeft een aandeel van 20% in de nationale werkgelegenheid. Oost-Nederland vervult een intermediaire functie tussen de Randstad en Nordrhein-Westfalen. In het rijksbeleid, zoals verwoord in de Nota Ruimte, de Nota Mobiliteit, de Nota Pieken in de Delta en in de Agenda Vitaal Platteland, is de bijdrage van het nationaal stedelijk netwerk Arnhem-Nijmegen, van het economisch kerngebied WERV en van de Stedendriehoek tot de internationale concurrentiepositie van Nederland nadrukkelijk erkend. De HSL-halte Arnhem vormt een van de zes nationale sleutelprojecten met een bovenregionale uitstraling. De Veluwe vormt het grootste aaneengesloten bos- en natuurgebied van Nederland.

De positie van Gelderland ten opzichte van de Randstad is overigens vergelijkbaar met die van Zuid-Nederland. Onderscheidend is dat daar enkele grotere industriële complexen zijn ontstaan. De onderlinge relaties intensiveren door de aanstaande voltooiing van een aantal autosnelwegen in Noord-Brabant en Limburg.

Gelderland heeft sterke banden met Overijssel. Dit uit zich in de relatie tussen de Achterhoek en Twente, maar ook in de relatie tussen Noord-Veluwe en Zwolle en in de relaties van de Stedendriehoek met Salland.

De relatie met Nordrhein-Westfalen speelt zich af op drie schaalniveaus: de grote rivieren en grote infrastructuur; de grensoverschrijdende regionale (woon-, werk- & recreatie)relaties van de Achterhoek en van KAN met Kleef en Emmerich & Gelderse Poort, en grensoverschrijdende regionale hydrologische en ecologische relaties.

1.3.3. Gelderland: de samenstellende delen

De Gelderse identiteit wordt bepaald door haar landschappelijke diversiteit en regionale verscheidenheid. De ruimtelijke opbouw van Veluwe en haar flanken, de Gelderse Vallei, het Rivierengebied, Rijk van Nijmegen, Achterhoek / Graafschap en Montferland / Liemers is structureel verschillend.

De stuwwallen met hun bossen, met de Veluwe als groot aaneengesloten bos- en natuurgebied van nationale allure en gradiënten naar IJssel, Rijn, en IJsselmeer staat in contrast met het open, weidse karakter van het rivierengebied en IJsseldal en de openheid van de Liemers en onderscheidt zich van het kleinschalige of besloten karakter van de dekzandgebieden van de Achterhoek (met de Oude IJsselstreek als ruggengraat), Graafschap en Gelderse Vallei.

Naast een typering van de Veluwe op basis van Veluwe2010, wordt de regionale verscheidenheid hier beschreven aan de hand van de identiteiten die zijn aangedragen door de zes regio's in hun regionale structuurvisies. Daarbij worden de stedelijke gebieden apart belicht.

Veluwe

De *Veluwe*, opgebouwd uit stuwwallen en omgeven door natuurrijke cultuurlandschappen en het rivierensysteem van Rijn en IJssel, is een groots, rijk en gevarieerd natuur- en cultuurlandschap. Het gebied kan zich qua kwaliteit en omvang meten met grote natuurlandschappen elders in Europa. Om die reden is de Veluwe als Vogel- en Habitatrichtlijngebied opgenomen in de Europese ecologische hoofdstructuur ('Natura 2000'-netwerk). De Veluwe heeft een grote aantrekkingskracht op mensen die willen genieten van natuur, cultuur, rust en ruimte. Jaarlijks bezoeken miljoenen recreanten en toeristen de Veluwe. De omzet in de recreatiesector op de Veluwe is ruim € 1 miljard per jaar en aan werkgelegenheid leveren natuur en recreatie ca. 22.000 arbeidsplaatsen op. De aantrekkingskracht van het gebied – rust en ruimte – maakt het gebied tegelijkertijd kwetsbaar.

Het gebruik en de economische betekenis moet zorgvuldig worden afgestemd op ecologische, landschappelijke en recreatieve kwaliteiten én behoud en versterking van deze kwaliteiten moet worden gestimuleerd. Dit betekent bewust investeren in herstel en ontwikkeling van de ruimtelijke kwaliteit ten behoeve van natuur en recreatie. Dit betekent ook economische ontwikkelingen stimuleren die passen bij de bijzondere ecologische waarden en de cultuurhistorische rijkdom en tegelijkertijd economische activiteiten die daar strijdig mee zijn weren of saneren.

Om deze ontwikkelingen te geleiden hebben de provincie Gelderland, het Rijk, de Veluwse gemeenten en maatschappelijke organisaties in 1999 afgesproken dat zij zich gezamenlijk inzetten voor een kwaliteitsimpuls voor de Veluwe. Dit gezamenlijke commitment is vastgelegd in de Intentieverklaring Kwaliteitsimpuls Veluwe en in de Intentieverklaringen Zuid- en Noord-Veluwe. Op basis hiervan zijn het provinciale masterplan VELUWE2010 en het Reconstructieplan Veluwe uitgewerkt.

Stedelijke gebieden

Het Knooppunt Arnhem-Nijmegen (KAN) manifesteert zich als een belangrijke multi-modale schakel voor goederen en personen tussen Randstad en Ruhrgebied en de daarbij horende netwerkrelaties tussen en binnen bedrijven. Naast kennisinstellingen (Radboud Universiteit, Hogeschool Larenstein, KEMA, medisch cluster) zijn in het KAN de hoofdkantoren van een aantal internationaal opererende bedrijven gevestigd. Ook is er sprake van een sterke groei van de IT-sector. Er is een geavanceerde datacommunicatie-infrastructuur aanwezig. In samenwerking met Universiteit Wageningen en Twente wordt gewerkt aan het uitbouwen van het concept 'Health Valley'.

De positie van het KAN in het N.W.-Europese kerngebied wordt met de HSL-Oost, de HST-halte Arnhem en het netwerk van Europese binnenhavens verder uitgebouwd. Op termijn is een opwaardering tot een volwaardige HST-verbinding aansluitend op het Europese Netwerk gewenst. Ook de nabijheid van vliegveld Niederrhein kan hierbij een rol spelen.

Door de strategische positie en de zich ontwikkelende relaties met Zuid-Nederland, is een verdere versterking van de netwerkrelaties ook in zuidelijke en noordelijke richting aan de orde. Dit samen bepaalt de internationale potenties van het nationaal netwerk KAN en maakt het kansrijk als vestigingsplaats voor commerciële dienstverlening. Door de inbedding van het stedelijk netwerk in diverse en gradiëntrijke landschappen en door de aanwezige brede onderwijs- en culturele infrastructuur vormt het KAN een buitengewoon aantrekkelijk woon- en werkgebied. De inzet voor de regionaal-economische ontwikkeling is dan ook de landschappelijke kwaliteiten te behouden en versterken en uitbreiding van stedelijk gebied te beperken en zorgvuldig vorm te geven.

De Stedendriehoek Apeldoorn-Deventer-Zutphen ontleent zijn strategische positie mede aan zijn ligging aan de internationale as die de Randstad verbindt met Hannover en Berlijn en verder met Noord- en Oost-Europa. Door de opkomende Oost-Europese economieën, de veranderde positie van Berlijn en de toetreding van Oost-Europese staten tot de Europese Unie kan deze as sterk in betekenis toenemen en biedt het belangrijke kansen voor de economische perspectieven van de Stedendriehoek.

De Stedendriehoek fungeert als een regionaal stedelijk netwerk op de kruising van west-oost en noord-zuid georiënteerde verbindingen, met bovenregionale functies voor het centrale deel van Oost-Nederland. De ligging aan de Veluwezoom, de IJssel, de aanwezigheid van nog goed bewaarde historische Hanze-steden oefenen een sterke aantrekkingskracht uit. Gezien de kwaliteit van natuur en landschap ligt het perspectief voor de Stedendriehoek vooral in de verdere ontwikkeling van ruimte-intensieve functies waaronder de commerciële en maatschappelijke diensten, milieuprocestechnologie, grafische- en mediasector en toerisme en recreatie. In regionaal verband wordt voorzien in de accommodatie van ruimtevragende functies en versterking van de interne (infra)structuur om de potenties van het netwerk als geheel te benutten en de ruimtedruk zorgvuldig te geleiden. Delen van de Graafschap en de overgang van Veluwe naar IJsseldal – met kernen als Lochem, Brummen – zijn ook op dit netwerk georiënteerd, maar worden tevens gekenmerkt door een eigen sociaal-culturele identiteit en sociaal-economische perspectieven.

In Gelderland horen Ede en Wageningen zeker ook tot de groot-stedelijke gebieden, mede gezien de ruimtelijke dynamiek als gevolg van de ligging aan doorgaande (inter)nationale verbindingen. De gemeenten *Wageningen, Ede, Rheden en Veenendaal (WERV)*, gelegen rond het 'Binnenveld' en tussen Utrechtse heuvelrug en Veluwe, aan de A12/A30 en aan de Nederrijn, werken als regionaal stedelijk netwerk intensief samen aan de versterking en verbetering van de ruimtelijke relaties en aan de accommodatie van regionale woon- en werkfuncties. Daarnaast neemt dit gebied een bijzondere (inter)nationale positie in wegens de aanwezigheid van het Wageningen Universiteit en Research Centrum, en daaraan gelieerde instituten en kennisintensieve bedrijven ('Food Valley'). De relaties met de Vallei zijn sterk.

Vallei

In de Vallei is sprake van een bijzondere situatie; gelegen tussen en deels op de Utrechtse Heuvelrug en Veluwe vormt het ook deels de oostflank van de Randstad. Het gebied kent veel doorgaande verbindingen maar heeft ook een fijnmazige interne structuur. Vanouds kent het een sterke oriëntatie op kleinschalige, intensieve veehouderij die sterk aan verandering onderhevig is. De Vallei gaat voor stedelijke ontwikkeling uit van de eigen regionale demografische en sociaal-economische situatie. Voor andere functies, zoals de voedselproductie, heeft

het gebied bovenregionale of nationale betekenis. De Vallei profileert zich vooral met de pluimveehouderij als schakel in het (inter)nationale keten van het concept van "Food- Valley". In de kernen Barneveld en Nijkerk is een aanzienlijke industriële en logistiek/transport component aanwezig. De A30 in combinatie met de Valleilijn vormt een regionale bundeling van infrastructuur tussen de drie oost-west lopende (inter)nationale bundels van wegen (A1, A28 en A12) en spoorwegen.

Noord-Veluwe

De Noord-Veluwe beslaat een groot deel van de Veluwe en de overgang van Veluwe via oude cultuurlandschappen en open lage gronden naar de Randmeren en via de landgoederenzones en uiterwaardenlandschappen naar de IJssel. Harderwijk vormt het regionaal centrum. De banden met Amersfoort en Zwolle zijn resp. in de zuid- en noordflank sterk. Het gebied heeft een sterk toeristisch-recreatief potentieel. Sociaal-economisch zijn onderscheidend de dorpen op de Veluwe, de buurtschappen en landgoederen in de overgangszones en het meer stedelijke Harderwijk. De traditioneel sturende rol van de landbouw en de van oudsher op rust gerichte verblijfsrecreatie staan als wezenlijke economische dragers van het gebied onder druk; ontwikkelingsruimte voor verbetering van de leefbaarheid wordt in het gebied als beperkt ervaren.

Achterhoek (met Montferland en een deel van de Liemers)

De Achterhoek wordt gekenmerkt door een zeer aantrekkelijk afwisselend landschap, met deels ook een sterke industriële oriëntatie; in het regionaal centrum Doetinchem en in de andere steden en dorpen langs de Oude IJssel, maar ook in de diverse kernen als Winterswijk, Aalten, Eibergen, Groenlo, 's Heerenberg, Varsseveld. Het ontwikkelingsperspectief is er een van groeien op eigen kracht, regionaal maatwerk en het benutten van de historische en karakteristieke verweving van functies en de economische diversiteit (symbiose landbouw en nijverheid; verbrede plattelandontwikkeling). De grootste dynamiek concentreert zich rond de as Doetinchem-Oude IJssel en de as Varsseveld-Groenlo.

Rivierenland

Rivierenland heeft een grotendeels groene en weidse uitstraling. De west-oost en noord-zuid georiënteerde stromen lopen evenwel ook midden door dit gebied. De druk op dit gebied is groot: Betuwelijn, A15, A2 maar ook Ruimte voor Rivier. Naast het regionaal centrum Tiel spelen Geldermalsen, Zaltbommel, Culemborg en Druten een belangrijke rol in de sociaal-economische structuur. De regio werkt aan de uitbouw van de fijnmazige sociaal-economische structuur met behoud van ruimtelijke kwaliteit. De landbouwkundige betekenis van dit gebied is groot. Maas, Linge, Nederrijn vormen belangrijke basislijnen voor recreatief-toeristische ontwikkelingen.

1.4. Uitgangspunten voor ruimtelijk beleid

De ruimtelijke dynamiek is groot. De diverse maatschappelijke trends en ontwikkelingen zijn complex. Vele beïnvloeden de ruimtelijke ontwikkelingen in Gelderland. Via het ruimtelijk beleid wordt de maatschappelijke dynamiek gestroomlijnd. Het bestemmingsplan staat hierbij centraal. Het streekplan geeft – in provinciaal perspectief – in hoofdlijnen aan waar welke ontwikkelingen gewenst zijn.

De ruimtelijke kenmerken en kwaliteiten – zoals in paragraaf 1.3 beschreven – spelen daarbij een bepalende rol. Daarbij zijn kwetsbare kwaliteiten aan de orde die bescherming behoeven of een specifieke ontwikkeling, maar het gaat ook om het geleiden van hoogdynamische ontwikkelingen om de kansen op maatschappelijke meerwaarde te vergroten en nieuwe kwaliteiten toe te voegen.

De provincie hanteert voor het ruimtelijk beleid in dit streekplan de volgende uitgangspunten:

- Regionale inzet
- Versterking ruimtelijke kwaliteit:
  - Water en ruimtegebruik
  - Bundeling infrastructuur en ruimtegebruik
  - Bundeling stedelijke functies - stedelijke netwerken

1.4.1. Regionale inzet

Er wordt al langer gezocht naar meer efficiëntie en effectiviteit in de besluitvorming over ruimtelijke plannen. Ontwikkelingsgerichtheid en afstemming op regionale schaal staan hierbij centraal. Tevens is een andere verhouding tussen overheden en tussen overheid, burgers en private partijen aan de orde.

De WRR-studie uit 1998 'Ruimtelijke Ontwikkelingspolitiek' geeft wat dit betreft belangrijke lijnen aan voor een nieuwe – meer ontwikkelingsgerichte regionale – benadering.

In dit streekplan is daar uitwerking aan gegeven door:

- regiospecifiek beleid te formuleren, gebaseerd op regionale structuurvisies als bouwstenen voor dit streekplan en door middel van een programmatische sturing op regionale schaal;
- een globaal generiek beleidskader te hanteren en uit te gaan van het subsidiariteitsbeginsel, waardoor een ruim beleidskader ontstaat voor – in regionaal verband samenwerkende – gemeenten om zelf of samen met partners vorm te geven aan ruimtelijke ontwikkelingen;
- een duidelijke provinciale ruimtelijke hoofdstructuur te hanteren gericht op die gebieden waar provinciaal ruimtelijke belangen in het geding zijn; het provinciale beschermings- en ontwikkelingsbeleid wordt toegespitst op die gebieden.

Op verzoek van de provincie zijn in 2003 door de WGR-regio's regionale structuurvisies opgesteld. Daarin is aangegeven welke ruimtelijke structuurkenmerken per regio als dragers van de ruimtelijke identiteit en kwaliteit worden aangemerkt. Tevens hebben de regio's hun ambities aangegeven ten aanzien functieverandering, ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit en ter accommodatie van ruimtebehoeften (o.a. voor nieuwe vormen van voorzieningen, wonen, werken, recreatie, waterhuishouding, natuur en verkeer & vervoer). Regiospecifiek beleid in dit streekplan heeft zodoende vorm gekregen in directe wisselwerking tussen samenwerkende gemeenten en provincie.

Naast de regiospecifieke inbreng van samenwerkende gemeenten is ten aanzien van het beleid voor het landelijk gebied sprake van een rechtstreekse regiospecifieke inbreng in de vorm van de Reconstructieplannen die zijn voorbereid door de reconstructiecommissies.

Regiospecifiek beleid krijgt vorm binnen de context van een generiek beleidskader. Door het generieke beleid van de provincie globaal te formuleren, is de keuzevrijheid voor (samenwerkende) gemeenten in de uitwerking van regiospecifiek beleid groot. Het generieke beleidskader in hoofdstuk 2 is zo geformuleerd dat er veel ruimte wordt gelaten voor kwalitatieve afwegingen door (samenwerkende) gemeenten in de feitelijke planvorming. Er wordt van provinciewege geen handreiking voor de opstelling van bestemmingsplannen gekoppeld aan dit streekplan. Zo wordt voorkomen dat aanbevelingen worden opgevat als criteria waar de provincie gemeentelijke plannen aan toetst.

Het provinciaal ruimtelijk beleid is selectief en spitst zich toe op de tweeledige provinciale ruimtelijke hoofdstructuur, bestaande uit het groenblauwe raamwerk en het rode raamwerk. In het groenblauwe raamwerk ligt het beleidsaccent op het beschermen en versterken van aanwezige kwetsbare waarden en belangen. In het rode raamwerk ligt het accent op ontwikkelingsbeleid in de sfeer van stedelijke functies en intensieve land- en tuinbouwteelten. In par. 1.5 is de provinciale ruimtelijke hoofdstructuur verder uitgewerkt.

Naast deze twee raamwerken zijn multifunctionele gebieden onderscheiden. Deze gebieden maken geen onderdeel uit van de provinciale ruimtelijke hoofdstructuur. Vooral voor deze gebieden is het provinciale beleid globaal en beperkt.

De provincie vult haar coördinatietaken voor de generieke opgaven in door kaderafspraken te maken met de WGR-regio's. In regionaal verband is afgestemd waar planologische reserveringen gewenst zijn voor een aantal functies. Deze zijn door middel van zogenaamde 'zoekzones' of 'zoekgebieden' aangegeven op de 'beleidskaart ruimtelijke ontwikkeling'. Dit zal leiden tot minder gedetailleerde toetsing van plannen met betrekking tot de ruimtelijke ontwikkeling in deze zoekgebieden.

Het zwaartepunt van aandacht verschuift hierbij van het niveau van afzonderlijke gemeente (lokaal belang) naar samenwerkende gemeenten in regionaal verband.

Daarbij zal – in het kader van planbegeleiding – een groot deel van de provinciale energie worden ingezet in de voorbereidingsstadia van gemeentelijke planvorming.

1.4.2. Versterking ruimtelijke kwaliteit

Met het provinciaal ruimtelijk beleid wil de provincie bijdragen aan verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. Ruimtelijke kwaliteit is een complex begrip dat op alle schaalniveaus aan de orde is. Het heeft betrekking op de betekenissen die aan de kenmerken van de ruimte kunnen worden ontleend. Het geheel aan kenmerken heeft betekenis voor de samenleving en kan worden uitgedrukt in de begrippen 'gebruikswaarde', 'belevingswaarde', 'toekomstwaarde'.

Hoge *gebruikswaarde* ontstaat als de ruimte meervoudig kan worden gebruikt (voor wonen en werken, maar ook recreëren en verplaatsen) zonder dat de ruimtegebruiksvormen elkaar hinderen en het liefst elkaar versterken.

Belevingswaarde wordt bepaald door ruimtelijke variatie tegen de achtergrond van karakteristieke kenmerken (identiteit), sociale cohesie, culturele diversiteit, afleesbaarheid van (cultuur-)historie.

Toekomstwaarde heeft betrekking op milieukwaliteit, duurzaamheid, robuustheid en flexibiliteit in de tijd.

De onderlinge samenhang en afstemming tussen deze 'waarden' in ruimtelijke plannen is bepalend voor het bewerkstelligen van ruimtelijke kwaliteit. Door op de specifieke omstandigheden van de plek in te spelen wordt de ruimtelijke identiteit versterkt. Er is dan sprake van specifieke – aan de plek – gebonden kwaliteiten.

Wat betreft de specifieke kwaliteiten die provinciaal van belang zijn, is in bijgaande themakaart '2 Specifieke Kwaliteiten' aangegeven (elk op basis van een eigen waarderingsmethode) welke specifieke kwaliteiten in de ruimtelijke structuur aanwezig zijn. Het betreft thema's waarbij de geschiedenis een belangrijke rol heeft gespeeld in de vorming van bijzondere ruimtelijke kenmerken en patronen. Dit betreft:

Historische Geografie

In Nederland worden er elf landschapontginningsstypen onderscheiden waarvan er drie typen in Gelderland voorkomen. Van deze landschapstypen is aangegeven waar in het Gelderse landschap de ontginningskenmerken te herkennen zijn en hoe gaaf en uniek deze zijn. De historische geografische waardering is gebaseerd op de beschrijving van Gelderland bestaande uit ongeveer 4.000 gewaardeerde vlakken.

Aardkundige waarden

Deze kaart geeft de aardkundig meest waardevolle gebieden weer, in een rangorde van internationaal tot regionaal. Aan deze kaart ligt een analyse ten grondslag van gaafheid en zeldzaamheid van de voorkomende geomorfologische verschijnselen, aangevuld met samenhangende bodemkundige verschijnselen.

Natuur

De kaart natuur geeft de actuele natuurwaarden weer. Deze kaart omvat de volgende gebieden: de EHS-natuur en EHS-verweving, aangevuld met open gebieden die van belang zijn voor weidevogels, zwanen en ganzen.

Stilte

De gebieden die door middel van de provinciale verordening als stiltegebied zijn beschermd, staan op deze kaart.

Landschap

De waardevolle open gebieden en waardevolle landschappen in Gelderland zijn op de themakaart landschap (themakaart 22) weergegeven.

Daarnaast zijn de karakteristieke essen, kommen, broekgebieden en veenweidegebieden opgenomen.

Waardenkaart

Deze kenmerken en waarden van provinciaal belang zijn 'gestapeld' in de meervoudige waardenkaart (themakaart 3). Deze meervoudige waardenkaart (themakaart 2) laat zien waar in de ruimtelijke structuur vanuit meerdere thema's sprake is van kwetsbaarheid of kwaliteit. Naarmate er meerdere thema's in hetzelfde gebied van betekenis zijn, is het meer van provinciaal belang de invloed van ruimtelijke plannen op de aanwezige waarden in de ruimtelijke afwegingen te betrekken.

Gebiedsspecifieke ruimtelijke kenmerken moeten een belangrijke rol spelen in de ruimtelijke inrichting. In samenspraak met de regio's zijn de gebiedsspecifieke ruimtelijke kenmerken en kwaliteiten vertaald in de zogenaamde 'compositiekaarten'.

Voor elke regio is op een dergelijke kaart aangegeven welke kenmerken relevant zijn in het afstemmen van ruimtelijke ingrepen op door de regio aangegeven ruimtelijke structuur.

In de plantoetsing spelen deze kaarten geen rol. Des te meer kunnen deze kaarten een rol spelen ten tijde van de planvoorbereiding in de vormgeving van ruimtelijke plannen door gemeenten, en zijn ze een belangrijke inspiratiebron voor planbegeleiding door de provincie.

Op het raakvlak van regiospecifiek beleid, planbegeleiding en bevordering ruimtelijke kwaliteit gaat de provincie periodiek overleg met de in regionaal verband samenwerkende gemeenten en adviseurs voeren waarin kwalitatieve aspecten van provinciale, regionale en gemeentelijke plannen worden besproken.

Basiskwaliteiten

Uitgangspunt is dat ruimtelijke plannen aan basiskwaliteitsnormen moeten voldoen. Met basiskwaliteiten wordt bedoeld op de condities van de ruimte die voor de gezondheid en veiligheid van alle burgers van belang zijn. In wetten en regelingen is vastgelegd welke voorwaarden of normen er moeten worden gehanteerd om veiligheids- en gezondheidsrisico's binnen aanvaardbare grenzen te houden. Basiskwaliteiten bepalen de ondergrens voor alle ruimtelijke plannen, waar via wet- en regelgeving alle betrokken partijen aan zijn gebonden.

De meeste ruimtelijk relevante basiskwaliteiten zijn geregeld via milieuregelgeving op Europees en nationaal niveau. Het te hanteren basiskwaliteitsniveau is afhankelijk van een functie van een gebied. Uitgangspunt is dat milieu- en veiligheidsaspecten vroegtijdig en gebiedsgericht in de planvorming worden betrokken. Naarmate relevante milieu-informatie vanaf het begin van de planvorming beschikbaar is, kunnen de basiskwaliteiten effectiever en efficiënter worden meegenomen. Hiermee kan worden voorkomen dat ruimtelijke plannen pas in het stadium van vaststelling of goedkeuring worden geconfronteerd met de gevolgen van regelmatig wijzigende milieuregels zoals het Besluit Luchtkwaliteit of op het gebied van externe veiligheid.

De relevante informatie over basiskwaliteiten die beschikbaar moet zijn voor de ruimtelijke planning wordt niet onlosmakelijk opgenomen in dit streekplan. In plaats daarvan worden een digitaal signaleringskaartsysteem en een beschermingskaartsysteem ontwikkeld. In het signaleringskaartsysteem zijn de bronnen aangegeven waarvoor – als gevolg van nationale wet- of regelgeving (en de daarin geïmplementeerde Europese richtlijnen) – ruimtelijk relevante normstellingen of vrijwaringszones gelden. In het beschermingskaartsysteem worden de basiskwaliteiten weergegeven waar Provinciale Staten ruimtelijk relevante normen voor hebben vastgesteld.

Met het opzetten van een digitaal raadpleegbaar geografisch systeem waarin alle ruimtelijk relevante milieu-informatie (in de vorm van kaarten en toelichting) is opgenomen, bevordert de provincie dat de actuele basiskwaliteitsnormen goed doorwerken in bestemmingsplannen, zonder dat bij elke wijziging in normstelling het streekplan hoeft te worden gewijzigd. Een dergelijk systeem heeft een belangrijke signaleringsfunctie bij het opstellen van en de besluitvorming over gemeentelijke en regionale ruimtelijke plannen. Hiermee draagt de provincie tevens bij aan implementatie van de EU-richtlijn Aarhus gericht op het beschikbaar en toegankelijk maken van milieu-informatie voor burgers.

Bij dit streekplan is als voorbeeld de eerste opzet voor de signaleringskaart gevoegd (zie themakaart 4), alsmede de beschermingskaart.

Naast de basiskwaliteiten die algemeen geldende condities stellen, is er in wet- en regelgeving vastgelegd aan welke procesmatige voorwaarden moet worden voldaan in de ruimtelijke planvorming. Dit betreft diverse onderzoeksverplichtingen, zoals de watertoets en in sommige gevallen de strategische milieubeoordeling of milieueffectrapportage, of onderzoek van archeologische aard of onderzoek op grond van de Monumentenwet. Als derde categorie inhoudelijke kwaliteiten worden specifieke kenmerken en omgevingscondities onderscheiden. Deze worden in dit streekplan bepaald aan de hand van de lagenbenadering. Deze specifieke kenmerken zijn sturend voor de provinciale ruimtelijke hoofdstructuur en worden aan hand van generieke beleidsregels in het volgende hoofdstuk afgewogen ten opzichte van de ruimtelijke ontwikkeling

Om ruimtelijke veranderingen te laten bijdragen aan een duurzame ontwikkeling wordt in dit streekplan de lagenbenadering gehanteerd.

Er worden drie lagen onderscheiden. De eerste laag bevat de natuurlijke systemen van de ondergrond en water en de sporen van de geschiedenis. De tweede laag bevat de infrastructurele netwerken van vaarwegen, autowegen, spoor, communicatielijnen en buisleidingen en de knooppunten van die netwerken. De derde laag is de laag van het ruimtegebruik en omvat onder andere wonen, bedrijvigheid, landbouw, recreatie en natuurbeheer.

Een goede wisselwerking tussen deze lagen is bepalend voor de toekomstige ruimtelijke kwaliteit. De natuurlijke processen in de eerste laag verlopen traag. Veranderingen in de eerste laag hebben veelal onomkeerbare of alleen met langdurige inspanningen bij te stellen effecten. In die zin is de structurerende werking van deze laag groter dan de andere twee lagen. Naarmate in de ruimtelijke planning van infrastructuur en ruimtegebruik meer rekening wordt gehouden met de werking en kenmerken van de ondergrond en water, is de kans groter dat de ruimtelijke keuze efficiënter en duurzamer is.

Evenzo is er een dergelijk verband tussen ruimtegebruik en infrastructurele netwerken. Naarmate het ruimtegebruik beter is afgestemd op de kenmerken en werking van de aanwezige infrastructuur, is de ruimtelijke keuze efficiënter en duurzamer. In algemene zin is het ingrijpender om de infrastructuur aan te passen aan het ruimtegebruik dan omgekeerd.

Bij ruimtelijke ingrepen in de eerste twee lagen moet meer met de lange termijn effecten van de ingreep rekening worden gehouden.

Toepassing van de lagenbenadering leidt er toe dat met de ruimtelijke keuzen die in dit streekplan worden gemaakt voor de planperiode 2005-2015 ook wordt bijgedragen aan de specifieke ruimtelijke kwaliteiten van Gelderland op de lange termijn.

Uitgangspunt hierbij is dat de provincie haar ruimtelijk beleid toespitst op specifieke kenmerken en kwaliteiten die op provinciaal niveau van belang zijn. Dat is het schaalniveau waarop het streekplan wettelijk een kaderstellende rol vervult in de afstemming van gemeentelijke ruimtelijke plannen. Onderstaand zijn vanuit de lagenbenadering de voor dit streekplan belangrijkste uitgangspunten en principes weergegeven.

1.4.2.1. Water en ruimtegebruik

Een duurzaam watersysteem is sterk sturend op de ontwikkeling van de toekomstige omgevingskwaliteiten in Gelderland. Het is onder andere van strategische betekenis voor het behoud en de ontwikkeling van een hoogwaardige natuur- en landschappelijke kwaliteit.

De grenzen van de mogelijkheden om met alleen technische maatregelen bebouwing tegen wateroverlast te beschermen zijn in zicht. Er moeten andere methoden worden ingezet om wateroverlast te voorkomen, waarbij het waterbezwaar en vervuilende stoffen niet wordt afgewenteld op omliggende watersystemen. Om een duurzamer watersysteem te bewerkstelligen zal het meer veerkracht moeten krijgen. Daarbij moet rekening worden gehouden met infiltratie en grondwaterkwel en met voldoende water van een kwaliteit die is afgestemd op de aanwezige functies. In het Waterhuishoudingsplan-3 zijn de volgende volgordelijke principes aangegeven:

- vasthouden, bergen en afvoeren;
- niet vervuilen, zuinig gebruiken, hergebruik en schoonmaken.

Deze principes geven aan dat het beter is de gevolgen te voorkomen en pas in laatste instantie te kiezen voor technische oplossingen met hoge inrichtings- en beheerskosten.

Watersystemen moeten medesturend zijn in de keuze van locaties, inrichting en beheer. Een goede combinatie van water en ruimtegebruik kan de ruimtelijke kwaliteit verhogen en leiden tot nieuwe functiecombinaties.

Bij ruimtelijke afwegingen moeten de volgende uitgangspunten voor de waterhuishouding worden gehanteerd:

- primaire waarborg van veiligheid tegen overstromingen;
- het ruimtelijk beschermen van kwetsbare waterafhankelijke functies en daarbij uit te gaan van de stroomgebiedsbenadering;
- het streven naar het behouden van de infiltratie en kwel voor de 'blauwe motor', zijnde het regionale infiltratiesysteem van Gelderland;
- zoveel mogelijk bovenstrooms water vasthouden door zoveel mogelijk infiltratie van regenwater en ruimte langs waterlopen;
- ruimte voor water reserveren in de uiterwaarden, in regionale waterbergingsgebieden en in de Randmeerzone;
- in beginsel niet verstedelijken in gebieden waar dat waterhuishoudkundig grote problemen geeft;
- een waterhuishoudkundig duurzame inrichting van (toekomstige) stedelijke gebieden.

In dit streekplan vinden deze afwegingen plaats met betrekking tot de waarden van provinciaal belang. Daaruit vloeien ruimtelijke reserveringen voor water voort. Dat gaat gelden voor de regionale waterberging en ruimte voor de rivier (op grond van het regioadvies RvR). Waar deze afweging nog moet worden gemaakt, geldt een voorlopige vrijwaring en zal een ruimtelijke vertaling door middel van een streekplanuitwerking plaatsvinden.

1.4.2.2. Knooppunten: bundeling infrastructuur en ruimtegebruik

Voor de relatie tussen ruimtegebruik en de vervoersmodaliteiten weg, rail en water, geldt als uitgangspunt 'voorkomen – benutten – bouwen'. Dit heeft betrekking op de regulering van het gebruik en de organisatie van de vervoersstromen. Bij veranderingen in het ruimtegebruik moet zo veel mogelijk worden voorkomen dat er infrastructurele aanpassingen nodig zijn. Aanwezige infrastructurele capaciteit moet zo goed mogelijk worden

benut om zo min mogelijk de aanwezige infrastructuur te hoeven uitbouwen, of nieuwe infrastructuur aan te leggen.

Knooppunten in de vervoersnetwerken leveren verschillende potenties voor ruimtelijke ontwikkeling. De mate van multimodaliteit, de ligging in centrum, rand of buitenstedelijk zijn bepalende factoren. Daarnaast zijn reistijden tot de grote steden in Nederland medebepalend.

Bij besluitvorming over verstedelijkingsplannen, die leiden tot een intensiever gebruik van (knooppunten in) de aanwezige OV- en weg infrastructuur, hanteert de provincie als uitgangspunt dat de capaciteitsvraag van het vervoernetwerk mede in beschouwing moet worden genomen. Indien die verstedelijkingsplannen vragen om capaciteitsverbetering (en de daarbij horende milieumaatregelen) dient te worden nagegaan in hoeverre hieraan uit exploitatie van het plan kan/moet worden bijgedragen (veroorzakerbeginsel).

Daarnaast hanteert de provincie als uitgangspunt dat als alternatief voor regionale automobilitieit openbaar vervoerverbindingen kwalitatief worden verbeterd.

In het bijzonder geldt dit voor de light rail verbinding Dieren/Zevenaar-Arnhem- Nijmegen-Wijchen/Boxmeer, voor light rail in de Stedendriehoek en voor de Valleilijn. Provinciale initiatieven zoals in de Achterhoek laten zien dat met kwaliteit de gebruiksintensiteit kan toenemen.

Toelichting bij themakaart 5 (knooppunten in vervoersnetwerken):

Voor dit streekplan is onderzocht welke knooppunten kunnen worden onderscheiden met een bovenregionaal profiel en met een regionaal profiel, zowel spoor en weg en voor een aantal locaties de combinatie met water. Hierbij is ook in beeld gebracht op welke locaties er nog onbenutte vervoerscapaciteit is die kan worden ingezet voor stedelijke ontwikkeling. Per knooppunt is voor wegen gekeken naar de ligging in het netwerk en in welke mate de restcapaciteit op omliggende wegen benut zou kunnen worden. Voor het openbaar vervoer is gekeken naar het bereik dat de verbinding heeft, de restcapaciteit in de trein en kansen voor extra capaciteit op de baanvakken. Daarnaast is globaal gekeken of er rondom de knooppunten fysieke ruimte is voor extra verstedelijking (eventueel via herstructurering).

De onderzochte bovenregionale en regionale knooppunten zijn op themakaart 5 weergegeven. Daarbij is aangegeven bij welke knooppunten er op de weg en in het openbaar vervoer nog ruimte is om extra vervoersbewegingen als gevolg van verstedelijking op te vangen en waar nieuwe verstedelijking zonder meer extra nspanningen vraagt om voldoende capaciteit op het weggennet en in het openbaar vervoer te regelen.

De beperkte capaciteit op de aanwezige hoofdinfrastructuur bij de meeste knooppunten geeft aan dat er veelal alleen verstedelijking van (boven)regionale aard en schaal kan worden gesitueerd als zowel op de hoofdinfrastructuur als op het onderliggende vervoersnetwerk de vervoerscapaciteit wordt verbeterd, op basis van het uitgangspunt dat het intensiever gebruik van de infrastructuur niet mag leiden tot toenemende congestie.

In een beperkt aantal gevallen lijkt er op de aanwezige hoofdinfrastructuur voldoende capaciteit aanwezig die in principe zou kunnen worden benut voor intensiever gebruik, bijvoorbeeld door aan een dergelijke knooppunt verstedelijking te koppelen van (boven)regionale aard.

1.4.2.3. Bundeling stedelijke functies – stedelijke netwerken

Door middel van bundeling van stedelijke functies wordt bijgedragen aan efficiënt ruimtegebruik en aan een versterking van draagvlak van een kwalitatief hoogwaardig voorzieningenniveau.

Daartoe wil de provincie stedelijke functies op twee niveaus bundelen: in stedelijke netwerken en in regionale centra.

Als algemene uitgangspunten voor het geleiden van stedelijke functies gelden:

- Uitgegaan wordt van een ontwikkeling van het inwonertal in Gelderland die gelijke tred houdt met de ontwikkeling van het inwonertal in Nederland.
- Uitgaande van de demografische verschillen tussen de Gelderse regio's, geeft de provincie indicaties per regio voor het aantal te bouwen woningen en de ontwikkeling van bedrijventerreinen in de planperiode. Deze zijn zodanig gesteld dat het tekort aan woningen in de planperiode kan worden weggewerkt alsmede de voorziene regionale behoefte naar aard en omvang kan worden geacommodeerd in regionaal verband. De woningmarkt werkt regionaal. Op basis van het kwalitatief woonprogramma worden naar de aard van de kwalitatieve behoefte door de regio's de beste locaties gezocht.
- Bij de regionale verdeling van stedelijke functies wordt als uitgangspunt gehanteerd dat door middel van bundeling het aandeel van het inwonertal in de stedelijke netwerken en in de regionale centra tenminste gelijk blijft ten opzichte van de ontwikkeling van het inwonertal van Gelderland en van de betreffende regio. Hiermee wordt het draagvlak voor het verzorgings- en voorzieningenniveau van de stedelijke netwerken en regionale centra in stand gehouden zodat deze van (boven)regionale betekenis blijven.

- Om zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik en stedelijke vernieuwing te stimuleren geldt als uitgangspunt dat de regio's een aanzienlijk deel van het bouwprogramma voor wonen en werken accommoderen in bestaand bebouwd gebied. De regio's geven zelf aan welk aandeel van de uitbreiding van de woningvoorraad zij willen realiseren in bestaand bebouwd gebied (intensiveringspercentage). Door op regionaal en netwerkniveau de transformatie- en bouwprogramma's af te stemmen kan de verbreding in aanbod worden gerealiseerd.
- Daarnaast is er een aanzienlijke behoefte aan 'dorps' en aan 'landelijk wonen'. De opgave is om dit te accommoderen zonder een aanzienlijke aanslag op het buitengebied. Transformaties en inbreidingen in bestaand bebouwd gebied van dorpen kan hier in beperkte mate aan bijdragen. Het omvangrijke aantal vrijgekomen en vrijkomende (agrarische) bedrijfsgebouwen kan een belangrijke rol vervullen in het accommoderen van de behoefte aan landelijk wonen.
- Met het realiseren van nieuwe woon- en werkmilieus wordt tevens geïnvesteerd in de verbetering van de omgevingskwaliteit. Het aandeel van het bouwprogramma voor wonen en werken dat wordt geacommodeerd in bestaand bebouwd gebied draagt bij aan stedelijke vernieuwing. Ook bij functieverandering naar wonen en werken door middel van hergebruik van vrijgekomen gebouwen in het landelijk gebied is op basis van het profijtbeginsel een vorm van verevening toe te passen. Deze functieveranderingen leiden tot nieuwe economische dragers in het landelijk gebied, maar ook tot een veelzijdiger landelijk gebied. Daarbij moet tegelijkertijd worden geïnvesteerd in verbetering van de omgevingskwaliteit. Als er sprake is van aantasting van aanwezige waarden zal dit – op basis van het veroorzakerbeginsel – moeten worden gecompenseerd.

De provincie past het bundelingsuitgangspunt selectief toe, en richt zich daarbij op drie sterke stedelijke netwerken, waarbij:

- het **nationaal stedelijk netwerk KAN** uitroeit van schakel tussen twee Europese kerngebieden naar een *internationaal stedelijk netwerk* met een belangrijke transfer in alle richtingen;
- de **Stedendriehoek Apeldoorn-Deventer-Zutphen** zijn perspectief in de arbeidsintensieve dienstensector verder ontwikkelt en de ruimtelijke samenhang als regionaal stedelijk netwerk versterkt;
- **WERV** haar positie als regionaal stedelijk netwerk in Midden-Nederland (met de Universiteit Wageningen als één van de pijlers) verder ontplooit mede in relatie tot de ontwikkeling van het KAN;

en op drie regionale centra:

- Doetinchem, Tiel en Harderwijk als drie krachtige centra van de respectievelijke regio's Achterhoek, Rivierenland en N.-Veluwe met een meer fijnmazige sociaal-economische structuur.

Voor een optimale bereikbaarheid van de stedelijke netwerken, centra en regio's moet stedelijke ontwikkeling aansluiten op de infrastructurele capaciteit, en vice versa. Een passend bereikbaarheidsprofiel voor de stedelijke netwerken en regionale centra is noodzakelijk. Primair moet met capaciteitsverbetering van aanwezige infrastructuur knelpunten in de verbindingen worden opgelost. Op twee trajecten zijn nieuwe hoofdverbindingen gewenst: doortrekking A15 Ressen-Babberich en ombouw N18 tot A18.

1.5. Provinciale ruimtelijke hoofdstructuur

De selectieve beleidsinzet op zaken die van provinciaal belang zijn, is vertaald in de volgende tweeledige provinciale ruimtelijke hoofdstructuur:

- Enerzijds heeft de provinciaal ruimtelijke hoofdstructuur betrekking op de 'hoogdynamische' functies samenhangend met de hoofdinfrastructuur en intensieve vormen van ruimtegebruik zoals stedelijke functies, intensieve vormen van recreatie / leisure, met stedelijke ontwikkeling samenhangende groenontwikkeling (groen in en om de stad) en intensieve agrarische teelten. Dit deel van de provinciale ruimtelijke hoofdstructuur wordt in de beleidskaart met overwegend 'rode' tinten aangeduid: het rode raamwerk.
- Anderzijds heeft de provinciaal ruimtelijke hoofdstructuur betrekking op functies en kwaliteiten die afhankelijk zijn van een lage ruimtelijke dynamiek. De gebieden waar deze functies zijn geconcentreerd zijn kwetsbaar voor intensieve vormen van ruimtegebruik. Deze gebieden zijn de ecologische hoofdstructuur en waardevolle open gebieden, en de gebieden waar meer ruimte voor water moet worden gecreëerd (zowel voor rivieren als voor regionale waterberging). Het provinciaal planologisch beleid is gericht op het vrijwaren van deze gebieden van intensieve gebruiksvormen. Dit deel van de provinciale ruimtelijke hoofdstructuur wordt in de beleidskaart aangeduid met overwegend groene en blauwe tinten: het groenblauwe raamwerk.

Het multifunctioneel gebied beslaat het grootste deel van de provincie. Dit gebied omvat de steden, dorpen, buurtschappen buiten de provinciaal ruimtelijke hoofdstructuur, waardevolle landschappen en het multifunctioneel platteland. In het provinciaal planologisch beleid wordt op deze gebieden geen expliciete provinciale sturing gericht.

Vitaliteit van de multifunctionele gebieden wordt bevorderd door planologische beleidsvrijheid voor samenwerkende gemeenten gericht op:

- Grondgebonden landbouw: de landbouw is en blijft een belangrijke economische drager voor een vitaal platteland.
- Vitale steden en dorpen: elke regio heeft buiten een stedelijk netwerk of een regionaal centrum vele verspreid liggende steden, dorpen en buurtschappen die tezamen het voorzieningsniveau bepalen. In en bij deze bebouwde gebieden moet de regionale behoefte aan 'dorps' wonen geaccommodeerd kunnen worden, waarbij wordt gestimuleerd dat met dit ruimtelijk programma tegelijk wordt geïnvesteerd in de ontwikkeling van de groene en recreatieve omgevingskwaliteit.
- Nieuwe economische dragers: het betreft hier het bieden van werkgelegenheid buiten de landbouw. Deze nieuwe economische dragers kunnen vooral geaccommodeerd worden in en bij bestaande kernen en in vrijgekomen agrarische bebouwing.

In schema vertaald zijn de hoofdkenmerken van deze structuur als volgt:

	Provinciale ruimtelijke hoofdstructuur (prov. belang)		domein samenwerkende gemeenten (beperkte bemoeienis prov.)
	Laagdynamische functies primaat (Groen-Blauw Raamwerk)	Hoogdynamische functies primaat (Rood Raamwerk: stedelijke netwerken / regionale centra & infrastructuur & intensieve teelten)	Multifunctioneel gebied: overig bebouwd (steden, dorpen, buurtschappen), waardevolle landschappen en multifunctioneel platteland
Doel	ruimte voor ecologische & hydrologische dynamiek; bescherming van stilte, rust en milieukwaliteit	ruimte voor intensivering relaties en functies stedelijke netwerken en regionale centra (stedelijke dynamiek & voorzieningen)	ruimte voor meervoudig ruimtegebruik (verweven functies) in dorpen, steden en landelijk gebied
Soort planologie	toelatingsplanologie + weren bedreigingen	ontwikkelplanologie + kansen benutten	toelatingsplanologie
Provinciale aandacht	integraal / actief / toetsend	integraal / actief / toetsend	selectief / passief
Typering en Provinciale rol	beschermen / ontwikkelen en monitoren	Gebundelde ontwikkeling initiëren en monitoren	toelaten beperkt monitoren en inspireren

De doelen toegespitst op de onderscheiden drie zones:

- Behoud en ontwikkeling van het groenblauwe raamwerk
Daarbij zijn van provinciaal belang:
  - bescherming van ecologische kerngebieden en waardevolle open gebieden
  - de realisering van ecologische verbindingzones, die de ecologische kerngebieden verbinden
  - afbakening en bescherming van regionale waterbergingsgebieden
  - maatregelen in het kader van Ruimte voor de Rivier
- Ontwikkeling van sterke, aantrekkelijke en goed bereikbare stedelijke netwerken
Dit zijn voor Gelderland: KAN, Stedendriehoek en WERV.
Ontwikkeling van sterke en goed bereikbare regionale centra en daarin aanwezige regionale voorzieningen
Dit zijn voor Gelderland Doetinchem, Tiel en Harderwijk.

Daarnaast vervult Barneveld een regionale functie t.a.v. werken en de kern Lochem een bovenlokale functie t.a.v. werken en Nijkerk een regionale functie t.a.v. werken en wonen.

Met name van provinciaal belang zijn:

- bereikbaarheid in (boven)regionaal en (inter)nationaal verband
- behoefte aan regionale bedrijventerreinen accommoderen in aansluiting op infrastructurele knooppunten
- benutten van de toplocaties primair door stedelijke vernieuwing / herstructurering
- zorgen voor voldoende recreatie en groen in en om de steden

Ontwikkeling van multifunctioneel gebied door:

- uitvoering reconstructieplannen
- accommoderen van nieuwe economische dragers
- accommoderen behoefte aan centrum-dorps landelijk wonen / werken
- inspelen op regionale structuurkenmerken
- gebiedsspecifieke strategie in waardevolle landschappen

De provinciale ruimtelijke hoofdstructuur is weergegeven op de Beleidskaart 'ruimtelijke hoofdstructuur'. Op de beleidskaart ruimtelijke ontwikkeling is aangegeven waar welke ruimtelijke ontwikkelingen en reserveringen (zoekzones e.d.) er in deze planperiode aan de orde zijn. De elementen op deze beleidskaarten zijn in hoofdstuk 2 vanuit verschillende invalshoeken beschreven. Naast de beleidskaarten zijn de in dit hoofdstuk beschreven 'signaleringskaart' en 'beschermingskaart' bij dit streekplan opgenomen. Deze kaarten geven weer met welke aspecten van basiskwaliteit rekening moet worden gehouden in de ruimtelijke planvorming als gevolg van wet- en regelgeving van enerzijds de rijksoverheid (signaleringskaart) en anderzijds de provincie (beschermingskaart). Beide kaarten zullen worden omgezet in een digitaal raadpleegbaar informatiesysteem. Tevens zijn in hoofdstuk 2 themakaarten opgenomen. Deze zijn overwegend toelichtend van karakter.

Naast deze kaarten is bij de beschrijving van het regiospecifieke beleid in hoofdstuk 3 voor elke regio een kaart opgenomen. Het betreft de 'compositiekaart' waarin de specifieke ruimtelijke kenmerken van de regio staan verbeeld.

1.6. Doelstellingen

Tegen de achtergrond van de algemene trends en ontwikkelingen, de typering van de context en perspectieven op verschillende ruimtelijke schaalniveaus en de inhoudelijke uitgangspunten hanteert de provincie Gelderland voor de komende planperiode 2005-2015 de volgende algemene doelstelling.

De hoofddoelstelling van het Gelders ruimtelijk beleid voor de periode 2005-2015 is om de ruimtebehoefte zorgvuldig in regionaal verband te accommoderen en te bevorderen dat publieke (rijk, provincie, gemeenten, waterschappen) en private partijen de benodigde ruimte vinden, op een wijze die meervoudig ruimtegebruik stimuleert, duurzaam is en de regionale verscheidenheid versterkt, gebruik makend van de aanwezige identiteiten en ruimtelijke kenmerken.

Met het ruimtelijk beleid beoogt de provincie bij te dragen aan de versterking van de ecologische, economische en sociaal-culturele positie van Gelderland als één van de Europese regio's. Hierbij hanteert de provincie – in wisselwerking met de beleidsinstrumenten van de andere omgevingsplannen – de volgende doelen als uitwerking van de hoofddoelstelling:

- **sterke stedelijke netwerken en regionale centra bevorderen,**
- **versterken van de economische kracht en de concurrentiepositie van Gelderland,**
- **bevorderen van een duurzame toeristische-recreatieve sector in Gelderland met een bovengemiddelde groei,**
- **de vitaliteit van het landelijk gebied en de leefbaarheid van daarin aanwezige kernen versterken,**
- **de waardevolle landschappen verbeteren en de Ecologische Hoofdstructuur realiseren,**
- **de watersystemen veilig en duurzaam afstemmen op de veranderende wateraan- en afvoer en de benodigde waterkwaliteit,**
- **een gezonde en veilige milieu(basis)kwaliteit bewerkstelligen,**
- **met ruimtelijk beleid bijdragen aan de verbetering van de bereikbaarheid van en in de provincie,**

- **bijdragen aan een evenwichtige regionaal gedifferentieerde ruimtelijke ontwikkeling, door de cultuurhistorische identiteiten en ruimtelijke kenmerken als inspiratiebron te hanteren in de ruimtelijke planning.**

2. Generiek beleid

2.1. Stedelijke ontwikkeling

2.1.1. Algemeen

Hoofddoel van het streekplanbeleid is het scheppen van ruimte voor de verschillende ruimtevrugnende functies op het beperkte oppervlak. Om krachtige steden en vitale regio's te bevorderen zijn de belangrijkste uitgangspunten "bundeling van verstedelijking aan/nabij infrastructuur" en het "organiseren in stedelijke netwerken".

Bundelingsbeleid is een centraal uitgangspunt voor de wijze waarop in het Gelders ruimtelijk beleid wordt omgegaan met verstedelijking. Bundeling in Gelderland heeft tot doel:

- handhaving/versterking van de economische en culturele functie van de steden
- behoud/versterking van het draagvlak voor stedelijke voorzieningen
- een gedifferentieerde bevolkingssamenstelling in steden bevorderen ter vermindering van probleemcumulatie
- kansen te bieden voor combinatie van arbeid/scholing, ontspanning en zorg-taken
- optimale benutting van infrastructuur, kansen voor openbaar vervoer en fietsgebruik.

De provincie operationaliseert de uitgangspunten 'bundelen van verstedelijking aan/nabij infrastructuur' en 'organiseren in stedelijke netwerken' als volgt:

Het aandeel van de bevolkingssomvang in de stedelijke netwerken en regionale centra wordt tenminste gehandhaafd, ten opzichte van de bevolkingssomvang van de provincie en de betreffende regio, met 1-1-2000 als referentie.

- **Het betreft handhaving van het aandeel van de bevolkingssomvang van het nationaal stedelijk netwerk KAN t.o.v. van Gelderland als geheel**
- **En het betreft handhaving van het aandeel van de bevolkingssomvang van de regionale stedelijke netwerken Stedendriehoek en WERV en van de regionale centra Doetinchem, Tiel, Harderwijk t.o.v. de bevolkingssomvang van de regio's Stedendriehoek, Vallei, Achterhoek, Rivierenland en N.-Veluwe.**

Dit bundelingsbeleid wordt ondersteund met het woon- en werkgelegenheidsbeleid in Gelderland en de (WGR-) regio's. Ten aanzien van de provinciegrensoverschrijdende netwerken Stedendriehoek en WERV vindt afstemming plaats met Overijssel resp. Utrecht.

Het beeld van de verstedelijkings situatie in Gelderland per 1-1-2000 laat zien dat van de bijna 2 miljoen inwoners ruim 30% woonachtig is in het stedelijk netwerk Arnhem-Nijmegen, ongeveer 20% in (de Gelderse delen van) de netwerken Stedendriehoek en WERV en de regionale centra Doetinchem, Tiel en Harderwijk en de overige 50% woont in de overige steden, dorpen en het buitengebied in de provincie. Per 1-1-2000 zijn in Gelderland als geheel ca. 746.000 woningen en ca. 881.000 arbeidsplaatsen aanwezig.

De hoofdinfrastructuur vormt de ruggengraat van het 'rode' raamwerk. Daarnaast bepaalt de infrastructuur binnen de stedelijke netwerken de ruimtelijke organisatie van functies binnen de stedelijke netwerken. De vervoersknooppunten in het rode raamwerk zijn belangrijke aanknopingspunten voor intensivering van ruimtegebruik met stedelijke functies op netwerk niveau en van regionale aard en schaal. Naast de drie stedelijke netwerken en drie regionale centra maakt Barneveld deel uit van het rode raamwerk vanwege haar regionale functie voor werken en maakt Nijkerk deel uit van het rode raamwerk vanwege haar regionale functie voor wonen en werken.

In het provinciaal beleid voor stedelijke ontwikkeling wordt onderscheid gemaakt tussen 'bestaand bebouwd gebied' en stedelijke uitbreiding. Het accent van de provinciale beleidsambities ligt op de vernieuwing en het beheer en onderhoud van bestaand bebouwd gebied. Hiervoor zijn nodig:

- een verhoging van de kwaliteit van de leefomgeving en openbare ruimte door fysieke aanpassingen.
- het oplossen en voorkomen van milieuproblemen en -knelpunten door een duurzame planontwikkeling.

- door kwalitatief woonbeleid bevorderen dat woonmilieus en de kwaliteit van de woningen aansluiten op de vraag van de inwoners van Gelderland.
- intensivering van het stedelijk grondgebruik, maar wel met behoud van karakteristieke elementen en zorgvuldig omgaan met open ruimten daarbinnen.
- optimalisering van het gebruik van het bestaand bebouwd gebied: meer gebruik van de verticale dimensie (hoogte, diepte) en van de tijdsdimensie (meervoudig gebruik van dezelfde gebouwde ruimte).

Voor de vernieuwing van het bestaand bebouwd gebied wil de provincie dat in de streekplanperiode:

- de (in WGR-verband) samenwerkende gemeenten hun ambitie voor herstructurering en intensivering (inbreiding) van bestaand bebouwd gebied vast leggen,
- de (in WGR-verband) samenwerkende gemeenten hun ambitie voor revitalisering van het huidige areaal aan bedrijventerrein vast leggen.

De door de regio's (in WGR-verband samenwerkende gemeenten) vast te stellen mate van herstructurering, intensivering en revitalisering zal door de provincie worden vastgelegd in een streekplanuitwerking.

Herstructurering en revitalisering komt tot uiting in het aandeel van het bouwprogramma voor wonen en werken dat in bestaand bebouwd gebied wordt gerealiseerd. Intensivering komt tot uiting in het aandeel van de uitbreiding van de voorraad dat in bestaand bebouwd gebied wordt gerealiseerd.

De voortgang van de intensivering zal tweejaarlijks worden gemonitord.

Als referentie voor de regionale intensiveringsambitie gaat de provincie uit van een omvang van ca. 30% van de uitbreiding van de woningvoorraad die in bestaand bebouwd gebied wordt gerealiseerd. Als referentie voor de regionale revitaliseringsambitie voor het huidige areaal bedrijventerrein gaat de provincie uit van ca. 25%.

Bij transformaties (functieverandering van plekken) in bestaand bebouwd gebied gelden de volgende aanknopingspunten:

- bij gunstige openbaar vervoer locaties: passende publieksfuncties;
- bij gunstige weglocaties: gemengde of specifieke (werk)functies (met goede wegontsluiting)
- hinderlijke/verouderde werkfuncties in de woonomgeving transformeren naar woonfuncties.

Hoge bebouwingsdichtheden dienen te worden nagestreefd rond knooppunten van openbaar vervoer, op andere locaties kunnen lagere dichtheden worden toegepast. Eisen vanuit milieu en/of externe veiligheid (wettelijke basiskwaliteit) en/of het kwalitatief woonbeleid (de vraag naar bepaalde woonmilieus) stellen grenzen aan de te realiseren dichtheden in stedelijke gebieden.

Locaties voor stedelijke uitbreiding dienen te passen in het bundelingsbeleid en te zijn afgestemd op de uitgangspunten van infrastructuur, water en milieu. Bij locatiekeuze en planuitwerking moet worden voldaan aan basiskwaliteitseisen van bodem (waaronder archeologie), water, geluid, luchtkwaliteit en externe veiligheid. Deze elementen dienen expliciet te worden betrokken bij een integrale afweging t.b.v. planontwikkeling, maar zij zijn ieder voor zich niet altijd doorslaggevend of verhinderend voor een (zeer nodig) gewenste ontwikkeling. Stedelijke uitbreidingen moeten aansluiten bij de ruimtelijke structuur/kenmerken van de regio, met aandacht voor de actuele marktvrage.

Cultuurhistorie is een belangrijk aspect van de ruimtelijke kwaliteit van Gelderland. In relatie tot stedelijke ontwikkeling gaat het bij cultuurhistorie om twee aandachtspunten. Stedelijke ontwikkeling heeft gevolgen voor aanwezige cultuurhistorische identiteiten. In de planvorming moeten die gevolgen zorgvuldig worden meegenomen. De cultuurhistorische identiteiten kunnen anderzijds een inspiratiebron zijn bij de planontwikkeling. De provincie hanteert de Cultuurhistorische Beleidskaart om bij stedelijke ontwikkeling actief bij te dragen aan behoud, herstel en ontwikkeling van cultuurhistorische identiteitsdragers. (Voor het beleid cultuurhistorie zie ook paragraaf 2.6).

Indicatief programma

De provincie wil er in voorzien dat voldoende ruimte wordt gereserveerd voor de toekomstige behoefte aan woningen en arbeidsplaatsen (bedrijventerrein), onder handhaving van de regionale spreiding over de verschillende delen van Gelderland per 1-1-2000. Kwantitatief leidt dit tot de volgende *indicatieve opgave per*

regio voor de periode 2005 tot 2015. Hierbij wordt uitgegaan van een natuurlijke aanwas en migratieverloop conform de trends van de laatste 10 jaar.

Regio's	Woningbouw-programma in aantallen 2005-2015*	Bedrijventerrein in netto hectaren 2005-2015**
KAN	34.000	460
Stedendriehoek***	15.000	160
Vallei***	12.000	175
Noord-Veluwe	9.500	100
Achterhoek	10.000	160
Rivierenland	10.000	215
Gelderland	90.500	1.270

*Dit betreft het aantal netto toe te voegen woningen per regio

Deze indicatieve aantallen worden periodiek geactualiseerd in het kader van het Kwalitatief Woningbouwprogramma op basis van de meest recente prognoses en landelijke woningbehoefteonderzoeken.

** Deze indicatieve aantallen worden periodiek geactualiseerd op basis van CPB-scenario's en de Bedrijfslocatiemonitor.

*** Dit betreft alleen het Gelderse deel van de totale programma's van deze provinciegrensoverschrijdende regio's.

Zoekzones voor uitbreiding stedelijke functies

De provincie wil voorzien in voldoende ruimtelijke reservering voor de behoefte aan stedelijke functies (wonen, werken, winkels, sportvelden en –accommodaties, sociaal-culturele voorzieningen, scholen, kerken, e.d.) en tevens minder gedetailleerd bestemmingsplannen voor nieuwe stedelijke functies toetsen. Om voor de planperiode te voorzien in de afstemming tussen het programma voor stedelijke functies en ruimtelijke kenmerken, heeft de provincie afspraken gemaakt met de (WGR-)regio's om indicatief de reservering van uitbreidingsruimte voor stedelijke functies uit te werken.

De (WGR-)regio's zullen de benodigde uitbreidingsruimte met begeleiding van de provincie uitwerken in 'zoekzones voor stedelijke functies'. Gemeentelijke visies voor wonen en werken kunnen hiervoor mede als basis dienen.

De regionale uitwerkingen van zoekzones voor stedelijke functies worden als uitwerkingen van dit streekplan vastgesteld. De goedkeuringsprocedure van gemeentelijke plannen binnen deze zoekzones kan zodoende worden vereenvoudigd.

Voor het bepalen van de zoekzones voor stedelijke functies worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Zoekzones voor stedelijke functies zijn alleen aan de orde voor uitbreidingslocaties buiten bestaand bebouwd gebied.
- Op de beleidskaart is het bestaand bebouwd gebied per 1-1-2000 weergegeven (op basis van VROM-bestand). Het deel van het programma voor wonen en werken dat binnen dit bestaand bebouwd gebied wordt geprojecteerd draagt bij aan intensivering en herstructurering. Voor het deel van het programma voor stedelijke functies dat sinds 1-1-2000 is gerealiseerd of waar planologisch in is voorzien, alsmede het te realiseren programma voor de periode 2005-2015 buiten bestaand bebouwd gebied wordt in de zoekzones voorzien in uitbreidingsruimte.
- De omvang van een zoekzone heeft een relatie met het programma voor stedelijke functies en de inbreidingsmogelijkheden in de betreffende regio (vuistregel: 2 x de geraamde behoefte aan uitbreiding van de voorraad aan woningen / werklocaties). Het bouwprogramma op uitbreidingslocaties zal in de streekplanperiode nooit de gehele zoekzone omvatten.
- Zoekzones kunnen worden gesitueerd in de stedelijke netwerken, bij regionale centra en bij bestaand bebouwd gebied in het multifunctioneel gebied; niet binnen het groenblauwe raamwerk.
- Zoekzones moeten aansluiten bij het regionale structuurbeeld en de regionaal afgesproken verdeling en kwalitatieve aard van het programma voor wonen en werken. Zodoende hoeft niet bij ieder bestaand bebouwd gebied uitbreidingsruimte te worden gereserveerd, maar alleen op locaties waar dit vanuit regionaal oogpunt passend en wenselijk is.
  - Aan de hand van de signalerings-, beschermings- en compositiekaarten wordt rekening gehouden met:
    - de kwaliteit van het buitengebied (waarden van landbouw, natuur, landschap en cultuurhistorie, bodem, water, milieu);
    - aanwezige infrastructuur (rijks- en provinciale wegen, grote wateren, spoorlijnen);

- aard, schaal en de fysieke structuur van dorp of stad (karakteristieke identiteit).
- Tot het moment van vaststelling van de zoekzones als streekplanuitwerking moeten afzonderlijke gemeenten beschikken over locatievisies waaruit de noodzaak blijkt om in de vorm van uitbreiding het programma voor wonen en/ of werken te realiseren. Dit als overgangsbeleid tussen het inbreidingsregime van het Streekplan 1996 en het zoekzone-beleid in dit streekplan. Alleen voor locaties waarvoor op basis van het Pact van Brakkestein in het kader van de 'ruimte voor ruimte'-regeling tussen provincie en betreffende gemeente overeenkomsten zijn afgesloten, is het vereiste van een locatievisie niet van toepassing.
- Uiterlijk 1 juli 2006 stellen de (WGR-)regio's de regionale intensiveringspercentages en zoekzones voor stedelijke functies vast. Gedeputeerde Staten stelt deze uiterlijk 1 november 2006 vast in de vorm van een streekplanuitwerking.

In plaats van het begrip 'kern' wordt het begrip 'bestaand bebouwd gebied' gehanteerd. Het ligt voor de hand dat zoekzones voor omvangrijke stedelijke functies aansluitend aan bestaand bebouwd gebied worden gesitueerd. Het is evenwel ook mogelijk om zoekzones te situeren in het multifunctionele gebied in of bij buurtschappen en gehuchten. Het deel van het bouwprogramma dat aldaar wordt gerealiseerd, wordt opgevat als uitbreidingslocaties.

Voor het accommoderen van de behoefte aan landelijk wonen wordt primair uitgegaan van functieverandering van vrijgekomen gebouwen in het buitengebied.

Het is denkbaar dat er daarnaast voor het accommoderen van de regionale behoefte aan landelijk wonen in het multifunctionele gebied 'zoekzones landschappelijke versterking' worden toegepast voor het toevoegen van een beperkt aantal woningen of kleinschalige woon-/werkcombinaties in lage dichtheden, passend in de landschappelijke structuur en bijdragend aan landschappelijke versterking.

Aan de planologische uitwerking van dergelijke zoekzones moet een door de provincie te accorderen gebiedsplan ten grondslag liggen, waarin op basis van een landschapsarchitectonische gebiedsanalyse en gerelateerd aan landschappelijke kernkwaliteiten en aan gebiedsdoelen (groen in en om de stad, groene wiggen, waardevolle landschappen, ecologische verbindingzones) is uitgewerkt hoe met het 'nieuwe rood' wordt bijgedragen aan versterking van de kwaliteiten van dat gebied.

De kwalitatieve overwegingen en onderbouwingen zijn een belangrijk onderdeel van de toelichting bij de regionale zoekzones en 'zoekzones landschappelijke versterking' en worden door de provincie beoordeeld bij de vaststelling van zoekzones als streekplanuitwerking.

2.1.2. Wonen

Uitgangspunt van het Gelders kwalitatief woonbeleid is, dat de gemeenten – samenwerkend in de onderscheiden (WGR-) regio's – voorzien in een aanbod aan woningen, dat past bij de geconstateerde regionale kwalitatieve woningbehoefte. Dit is vastgelegd in het Kwalitatief Woonprogramma (KWP). Het KWP wordt periodiek bijgesteld om de afstemming tussen de (kwalitatieve) vraag en aanbod op de woningmarkt te actualiseren.

Het kwalitatief woonbeleid is in 2004 afgerond in de driedelige Woonvisie Gelderland (algemene woonvisie, regionale woonvisie en kwalitatief woonprogramma). Het woonbeleid wordt daarin omschreven als een beleid gericht op voldoende aanbod van kwalitatief passende woningen en woonmilieus voor de Gelderse bevolking van nu en van de toekomst. In dit streekplan gaat het om voldoende ruimte op geschikte locaties voor het accommoderen van die kwalitatieve woningbehoefte. De inspanningen ten aanzien van de woningbouw richten zich op het realiseren van de (op grond van prognoses en woningbehoefte-onderzoeken bepaalde) regionale woningbehoefte. Deze wordt bepaald in overleg met de in regionaal verband samenwerkende gemeenten. Het resultaat van dit overleg wordt periodiek vastgelegd in afspraken tussen provincie en (samenwerkende) gemeenten in het Kwalitatief Woonprogramma. Dit wordt door Gedeputeerde Staten vastgesteld in de vorm van uitwerking van dit streekplan.

Het Gelders kwalitatief woonbeleid richt zich zowel op bestaand bebouwd gebied (herstructurering, transformatie) als op nieuw stedelijk gebied (uitbreiding). De belangrijkste ruimtelijke beleidsaccenten zijn:

- het aanbod aan woningen en woonmilieus moet beter aansluiten bij de voorkeuren van bewoners. Om deze reden bevordert de provincie vooral de realisatie van woningen voor ouderen en starters en van de woonmilieus centrum-stedelijk en landelijk wonen. Voorts wil de provincie een versnelling bevorderen van herstructurering en transformatie van bestaand bebouwd gebied, het aanpakken van de stagnerende

- (nieuwbouw)productie, het vergroten van het aanbod aan levensloopbestendige woningen en wijken en het versterken van verscheidenheid en identiteit.
- Voor het kwalitatief woonprogramma (KWP) is uitgangspunt is dat in de periode 2000 tot 2015 in totaal ca. 120.000 woningen netto aan de voorraad in Gelderland worden toegevoegd. Hiervan zijn in de periode 2000 tot en met 2004 bijna 30.000 woningen gerealiseerd. De woningbehoefte in de periode 2005 tot 2015 ligt lager dan in de periode 2000-2009. Dit is de resultante van een sterke daling in de buitenlandse migratie en van demografische ontwikkelingen (vooral afname van de natuurlijke aanwas), hetgeen zich heeft vertaald in een neerwaartse ontwikkeling van de landelijke en regionale prognoses. Rond 2000 bedroeg de bevolkingsgroei in Gelderland jaarlijks 15.000 inwoners. In de jaren die daarop volgden is deze groei gedaald naar ongeveer 4.000 inwoners in 2004. De effecten hiervan kunnen overigens per regio verschillen, onder andere vanwege verschillen in demografische ontwikkelingen.
  - In het najaar van 2005 wordt het geactualiseerde programma voor de periode 2005-2015 vastgesteld in het KWP2, op basis van de behoeftenraming zoals in paragraaf 2.1.1 weergegeven.

2.1.3. Sociaal-culturele functies

De sociaal-culturele infrastructuur is een bepalende factor voor de kwaliteit van de samenleving. Het is met name de verantwoordelijkheid van de (samenwerkende) gemeenten om bij de ruimtelijke inrichting rekening te houden met die sociaal-culturele infrastructuur, die in kaart is gebracht in de sociale en culturele atlas. Uitgangspunt is om bij ruimtelijke inrichtingsplannen ook voorzieningen te realiseren die nodig zijn om een goede sociaal-culturele infrastructuur in stand te houden of op te bouwen. Hiertoe is een sociale checklist ontwikkeld om in de planvorming na te gaan welke voorzieningen van belang zijn. Door een gunstige situering van functies ten opzichte van aanwezige voorzieningen kan er een goede bereikbaarheid worden gerealiseerd en voldoende draagvlak blijven bestaan.

Aanbod en vraag in het voorzieningenpatroon verandert voortdurend. Voorbeelden zijn de verschuivende vraag op het gebied van zorg (kleinschalige verpleegunits in de wijk) en voorzieningen op het gebied van welzijn, cultuur, recreatie, sport, onderwijs en kunst. Voorkomen moet worden dat de sociaal-culturele kwaliteit van de leefomgeving onder een bepaald minimum zakt. Met andere vormen van bundeling, bijvoorbeeld op basis van bereikbaarheid in netwerken, kan dit worden voorkomen. Sprekende voorbeelden hiervan zijn scholen en sportaccommodaties.

In algemene zin geldt dat uitbreiding of herstructurering/transformatie van stedelijk gebied bekeken moet worden op zijn consequenties voor de sociale en culturele kwaliteit van de leefomgeving. Elementen als ruimte voor voorzieningen, speelruimte, ontmoetingsmogelijkheden zijn daarbij medebepalend.

De gemeenten bepalen in ruimtelijke plannen waar ruimte moet komen voor de verschillende fysieke voorzieningen en reserveren in deze plannen minimaal 3% van het oppervlak voor speelruimte. In het verlengde van de provinciale ontwikkelingstaak speelt de provincie een faciliterende rol in de analyse die voorafgaat aan de ruimtelijke verdeling van voorzieningen op het gebied van sport, onderwijs, jeugdzorg en cultuur in een gemeente of regio. Ook hierbij speelt de sociale en culturele atlas en de sociale checklist een belangrijke rol.

Het sociaal-culturele beleid is vooral gericht op het realiseren van een gebiedsgerichte integrale aanpak van wonen, welzijn en zorg in zogenaamde woonservicegebieden en een daarbij passende inrichting van de ruimte, met inbegrip van een multifunctioneel gebouw of Kulturhus.

2.1.4. Werken

De provincie wil bijdragen aan het voldoen aan de ruimtelijke voorwaarden voor een succesvolle economische ontwikkeling. Dit betekent o.a. het voorzien in een aanbod aan bedrijventerreinen dat past bij de geraamde regionale behoefte. Duurzame kwaliteit, concentratie en bundeling en zorgvuldig ruimtegebruik zijn hierbij kernbegrippen.

Ook in het bedrijfsleven is sprake van voortgaande schaalvergroting. Clustering van diverse soorten bedrijvigheid in stedelijke gebieden vermindert de kwetsbaarheid voor economische conjunctuurbewegingen.

Bij bundeling van werkfuncties valt onderscheid te maken naar de omvang van publieks-/werknemers-stromen (= meer centrale, goed bereikbare locaties) en van goederen-stromen (= ligging aan ontsluitende infrastructuur weg/water of op specifieke terreinen bijvoorbeeld in verband met milieuzonering).

Het situeren van kleinschalige werkfuncties in een stedelijke omgeving bevordert functiemenging:

- zorgt voor afwisseling en levendigheid in de gebouwde omgeving
- biedt kans op kortere woon-werk-afstanden en combinatie arbeid/andere taken
- biedt meer kans op woon- en werkcarrières van mensen.

Bedrijventerreinen

Het beleid voor bedrijventerreinen is gericht op de zorg voor voldoende aanbod van kwalitatief hoogwaardige, op de vraag van het bedrijfsleven afgestemde, bedrijventerreinen. Uitgangspunt hierbij zijn de behoeftes van het Centraal Plan Bureau, waaruit een regionale beleidsopgave is afgeleid. In de Nota bedrijventerreinen "Van Trekkkracht naar Slagkracht" is deze opgave weergegeven. Voor Gelderland als geheel komt dit neer op min. 120 ha. netto bedrijventerrein per jaar. Deze opgave zal periodiek worden geactualiseerd.

Het gaat om een kwalitatief hoogwaardig, op de vraag afgestemd, aanbod wat ook inhoudt dat moet worden bevorderd dat het juiste bedrijf wordt gevestigd op het juiste terrein. Daarnaast is een zorgvuldige segmentering en uitgifte van terreinen van belang. Voor de zwaardere categorieën bedrijven, water- / rivier-afhankelijke bedrijven en voor bedrijven die gelieerd zijn aan de Gelderse kenniscentra (agrolife sciences bij Wageningen en medische technologie bij Nijmegen) dient voldoende ruimte aanwezig te zijn.

Om deze ruimte ook daadwerkelijk te verwezenlijken zullen naast het bestaand instrumentarium ook de nieuwe wettelijke instrumenten op het gebied van grondexploitatie en ruimtelijke ordening worden ingezet.

De noodzaak tot uitbreiding van bestaande bedrijventerreinen of de ontwikkeling van nieuwe moet worden gezien in relatie tot de mate waarin met inbreiding en/of herstructurering van bestaande terreinen ruimte voor bedrijvigheid kan worden gevonden. Wanneer dit niet het geval is dient de ontwikkeling van bedrijventerreinen ruimtelijk te worden geconcentreerd en gebundeld op de beste locaties en dus zoveel mogelijk aan te sluiten bij bestaande stedelijke gebied en infrastructuur. In verband met zorgvuldig ruimtegebruik is het hanteren van minimale maten (o.a. bouwhoogte en bebouwingspercentage) een instrument om met een beperkt ruimtebeslag veel functies te combineren (in pandig of gezamenlijk parkeren, in pandige opslag, ondergronds bouwen). Ruimte voor regionale bedrijventerreinen moet worden gevonden in het rode raamwerk. Op deze terreinen horen bedrijven thuis met een regionale functie. Ook bedrijven van buiten de regio, meer grootschalige nieuwe bedrijven en milieuhinderlijke bedrijven moeten op deze terreinen hun plek kunnen vinden.

In dit streekplan is voorzien in de mogelijkheid om in elke regio op een logistiek geschikte locatie tenminste op één regionaal bedrijventerrein voldoende ruimte te ontwikkelen voor bedrijvigheid die qua aard en schaal op een dergelijk terrein thuis horen.

Uitgangspunt is dat in iedere regio door de samenwerkende gemeenten op regionale bedrijventerreinen geschikte ruimte wordt gereserveerd voor het accommoderen van milieuhinderlijke bedrijvigheid. Hierbij kan het ook gaan om hervestiging van Gelderse bedrijven die ten opzichte van de omgeving van hun huidige vestigingslocatie te veel overlast veroorzaken. De provincie faciliteert dergelijke hervestigingssituaties (project IZI, zie par. 4.2.2).

Gemeenten buiten het rode raamwerk worden aangespoord voor het accommoderen van lokale bedrijvigheid samen intergemeentelijke bedrijventerreinen te ontwikkelen, en hiervoor in regionaal verband zoekzones aan te geven. Op terreinen voor lokale bedrijvigheid dienen bedrijven zich te kunnen vestigen, welke qua aard, schaal en functie daarbij passend zijn. Of en in welke omvang een (intergemeentelijk) bedrijventerrein voor lokale bedrijvigheid nodig is, is afhankelijk van de reeds in deze gemeenten aanwezige bedrijven en voor zich nieuw ontwikkelende bedrijvigheid mits deze voldoet aan de criteria voor aard, schaal en functie.

Een goede fysieke en elektronische bereikbaarheid is een voorwaarde voor het duurzaam functioneren van bedrijventerreinen. De ontwikkeling van nieuwe terreinen moet zoveel mogelijk worden gekoppeld aan de mogelijkheden die de bestaande spoor-, weg-, water- en (moderne) ICT-infrastructuur bieden, voor zowel personen als goederenvervoer. Knooppunten van infrastructuur zijn hierbij zeer kansrijk.

Kantoren

De provincie voert geen kwantitatief beleid inzake kantoorontwikkeling. Het bundelings- en locatie/knoppenbeleid in bestaand bebouwd gebied en stedelijke uitbreidingen is bepalend voor nieuwe ontwikkelingen. Van belang daarbij is tevens dat de aard, de schaal en het mobiliteitsprofiel van de kantoorontwikkeling passen bij de

betreffende locatie. De komende jaren is er in Gelderland een vraag naar kantoorruimte van ca. 40.000 m² bvo per jaar (CPB/GC-scenario). Nieuwe kantoorlocaties dienen zoveel mogelijk te worden ontwikkeld op/nabij hoogwaardige OV-verbindingen.

Aard, schaal en functie

Stedelijke uitbreidingen (w.o. woon- en werklocaties) moeten qua milieu passen bij of aansluiten op het reeds aanwezige bebouwde gebied. Daarnaast dienen aard en functie van nieuw te vestigen bedrijven, voorzieningen en instellingen e.d. te passen bij of een goede aanvulling te zijn op het bestaande productiemilieu en de werkgelegenheidsstructuur. Voor lokale bedrijventerreinen buiten het rode raamwerk geldt in principe een maximale kavelgrootte van 0,50 ha. Een ruimere kavelgrootte is voor dit terreintype als uitzondering mogelijk na accordering door Gedeputeerde Staten. Voor lokale, intergemeentelijke, bedrijventerreinen geldt in principe een maximale kavelgrootte van 0,75 ha. Een ruimere kavelgrootte is voor dit terreintype als uitzondering mogelijk na accordering door Gedeputeerde Staten. De bedrijventerreinen van de voormalige, in het streekplan 1996 aangeduide, subregionale kernen worden beschouwd als intergemeentelijke bedrijventerreinen. Bij nieuwvestiging van bedrijven moet ook sprake zijn van een aangetoonde binding aan de betreffende gemeente/locatie en van een passend milieuregime (in beginsel maximale hindercategorie 3 volgens de VNG). Verder dienen het bereikbaarheidsprofiel van de betreffende locatie en het mobiliteitsprofiel van de (gewenste) vestigingen met elkaar in overeenstemming te zijn.

Functiemenging wonen - werken

Een groot deel van de werkgelegenheid is te vinden binnen woonkernen, met name in de sectoren detailhandel, horeca, dienstverlening. Van belang is voldoende ruimte te houden in met name stads- en dorpscentra om deze werkgelegenheid ook in de toekomst te kunnen accommoderen. Het beleid is er opgericht om deze werkgelegenheid in en rond woonmilieus te situeren en ook dichtbij goede OV-verbindingen, vanwege de hoge dichtheid aan arbeidsplaatsen per hectare. Ook is het een streven om werken aan huis te bevorderen. Zolang er geen overlast is voor de woonomgeving, is kleinschalige bedrijvigheid (in een lage milieucategorie) toegestaan. Het realiseren van woon/werk eenheden zal deze kleinschalige economie stimuleren.

Niet-agrarische bedrijvigheid in het buitengebied

Sinds jaar en dag is er niet-agrarische bedrijvigheid in het buitengebied aanwezig. De mogelijkheden voor vestiging en uitbreiding zijn in het onderstaande omschreven; voor recreatiebedrijven zie paragraaf 2.13.4.

Bij het vestigen van niet-agrarische bedrijvigheid gaat de voorkeur uit naar hergebruik van vrijgekomen gebouwen in het buitengebied, zoals beschreven in paragraaf 2.3. Voor bedrijfsvestiging op een nieuwe bouwlocatie in het buitengebied is een bestemmingsplanherziening nodig.

In het groenblauwe raamwerk zijn nieuwe bouwlocaties voor de vestiging van niet-agrarische bedrijvigheid niet mogelijk als er geen relatie is met de gebiedsfuncties.

Ook in het multifunctionele gebied – en de waardevolle landschappen als onderdeel daarvan – zijn de gebiedsfuncties medebepalend voor de vestigingsmogelijkheden op nieuwe bouwlocaties. Het kan hierbij gaan om bedrijvigheid die nodig is voor of verwant is aan landbouw, bosbouw, natuurbeheer en recreatie. Voorbeelden zijn paardenstalling, stations voor kunstmatige inseminatie en verhuurbedrijven van agrarische machines, collectieve mestvergistinginrichtingen, maar ook maneges en dierenasiels. Loonbedrijven die voor de land- en bosbouw werken kunnen ook tot deze categorie behoren.

Tevens geldt als voorwaarde dat niet-agrarische bedrijfsvestiging op nieuwe bouwlocaties alleen mogelijk is als uit onderzoek blijkt dat de vestiging niet kan worden geaccommodeerd in vrijgekomen agrarische bebouwing of op het lokale bedrijventerrein. De meeste vormen van niet-agrarische bedrijvigheid horen thuis op bedrijventerreinen, en niet in het buitengebied.

Voor uitbreiding van bestaande niet-agrarische bedrijvigheid in het buitengebied geldt een maximum van 20% van het bebouwd oppervlak per planperiode tot maximaal 375 m².

In § 2.3.6 is aangegeven dat samenwerkende gemeenten een regionale beleidsinvulling voor functieverandering kunnen opstellen. Daarbij kan ook worden betrokken de uitbreidingsmogelijkheid van bestaande niet-agrarische bedrijvigheid in het buitengebied.

2.1.5. Duurzame waterhuishouding en stedelijk gebied

Zowel in nieuw als in bestaand bebouwd gebied streeft de provincie naar een duurzaam watersysteem. Het water in de stad wordt met het omringend watersysteem als één geheel beschouwd. Nadelige effecten op de waterhuishouding moeten in beginsel worden voorkomen.

Op themakaart 6 “waterhuishouding en verstedelijking 1” zijn de gebieden aangegeven waar verstedelijking in waterhuishoudkundig opzicht problematisch is. In die gebieden is stedelijke uitbreiding alleen mogelijk indien:

- er sprake is van dwingende redenen van openbaar belang
- er geen alternatieven zijn.

Indien toch moet worden gekozen voor een in waterhuishoudkundig opzicht problematische uitbreidingslocatie, moet met inrichtings- en beheermaatregelen worden geregeld dat de huidige watersituatie niet verslechtert. Hierbij mogen de waterhuishoudkundige gevolgen niet afgewenteld worden op naastgelegen of benedenstroomse gebieden of naar de toekomst. De meerkosten van watergerelateerde mitigatie en compensatie moeten in de exploitatiekosten van de stedelijke uitbreiding zijn verdisconteerd (veroorzakersbeginsel). Daarbij moeten afspraken worden gemaakt tussen gemeente en waterschap over een duurzame invulling van het waterbeheer. Bij stedelijke uitbreiding is tevens het afzonderlijk afvoeren van regenwater naar de bodem of oppervlaktewater (het zogenaamde afkoppelen) een randvoorwaarde.

2.1.6. Infrastructuur

Doel van het ruimtelijk- infrastructurele beleid is het streven naar een goede bereikbaarheid van en in Gelderland. De economische centra en de grote steden in Gelderland, net als concentraties van wonen en voorzieningen, moeten goed bereikbaar zijn voor burgers en bedrijven. Voorop staat dat het huidige verkeers- en vervoerssysteem wordt behouden en goed wordt onderhouden. Waar nodig moet het systeem worden verbeterd. Met een veilig en samenhangend netwerk wordt de wisselwerking tussen de vervoersmodaliteiten bevorderd en krijgen collectieve middelen van vervoer meer kans. Hierbij wordt ingezet op een maximale benutting van bestaande structuren. Daarnaast is het beleid er op gericht de economische potentie die geboden wordt door het aanwezige infrastructuurnet ten volle te benutten.

Het bestaande infrastructuurnetwerk is in hoge mate bepalend voor de invulling van nieuwe stedelijke functies in het Gelders gebied die duidelijke gevolgen hebben voor de mobiliteit. Bereikbaarheid van kernen wordt in de eerste plaats verbeterd door de bestaande infrastructuur zo efficiënt mogelijk te benutten. Bereikbaarheids- en leefbaarheidsproblemen kunnen worden voorkomen door stedelijke ontwikkeling af te stemmen op de vervoerscapaciteit en milieubelasting van bestaande (en reeds geplande) infrastructuur. In de tweede plaats moet gezocht worden naar verstedelijkingslocaties die goed aansluiten op bestaande (en reeds geplande) infrastructuur (zowel qua aanwezigheid als qua capaciteit) en deze benutten. Als aan deze conditie niet kan worden voldaan zal bij stedelijke ontwikkeling ook de bijbehorende infrastructuur moeten worden gerealiseerd (of de capaciteit op bestaande infrastructuur moeten worden uitgebreid).

Voor stedelijke ontwikkeling zijn de knooppunten van infrastructuur kansrijke en te benutten plekken. In knooppunten komen ruimtelijke ontwikkelingen en verkeer- en vervoersnetwerken samen en er is uitwisseling mogelijk tussen netwerken en structuren op verschillende schaalniveaus. Vooral knopen die zowel per auto als per openbaar vervoer ontsloten zijn hebben potentie voor stedelijke ontwikkeling. Verdere stedelijke ontwikkeling op knooppunten dient te worden afgestemd op de capaciteit en kwaliteit van het verkeer- en vervoersnetwerk. Door stedelijke functies te bundelen nabij knooppunten in stedelijke netwerken en bij regionale centra worden goede voorwaarden gecreëerd voor een sterk openbaar vervoer en een goede benutting van de bestaande infrastructuurnetwerken.

De provincie stimuleert het fietsverkeer op de korte en middellange afstand, met name in stedelijke gebieden en naar economische centra, scholen en recreatieve voorzieningen. Bij verstedelijking moet bereikbaarheid met de fiets onderdeel zijn van de planvorming.

Om knelpunten op het huidige wegennet op te lossen is ook in Gelderland nieuwbouw en aanpassing van infrastructuur nodig.

Voor hoofdinfrastructuur geldt dat er capaciteitsverruimende maatregelen worden getroffen langs de A1 (Hoevelaken-Barneveld en Barneveld-Deventer), A2 (Everdingen-Deil en Zaltbommel-Empel), A12 (Veenendaal-Ede en Ede-Duitse grens), A50 / A1 (Arnhem-Centrum - Beekbergen en Beekbergen-Deventer-Oost), A50 (Ewijk-Valburg en Valburg-Grijsoord). Dit streekplan voorziet in een vrijwaringszone van 50 m. aan weerszijden van deze wegvakken in de hoofdinfrastructuur. Deze staan indicatief weergegeven op de beleidskaart 'ruimtelijke ontwikkeling'.

Deze vrijwaringszones vloeien voort uit de Planologische kernbeslissing (PKB) van de Nota Ruimte en de Nota Mobiliteit en hebben met name betrekking op de hierin voorgenomen infrastructurele uitbreidingen van het rijk en de doelstellingen op het gebied van milieu en veiligheid. Gemeenten treden in overleg met het rijk over voorgenomen planwijzigingen in de invloedssfeer van een in een PKB aangekondigde infrastructuuruitbreiding. De meerkosten van inpassing van de geplande infrastructuur, die veroorzaakt worden door nieuwe bestemmingen langs de hoofdinfrastructuur nadat het rijk deze infrastructuuruitbreidingen in deze PKB of het MIT heeft aangekondigd en die zonder voorafgaand overleg met het Ministerie van Verkeer en Waterstaat ontstaan, worden zonder meer volledig door de desbetreffende overheden betaald. Partijen hebben een inspanningsverplichting tot overeenstemming te komen.

Voor de provinciale infrastructuur in het kader van 'bouwen' van nieuwe infrastructuur, zoals vermeld in het PVVP2, is een voorbereidingstraject gestart voor de aanleg van een aantal provinciale wegen (op de beleidskaart 'ruimtelijke ontwikkeling' conform de legenda aangegeven als 'aanpassing regionale ontsluitingsweg' of 'aanpassing stedelijke ontsluitingsweg'). Het gaat daarbij om de rondweg Hedel-Oost (N381) (de MER daarvoor is gereed), de N322 zuidelijk van de kern Beneden Leeuwen, de omleiding bij de kern Voorthuizen, de omleiding bij de kern Putten, de omleiding bij de kern Hummelo-Keppel, de omleiding bij de kern Laag Soeren, de omleiding bij de kern Lochem, de omleiding bij de kern Zelhem, de ontsluiting van het industrieterrein 'de Mars' bij Zutphen, de omleiding bij de kern Eefde en de capaciteitsverruimende maatregelen van de N320 bij Harderwijk.

Daarnaast zijn de voorbereidingen voor MER-procedures gestart voor een doortrekking van de A15 van knooppunt Ressen naar de A12 en een doortrekking van de A18 tussen Varsseveld en Enschede.

Nieuwe spoor-infrastructuur is, met uitzondering van de Hanzelijn, niet in deze streekplanperiode voorzien. Wel zijn er intensiveringsplannen op het bestaande spoornet, met name in het KAN-gebied, de Stedendriehoek en voor de Valleilijn.

Bij ruimtelijke besluiten moet het externe veiligheidsbelang worden afgewogen conform de circulaire 'risiconormering vervoer gevaarlijke stoffen'. Voorts dient bij de ruimtelijke planvorming die gepaard gaat met het genereren of verleggen van transportstromen van gevaarlijke stoffen, de gegevens die infrastructuurbeheerders beschikbaar stellen, te worden gebruikt.

2.1.7. Groen in en om de stad

Het is van belang dat bij stedelijke ontwikkeling gelijktijdig wordt voorzien in de behoefte aan 'groen in en om de stad'. In stedelijke netwerken en bij regionale centra zijn op de beleidskaart 'ruimtelijke ontwikkeling' daarom in aanvulling op de uitbreiding van het stedelijk gebied -recreatief in te richten - GIOS-zones aangegeven. Publieke en private investeringen kunnen daarbij goed samengaan. De bestaande omgevingskwaliteit van het buitengebied rond de stad speelt bij de keuze van de locaties van regionaal groen en de inrichting daarvan nadrukkelijk een rol.

In de ontwikkeling van stadsranden moet rekening worden gehouden met de waterbergingsbehoefte van het aangrenzende stedelijk gebied.

2.2. Locatiebeleid

Economie, mobiliteit en kwaliteit van de leefomgeving zijn centrale elementen in het provinciale locatiebeleid. De locatiekeuze van bedrijven en voorzieningen dient het resultaat te zijn van een afweging tussen economie (behoefte aan vestigingsmogelijkheden voor bedrijven), bereikbaarheid (ontsluitingsmogelijkheden van locaties) en leefbaarheid (ruimtelijke- en milieukwaliteiten). Van essentieel belang daarbij is dat het mobiliteitsprofiel van

de te vestigen (gevestigde) bedrijven, voorzieningen en instellingen overeenkomt met het mobiliteitsprofiel van de betreffende locatie/knooppunt. Deze afweging geldt m.n. voor de centrumstedelijke en gemengde stedelijke randlocaties.

Het provinciaal beleid is er vooral op gericht de knooppunten in het rode raamwerk te benutten voor intensieve verstedelijking omdat deze de meeste potentie hebben wat betreft de (boven)regionale bereikbaarheid. Deze zijn op themakaart 7 weergegeven. Daar waar een knooppunt samenvalt met een (verder) te ontwikkelen bedrijventerrein staat deze als zodanig aangegeven.

Voor zover er op infrastructurele knooppunten buiten het rode raamwerk vervoerscapaciteit op de aanwezige infrastructuur aanwezig is (zie themakaart 5), kan dit aanleiding zijn om in regionaal verband aan deze knooppunten bovenlokale stedelijke functies te bundelen.

Bundeling bovenlokale stedelijke functies aan knooppunten rode raamwerk:

- Voor een duurzame ontwikkeling van het rode raamwerk en geleiding van de bereikbaarheid in vervoersnetwerken moeten intensieve stedelijke functies zo veel mogelijk aan deze knooppunten worden gebundeld.
- Als deze knooppunten weinig of geen vervoerscapaciteit hebben, moet gelijktijdig met de ontwikkeling van de aan de knoop gebundelde stedelijke functies worden voorzien in de capaciteitsverbetering van de betreffende infrastructuur.
- In de stedelijke netwerken worden bij voorkeur de stedelijke functies van (inter)nationaal- en (boven)regionaal niveau geacommodeerd. Voor locatiekeuze van functies met een OV-afhankelijkheid (woon-/kantoorcombinaties; onderwijs en andere publieksvoorzieningen) binnen deze netwerken worden centrum- en stadsrandknooppunten met een goede OV-ontsluiting benut. Overige stadsrand- en 'buiten'-knopen in de netwerken kunnen worden benut voor bedrijvigheid van (boven)regionaal niveau.
- Knooppunten bij regionale centra zijn van belang voor locatieafwegingen voor stedelijke functies van regionaal niveau.
- Bundeling van stedelijke ontwikkeling aan infrastructuurknooppunten is gericht op een optimale bereikbaarheid en niet op de zichtbaarheid vanaf de infrastructuur.
- Bij de uitwerking in gemeentelijke plannen moet voldaan worden aan basiskwaliteitsnormen als geluid, luchtkwaliteit en veiligheid (afstandsnormen).

Lokale functies

Voor stedelijke ontwikkelingen van lokale aard en schaal geldt dat deze in regionaal verband moeten zijn afgestemd (zoekzones) en op gemeentelijk niveau qua locatiekeuze worden uitgewerkt, waarbij eveneens de afstemming op de infrastructurele capaciteit van belang is. Om de potentie van bovenlokale knooppunten buiten het rode raamwerk goed te benutten dienen hier geen ontwikkelingen van louter lokale aard plaats te vinden. Dergelijke knooppunten kunnen zich wel lenen voor het accommoderen van lokale bedrijvigheid op intergemeentelijke bedrijventerreinen.

Toelichting bij themakaart 7:

De knooppunten in het rode raamwerk van het verstedelijkingsbeleid zijn aangegeven op de beleidskaart 'ruimtelijke structuur'. Deze knooppunten zijn bij uitstek geschikt voor intensieve verstedelijking voor wat betreft de (boven)regionale bereikbaarheid. Zie voor verdere informatie/uitleg de toelichting bij themakaart 5 in paragraaf 1.4.2.2.

Luchtkwaliteitseisen zijn normstellend bij het opstellen van ruimtelijke plannen (Besluit Luchtkwaliteit). De provincie wil ook bij dit milieuaspect een functiegerichte benadering hanteren, dat wil zeggen een goede ruimtelijke situering van milieubelastende functies ten opzichte van kwetsbare functies.

In 2005 wordt overal in Gelderland de norm voor fijn stof en/of stikstofdioxide overschreden. Dit kan gevolgen hebben voor de ontwikkeling van allerlei ruimtelijke plannen. De provincie is dan ook een groot voorstander voor het treffen van bronmaatregelen (met name schone motoren) naast ruimtelijke maatregelen. Vanuit gezondheidskundig oogpunt is het van belang dat, ondanks de huidige luchtkwaliteit, de nieuwvestiging van kwetsbare functies wordt gesitueerd op de minst belaste plekken bij/in steden en in stedelijke netwerken.

Specifieke functies

Voor specifieke soorten bedrijvigheid (bijv. milieuhinderlijke vormen) moeten in overleg met gemeenten/regio's op bepaalde plekken concentratiegebieden worden aangewezen. Met name op regionale bedrijventerreinen moet een deel van de beschikbare ruimte bestemd zijn voor milieuhinderlijke bedrijvigheid.

Specifieke goederenvervoersfuncties (overslag water-weg-rail) worden op specifieke, multimodale knooppunten ontwikkeld.

Detailhandel en grootschalige voorzieningen

De provincie wil ruimte bieden om veranderingen in vraag en aanbod mogelijk te maken. Dit onder de voorwaarde dat de bestaande voorzieningenstructuur niet duurzaam wordt aangetast. De positie van de bestaande winkelgebieden heeft prioriteit. Vernieuwing en uitbreiding van de detailhandel moeten plaatsvinden binnen of onmiddellijk grenzend aan bestaande winkelgebieden en in overeenstemming zijn met de aard, schaal en (verzorgings)functie van het aangrenzende winkelgebied. Vestiging van detailhandel in het buitengebied (de zogenaamde "weidewinkels") is uitgesloten.

Grootschalige winkelvoorzieningen in de regio worden geacommodeerd op binnenstedelijke en randstedelijke (perifere) locaties. Grootschalige thematische voorzieningen, zoals "leisure", passen op grond van ruimtelijke aspecten alleen in een stedelijk netwerk, op een gunstig ontsloten plek. Voor (grootschalige en/of specifieke vormen van) detailhandel op perifere locaties gelden verder onderstaande aanvullende uitgangspunten:

- alleen detailhandel is toegestaan die vanwege de specifieke ruimtelijke eisen moeilijk inpasbaar is in bestaande winkelgebieden. Het betreft detailhandel in explosie- en brandgevaarlijke stoffen en winkelformules die vanwege de aard en omvang van de gevoerde artikelen een groot oppervlak nodig hebben voor de uitstraling (zoals auto's, boten, caravans, tuincentra, bouwmarkten grove bouwmaterialen, keukens en sanitair, evenals woninginrichting waaronder meubels);
- thematische ontwikkelingen zijn toegestaan, als daarvoor grenzend aan de bestaande centra geen geschikte locatie voorhanden is en het thema specifiek aan een perifere locatie is gebonden;
- detailhandel in voedings- en genotmiddelen (waaronder supermarkten) mag niet perifeer gevestigd worden.
- Voor grootschalige detailhandel (>1.500 m² bruto vloeroppervlak per winkel) met een bovenlokale functie/reikwijdte geldt dat deze dient aan te sluiten bij bestaande detailhandelsconcentraties en goed bereikbaar moet zijn met openbaar vervoer en auto.

Een cluster van grootschalige detailhandelsvoorzieningen (eventueel in combinatie met leisure) kan alleen worden geconcentreerd in stedelijke netwerken nabij centra/knooppunten met een bovenregionale functie en bij voorkeur op een stedelijke dienstenterrein. Een dergelijk cluster dient qua functie complementair te zijn aan de bestaande winkelgebieden. Daarnaast mag de ontwikkeling van (een cluster van) grootschalige detailhandel geen duurzame ontvrichting van de bestaande detailhandelsstructuur tot gevolg hebben.

Per stedelijk netwerk wordt binnen het bundelingsgebied de mogelijkheid geboden één cluster van grootschalige detailhandel te vestigen. De regio's waarin een stedelijk netwerk aanwezig is, kunnen dit in overleg met de afzonderlijke gemeenten aanwijzen.

Inrichtingsaspecten steden en dorpen

Ten behoeve van de concrete planvorming en –uitvoering door gemeenten worden in het onderstaande een aantal stedelijke inrichtingsaspecten benoemd. Deze vinden hun oorsprong in de verschillende provinciale documenten op het terrein van woonbeleid, economisch beleid, verkeers- en vervoersbeleid en voorzieningenbeleid. Verder zijn natuurlijk ook de eisen vanuit water, milieu en veiligheid van belang bij de inrichting van steden en dorpen.

De hieronder opgesomde aandachtspunten worden aan de gemeenten meegegeven als inspiratiebron voor de opstelling van hun bestemmingsplannen (zie ook de VROM handreiking 'Zoeken naar Ruimtwinst' ten behoeve van het zoeken naar mogelijkheden voor meervoudig ruimtegebruik in bestaand bebouwd gebied). De provincie zal deze bij het vooroverleg met gemeenten over deze plannen expliciet betrekken. Het is uiteindelijk aan het oordeel van de gemeenteraden om hier bij de vaststelling van de plannen voldoende aandacht aan te schenken.

De inrichting van een locatie in een stad, dorp, wijk/ buurt moet zo goed mogelijk aansluiten bij de kwaliteiten van de locatie zelf en/of die van de directe omgeving. Dit biedt voor de bewoners en gebruikers van zo'n gebied een gevoel van herkenbaarheid, van identiteit van die plek.

In dorpen, buurten/wijken kan op die manier bijvoorbeeld de ontstaansgeschiedenis van de plek blijvend tot uitdrukking komen. Dit cultuurhistorisch aspect is waardevol voor de mensen die er dagelijks leven of regelmatig komen. Bij het opnieuw inrichten van een

gebied spelen cultuurhistorische waarden een rol. De afweging tussen hergebruik of sloop/nieuwbouw moet zorgvuldig geschieden en gemotiveerd worden. In steden vinden regelmatig en grootschaliger aanpassingen van de bebouwde omgeving plaats, bijv. in stadscentra en in vooroorlogse wijken. Ook dan is het de kunst het historisch gegroeide en gewaardeerde karakter van een plek/gebied te respecteren bij de transformatie naar nieuwe, hedendaagse gebruiksvormen.

De inrichting van een bebouwd gebied moet vooral passen bij de doelgroep van gebruikers van die locatie: een monofunctionele woonwijk of een monofunctioneel werkgebied vraagt om een wat andere benadering dan multifunctionele, gemengde gebieden. In die laatste situatie is de onderlinge verenigbaarheid van verschillende functies ondermeer vanuit milieu- of veiligheidsoptiek nadrukkelijk aan de orde. Functiemenging is geen doel op zich en kent ook beperkingen.

De inrichting van een bebouwd gebied moet ook aanpassingen in de loop van de tijd mogelijk maken. De bevolkingssamenstelling van bijvoorbeeld nieuwe buurten en wijken verandert met het verstrijken van de jaren: aanvankelijk veel gezinnen met eerst jonge, later oudere kinderen, vervolgens meer personen van middelbare leeftijd en later weer meer senioren en alleenstaanden. Deze verouderingsprocessen vragen om levensloopbestendige wijken met regelmatige herinrichting van de woon- en leefomgeving in de buurt of wijk en daarmee om aanpassingen in de stedelijke inrichting. Levensloopbestendige woningen kunnen daarbij van dienst zijn, maar ook de inrichting van de openbare ruimte moet met de tijd meegaan: van speelgelegenheid tot aan zorgvoorzieningen.

De bereikbaarheid van/in stedelijke gebieden vraagt om het tijdig reserveren van ruimte voor nieuwe ontsluitingen gekoppeld aan nieuw stedelijke ontwikkelingen. Daarnaast is het van belang dat de inrichting van de weg is aangepast op de functie en het gewenste gebruik van de weg. Hierbij is naast een goede bereikbaarheid zowel de verkeersveiligheid van alle weggebruikers van belang als het voldoen aan normen voor gezondheid: geluid en lucht. Scheiding van verkeerssoorten en aanpassingen van en in het wegprofiel dragen bij aan de verkeersveiligheid. Het toenemende autobezit vereist de aanwezigheid van voldoende parkeergelegenheid in buurten en wijken. Bij veel-autoverkeer-aantrekkende locaties (bijvoorbeeld winkelcentra) moet gezocht worden naar vernieuwende oplossingen voor het stallingsvraagstuk, ondermeer d.m.v. ondergronds parkeren. Om deze doelen te bereiken is het in stedelijk gebied belangrijk het openbaar vervoer zo goed mogelijk te laten functioneren en vooral voor fietsers goede, snelle en comfortabele verbindingen te realiseren. Daarnaast is de aanwezigheid van voldoende parkeergelegenheid in buurten en wijken van belang. Een gemeentelijk parkeerbeleid kan een goed instrument zijn om de bereikbaarheid van binnenstedelijk gebied te reguleren. Ondergronds parkeren kan hierbij van betekenis zijn.

Een voldoende aanbod van groenvoorzieningen in de stad of in het dorp is ook een inrichtingsaspect van betekenis. Zeker het karakteristieke groen vereist behoud omdat het mede de identiteit van een locatie bepaalt. In buurten en wijken is vooral gebruiksgroen nodig als bijdrage aan een leefbare omgeving. Overigens is bestaand groen en bestaande open ruimte in bebouwd gebied daarmee niet altijd onaantastbaar: om voldoende dynamiek in bestaand bebouwd gebied mogelijk te maken, is benutting van onbebouwde plekken zeker wel denkbaar, mits het opgeofferde areaal maar wordt gecompenseerd, bijvoorbeeld in nieuwe oppervlakte elders of in een kwaliteitsimpuls van het resterende groenareaal.

Het overige voorzieningenaanbod in een stad, dorp, wijk of buurt moet zo goed mogelijk aansluiten bij de behoeften van de bewoners, die immers tegelijk de beoogde gebruikers ervan zijn. Dit betekent bijvoorbeeld dat het aanbod van accommodaties van scholen, culturele-, zorg- en sportieve voorzieningen moet passen bij de vraag van mensen in de betreffende stedelijke kern. Gelet op de ontgroening/vergroening, die zich de komende decennia overal in sterke mate zal voordoen, is het vooral wenselijk dat gemeenten investeren in woonservice-voorzieningen en multifunctionele gemeenschapsvoorzieningen (brede scholen, Kulturhuser). Voor dergelijke gebouwen moet daarom in de wijken/buurten en dorpen voldoende ruimte worden gereserveerd. Ook de beschikbaarheid en de bereikbaarheid van gezondheidszorg is een aandachtspunt bij de inrichting van stedelijke gebieden. Daartegenover kan het aanbod aan monofunctionele school- en sportvoorzieningen in de loop van de tijd worden aangepast aan een andere, waarschijnlijk verminderende vraag vanuit de bevolking.

Voor wat betreft de commerciële voorzieningen (m.n. winkels) zal de economische noodzaak tot een voldoende rendement blijven gaan in de richting van concentratie en schaalvergroting. De bereikbaarheid van dergelijke voorzieningen, vanuit de wijk of buurt, maar ook van verderaf vormt dan een belangrijk aandachtspunt bij de inrichting van steden en dorpen. Parkeervoorzieningen en aanbod van collectief vervoer moeten daarbij worden meegenomen.

Bij de inrichting van stedelijke gebieden wordt een groot gewicht toegekend aan het aspect duurzaamheid. Immers, de bestaande en nieuwe verstedelijkingslocaties leggen het gebruik van die ruimte voor decennia lang vast. Het is daarom van groot belang dat bij de keuze en de inrichting van woon- en werkgebieden factoren als bodemkwaliteit, consequenties voor het watersysteem, milieueffecten, energievoorziening en externe bereikbaarheidsaspecten worden meegewogen.

Voor bestaand bebouwd gebied geldt dat bij inrichting en herstructurering waterneutraal moet worden gebouwd en kansen worden benut om een eventuele bestaande afwenteling te verkleinen. Bij herstructurering moet worden voorzien in voldoende infiltratie en waterberging.

In de ontwikkeling van stadsranden ('groen in en om de stad') moet rekening worden gehouden met de bergingsbehoefte van het aangrenzende stedelijk gebied.

Aandacht voor stedelijk water en voor de leefomgevingskwaliteit vraagt voor de toekomst om meer ruimte in bebouwd gebied. De preventie en terugdringing van milieuhinder moet eveneens worden meegewogen bij de (her-)inrichting van woon- en werkgebieden.

Door klimatologische veranderingen zal in een aantal gebieden de grondwaterstand hoger worden.

De risicogebieden voor wateroverlast als gevolg van een toenemende fluctuatie van de grondwaterstand zijn aangegeven op de themakaart 8 "waterhuishouding en verstedelijking 2". Gemeenten dienen in hun ruimtelijke plannen de kansen op wateroverlast in de risicogebieden te beperken.

Bij de (her-)inrichting van bedrijventerreinen wordt gestreefd naar een meervoudig en intensief ruimtegebruik. De restructuurte op bestaande terreinen kan vaak nog beter worden benut, waarmee de behoefte aan nieuw ruimtebeslag kan worden verminderd. De z.g. verticale dimensie biedt aanvullende gebruiksmogelijkheden, bijv. via ondergrondse aan- en afvoer, opslag of parkeren dan wel via bouwen in meerdere lagen (minimum-bouwhoogte), als de omgeving van een dergelijk terrein dat landschappelijk ook toelaat. De zogenaamde vierde dimensie van meervoudig ruimtegebruik, namelijk het volgtijdelijk op verschillende manieren of door verschillende partijen laten gebruiken van een bepaald terrein of gebouw verhoogt de efficiëntie van het ruimtegebruik. Bij herontwikkeling van bestaande en ook op nieuwe bedrijventerreinen is het opstellen van een beeldkwaliteitsplan noodzakelijk. Verder is het maken van afspraken over beheer van het terrein en evt. gemeenschappelijke voorzieningen-gebruik via parkmanagement noodzakelijk.

Bij de (her-)inrichting van woongebieden is de leefbaarheid voor de bewoners leidend principe. Woningdifferentiatie naar soort en type in relatie tot de vraag vanuit de bevolking staat daarom voorop, maar ook de inrichting van de openbare ruimte en de aanwezigheid van een pakket van voorzieningen in de nabijheid van de woning vormen belangrijke aandachtspunten. Meervoudig ruimtegebruik in woongebieden maakt een menging van functies en daarmee ook een combinatie van activiteiten van mensen beter mogelijk. Bovendien vormt dit een bijdrage aan de afwisseling in de gebouwde omgeving en zorgt het voor meer levendigheid op straat en in de wijk (sociale veiligheid). Een integrale aanpak van wonen, welzijn en zorg is met het oog op de toekomst een zeer belangrijk aandachtspunt; dit vraagt altijd om een lokaal-gebiedsgerichte benadering. Duurzame stedelijke ontwikkeling ziet in woongebieden ondermeer toe op een goede waterhuishouding en op ontsluitingsmogelijkheden voor het langzame verkeer.

Bij de (her)inrichting van woongebieden en bedrijventerreinen worden de randvoorwaarden en mogelijkheden voor duurzame energievoorziening op locatie voor lange tijd vastgelegd. De toekomstwaarde van het 'energiesysteem' wordt mede bepaald door principes van goede ruimtelijke ordening in het planproces –in aanvulling op de energetische kwaliteit van gebouwen en (bedrijfs)inrichtingen op zichzelf. Aspecten van duurzame stedenbouw die van belang zijn voor het energiesysteem en waarvoor het bestemmingsplan als instrument kan dienen zijn:

- functiemenging, vanuit optiek van de energievraag van en uitwisselingsmogelijkheden tussen diverse functies;
- bebouwingsdichtheid / compact bouwen;
- zuidoriëntatie van warmtevragende (leef)ruimten;
- keuze voor alternatieve energie-infrastructuur, al dan niet gepaard gaande met ruimtelijke inpassing van collectieve energiebronnen of -buffers of van kleinschalige energiecentrales.

Leidend principe in het planproces van de (her)inrichting is de integrale benadering van alle aspecten, waarbij de volgende fasering als leidraad dient:

- vaststellen van het ambitieniveau (energieprestatie op locatie)
- identificeren van mogelijke energiesystemen en voorkeursvariant (energievisie of scan)
- borging van de haalbaarheid in samenwerking met stakeholders (marktscan)
- verankeren van energiesysteem in (bestemmings)plannen en eventuele aanbesteding energie-infrastructuur.

Het geformuleerde bundelings- en locatiebeleid geeft handvatten om te bepalen op welke *knooppuntlocaties* mogelijkheden zijn voor stedelijke ontwikkelingen naar aard, schaal en functie. Per te (her)ontwikkelen knooppunt kan vervolgens een gedetailleerde uitwerking worden gemaakt.

Wat betreft bereikbaarheid is het wenselijk dat -op het niveau van een individueel knooppunt- aandacht besteed wordt aan verschillen tussen inkomende en uitgaande verkeersstromen. Als er bijvoorbeeld in de ochtendspits met name voor het uitgaande verkeer nog wegcapaciteit beschikbaar is, dan kan daarop ingespeeld worden door in de programmatische invulling het accent meer op wonen te leggen. Voor wat betreft het programma is expliciete aandacht voor de functiemix, en bijbehorende vervoerproductie en spreiding daarvan over de tijd, op zijn plaats.

Om een goede autobereikbaarheid te bieden van deur tot deur is bijzondere aandacht voor de regionale hoofdwegenstructuur nodig. Enkel een goed functionerend hoofdwegennet is niet voldoende. De bereikbaarheidsproblemen zijn veelal te lokaliseren op de overgangen tussen hoofdwegennet en onderliggend wegennet aan de rand van stedelijke gebieden. Juist aan de stadsrand blijkt in Gelderland uitbreiding van verstedelijking op knooppunten altijd gepaard te gaan met een investeringsopgave in de wegcapaciteit. Beide vraagstukken moeten daarom in samenhang bekeken worden.

2.3. Functieverandering van gebouwen in het buitengebied

2.3.1. Doelstellingen bij functieverandering

Vanwege ontwikkelingen in sectoren als land- en tuinbouw, zorg en defensie, verliezen in de komende periode veel (vooral agrarische) gebouwen en bouwpercelen in het buitengebied hun huidige functie, of hebben die functie al verloren. Ook zijn er agrariërs die hun agrarische gebouwen deels willen gebruiken voor niet-agrarische activiteiten. De provincie wil bevorderen dat deze gebouwen op een goede wijze kunnen worden (her)gebruikt.

Door functieverandering kan tegemoet worden gekomen aan de aanwezige behoefte aan wonen en werken in het buitengebied, zonder daarvoor extra bouwlocaties toe te voegen.

De doelen van het provinciaal ruimtelijk beleid voor functieverandering van gebouwen in het buitengebied zijn de volgende:

- land- en tuinbouwbedrijven de mogelijkheid geven niet-agrarische nevenfuncties te vervullen.
- de behoefte aan landelijk wonen en in tweede instantie werken accommoderen in vrijgekomen gebouwen in het landelijk gebied. Hiermee kan een impuls worden gegeven aan de leefbaarheid en vitaliteit van het landelijk gebied.
- niet-agrarische bedrijvigheid die gebonden is aan de kwaliteiten en de functies van dat buitengebied ruimte bieden.
- verbetering van de ruimtelijke kwaliteit door vrijgekomen gebouwen te hergebruiken en door per bouwperceel waar functieverandering plaatsvindt de resterende vrijgekomen gebouwen te slopen.

2.3.2. Verevening

Functieverandering van gebouwen in het buitengebied moet bijdragen aan een impuls voor de leefbaarheid, vitaliteit en ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied. De provincie acht het belang van een kwalitatief hoogwaardige ontwikkeling van het buitengebied zodanig hoog dat zij bij toepassing van functieverandering aandringt bij gemeenten op toepassing van een vorm van verevening. Met de verandering van de functie van gebouwen veranderen ook de 'eisen' die door bewoners en gebruikers aan de omgeving en publieke ruimte kunnen worden gesteld.

Uitgangspunt is dat er door de initiatiefnemer voor de functieverandering wordt bijgedragen aan de verbetering van de omgevingskwaliteit en publieke functies van het buitengebied, gerelateerd aan de locatie waar functieverandering aan de orde is.

Te verwachten is dat in deze streekplanperiode een nieuwe grondexploitatiewet van kracht wordt, waarmee de mogelijkheden om (private) bijdragen te regelen voor kwaliteitsimpulsen in de omgeving worden verbeterd. Deze nieuwe wet is gericht op (juridisch-technisch) eenvoudiger regelen van bijdragen van private partijen aan investeringen van de overheid in de kwaliteit van de 'wijdere' omgeving. In het kader van 'faciliterend grondbeleid' wordt daarmee de mogelijkheid vergroot om op basis van het verhalen van kosten in een ruimer verband met de basiscriteria 'causaliteit', 'proportionaliteit' en 'profijt' om te gaan. Tussen overheid en private initiatiefnemers voor functieverandering kunnen dan redelijke bijdragen (proportionaliteit) overeen worden gekomen waarbij de relatie met de investeringen in de publieke ruimte in ruimte of tijd (causaliteit) niet noodzakelijkerwijs direct zijn gekoppeld aan de locatie waar de functie verandert. Ook in de nieuwe grondexploitatiewet zal profijt een kernbegrip blijven, in die zin dat als de private initiatiefnemer direct of indirect profijt mag verwachten van de overheidsinvestering in gebiedsontwikkeling, er van die initiatiefnemer een bijdrage mag worden gevraagd.

Aangezien het toepassen van verevening op basis van de vigerende wet- en regelgeving technisch en juridisch gecompliceerd is, baseert de provincie zich bij haar stimulering van toepassing van verevening mede op een hierover ingewonnen extern advies. De adviescommissie heeft drie 'routes' verkend:

1. Ruimere gebruiksmogelijkheden van een locatie als gevolg van een bestemmingswijziging of bouwvergunning kennen publiekrechtelijk geen grondslag voor een baatbelasting of een bijdrage in de ontwikkeling van de omgeving.
2. Wel zijn er beperkte mogelijkheden op grond van het zogenaamde kostenverhaal ('faciliterend grondbeleid') als de overheid verbeteringen in de directe omgeving realiseert, waardoor de waarde van het betreffende onroerend goed stijgt. Gemeente en initiatiefnemer kunnen een exploitatieovereenkomst sluiten op basis van een exploitatieverordening als bedoeld in art. 42 WRO. Van belang hierbij is dat de voorzieningen van openbaar nut zichtbaar gerelateerd zijn (dichtbij gelegen en tijdig gereed zijn) aan de locatie waar functieverandering aan de orde is. Bij toepassing van kostenverhaal moet de gemeente kunnen onderbouwen dat wordt bijgedragen aan werken die rechtstreeks planologisch verband houden met het realiseren van de nieuwe functie op de herbestemde kavel.
3. De derde 'route' betreft die van 'actief grondbeleid', waarbij de overheid de locatie verwerft en, gekoppeld aan de bestemmingswijziging, zelf de beoogde werken ter kwaliteitsverbeteringen op de locatie en in de omgeving initieert en regelt, en die verdisconteert in de grondprijs bij verkoop.

Hoewel de juridisch-financiële risico's voor de overheid bij deze derde 'route' verhoudingsgewijs klein zijn, zijn er – zelfs bij inzet van de Wet Voorkeursrecht Gemeenten – praktische problemen te verwachten. De verzoeken om functieverandering van bebouwing in het buitengebied zullen zich immers aandienen op moeilijk te voorspellen locaties en tijdstippen. Om op korte termijn ontwikkelingsbijdragen aan integrale gebiedsontwikkeling – ter ondersteuning van de uitvoering van regionale plannen – in te kunnen zetten, lijkt een regionale ontwikkelingsmaatschappij noodzakelijk. Daarin kunnen naast gemeenten in een regio ook andere overheden participeren.

De koppeling van plannen van de overheid op gemeentelijke of regionale schaal om de omgevingskwaliteit planmatig te verbeteren met de locaties waar functieverandering 'autonoom' gaat plaatsvinden is in ruimte en tijd moeilijk te leggen. Derhalve zal voor het toepassen van verevening of ontwikkelingsbijdragen op gebiedsniveau als vorm van 'faciliterend grondbeleid' moeten worden

afgewacht op welk schaalniveau de grondexploitatiewet (in werkingtreding voorzien in 2007/2008) mogelijkheden gaat bieden.

Het bewerkstelligen van omgevingskwaliteit en verbetering van publieke voorzieningen kan op twee schaalniveaus worden bereikt: op locatieniveau en op gebiedsniveau. Binnen de vigerende wet- en regelgeving is het mogelijk om op locatieniveau (in de directe omgeving van en gekoppeld aan de locatie waar functieverandering aan de orde is) voorzieningen te treffen ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit en daarvoor met een exploitatieovereenkomst een proportionele bijdrage van de initiatiefnemer overeen te komen.

Op locatieniveau kan de ruimtelijke kwaliteit worden verbeterd door sloop van overvloedige bebouwing, verkleining van het bouwvlak en herbesteding van het vrijkomende deel met een 'groene' bestemming, maatregelen ter verbetering van de openbare toegankelijkheid van het buitengebied, maatregelen ter verbetering van de waterhuishouding en uitvoeringsmaatregelen als gevolg van een beeldkwaliteitsplan, waaronder groenvoorzieningen en realisering natuurelementen. Vereveningsbijdragen daaraan kunnen in natura of in financiële zin worden gerealiseerd.

Dit zal zijn vertaling moeten krijgen in een door GS geaccordeerde regionale beleidsinvulling voor functieverandering (zie § 2.3.6). Totdat een dergelijke regionale beleidsinvulling heeft plaatsgevonden zal bij het toepassen van functieverandering tenminste worden uitgegaan van die vormen van verevening zoals verwoord in de navolgende paragrafen 2.3.3, 2.3.4 en 2.3.5.

Zo gauw nieuwe wet- en regelgeving het mogelijk maakt om door middel van exploitatieovereenkomsten op gebiedsniveau ontwikkelingsbijdragen overeen te komen, kan dat betekenen dat er dan verhoudingsgewijs minder maatregelen op en rond de locatie en meer maatregelen op gebiedsniveau aan de orde zijn.

2.3.3. Algemene voorwaarden

Voor functieveranderingen waarbij nieuwe wooneenheden worden gecreëerd of nieuwe bedrijfsactiviteiten worden opgezet gelden de volgende algemene voorwaarden:

- functieverandering is alleen van toepassing op fysiek bestaande, legale vrijgekomen (en ook vrijkomende) gebouwen die gelegen zijn in het buitengebied.
- de functieverandering van gebouwen wordt geëffectueerd door bestemmingswijziging van het gehele voormalige perceel en verkleining van het bouwvlak.
- met functieverandering van vrijgekomen gebouwen in het buitengebied wordt de bedrijfsontwikkeling van agrarische bedrijven in de omgeving niet belemmerd.
- functieverandering van vrijgekomen gebouwen mag niet leiden tot knelpunten in de verkeersafwikkeling; mocht dit zich voordoen dan is het veroorzakersbeginsel (zie §1.4.2.2) van toepassing.
- met beeldkwaliteitsplannen wordt door de gemeenten de verschijningsvorm van de functieveranderingen afgestemd op de omgeving.
- overvloedige bebouwing wordt gesloopt met uitzondering van monumentale en karakteristieke gebouwen.
- voor glastuinbouwbedrijven geldt het beleid voor functieverandering alleen buiten de concentratiegebieden in de Bommelerwaard en Huissen-Bemmel en begrensde clusters. Bovendien geldt voor deze sector het aanvullende uitgangspunt dat op elk vrijgekomen perceel alle glasopstanden worden gesloopt. Bij de beëindiging of verplaatsing van glastuinbouwbedrijven mag 100% van de bedrijfsgebouwen van functie veranderen naar wonen of werken onder de algemene randvoorwaarden die daarvoor gelden. Onder bedrijfsgebouwen verstaan wij bij glastuinbouwbedrijven die gebouwen die niet voor de primaire teelt bedoeld zijn, maar ondersteunend daaraan (zoals opslag- en sorteerruimtes, koelcellen, ketelhuizen e.d.).
- In het groenblauwe raamwerk en in de extensiveringsgebieden (zoals vastgelegd in de Reconstructieplannen) kan het verplaatsen van (intensieve) veehouderijbedrijven van provinciaal belang zijn; bijvoorbeeld als een dergelijke verplaatsing bijdraagt aan het realiseren van in provinciale plannen vastgelegde gebiedsdoelen (o.a. bescherming of verbetering kwetsbare natuur, of verbetering kwaliteit waardevolle landschappen). Om dergelijke verplaatsingen mogelijk te maken kan worden afgeweken van de algemene randvoorwaarden zoals in de paragrafen 2.3.4 en 2.3.5 aangegeven.

2.3.4. Functieverandering naar wonen

Wonen is een geschikte vorm van (her)gebruik van vrijgekomen gebouwen in het buitengebied. Mede in het kader van het provinciale woonbeleid verlangt de provincie dat gemeenten de regionale behoefte aan landelijk wonen in het buitengebied in beginsel in vrijgekomen gebouwen in het buitengebied accommoderen.

Bij functieverandering kan hergebruik van de aanwezige gebouwen met meerdere wooneenheden plaatsvinden. De wooneenheden komen zoveel mogelijk in één gebouw, en hoogstens in twee gebouwen die bij elkaar staan. Met de meerdere wooneenheden per gebouw kan gedifferentieerd worden voorzien in de regionaal aanwezige kwalitatieve woonbehoefte.

Er wordt uitgegaan van een reductie van tenminste 50% van de bebouwing (alle opstallen, exclusief de bedrijfswoning) per bestemmingswijziging. Het resterend oppervlak aan gebouwen kan worden hergebruikt voor wonen. De gebouwen die niet voor wonen en bijgebouw worden hergebruikt, dienen te worden gesloopt. Als hergebruik van de aanwezige gebouwen voor wonen niet mogelijk is, kan na sloop van alle bedrijfsgebouwen vervangende nieuwbouw plaatsvinden in de vorm van meerdere wooneenheden in één gebouw, met een omvang van maximaal 50% van de gesloopte bebouwing.

Voor functieverandering naar wonen gelden de algemene voorwaarden van § 2.3.3. Alleen ingeval van de uitvoering van de 'ruimte voor ruimte'-regeling op basis van het Pact van Brakkestein kan er bij complete bedrijfsbeëindiging sprake zijn van een vervangende woning voor reeds gesloopte of te slopen bedrijfsgebouwen, zonder verdere toepassing van verevening.

Functieverandering van vrijgekomen gebouwen naar wonen door middel van bestemmingswijziging van het perceel naar een kleiner perceel 'wonen' zal door toepassing van verevening per saldo een positieve bijdrage aan de omgevingskwaliteit leveren. De wezenlijke kenmerken en waarden van de omgeving worden met functieverandering van vrijgekomen gebouwen naar wonen niet aangetast. Derhalve is functieverandering naar wonen ook toepasbaar in het groenblauwe raamwerk.

2.3.5. Functieverandering naar werken of woon-werkcombinaties

Naast wonen ondersteunen ook niet-agrarische werkfuncties in het buitengebied de vitaliteit van het landelijk gebied. Daarom wil de provincie functieverandering van vrijgekomen gebouwen in het buitengebied naar kleinschalige vormen van niet-agrarische bedrijvigheid mogelijk maken. Grootschalige bedrijvigheid en/of bedrijven die veel mobiliteit genereren horen thuis op een bedrijventerrein.

Als kleinschalige bedrijvigheid in het buitengebied op passende schaal van start gaat, kan de vraag naar uitbreiding leiden tot een niet-passende omvang en impact. Daarom wordt voor niet-agrarische bedrijvigheid een maximum gehanteerd van 500 m² vloeroppervlak per locatie. De resterende vrijgekomen gebouwen worden gesloopt.

Bij deze functieverandering gelden de algemene randvoorwaarden van § 2.3.3. Daarnaast geldt dat er geen detailhandel mogelijk is (behalve van op het bedrijf zelf gemaakte producten), dat er geen aanzienlijke verkeersaantrekkende werking optreedt en dat buitenopslag niet is toegestaan.

Vervangende nieuwbouw is niet mogelijk bij functieverandering naar werken.

Niet-agrarische bedrijvigheid kan effect hebben op de wezenlijke kenmerken en waarden van de omgeving. Daarom staat in het *groenblauwe raamwerk* functieverandering naar gebiedsgebonden functies voorop. Gebiedsgebonden functies in het groenblauwe raamwerk zijn onder meer natuurbeheer en extensieve (verblijfs)recreatie. Ook kleinschalige woon-werkcombinaties, bijvoorbeeld in de vorm van kantoor aan huis, kunnen inpasbaar zijn in het groenblauwe raamwerk.

In het *multifunctioneel gebied* zijn meer functies mogelijk voor kleinschalige niet-agrarische bedrijvigheid. Gemeenten kunnen de mogelijkheden – mede in relatie tot hun beleid voor lokale bedrijventerreinen – voor aard en type van bedrijvigheid in vrijgekomen gebouwen in het buitengebied uitwerken.

Nevenfuncties op bestaande agrarische bedrijven

Het is mogelijk om voor agrarische bedrijven in bestemmingsplannen te regelen dat bij recht maximaal 25% van het bebouwd oppervlak tot een maximum van 350 m² van de bedrijfsgebouwen te gebruiken is voor niet-agrarische nevenfuncties. Randvoorwaarde is dat de nevenfunctie qua oppervlak en inkomensvorming ondergeschikt moet blijven aan de hoofdfunctie.

Verevening hoeft niet te worden toegepast bij bedrijfsmatige nevenfuncties op agrarische bedrijven. Wel gelden als voorwaarden dat er geen aanzienlijke verkeersaantrekkende werking optreedt en dat er geen detailhandel plaatsvindt anders dan verkoop van lokaal geproduceerde agrarische producten. Ook voor nevenfuncties is buitenopslag niet toegestaan.

2.3.6. Regionale beleidsinvulling

Van de in § 2.1.4, § 2.3.4 en § 2.3.5 gehanteerde maatvoering kan worden afgeweken, mits passend in een door Gedeputeerde Staten geaccordeerde regionale beleidsinvulling voor functieverandering. De regionale beleidsinvulling zal na definitieve en unanieme vaststelling door alle gemeenten in de regio en na accordering door Gedeputeerde Staten door middel van een afwijkingsprocedure in de plaats treden van het in dit streekplan verwoorde generieke beleid voor functieverandering in de betreffende regio.

Voor een dergelijke regionale beleidsinvulling gelden de volgende randvoorwaarden:

- De doelstellingen, definitie van functieverandering en algemene randvoorwaarden, zoals weergegeven in de paragrafen 2.3.1, 2.3.2 en 2.3.3. zijn uitgangspunten voor de regionale invulling.
- De beleidsinvulling dient een genormeerd kader te bieden wat betreft de vereveningsaanpak zoals verwoord in paragraaf 2.3.2, dat door gemeenten kan worden vertaald in bestemmingsplanvoorschriften (o.a. maatvoering, slooperpercentages, e.d.).
- Er kan gemotiveerd (bijvoorbeeld met behulp van een bedrijven-indeling) worden afgeweken van de normen en maten, genoemd in § 2.3.4 en § 2.3.5 mits ruimere maten gepaard gaan met meer sloop of andere verevening, eventueel via een gedifferentieerde (bijvoorbeeld "gestaffelde") benadering. Hergebruik moet het vertrekpunt zijn, maar als in uitzonderingsituaties vervangende nieuwbouw voor wonen of voor wonen in combinatie met kleinschalig werken aan de orde is, kunnen andere kwaliteitseisen of vereveningscondities aan de orde zijn dan bij hergebruik. Als relatief weinig sloop mogelijk is, kunnen de andere kwaliteitseisen hoger worden gesteld.
- Ook inperking van het streekplanbeleid is mogelijk, bijvoorbeeld door een maximum aantal wooneenheden te bepalen.
- Het beleid voor functieverandering naar wonen moet passen binnen de uitgangspunten van het kwalitatief woonprogramma, wat ondermeer inhoudt dat nieuwe wooneenheden op vrijkomende/vrijgekomen bouwpercelen moeten voorzien in de regionale woonbehoefte.
- Het regionale beleid moet in ieder geval rekening houden met de omgevingskwaliteiten door tenminste te differentiëren naar groen/blauw raamwerk, multifunctioneel gebied en de waardevolle landschappen. Tevens kunnen regionale gebiedsindelingen aanleiding zijn voor gedifferentieerde invulling van het beleid.
- De regio moet voorts rekening houden met het in de regioparagraaf verwoorde kwaliteitsbeeld en de in § 2.12 aangegeven kernkwaliteiten van de waardevolle landschappen.
- In de uitwerking van de regionale beleidsinvulling dient aangegeven te worden op grond van welke natuur- en/of landschapsplannen er vereveningsmaatregelen kunnen worden overeengekomen. Van belang daarbij is dat voor de initiatiefnemer van de functieverandering direct duidelijk is hoe en waar zijn vereveningsbijdrage wordt ingezet voor de kwaliteit van zijn omgeving.
- Ook moet worden aangegeven voor welke vormen van functieverandering provinciale instemming niet meer nodig geacht wordt.

2.3.7. Maatwerk voor bijzondere situaties

Functieverandering van *omvangrijke gebouwen (complexen)*, waaronder vrijgekomen gebouwen op militaire en zorgterreinen, is in principe ook mogelijk. De kwetsbaarheid van de omgeving is leidend voor de beoordeling van dergelijke functieveranderingen. Dergelijke functieveranderingen moeten te allen tijde ter beoordeling aan de provincie worden voorgelegd. Ook in deze gevallen gaat de provincie uit van een reductie van het bebouwd oppervlak, en gaat uit van toepassing van verevening ter verbetering van de omgevingskwaliteit en de overige condities die in de voorgaande paragrafen zijn gesteld.

De provincie zal bij de beoordeling van de voorgestelde functieverandering deze in relatie brengen met (op stapel staande) functieveranderingen in de omgeving. Zo mogelijk zal op gebiedsniveau saldering worden toegepast. Op deze wijze kan maatwerk worden geleverd waarbij per saldo het bebouwd oppervlak afneemt en eventuele compensatie op gebiedsniveau wordt toegepast.

Ook *landgoederen als geheel* (hoofdgebouw en meerdere boerderijen) kunnen worden beschouwd als grotere gebouwencomplexen. Als de functieverandering het hele landgoed betreft is maatwerk mogelijk, zoals hierboven

beschreven. Als evenwel voor individuele landbouwbedrijven op een landgoed functieverandering wordt aangevraagd gelden de algemene regels voor functieverandering van vrijgekomen (agrarische) gebouwen.

Saldering is ook mogelijk voor kleinere functieveranderingen die in hun samenhang gezien worden. In die zin dat vervangende *nieuwbouw op andere locaties* dan het vrijgekomen bouwperceel waar de sloop plaatsvindt mogelijk is, mits de gemeente vanuit een visie op haar buitengebied meerdere initiatieven voor functieverandering in samenhang beoordeelt. Voorwaarden zijn dat het schuiven van bouwlocaties een meerwaarde voor de gebiedskwaliteiten oplevert en gelijktijdig planologisch geregeld wordt.

2.4. Water

2.4.1. Ruimte voor de rivieren

Hoogwaterbescherming

De provincie kiest samen met de betrokken overheden in de regio voor een hoogwaterbeschermingsbeleid dat uitgaat van structurele beschermingsmaatregelen.

Op verzoek van Staatssecretaris van Verkeer & Waterstaat is in het kader van de voorbereiding van de Planologische Kernbeslissing (PKB) Ruimte voor de Rivier een door de regio gedragen advies voor de PKB deel I (beleidsvoornemen) opgesteld. Het regioadvies bevat een pakket maatregelen gericht op structurele veiligheid voor de lange termijn tegen hoogwater in de grote rivieren, dat de inzet van noodoverloopgebieden overbodig maakt. Het structureel toevoegen van ruimte aan het winterbed van de rivier biedt vanuit veiligheidsoptiek de beste garanties voor een toekomstig duurzaam riviersysteem. Hiermee wordt zoveel mogelijk een veerkrachtig/robuust en natuurlijk riviersysteem gecreëerd met de nodige flexibiliteit. De keuze van maatregelen is mede gebaseerd op het Regionaal Ruimtelijk Kader, zijnde een visie vanuit ruimtelijke kwaliteit op het rivierengebied, zoals in het kader van de PKB Ruimte voor de Rivier is ontwikkeld.

Het regioadvies is gericht op het realiseren van veiligheid in combinatie met het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit in het rivierengebied. Het regioadvies voldoet aan de doelstelling van de PKB Ruimte voor de Rivier in het bieden van meer ruimte voor de rivier en is gebaseerd op ruimtelijke maatregelen langs de rivieren. De inzet van technische maatregelen in de vorm van kribverlaging, dijverbetering en zomerbedverdieping, maar ook de eventuele inzet van Rijnstrangen als retentie, is als sluitstuk in het regioadvies opgenomen. In het regioadvies gaat de voorkeur uit naar maatregelen die een groot waterstandsverlagend effect hebben, bijdragen aan ruimtelijke kwaliteit, draagvlak in de regio hebben en kosteneffectief zijn.

De visie voor de lange termijn in deel 1 van de PKB Ruimte voor de Rivier komt in hoofdlijnen overeen met het regioadvies. De primaire scope van de PKB richt zich op de korte termijn (2015) en wel op een afvoer van 16.000 m³ per seconde bij Lobith. Het verschil met het regioadvies is er vooral in gelegen dat technische maatregelen in de PKB de voorkeur krijgen boven ruimtelijke maatregelen. Zo wordt ingezet op kribverlaging op de Waal terwijl het regioadvies kiest voor een ruimtelijke maatregel zoals de Drutensche Waarden. Voor de Nederrijn is in de PKB deel 1 gekozen voor de dijkverlegging Lienden; het regioadvies gaat ervan uit dat uiterwaardverlagingen in combinatie met mogelijk lokale dijkversterking voldoende zijn om de afvoer op dit traject van de Nederrijn te verwerken. In het regioadvies is voor de Nederrijn als kansrijk project opgenomen Maurik / Amerongen, waarin rivierverruimende maatregelen verbonden worden met de ontwikkeling van recreatieve en toeristische producten; in de PKB wordt voor dit gebied volstaan met enkel uiterwaardverlagingen.

Op themakaart 9 en in het bijbehorende schema zijn de ruimtelijk relevante maatregelen opgenomen die in PKB deel 1 en het regioadvies staan. Het gaat om binnendijkse maatregelen zoals dijkverleggingen en hoogwatergeulen langs de IJssel en enkele dijkverleggingen langs de Waal. Vanwege de voorziene ruimtelijke impact zijn ook enkele buitendijkse maatregelen zoals de Huissensche Waarden, de Drutensche Waarden en Brakel/Munnikenland op de themakaart en in het overzicht gezet.

Traject	PKB	Regio Advies
Bovenrijn/Waal	Dijkverlegging Veur Lent	<i>Dijkverlegging Veur Lent</i>
	Dijkverlegging Loenen	Dijkverlegging Loenen (dijkverlegging Oosterhout Slijk – Ewijk)
		<i>Drutensche waarden</i>
	Dijkverlegging Heesselt	Dijkverlegging Heesselt
	Dijkverlegging Brakel/Munnikenland	<i>Dijkverlegging Brakel/Munnikenland</i>
Pannerdens kanaal, Nederrijn, Lek	Retentie Rijnstrangen	Retentie Rijnstrangen (sluitstuk)
	Huissensche waarden	<i>Huissensche waarden</i>
	Meinerswijk	<i>Stadsblokken/Meinerswijk</i>
	Dijkverlegging Lienden	
IJssel		Maurik / Amerongen
	Koppenwaard	Koppenwaard
	Dijkverlegging Cortenoever	Dijkverlegging Cortenoever
	Hoogwatergeul Zutphen	<i>Hoogwatergeul Zutphen</i>
	Dijkverlegging Voorsterklei	Dijkverlegging Voorsterklei
	Hoogwatergeul Deventer	Hoogwatergeul Deventer
	Dijkverlegging Welsum	
Hoogwatergeul Veessen Wapenveld	<i>Hoogwatergeul Veessen Wapenveld</i>	

	Hoogwatergeul Kampen	<i>Hoogwatergeul Kampen</i>
--	----------------------	-----------------------------

Voorkeur provincie is *cursief* weergegeven. Onderstreept is wel in PKB deel 1, maar niet in regio advies opgenomen.

De provincie streeft bij voorkeur rivierkundige maatregelen na waarin ruimte voor de rivier wordt gekoppeld aan andere ruimtelijke ontwikkelingen.

Zo wordt bij Arnhem en Nijmegen de voorkeur uitgesproken voor Stadsblokken/Meinerswijk resp. Veur/Lent. Hetzelfde geldt voor de hoogwatergeul bij Zutphen waar samenhangende stedelijke ontwikkelingen vorm kunnen krijgen, en waarmee op korte termijn de noodzaak vervalt tot andere dijkverleggingsmaatregelen met minder meekoppelingsmogelijkheden (zoals dijkverlegging Cortenoever). Daar er voor de hoogwatergeul Veessen-Wapenveld geen goede alternatieven voorhanden zijn, is de provincie - gelet op de noodzakelijke veiligheid - genoodzaakt de geul bij voorrang te kiezen. De ontwikkeling van deze geul biedt ook kansen voor nieuwe ontwikkelingen. Lokale initiatieven op de vanuit veiligheid en ruimtelijke kwaliteit gewenste plekken, laten zien wat er in de Huissensche Waarden, Drutensche Waarden en Brakel/Munnikenland mogelijk is. De provincie ondersteunt deze en vergelijkbare nieuwe initiatieven bij voorrang.

Waar ruimte aan de rivier moet worden toegevoegd door binnendijs gebied aan het winterbed toe te voegen, zal een planologische reservering worden ingesteld. Nadat PKB deel 4 is vastgesteld, zal het streekplan voor de aangewezen gebieden worden herzien waarna de reserveringen van kracht worden. Vooralsnog zal de provincie op de nog in discussie (zowel in PKB-deel 1 als in het regioadvies) zijnde binnendijkse locaties de voorgenomen maatregelen voor Ruimte voor de Rivier betrekken in haar afweging over planwijzigingen. Dit betekent dat deze gebieden gevrijwaard blijven van grootschalige onomkeerbare ontwikkelingen.

De gewenste maatregelen zijn aangeduid op de beleidskaart 'ruimtelijke ontwikkeling' en op de themakaart 9 'Ruimte voor de rivier' staan tevens de ruimtelijk relevante RvR-maatregelen.

Het regioadvies voorziet in een piekreductie van 25% voor de IJssel in combinatie met de regionale waterberging (vasthouden-bergen-afvoeren) in de Achterhoek-Liemers. In de PKB-procedure Ruimte voor de rivier zullen Gedeputeerde Staten vòòr 1 mei 2006 bezien of deze aanpak door het Rijk als volwaardige Ruimte voor de riviermaatregel wordt meegenomen en gefinancierd. Mocht er dan geen duidelijkheid over bestaan, dan vervalt het planologisch regime voor definitief begrensde waterberging dat nu ook geldt voor 'globaal begrensde waterbergingsgebieden'.

Waterafvoer en -berging grote rivieren + regionale hoofdwaterlopen

De primaire functie van het winterbed van de grote rivieren is het afvoeren van water, ijs en sediment om mens en dier duurzaam te beschermen tegen overstromingen en materiële schade bij hoogwater te beperken. De beleidslijn Ruimte voor de Rivier van het Rijk geeft invulling aan hetgeen in het winterbed van de grote rivieren al of niet is toegestaan. Gezien het belang van een goede rivierwaterafvoer en het voorkomen van schade zijn veel activiteiten waaronder bebouwing en andere obstakels, niet toegestaan. De functietoekenning in het bestemmingsplan is afgestemd op de bouw- en gebruiksmogelijkheden in de Keur en de Beleidslijn Ruimte voor de Rivier.

Door de uitvoering van het project Ruimte voor de Rivier worden op relatief korte termijn nieuwe gebieden aan het winterbed van de grote rivieren toegevoegd. De rivierverruimende maatregelen maken het nodig functies in deze gebieden te herschikken. Dit geldt ook voor het bestaande winterbed waarin, als gevolg van de uitvoering van het project Ruimte voor de Rivier, bij hoogwater stroomluwe delen zijn te onderscheiden. In dergelijke delen hebben obstakels geen belemmerende werking op de doorstroming. Bijzondere bebouwing en voorzieningen voor recreatie zoals jachthavens kunnen in deze stroomluwe delen incidenteel tot de mogelijkheden behoren.

De provincie wil de aanstaande aanpassing van de beleidslijn Ruimte voor de Rivier (van toepassing op het winterbed) benutten om tot meer integrale oplossingen te komen in het winterbed zonder de doelstellingen van de beleidslijn aan te tasten. De provincie staat positief ten opzichte van experimenten met aangepast bouwen in relatie tot de beleidslijn op locaties die in het regioadvies staan aangegeven als projecten 'Ruimtelijke impuls' en kansrijke projecten. Uitvoering van andere dan hydraulische werken in het winterbed moet aan de hand van de aangepaste beleidslijn Ruimte voor de Rivier mogelijk worden als er per saldo meer ruimte voor de rivier ontstaat.

Maas

Voor zover voor het Gelderse deel van het stroomgebied van de Maas in de streekplanperiode binnendijkse maatregelen noodzakelijk zijn om 4.600m³/s veilig af te voeren, zullen eventuele planologische reserveringen worden meegenomen in de streekplanherziening 'Ruimte voor de rivieren'.

2.4.2. Regionale waterberging

De waterbergingsgebieden maken deel uit van het groenblauwe raamwerk. Deze zijn bedoeld voor het tijdelijk bergen van water uit het regionale watersysteem ten tijde van grote neerslaghoeveelheden (zie beleidskaarten en themakaart 10).

In waterbergingsgebieden is functieverandering die het tijdelijk bergen van water frustrant, zoals verstedelijking, aanleg van bedrijventerreinen en hervestiging van glastuinbouw, uitgesloten.

Thans aanwezige functies en rechten worden conform de vigerende bestemming gehandhaafd. Agrarische bedrijfsbebouwing mag in beginsel worden uitgebreid voor zover noodzakelijk voor een doelmatige agrarische bedrijfsvoering.

Uitbreiding van niet-agrarische functies die de waterbergingsfunctie kunnen belemmeren, zijn niet toegestaan. Bestaand agrarisch gebruik kan worden voortgezet; bestemmingswijzigingen of vrijstellingen die leiden tot nieuwe vormen van agrarisch gebruik die een belemmering kunnen vormen voor de waterbergingsfunctie zijn niet toegestaan.

De waterschappen zullen uiterlijk 1 mei 2006 binnen de hierna onderscheiden globaal begrensde en de zoekgebieden waterberging het areaal dat feitelijk nodig is voor regionale waterberging definitief begrenzen in overeenstemming met de gemeenten. Vervolgens zal de provincie vóór 1 januari 2007 in een streekplanuitwerking deze definitief begrensde bergingsgebieden vastleggen.

Uiterlijk 1 januari 2008 hebben de gemeenten de waterbergingsgebieden in hun bestemmingsplannen vastgelegd. Als dat niet binnen die termijn is gebeurd, zullen Gedeputeerde Staten overwegen om over te gaan tot een aanwijzing aan de betreffende gemeente als bedoeld in artikel 37 WRO. Vóór de vastlegging in bestemmingsplannen dienen de waterbeheerders een regeling voor de eventuele planschade met de betreffende gemeente(n) te hebben getroffen.

Globaal begrensde waterbergingsgebieden

In Oost Gelderland zijn waterbergingsgebieden, die – naast de waterbergingsfunctie voor het regionale watersysteem – ook een bergingsfunctie moeten vervullen om bij te dragen aan de reductie van topafvoeren op de IJssel met 25%, aangeduid als globaal begrensde waterbergingsgebieden.

Het provinciaal planologisch regime ter voorbereiding van de regeling van de functie 'waterberging' in bestemmingsplannen is voor de globaal begrensde waterbergingsgebieden tot 1 mei 2006 identiek aan dat van de definitief begrensde waterbergingsgebieden. Zo wordt voorkomen dat er in de tussentijd onomkeerbare ontwikkelingen plaatsvinden die de functie waterberging belemmeren.

De functie 'reductie topafvoeren IJssel' is als maatregel opgenomen in het 'Regioadvies Ruimte voor de rivier'. In het kader van de PKB-procedure Ruimte voor de Rivier zullen Gedeputeerde Staten vóór 1 mei 2006 bezien of deze aanpak door het Rijk als Ruimte voor de riviermaatregel wordt meegenomen en gefinancierd. Mocht deze functie moeten worden vervuld, dan blijft het planologisch regime van definitief begrensde waterberging van kracht tot de vaststelling van de streekplanuitwerking regionale waterberging (uiterlijk 1 januari 2007). Mocht op 1 mei 2006 duidelijk zijn dat deze functie als Ruimte voor de riviermaatregel niet hoeft te worden vervuld, dan wordt het planologisch regime voor de 'globaal begrensde waterbergingsgebieden' vervangen door dat van de zoekgebieden regionale waterberging.

Zoekgebieden regionale waterberging

Tot de vaststelling van de streekplanuitwerking regionale waterberging geldt voor de zoekgebieden als beleid dat onomkeerbare ontwikkelingen die de functie van waterberging kunnen belemmeren, worden afgewogen tegenover de werkelijk benodigde ruimte aan waterberging. Gemeentelijke voornemens om vóór 1 mei 2006 bestemmingen te wijzigen in zoekgebieden waterberging zijn voor het betreffende waterschap aanleiding de definitieve begrenzing van het benodigde waterbergingsgebied versneld vast te stellen.

Vrijwaring ten behoeve van het vasthouden van water

Voor het vasthouden van water zullen waterlopen aangepast moeten worden, gericht op verruiming van de bergingscapaciteit van het watersysteem. Daarbij dient zo veel mogelijk een koppeling plaats te vinden met fysieke ingrepen in de nabijheid van bestaande waterlopen. Bestemmingswijzigingen en verruimingsmaatregelen moeten door gemeente en waterschap worden afgestemd.

2.4.3. Drinkwater

Het doel van grondwaterbeschermingsgebieden is er voor te zorgen dat het grondwater op eenvoudige wijze (zonder ingrijpende en kostbare zuivering) kan worden gebruikt voor de bereiding van drinkwater. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in waterwingebieden (begrensd door de z.g. 1-jaarszone) en grondwaterbeschermingsgebieden begrensd door de z.g. 25-jaarszone).

De waterwingebieden omvatten de directe omgeving van het puttenveld. Het belang van de waterwinning is hier zo evident, dat het projecteren van andere bestemmingen, niet mogelijk is. De mogelijkheden tot uitbreiding van reeds aanwezige bebouwing (anders dan voor de waterwinning) moeten tot het uiterste worden beperkt.

In het overige deel van de grondwaterbeschermingsgebieden (de 25-jaarszones) zijn nieuwe bestemmingen met grotere grondwater risico's dan bestaande niet acceptabel. Uitbreiding van bestaande activiteiten mag ook geen hoger risico opleveren (stand still). Er wordt gestreefd naar vermindering van risico's (step forward).

De provincie kent 55 grondwaterbeschermingsgebieden. Zie themakaart 11 "drinkwaterwinning". Hiervan zijn er 51 gelegen in landelijk en 4 in stedelijk gebied (Zutphen, Nijmegen, Arnhem en Renkum). In de stedelijke beschermingsgebieden is de Provinciale milieuverordening Gelderland niet van toepassing. Bij ruimtelijke initiatieven in deze gebieden zal de provincie deze beoordelen volgens het principe van stand still – step forward. De via de provinciale verordening beschermde grondwaterbeschermingsgebieden zijn vermeld op de Beschermingskaart. De beschermingsgebieden voor de vier stedelijke winningen zijn met planstatus aangeduid op de themakaart 11 "drinkwaterwinning".

Bij de beoordeling van bestemmingswijzigingen in deze gebieden wordt uitgegaan van het 'stand still / step forward'-principe. Dat wil zeggen dat toekomstige ontwikkelingen geen groter risico mogen opleveren voor de grondwaterwinning dan in de huidige situatie het geval is en dat naar vermindering van het risico wordt gestreefd. Bij deze beoordeling is voor landbouwkundige functies de door de Europese en nationale wetgeving beoogde eindsituatie het uitgangspunt. Duurzame landbouw wordt derhalve als referentie gebruikt. Voor de overige functies is de reeds aanwezige of goedgekeurde bestemmingssituatie de referentie. Het gaat hierbij ook om de beoordeling van de risico's dat emissies in de bodem en in het grondwater kunnen geraken in onvoorziene omstandigheden (ongelukken en calamiteiten). De planologische beoordeling is gericht op het verkleinen van het risico van dergelijke emissies met schadelijke stoffen¹. Alleen met een terughoudend beleid inzake het (doen) toekennen van nieuwe bouw mogelijkheden kunnen deze risico's in grondwaterbeschermingsgebieden worden beheerst.

Toename van risico's kunnen aan de orde zijn bij grootschalige nieuwe woonlocaties, bedrijventerreinen, verblijfsrecreatieterreinen, concentraties van dagrecreatie, hervestiging van glastuinbouw en intensieve verblijfsrecreatie. Functieverandering in de richting van o.a. grondgebonden landbouw, extensieve dag- en verblijfsrecreatie, natuur(ontwikkeling) en nieuwe landgoederen verkleinen veelal het risico.

2.5. Aardkunde

Gelderland heeft een rijke verscheidenheid aan bodems die samenhangen met de ondergrond waarop ze zijn ontstaan. Grofweg zijn de volgende regio's te onderscheiden (zie de themakaart 12 "Aardkunde").

- Rivierengebied met kleibodems
- Stuwwallen van Veluwe, Rijk van Nijmegen en Montferland, reliëfrijk met opgestuwde rivierafzettingen van voornamelijk zand
- Gelderse Vallei, oostelijke Veluweflank en de Achterhoek: licht hellend met dekzand
- Randmeerkust met natte veen- en kleibodems
- Oost-Nederlands Plateau met abrupte rand en diverse bodems.

Bodem en reliëf hebben in combinatie met de watergesteldheid sterk bijgedragen aan de rijke landschappelijke verscheidenheid en de ecologische kwaliteiten van de provincie. Ook in de toekomst vormen ze een essentiële

---

¹ zie lijst in bijlage 10d van de regels ter bescherming van de kwaliteit van het grondwater met het oog op de waterwinning, van de Provinciale Milieuverordening Gelderland, augustus 1994

basis voor verscheidenheid en kwaliteit. De bodems verschillen in draagkracht en gevoeligheid voor verdroging en vervuiling. In sommige gebieden is de draagkracht feitelijk al overschreden door overbemesting en dergelijke, die schade aan natuur en drinkwaterwinning doen. Daarbij komt dat de bodem steeds intensiever wordt gebruikt voor onder meer ondergronds bouwen, het leggen van leidingen van allerlei aard en zaken als warmte-koude opslag.

De provincie hanteert het uitgangspunt dat bij ruimtelijke keuzen de gebiedsspecifieke bodemkwaliteiten betrokken worden.

Onderdelen van het complex van bodem, ondergrond en reliëf hebben zulke kenmerkende of bijzondere kwaliteiten van regionaal belang, dat de provincie er extra aandacht voor vraagt (zie de themakaart 12 'Aardkunde'). Deze kwaliteiten hangen veelal samen met cultuurhistorische en landschapsvisuele verschijnselen. Gebieden met de hoogste combinatiewaarde van deze verschijnselen zijn als waardevolle landschappen opgenomen op de beleidskaart 'ruimtelijke structuur'; daarvoor geldt het in paragraaf 2.12 verwoorde beleid. Voor de overige gebieden met aardkundige kwaliteiten vraagt de provincie om rekening te houden met de kwaliteiten bij bestemming, inrichting en beheer. Overigens zijn de aardkundige kwaliteiten zo divers van karakter, dat er geen standaard richtlijnen te geven zijn. Macroreliëf op een stuwwal vraagt een heel andere afweging dan microreliëf in een uiterwaard met een patroon van richels en geulen.

2.6. Cultuurhistorie

Gelderland kent een rijke, regionaal verschillende, schakering aan cultuurhistorische verschijnselen. Een homogene cultuurhistorische identiteit van Gelderland bestaat niet. Er zijn juist vele regionaal verschillende identiteiten, als gevolg van een diverse bewoningsontwikkeling. De Cultuurhistorische Beleidskaart van Gelderland geeft voor de verschillende regio's van de provincie de cultuurhistorische identiteitsdragers weer. De basis voor de ontwikkeling was de, eveneens zeer diverse, gesteldheid van ondergrond, bodem en water, die verschillende mogelijkheden bood voor het opbouwen van een bestaan. In de loop der eeuwen is er onder verschillende maatschappelijke omstandigheden aan de regio's van Gelderland gebouwd, verbouwd en gesloopt. Er zijn overblijfselen uit de diverse tijdlagen in of op de bodem, in landschap en in gebouwen die diepte en betekenis aan de regio's en Gelderland geven. Inwoners van de provincie oriënteren zich voor een belangrijk deel nog steeds aan de hand van de historische karakteristieken van Achterhoek, Veluwe, Vallei, Rijk van Nijmegen en de Waarden van het westelijk Rivierengebied.

Herkenbare cultuurhistorische kwaliteiten in de regio's zijn van groot belang voor de kwaliteit van de woonomgeving en recreatie en toerisme.

In het regiospecifieke deel van dit streekplan is aangegeven wat het meest kenmerkend is voor de onderscheiden regio's. Dit is mede ontleend aan de Cultuurhistorische Beleidskaart.

Het hoofduitgangspunt voor cultuurhistorie is "behoud door ontwikkeling". Dit is het adagium van de provinciale Nota Belvoir². Hiermee wordt tot uitdrukking gebracht dat omgaan met cultuurhistorische kwaliteiten niet inhoudt het bevriezen van ontwikkelingen, maar juist het omgaan met ontwikkelingen, zodanig dat de cultuurhistorische gegevenheden worden ingepast, waarbij ze beleefbaar blijven of juist worden.

De in het regio-specifieke deel van het streekplan aangegeven landschappelijke / cultuurhistorische kwaliteiten vormen aanknopingspunten voor behoud en ontwikkeling van de regionale identiteit.

De provincie bevordert een goede samenloop van enerzijds toepassing van cultuurhistorische wet- en regelgeving, en anderzijds toepassing van de Wet op de Ruimtelijke Ordening, ter bescherming van de cultuurhistorische kwaliteiten.

Cultuurhistorische verschijnselen zijn te onderscheiden in drie aspecten: archeologie, historische geografie (landschap) en historische (steden)bouwkunde.

De Cultuurhistorische Beleidskaart (zie themakaart 13) in combinatie met bijbehorend schema geeft in tien gebieden voor heel Gelderland de cultuurhistorische identiteitsdragers weer. De provincie hanteert deze kaart om bij ruimtelijke ontwikkeling actief bij te dragen aan behoud, herstel en ontwikkeling van cultuurhistorische kwaliteiten.

De cultuurhistorische beleidskaart geeft regionale cultuurhistorische kenmerken weer die inspiratie leveren bij planvorming door anderen, aansluitend op hetgeen is weergegeven in de regio-paragrafen onder 'ruimtelijke kenmerken' en op de compositiekaarten. In de waardevolle landschappen en EHS hebben de cultuurhistorische identiteiten de beleidsbetekenis die bij waardevolle landschappen en EHS is beschreven. In de streekplanuitwerking 'Provinciale kernkwaliteiten en omgevingscondities' zullen deze kenmerken met name voor Waardevolle Landschappen en EHS worden uitgewerkt.

Cultuurhistorische identiteitsdragers van Gelderse gebieden:

<i>gebied</i>	<i>cultuurhistorische identiteitsdragers</i>
Veluwemassief	<i>Stokoud boerenland</i> (landbouwgebied in prehistorie en Middeleeuwen)
	<i>Wingewest</i> (in Middeleeuwen nauwelijks bewoond maar vanaf randen in gebruik)
	Functioneel leeg (extensief gebruikt land dat in 19 ^e en 20 ^e bijzondere activiteiten aantrok: militair gebruik, zorg in het groen, Radio Kootwijk, boslandgoederen)
	<i>Doorgangsgebied 'transit'</i> (sinds Middeleeuwen zo dun bevolkt dat het doorgangsgebied in plaats van bestemmingsgebied was)
Veluwezoom	<i>Strategische ligging</i> (stuwwalflank met strategisch voordeel op het vlak van defensie, handel en nijverheid)
	<i>Rijke bewoningsgeschiedenis / parklandschap</i> (sinds lang continu bewoond in park- en landgoedachtig landschap)
IJsselvallei	<i>Waterconomie</i> (beken, weteringen, kanaal droegen bij aan ontwikkeling bedrijvigheid)
	<i>Keuter, kerk en adel</i> (oude agrarische ontginningsstructuren getuigen van vroegere werkzaamheid van verschillende groepen)
	<i>Gave IJssel</i> (IJsselland is uitzonderlijk gaaf in gebouwen en landschap)
Gelderse Vallei	<i>Eigen erf tussen Gelre en Utrecht</i> (boeren en boerengemeenschappen regelden hun eigen zaken)
	<i>Waterkering: extreem nat tussen Zuiderzee en Rijn</i> (omgaan met natte omstandigheden leverde schat aan erfgoed op, op het gebied van ontwatering, waterkering en militaire verdediging)
Randmeerkust	<i>Pompen of verzuipen</i> (bewoning verbonden met bodem en water; water van twee kanten: de Zuiderzee en het kwelwater van de Veluwe)
	<i>Introvert en extravert</i> (vanouds gemeenschappen op zichzelf maar wel via handel en bedrijvigheid verbonden met de wijde wereld, onder meer Elburg en Harderwijk als handelsstadjes)
Rivierengebied	<i>Gelaagd landschap</i> (iedere periode uit 5000 jaar bewoning heeft een, soms inmiddels begraven, laag in het land gelegd, zandige oeverwallen en kleikompen vormen een ingewikkeld driedimensionaal patroon)
	<i>Strijd en leven met het water</i> (de rivieren creëerden kansen maar vormden ook bedreigingen; binnendijs ontstond een ingenieus ontwateringstelsel)
	<i>Grens en front</i> (grensregio in Romeinse tijd en Middeleeuwen; later via waterlinies te verdedigen)
	Bouwmarkt (klei, zand en grind zijn door de rivieren in grote hoeveelheden neergelegd; in de loop der jaren gewonnen voor de bouw)
	<i>(Inter)nationaal netwerk</i> (rivieren waren voorwaarde voor bloeiende handel in de Middeleeuwen, kasteelbouw ter verdediging van het land)
Wal van Nijmegen	<i>Strategische ligging</i> (ligging was inzet in Romeinse Tijd, Middeleeuwen, daarna tot en met de Tweede Wereldoorlog; Nijmegen was in de 20 ^e eeuw 'frontstad' van Katholiek Nederland)
	<i>Park- en boslandschap</i> (het oorspronkelijke Rijkswald kende in de loop der eeuwen een ontwikkeling tot een waaier van aantrekkelijke park- en boslandschappen, die doorlopen in Noord-Limburg en Nordrhein-Westfalen)
Achterhoek rond het natte midden	<i>Afwisselend boerenland</i> (het rijk gevarieerde kampenlandschap)
	<i>Natte midden</i> (het vlakke natte middengebied van de Achterhoek als barrière)
	<i>Macht en praal</i> (landgoederen en buitenplaatsen van Graafschap en Hummelo-Keppel)
	<i>IJzersterk</i> (ijzerwinning in Romeinse Tijd en Middeleeuwen die vervolg kreeg in aanzienlijke metaalindustrie in de Oude IJsselstreek)
Winterswijk Plateau	<i>Omstreden ligging</i> (wisselende machten en de strijd daartussen bepaalden het land)
	<i>Kleinschalig boerenland</i> (zeer kleinschalig karakter door geomorfologie en daarop inspelende mens)
	<i>Scholtengoederen</i> (de typisch Winterswijkse landgoederen met grond voor landbouw, bosbouw en jacht en kenmerkende gebouwencomplexen)
Oude riviervlakte: Liemers	<i>Euwenoude leegte</i> (grote vlakke en natte gebieden die vroeger onbewoond waren en die in de 20 ^e eeuw een moderne agrarische inrichting kregen)
	<i>Leven met de rivier</i> (het gebied waar de Rijn de afgelopen eeuwen werd bedwongen getuigt van strijd met het water)
	<i>Strategische ligging Montferland</i> (hoge ligging nabij de rivier als Middeleeuwse vestigingsfactor)

2.6.1. Archeologie

Ruimtelijke plannen en projecten die archeologische gegevens in de bodem kunnen aantasten moeten zo veel mogelijk rekening houden met bekende en te verwachten archeologische waarden. Het door Nederland geratificeerde Verdrag van Malta bepaalt dat in beginsel de waarden in de bodem worden bewaard en dat bij ruimtelijke planvorming waarmee het archeologisch bodemarchief is gemeoid, de initiatiefnemer in een vroeg stadium een archeologisch (voor)onderzoek moet hebben uitgevoerd. Naar aanleiding van "Malta" wordt

momenteel een wijziging van de Monumentenwet voorbereid, die naar verwachting in 2006 doorgevoerd wordt. Dan wordt ook van gemeenten gevraagd om hun bestemmingsplannen "Malta-proof" te maken. De Monumentenwet zal hiervoor de provincie het instrument van de aanwijzing van zogenaamde attentiegebieden bieden, om gebieden bij voorrang planologische bescherming te bieden tot dat gemeenten de bescherming hebben verankerd in het bestemmingsplan. De provincie Gelderland wil geen gebruik maken van dit instrument, maar vraagt van gemeenten om hun bestemmingsplannen aan te passen aan de archeologische kwaliteiten. Mochten gemeenten hun verantwoordelijkheid onvoldoende oppakken, dan kan alsnog overwogen worden om het instrument van de attentiegebieden in te zetten.

Voor het opsporen van te beschermen archeologische kwaliteiten, zijn twee kaarten beschikbaar: de Archeologische Monumentenkaart (AMK) Gelderland en de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW). Ze zijn gecombineerd in de themakaart 14 "Archeologie". De informatie wordt jaarlijks geactualiseerd.

De AMK geeft op perceelsniveau bekende archeologische waarden weer en de IKAW geeft de verwachtingswaarde weer, dat wil zeggen de trefkans op het vinden van nog onbekende archeologie. De IKAW mag alleen op schaalniveau 1:50.000 of globaler gebruikt worden.

Duidelijkheid over noodzaak, omvang en soort archeologisch onderzoek bij provinciale vergunningverlening zullen wij geven door uiterlijk in december 2006 een afwegingskader vast te stellen. Wanneer de gemeente bevoegd gezag is, zoals bij de verlening van bouwvergunningen op grond van het bestemmingsplan, zal deze een eigen afweging moeten maken.

Bij afwegingen op het lokale schaalniveau is het nodig om gebruik te maken van gemeentelijke archeologische beleidskaarten en/of ander resultaten van veldinventariserend onderzoek. Daarom ondersteunen wij in het kader van de provinciale cultuurhistorische nota Belvoir2 de ontwikkeling van (inter)gemeentelijke archeologische beleidskaarten.

2.6.2. Historische geografie

Historisch landschap

De historische-geografische dimensie van het landschap, zoals weergegeven op de themakaart 15 'historische geografie', heeft een belangrijke rol gespeeld in de selectie van waardevolle landschappen (zie par. 2.12). Ook in de kernkwaliteiten van de waardevolle landschappen – zoals weergegeven in hoofdstuk 3 – speelt de historische dimensie een belangrijke rol.

Bij de ontwikkelingsgerichte landschapsstrategie dient rekening te worden gehouden met de (cultuur)historische dimensie van de waardevolle landschappen.

Historische (steden)bouw

Voor het behoud van historische gebouwen is de Monumentenwet van kracht. Op grond hiervan kunnen gebouwen en hun directe omgeving of delen van kernen aangewezen worden tot rijks- of gemeentelijk monument of beschermd stads- of dorpsgezicht. (Voor een beeld hiervan zie de themakaart 16 "historische (steden)bouw".) Voor het behoud van molens en de "molenbiotopen", dat wil zeggen de directe omgeving van molens die van belang is voor de windvang en het herkenbaar houden van de molenomgeving, is de Gelderse Molenverordening van kracht.

De provincie bevordert een goede samenloop van enerzijds aanwijzing in het kader van de Monumentenwet en Molenverordening, en anderzijds toepassing van de Wet op de Ruimtelijke Ordening, ter bescherming van de cultuurhistorische kwaliteiten die in het geding zijn.

De provincie bevordert een hoge ontwerp kwaliteit die belangrijke historische gegevens integreert in de planvorming, en die bijdraagt aan het scheppen van nieuwe kwaliteiten die tot onze cultuurhistorische waarden kunnen gaan behoren.

2.7. Ruimtelijk beleid voor natuur in Gelderland

Vergeleken met andere provincies in Nederland is de natuur in Gelderland zeer divers van karakter. Bescherming en kwaliteitsverbetering is niet alleen ecologisch van belang. De natuur is ook de basis voor recreatie en toerisme, en als vestigingsfactor voor wonen en bedrijvigheid van belang.

Het ruimtelijk beleid voor de natuur draagt bij aan behoud en ontwikkeling van natuur.

2.7.1. Ecologische hoofdstructuur (EHS)

In Gelderland is de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) in aanleg: een samenhangend netwerk van kwalitatief hoogwaardige natuurgebieden en natuurrijke cultuurlandschappen (zie themakaart 17 'Ecologische Hoofdstructuur').

Door de vergroting van natuurgebieden, de ontwikkeling van nieuwe natuurgebieden en de aanleg van ecologische verbindingzones ontstaat het beoogde samenhangende netwerk. Vergroting en verbinding zal bijdragen aan het oplossen van problemen op het vlak van verdroging, vermessing en versnippering. Het doel is om te komen tot duurzame populaties van kwetsbare planten- en diersoorten.

De ambitie is om in 2018 de beoogde omvang van de EHS in Gelderland te hebben gerealiseerd. In de Gelderse Vallei, de Veluwe met zijn randgebieden en Achterhoek / Liemers vormen de reconstructieplannen een belangrijk uitvoeringskader voor de EHS-realiserings.

De door het Rijk op grond van Europese regelgeving aangewezen of aangemelde Vogel- en Habitatrichtlijngebieden (VHR-gebieden) behoren tot de EHS. Het gewenste kwaliteitsniveau voor de gebieden onder de Vogel- en Habitatrichtlijn moet eveneens in 2018 zijn bereikt. In de aangewezen gebieden komt een groot aantal beschermde soorten planten en dieren voor. Twee gebieden in Gelderland die onder de Vogelrichtlijn vallen, rekent de provincie niet tot de EHS omdat het feitelijk recreatiegebieden betreft met weinig ecologische betekenis: Rhederlaag bij Angerlo en het Eiland van Maurik. De in VHR-kader aangewezen gebieden staan weergegeven op de Signaleringskaart. Voor de beoordeling van ruimtelijke ontwikkelingen in VHR-gebieden geldt een afzonderlijk beoordelingskader.

Op 1 juli 2003 heeft de provincie in het kader van de Wet Ammoniak en Veehouderij (Wav) vastgesteld welke gebieden tot de EHS behoren. De EHS-begrenzing zoals vastgelegd op de beleidskaart 'ruimtelijke structuur' van dit streekplan heeft op enkele locaties gevolgen voor de ruimtelijke werking van de Wav. Gezien artikel 2 lid 4 van de Wav worden de wijzigingen met gevolgen voor de werking van deze wet door middel van een aparte procedure door Gedeputeerde Staten vastgesteld. Pas na afronding van deze procedure mag de gewijzigde EHS door het bevoegd gezag voor de milieuvergunningen worden toegepast.

De EHS is sterk ruimtelijk structurerend en bepalend voor de ruimtelijke kwaliteit op provinciaal niveau. Ze maakt daarom onderdeel uit van het groenblauwe raamwerk.

Het hoofddoel van het ruimtelijk beleid voor de EHS is het bijdragen aan een samenhangend netwerk van kwalitatief hoogwaardige natuurgebieden en natuurrijke cultuurlandschappen door bescherming, instandhouding en ontwikkeling van de aanwezige bijzondere ruimtelijke waarden en kenmerken.

Binnen de ecologische hoofdstructuur geldt de "nee, tenzij"-benadering. Dit houdt in dat bestemmingswijziging niet mogelijk is als daarmee de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant worden aangetast, tenzij er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang. Om te kunnen bepalen of de wezenlijke kenmerken en waarden van een gebied significant worden aangetast, moet het bevoegde gezag erop toezien dat hiernaar door de initiatiefnemer onderzoek wordt verricht. Om een zorgvuldige afweging te kunnen maken, zal de provincie de te beschermen en te behouden wezenlijke kenmerken en waarden per gebied specificeren. De te beschermen en te behouden wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS zullen in 2005/2006 als streekplanuitwerking worden vastgesteld (zie paragraaf 4.4: streekplanuitwerking Provinciale kernkwaliteiten en omgevingscondities). In deze streekplanuitwerking zullen de ecologische, landschappelijke en cultuurhistorische kenmerken worden weergegeven, die een rol spelen bij ruimtelijke afwegingen in het groenblauwe raamwerk en de waardevolle landschappen ter bepaling van mitigatie, compensatie, saldering en kwalitatieve verbetering.

Bestemmingsplanwijzigingen die leiden tot aantasting van de wezenlijke kenmerken of waarden van de EHS-natuur kunnen door GS alleen worden goedgekeurd als – naast het ontbreken van reële alternatieven en de aanwezigheid van redenen van groot openbaar belang – aantoonbaar in hetzelfde bestemmingsplan voorzieningen worden getroffen waarmee de schade zoveel mogelijk wordt beperkt door mitigerende maatregelen. Compensatie van de resterende schade dient plaats te vinden in hetzelfde bestemmingsplan of in gekoppelde bestemmingsplannen (zie par. 2.7.10, natuur- en boscompensatie).

Per saldo zal op planniveau of op gebiedsniveau geen verlies mogen optreden van areaal, kwaliteit en samenhang. Voor de verblijfs- en dagrecreatiesector betekent dit dat een toename van het ruimtebeslag niet is toegestaan in het groenblauwe raamwerk en daarmee dus ook binnen de hele EHS. Een toename in ruimtebeslag op een locatie zal tenminste op gebiedsniveau moeten worden gecompenseerd.

Aan compensatie worden in het kader van de EHS de volgende voorwaarden gesteld:

- Geen netto-waardenverlies (areaal, kwaliteit, samenhang),
- compensatie aansluitend of nabij het gebied, mits een duurzame situatie ontstaat of, indien niet mogelijk:
  - realisering van kwalitatief gelijkwaardige waarden of fysieke compensatie verder weg van het aangetaste gebied.
- Indien fysieke compensatie niet mogelijk is:
  - financiële compensatie conform de Richtlijn Compensatie Natuur en Bos die op 2 juli 1998 in het Provinciaal Blad is gepubliceerd. Hiertoe wordt niet eerder overgegaan dan nadat alle andere mogelijkheden, waaronder onteigening, maximaal zijn benut.
- Mitigatie en compensatie maken deel uit van het plan, de eventuele daarmee samenhangende meerkosten van de activiteit dienen in het plan te zijn verdisconteerd (veroorzakersbeginsel). Het besluit over de compensatie is daarmee gekoppeld aan het te nemen besluit over de ingreep. Indien over de compensatie in een ander kader wordt besloten dan over de ingreep kan eerst met de uitvoering worden begonnen nadat ten minste het compensatiebesluit onherroepelijk is geworden.

In geval tevens de VHR-richtlijn of de provinciale Richtlijn Compensatie Natuur en Bos (zie par. 2.7.10) van toepassing is, geldt het zwaarste compensatieregime.

De beleidskaart geeft de drie onderdelen van de EHS weer: EHS-natuur, EHS-verweving en ecologische verbindingzones. Op deze onderdelen is toegespitst ruimtelijk beleid van toepassing. Voor het behoud en herstel van de biodiversiteit in Gelderland zijn de drie delen van de EHS onlosmakelijk met elkaar verbonden. Soorten die gebonden zijn aan grotere natuurgebieden vinden vooral een plek in EHS-natuur; EHS-verweving is van belang voor soorten die gebonden zijn aan gebieden waarin veel natuurelementen en natuurkwaliteiten verweven zijn met agrarisch en ander gebruik van het cultuurlandschap. Met de ecologische verbindingzones neemt de versnippering van de natuur af en ontstaan meer migratiemogelijkheden voor plant- en diersoorten.

De rijksoverheid verzoekt de provincie in de Nota Ruimte en de Agenda Vitaal platteland de begrenzing van de EHS aan te passen om de robuustheid van de EHS te verbeteren. Met de begrenzing zoals in dit streekplan weergegeven, is vormgegeven aan een robuuste netto EHS. Het verzoek van het rijk heeft vooral betrekking op robuuste ecologische verbindingzones. Uitwerking van robuuste verbindingzones kan leiden tot herbegrenzing van dit element van de EHS en daarmee tot een herziening van dit streekplan. De mate waarin de nu begrensde ecologische verbindingzones al beantwoorden aan de rijksdoelen van de robuuste verbindingen en er verplichtingen zijn aangegaan, worden daarbij eerst geïnventariseerd.

Plannen die tot significante aantasting zouden kunnen leiden zijn bijvoorbeeld:

- nieuwbouw van woningen en bedrijven
- aanleg van nieuwe infrastructuur
- nieuwvestiging van landbouwbedrijven
- nieuwe voorzieningen voor grootschalige recreatie
- aanleg of uitbreiding van afvalstortplaatsen
- oprichting van windturbines.

Onder plannen kunnen zowel bestemmingsplanwijzigingen als vrijstellingsprojecten (ex. art. 19 WRO) worden verstaan.

Het EHS-regime wijkt op de volgende punten af van het VHR-regime:

Bij het EHS-afwegingskader gaat het om “redenen van groot openbaar belang”, bij de VHR gebieden om “dwingende redenen van groot openbaar belang”. Met “dwingend” wordt hier in ieder geval niet ieder denkbaar openbaar belang bedoeld, maar een belang dat – ook op de langere termijn – zwaarder moet wegen dan de belangen die de VHR beoogt te beschermen. Te denken valt aan:

- bescherming van voor het leven van de burger fundamentele waarden (gezondheid, veiligheid, milieu)
- fundamentele beleidsmaatregelen voor staat en samenleving
- uitvoering van economische of maatschappelijke activiteiten ter nakoming van specifieke, openbare dienstverplichtingen.

Bij het EHS-afwegingskader is de beoordeling van evt. schadelijke effecten van bestaand gebruik minder streng dan in het VHR-regime. Bij VHR-gebieden is financiële compensatie niet mogelijk.

2.7.2. EHS-natuur

EHS-natuur bestaat uit bestaande natuurgebieden, en voor een kleiner deel uit natuurontwikkelingsgebieden die momenteel agrarische cultuurgrond zijn.

EHS-natuur in de verwevingsgebieden van de Reconstructieplannen betreft gebieden met bestaande natuur en gebieden met een natuurontwikkelingsdoelstelling. Voor de gebieden met een natuurontwikkelingsdoelstelling geldt dat regulier gebruik op basis van de vigerende bestemming kan worden gecontinueerd. In de Reconstructiegebieden gelden voor agrarische bouwpercelen gelegen in EHS-natuur de voor de betreffende zone vastgelegde planologische bepalingen zoals weergegeven in paragraaf 2.9.5.

2.7.3. EHS-verweving

EHS-verweving omvat landgoederen onder de Natuurschoonwet (daarop aanwezige grotere natuur- en bosgebieden zijn tot de EHS-natuur gerekend), landbouwgebieden met natuurwaarden en landbouwgebieden met een hoge dichtheid aan natuur- en bouselementen. Door natuurontwikkeling en agrarisch natuurbeheer wordt de natuurwaarde van het gebied als geheel versterkt.

In EHS-verweving is natuur de belangrijkste functie. Grondgebonden land- en tuinbouw vervult een blijvende rol in het duurzaam beheer van cultuurgrond en de daarmee verweven natuurwaarden. Land- en tuinbouw kan zich in de EHS-verweving duurzaam ontwikkelen voor zover de aanwezige natuurwaarden niet worden geschaad. Onder grondgebonden land- en tuinbouw worden ook alle vormen van gemengde agrarische bedrijfsvoering verstaan, waarbij duurzaam agrarisch gebruik van landbouwgrond aan de orde is. Ook andere functies zoals extensieve recreatievormen kunnen verweven zijn met natuurwaarden en bijdragen aan duurzame instandhouding.

Voor EHS-verweving geldt hetzelfde ruimtelijke beleid als voor EHS-natuur, met de volgende verschillen

- regulier agrarisch en extensief recreatief gebruik kan worden voortgezet, waarbij tevens vergroting van aanwezige agrarisch bouwpercelen aan de orde kan zijn,
- ruimte voor extensieve recreatievormen (als natuurkamperen, kano-, voet- en fietsroutes met zeer beperkte voorzieningen),
- ruimte voor nieuwe landgoederen.

In de Reconstructiegebieden gelden voor agrarische bouwpercelen gelegen in EHS-verweving de voor de betreffende zone vastgelegde planologische bepalingen zoals weergegeven in paragraaf 2.9.5.

2.7.4. (Robuuste) ecologische verbindingzones

Ter verbinding van EHS-natuur en EHS-verweving worden in de streekplanperiode ecologische verbindingen gerealiseerd.

De ecologische verbindingzones van provinciaal belang zijn opgenomen in dit streekplan, op basis van de begrenzing en natuurdoelen zoals door de provincie uitgewerkt in het Gelderse gebiedsplan Natuur en landschap (zoals vastgesteld door Gedeputeerde Staten op 28 september 2004). Deze verbindingzones bestaan uit een schakeling van natuurelementen (stapstenen) die multifunctioneel gebied doorsnijdt. In die zin komen ze sterk overeen met de kenmerken van EHS-verweving. Aangezien het gaat om smalle zones met een strategische ligging, is voor de realisering van de verbindingzones specifiek ruimtelijk beleid aan de orde. Het betreft een combinatie van planologische bescherming van aanwezige waarden en planologische reservering (zoekzone) voor versterking van de natuurwaarde voor de doelsoorten die in het Gelderse gebiedsplan Natuur en landschap zijn aangegeven.

De zones, waar de ecologische verbindingfunctie wordt versterkt, bestaan uit landbouwgronden en verspreid gelegen kleine natuur- en bouselementen, waarbij veelal beken en andere watergangen de as van de ecologische verbindingzone vormen.

Naast de ecologische verbindingzones van provinciaal belang zijn er verbindingzones van nationaal belang. Deze 'robuste' ecologische verbindingzones zijn door het Rijk geïntroduceerd in de Nota Ruimte. Robuuste verbindingen zullen gaan bestaan uit landschapszones van enkele honderden meters tot circa een kilometer breed met daarbinnen een hoge dichtheid aan natuurgebieden en -elementen.

In Gelderland gaat het om:

- de verbinding Veluwe – Utrechtse Heuvelrug door de Gelderse Vallei

- de ecologische poorten van het Veluwemassief naar de aanliggende lage gronden
- de verbinding Veluwe – Duitsland door de Achterhoek
- de verbinding Veluwe – Reichswald door Liemers en Rijk van Nijmegen
- Nieuwe Hollandse Waterlinie in het uiterste westen van het Gelderse Rivierenland.

In aansluiting op de besluitvorming over het reconstructieplan Gelderse Vallei / Utrecht Oost, is de zoekzone voor de robuuste verbinding Veluwe – Utrechtse Heuvelrug reeds definitief begrensd.

De tracering en begrenzing van de overige zoekzones voor de ecologische poorten van de Veluwe is nog onderwerp van afstemming tussen rijk en provincie. Planologische bescherming en reservering zal pas van kracht worden wanneer er overeenstemming is over deze begrenzing.

Voor de (overige) robuuste verbindingzones geldt dat ze tracé's volgen van, en dezelfde gebieden verbinden als de ecologische verbindingzones van provinciaal belang. Planologische bescherming tegen onomkeerbare ontwikkelingen is vooralsnog alleen aan de orde op de schaal van aangegeven ecologische verbindingen van provinciaal belang.

Voor de verbinding Veluwe – Duitsland door de Achterhoek geldt dat in de Midden-Achterhoek de zoekzone voor robuuste verbinding gelegen is aan weerszijden van de Baakse beek. Het planologisch beleid is er op gericht verstedelijking te voorkomen in deze zone.

De provincie zal bij het accorderen van zoekzones voor stedelijke functies in dit gebied hiermee rekening houden.

De planologische bescherming en reservering van de zoekgebieden voor robuuste ecologische verbindingzones zal gelijktijdig met de herbegrenzing van de EHS in een streekplanherziening worden vastgelegd.

2.7.5. Saldobenadering EHS

In het afwegingskader voor de EHS worden plannen afzonderlijk beoordeeld. Om een meer ontwikkelingsgerichte aanpak te bevorderen kan hiervan worden afgeweken door op gebiedsniveau een “nee-tenzij” afweging te maken. Dit kan wanneer een aantal plannen of projecten in één ruimtelijk plan wordt ingediend gericht op de per saldo verbetering van de kwaliteit en/of kwantiteit van de EHS op gebiedsniveau. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn als in combinatie met andere ruimtelijke ingrepen tevens een fysieke barrière in de EHS wordt opgeheven. Door middel van deze saldobenadering kan een meer aaneengesloten EHS worden verkregen of kunnen EHS-gebieden beter met elkaar worden verbonden. Door ruimtelijke ingrepen op gebiedsniveau met elkaar in verband te brengen, kunnen functies of activiteiten elders in de EHS of daarbuiten betere ontwikkelingsmogelijkheden krijgen. Deze benadering is alleen toepasbaar als:

- de combinatie van bestemmingswijzigingen binnen één ruimtelijke visie wordt gepresenteerd;
- er een onderlinge samenhang bestaat tussen de betreffende plannen;
- een schriftelijke waarborg voor de realisatie van de plannen kan worden overgelegd waarop alle betrokkenen zijn aan te spreken.

Bovendien is voor toepassing van deze saldobenadering nodig dat binnen de EHS een kwaliteitsslag gemaakt kan worden waarbij het oppervlak natuur minimaal gelijk blijft dan wel toeneemt. Zo'n kwaliteitsslag kan bijvoorbeeld ontstaan doordat binnen de EHS met bestemmingen geschoven wordt en/of binnen de ruimtelijke visie vergroting van het areaal EHS optreedt, ter compensatie van het gebied dat door de plannen verloren kan gaan; onder de voorwaarde dat daarmee tevens een beter functionerende EHS ontstaat. Over de gebiedsvisie en toepassing van de saldobenadering op basis van deze gebiedsvisie, moet overeenstemming met het Rijk bestaan.

Voor die onderdelen van de EHS die tevens zijn aangemeld als te beschermen gebied in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijnen zal het rijk in overleg met de Europese Commissie bepalen onder welke voorwaarden deze maatwerkmogelijkheid ook geboden kan worden.

2.7.6. Waterafhankelijke natuur

Een deel van de EHS-natuur bestaat uit natte natuurdoeltypen. Natte natuur betreft enerzijds ecosystemen die afhankelijk zijn van veranderingen in de grondwatersituatie en oppervlaktewaterpeilen, anderzijds wateren van het hoogste ecologische niveau (HEN-wateren) die vooral afhankelijk zijn van de waterkwaliteit en de morfologie van de oevers. Ter bescherming van de natte natuurwaarden zijn hydrologische beschermingsgebieden noodzakelijk voor waterafhankelijke landnatuur en beschermingszones in verband met de waterkwaliteit langs de HEN-wateren. De waarden van natte natuur zijn vaak zo sterk afhankelijk van de omgeving dat natuur en directe omgeving als één geheel te beschouwen zijn.

De gehele EHS, dus ook de natte delen daarvan, en de HEN-wateren behoren tot het groenblauwe raamwerk. De natte natuur (wateren en gebieden) is gespecificeerd op de themakaart 18 "natuur". De beschermingszones voor de natte natuur en HEN-wateren zijn opgenomen op de Beschermingskaart. Voor wat betreft de significante aantasting in het "nee-tenzij"-beleid (paragraaf 2.7.1), geldt voor de natte delen van de EHS en de HEN-wateren dat ruimtelijke ingrepen/ontwikkelingen niet mogen leiden tot verlaging van de grondwaterstand in en om de natte natuur of (bij wateren) tot verslechtering van de waterkwaliteit en aantasting van de morfologie van de beken en waterlopen.

De mate waarin andere functies zich kunnen ontwikkelen wordt bepaald door de omvang van de effecten op de natuur, waarbij voor de natte delen van de EHS gebieden vallend onder de Vogel- en Habitatrichtlijn geldt dat bij de passende beoordeling niet altijd de grens van het beïnvloedingsgebied of beschermingszone maatgevend hoeft te zijn.

Voor een bufferzone ten behoeve van de waterkwaliteit bij HEN-wateren wordt uitgegaan van een 15 m. brede zone aan weerszijden van het HEN-water zelf en 10 m. aan weerszijden van de toestromende A-watgangen waarin het gebruik van mest en bestrijdingsmiddelen wordt geweerd. In het bestemmingsplan dienen de gemeenten de nieuwvestiging van teelten die dergelijke middelen gebruiken te voorkomen. Bestaande agrarische bedrijfsvoering wordt door deze zones niet belemmerd.

De gemeenten hebben uiterlijk 1 januari 2008 de bescherming van de natte delen van de EHS, de HEN-wateren en de bijbehorende beschermingszones in hun bestemmingsplannen geregeld. Voor natte natuurgebieden zal in de bestemming in ieder geval onderscheid gemaakt moeten worden tussen droge en natte natuur. Er vindt afstemming plaats met de regelingmogelijkheden die de Keur biedt, met als uitgangspunt dat hetgeen met de Keur kan worden geregeld, niet alsnog in het bestemmingsplan hoeft te worden geregeld. Gemeente en waterschap beoordelen dit samen in het kader van de watertoets. Als de bescherming niet vóór 1 januari 2008 is geregeld, zullen Gedeputeerde Staten overwegen tot een aanwijzing aan de betreffende gemeente over te gaan als bedoeld in artikel 37 WRO. Vóór de vastlegging in bestemmingsplannen dient er een regeling voor eventuele planschade te zijn opgesteld.

2.7.7. Doorwerking EHS naar bestemmingsplannen

In lijn met de in par. 2.7.6 opgenomen regeling voor de doorwerking van bescherming van natte natuur nodigt de provincie gemeenten uit om tegelijkertijd ook het overige ruimtelijke natuurbeleid in het bestemmingsplan te verankeren. De uiterste termijn hiervoor is het jaar 2008, zoals ook door het Kabinet in de Nota Ruimte is gevraagd.

2.7.8. Natuur buiten de EHS

Buiten de EHS komen verspreid natuurwaarden voor. De provincie vraagt de gemeenten om hiervoor op passende wijze regelingen in hun bestemmingsplannen op te (blijven) nemen (zie o.a. voor natte natuur de functiekaart van het Waterhuishoudingsplan).

Gelderland neemt een bijzondere verantwoordelijkheid voor een aantal weidevogel- en ganzengebieden buiten de EHS. Hierop is toegespitst beleid van toepassing: de Weidevogel- en ganzengebieden buiten de EHS die van provinciaal belang worden geacht, worden beschermd tegen doorsnijding, aantasting van rust en openheid, verlaging van het waterpeil en verstoring. Deze gebieden zijn aangeduid op de Beschermingskaart.

Bij het maken van plannen is het, op grond van de algemene verplichting volgens de Flora- en Faunawet, buiten en binnen de EHS nodig om onderzoek te doen naar beschermde soorten, en daar – wanneer nodig – rekening mee te houden en eventuele schade te compenseren.

2.7.9. Bos

Bossen in Gelderland zijn bij uitstek gebieden met meervoudig ruimtegebruik: ze zijn van groot belang voor recreatie en toerisme, ze hebben aanzienlijke landschappelijke en ecologische betekenis, ze zijn van belang voor de houtproductie, ze beschermen de grondwaterwinning, en een belangrijk deel van de Gelderse bossen is van grote cultuurhistorische betekenis. Bovendien is de nabijheid van bos een belangrijke positieve factor voor het woon- en werkmilieu.

De grotere bossen zijn opgenomen in het groenblauwe raamwerk. De kleinere bossen maken deel uit van het multifunctioneel gebied.

De ruimtelijke doelen van het bosbeleid zijn: behoud, bescherming en kwalitatieve verbetering van het bestaande bos en uitbreiding van het bosareaal voor zowel natuur, recreatie als houtproductie.

Houtproductie behoort ook in een groot gedeelte van de bossen van de EHS tot het nagestreefde meervoudig ruimtegebruik.

Uitbreiding van het bosareaal wordt plaatselijk nagestreefd ten behoeve van natuurontwikkeling, de realisering van ecologische verbindingzones, de verbetering van de landschapsstructuur en bij versterking van 'groen in en om de stad'.

2.7.10. Natuur –en boscompensatie

Aantasting van oppervlakte en kwaliteit van natuur en bos is niet acceptabel. Hiertoe dienen de natuurgebieden planologisch beschermd te zijn. Gemeenten dienen ook het aanwezige bos als zodanig te bestemmen.

Uitzondering hierop vormt snelgroeiend bos met een omlooptijd korter dan 25 jaar, waarvoor vrijstelling van herplantplicht is verkregen op basis van de Boswet.

Alleen als er sprake is van een aan de specifieke locatie gebonden ontwikkeling waarvoor geen alternatieve locaties aanwezig zijn, kan natuur of bos plaats maken voor ander ruimtegebruik. Hierop blijft het beleid voor natuur- en boscompensatie dat met het streekplan Gelderland 1996 is geïntroduceerd van toepassing.

Onttrekking dient te worden gecompenseerd op een locatie die in beeld komt in provinciale of lokale groenplannen, zoals het gebiedsplan natuur en landschap of een landschapsontwikkelingsplan. We achten hierbij onder meer (niet-robuuste) ecologische verbindingzones en de Groene wiggen van het Veluwemassief geschikt. Voor aantasting van natuur en bos binnen de EHS gelden naast de Richtlijn Compensatie Natuur- en Bos de voorwaarden die zijn beschreven onder het ruimtelijk beleid voor de natuur (zie par. 2.7.1).

De compensatie vindt plaats binnen de gemeente of een aangrenzende gemeente en is 120, 130 of 140% van het onttrokken perceel groot, afhankelijk van de vervangingswaarde. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor het vastleggen van het natuur- en/of bosverlies en de natuur- en/of boscompensatie in bestemmingsplannen en privaatrechtelijke overeenkomsten. Gemeenten dienen bij de vaststelling van een bestemmingsplan met natuur- of bosverlies gelijktijdig de natuur- en boscompensatie te hebben geregeld. Dit kan in hetzelfde of een ander gelijktijdig vastgesteld bestemmingsplan plaatsvinden.

Wanneer fysieke compensatie redelijkerwijs niet of maar gedeeltelijk mogelijk is en/of wanneer fysieke compensatie leidt tot onaanvaardbare procedurele vertragingen, kan gedeeltelijke of gehele financiële compensatie plaatsvinden. Bij financiële compensatie staat de gemeente garant voor de fysieke compensatie op termijn.

Voor het overige verwijzen we naar de Richtlijn Compensatie Natuur en Bos die op 2 juli 1998 in het Provinciaal Blad is gepubliceerd.

De provincie toetst de gemeentelijke plannen op deze richtlijn in het kader van de procedure op grond van de Wet op de Ruimtelijke Ordening. Bij de hier beschreven compensatie via de Wet op de Ruimtelijke Ordening dient tegelijkertijd te worden voldaan aan eventuele herplantplicht in het kader van de Boswet en aan de voorwaarden die voortvloeien uit het beleid voor de EHS en/of Vogel- en Habitatrichtlijn. Voor projecten binnen "Groei en Krimp" van verblijfsrecreatiebedrijven op de Veluwe geldt een andere invulling van de richtlijn. Zie 2.13.4

2.8. Landgoederen

Voor functieveranderingsmogelijkheden van landgoederen wordt verwezen naar par 2.3.7.

Ter bevordering van de landschappelijke en ecologische kwaliteit, de toegankelijkheid en de aantrekkelijkheid voor recreanten met name wandelaars, wordt in Gelderland de mogelijkheid geboden om nieuwe landgoederen aan te leggen (zie themakaart 19).

Als definitie van een nieuw landgoed geldt: een openbaar toegankelijk bos- en/of natuurcomplex (al dan niet met overige gronden) met daarin een woongebouw van allure met in beginsel maximaal drie wooneenheden en een minimale omvang van het nieuwe bos of natuurgebied van 5 ha.

Nieuwe landgoederen kunnen gesticht worden in delen van het groenblauwe raamwerk (EHS-verweving, EHS-verbindingzones) en in het multifunctioneel gebied, niet in EHS-natuur, waardevol open gebied, in weidevogel- en ganzengebieden van provinciaal belang of in het concentratiegebied voor intensieve teelten.

Gebieden die met name geschikt geacht worden zijn gebieden met een grote mate van verweving, gebieden waar bosaanleg gewenst is, grondwaterbeschermingsgebieden e.d.

Het is mogelijk om landgoederen te stichten met een veelvoud van minstens 5 ha openbaar toegankelijk bos en/of natuur, waarbij in een woongebouw een veelvoud van drie wooneenheden wordt geschapen, mits passend bij de kwaliteiten van de plek. Hierbij kunnen bijvoorbeeld water- en verkeersaspecten in het geding zijn.

De hoofdfunctie van het nieuwe gebouw of de nieuwe gebouwen, is wonen. Een daaraan ondergeschikte kantoorfunctie is acceptabel.

Bij initiatieven voor een nieuw landgoed dient er sprake te zijn van een totaalvisie inclusief inrichtingsplan, beeldkwaliteitsplan en exploitatieopzet.

Behalve de bestemmingsplanwijziging dient de gemeente met de initiatiefnemer voor een nieuw landgoed een privaatrechtelijke overeenkomst met kettingbeding af te sluiten over de inrichting en beheer van het nieuwe landgoed. Deze overeenkomst dient bij het bestemmingsplan te worden gevoegd. Het gaat immers ook om het duurzaam in stand houden van de landgoedkwaliteiten.

2.9. Land- en tuinbouw

2.9.1. Ontwikkeling

De Gelderse land- en tuinbouw is en blijft een sector waarin ingrijpende veranderingen plaatsvinden. Het is onzeker welke vorm deze precies zullen hebben in de komende periode. Het EU-markt- en prijsbeleid en het milieu- en energiebeleid hebben hierbij grote invloed. Zuivere agrarische bedrijven die worden voortgezet hebben behoefte aan groei wat betreft oppervlakte, gebouwen en productie. Daarnaast is op veel bedrijven sprake van verbreding van functies; zo ontstaan bedrijven met neventakken in de zorg, verblijfsrecreatie, dagrecreatie, verkoop aan huis en natuur- en landschapsbeheer. Tenslotte zijn er veel bedrijven die worden beëindigd; waarschijnlijk zal het aantal bedrijven nog sneller afnemen dan in de afgelopen periode al het geval was. Dit zal leiden tot een forse toename van het aantal vrijkomende agrarische gebouwen.

De melkveehouderij vraagt om grotere en extensievere bedrijven door de wijziging van het Europese markt- en prijsbeleid en verdere aanscherping van het mestbeleid als gevolg van de Europese Nitraatrichtlijn. Verwacht wordt dat blijvende zuivere melkveebedrijven zich ontwikkelen tot een fors grotere omvang dan nu het geval is, mogelijk zo'n 100 melkkoeien en 50 hectare grond. Deze bedrijven hebben behoefte aan grote huiskavels, die overigens wel in kleinschalige landschappen kunnen worden ontwikkeld. Tevens hebben zij behoefte aan bouw kavels van voldoende omvang.

Voor de intensieve veehouderij wordt tussen 2008 en 2013 een versnelling in de afname van het aantal bedrijven verwacht. Tegen die tijd moeten alle intensieve veehouderijen hebben geïnvesteerd in emissie-arme stallen om te voldoen aan de op stapel staande Algemene Maatregel van Bestuur "Ammoniakemissie huisvesting veehouderijen" (Staatscourant 23 mei 2001).

Een groot aantal bedrijven in Gelderland heeft zowel melkvee als een intensieve veehouderijtak. Het is de verwachting dat er een versnelde ontmenging zal optreden onder invloed van de koppeling van EU-inkomenssteun aan wettelijke verplichtingen. De verplichtingen zijn specifiek voor de verschillende teelten en moeilijk op bedrijfsniveau te verenigen. Of de ontmenging uitvalt ten gunste van melk- of van intensieve veehouderij zal sterk afhangen van de inkomensmogelijkheden, die op dit moment gunstiger lijken voor de intensieve veehouderij.

De gespecialiseerde glastuinbouwbedrijven in Gelderland worden gemiddeld steeds groter in omvang: in tien jaar tijd is de gemiddelde omvang van de glasopstanden met 60% gegroeid tot gemiddeld ruim 0,9 ha per bedrijf (stand 2003). Gelderland heeft ruim 660 glastuinbouwbedrijven die gezamenlijk 620 ha aan glasopstanden bezitten. Hiervan hebben er 76 meer dan 2 ha glas. Het

aantal bedrijven is de afgelopen tien jaar met gemiddeld 25 bedrijven per jaar afgenomen. Niettemin is de hoeveelheid glas met 17% gegroeid. Naast deze gespecialiseerde bedrijven zijn er bedrijven met gemengde teeltvormen, met glastuinbouw als neventak, of die kassen als teeltondersteunende voorziening hebben. Als deze in de statistieken worden meegenomen, dan zijn er ruim 980 bedrijven met bijna 720 ha aan glasopstanden.

2.9.2. Uitgangspunten en afbakening

Uitgangspunt voor het ruimtelijk beleid is dat de bedrijfsontwikkeling in de landbouw wordt gefaciliteerd onder voorwaarden van economische en ecologische duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit. In onderstaande wordt een en ander naar de belangrijkste sectoren uitgewerkt.

De provincie beschouwt voedselproductie en bloemen/plantenteelt als de primaire functie van agrarische bedrijven. Gecombineerd met productie zijn er tal van mogelijkheden zoals niet-agrarische productie, landschapsbeheer en zorgverlening. Ligging in het groenblauwe raamwerk of multifunctioneel gebied geven daarbij verschillende ontwikkelings- en transformatiemogelijkheden. De precieze invulling van die voorwaarden is mede afhankelijk van de specifieke gebiedskwaliteiten. Land- en tuinbouwbedrijven hebben de mogelijkheid om in een deel van hun bedrijfsgebouwen niet-agrarische nevenactiviteiten te ontplooiën (zie beleid voor functieverandering, par. 2.3).

Het kan vanuit bedrijfsmatig oogpunt gewenst zijn om bij een agrarisch bedrijf een tweede bedrijfswoning te realiseren. Dit wordt beoordeeld aan de hand van drie criteria: de aard, omvang en continuïteit van het bedrijf. De 2^e bedrijfswoning moet nodig zijn voor controle en toezicht buiten normale werkuren en op niet te voorziene tijdstippen.

De provincie hanteert het principe van concentratie voor alle intensieve vormen van land- en tuinbouw, zoals de intensieve veehouderij en glastuinbouw ('concentratie intensieve teelten' op beleidskaart ruimtelijke structuur). Deze maken onderdeel uit van het rode raamwerk.

In de Reconstructieplannen voor Achterhoek en Liemers, Veluwe en Gelderse Vallei / Utrecht Oost zijn zones met verschillende ontwikkelingsmogelijkheden voor de intensieve veehouderij aangegeven. De besluitvorming hierover in het kader van reconstructie is hierbij leidend. Het ammoniakbeleid wordt bepaald door de Wet Ammoniak en Veehouderij.

2.9.3. Grondgebonden landbouw

De grondgebonden landbouw speelt een belangrijke rol als beheerder van het landelijk gebied. De sector staat onder grote druk en de algemene tendens is dat er veel bedrijven stoppen en een relatief gering aantal overblijft. Zij krijgen ruimte om hun agrarische activiteiten uit te breiden. Bij de groei wordt op grond van wet- en regelgeving in het kader van milieu en dierenwelzijn winst geboekt. De groei wordt door het ruimtelijk beleid gefaciliteerd Nieuwvestiging (oprichting van een nieuw bouwperceel) van volwaardige grondgebonden melkveebedrijven en akkerbouwbedrijven is toegestaan, behalve in het groenblauwe raamwerk en in de weidevogel- en ganzengebieden van provinciaal belang.

Voor een duurzame bedrijfsvoering kan het nodig zijn om de verkaveling aan te passen. Kavelruil is hierbij een goed middel. Wanneer er voor de verbetering van de verkaveling ingrepen nodig zijn, zoals het verplaatsen van houtsingels of sloten, dan is het gewenst dat er in de lijn van de ontwikkelingsgerichte landschapsstrategie wordt bijgedragen aan het bereiken van samenhang van het landschap, zoals een logischer ecologische dooradering of een kortsluiting in een wandelnetwerk.

Neveninkomsten uit andere bron dan voedselproductie kunnen voor een deel van de grondgebonden landbouwbedrijven belangrijk zijn voor vergroting van hun economische levensvatbaarheid. Bijkomend maatschappelijk voordeel is dat de, met de melkveehouderij en andere grondgebonden takken samenhangende, landschappen kunnen worden onderhouden. De provincie wil daarom ook niet-agrarische activiteiten ruimte bieden.

2.9.4. Glastuinbouw

De glastuinbouw is een sector met een hoge dynamiek en een relatief grote economische betekenis per oppervlakte-eenheid. Concentratie van glastuinbouw blijft gewenst omdat kassen een zeer grote landschappelijke en ruimtelijke impact hebben, in de concentratiegebieden gezamenlijke milieu-investeringen gedaan kunnen worden en de centrumfunctie in de glastuinbouw ook economisch belangrijk is. Om deze

redenen ook, zijn geïsoleerd gelegen bedrijven niet gewenst. Wel kunnen buiten de concentratiegebieden kleinere clusters van bedrijven voorkomen.

Hoofdlijnen van het ruimtelijk beleid voor glastuinbouwbedrijven:

- **nieuwvestiging van glastuinbouwbedrijven is mogelijk in de concentratiegebieden Huissen-Bemmel en de Bommelerwaard. In die gebieden worden geen planologische beperkingen gesteld aan de omvang van bedrijven. Buiten deze gebieden is nieuwvestiging van glastuinbouw niet mogelijk.**
- Onder een glastuinbouwbedrijf wordt verstaan een bedrijf gericht op de teelt of veredeling van gewassen, ruimtelijk gezien geheel of nagenoeg geheel met behulp van kassen.
- de herstructurering Huissen-Anger en delen van bestaande glastuinbouwgebieden in de Bommelerwaard dienen projectmatig te worden opgepakt.
- de provincie beschouwt de grootschalige concentratiegebieden als onderdeel van het rode raamwerk van Gelderland, omdat de ruimtelijke impact sterk vergelijkbaar is met stedelijk gebied: groot verhard oppervlak, omvangrijke infrastructuur, landschappelijke verdichting etc.

Beleid clusters

Een nieuw bouwblok van maximaal 5 ha voor hervestiging van een glastuinbouwbedrijf kan worden uitgegeven binnen een regionale cluster van glastuinbouwbedrijven. Nieuwvestiging is in een cluster niet toegestaan. Voor deze clusters geldt dat:

- daarvoor per regio in het multifunctionele gebied door de gemeenten in regionaal verband uiterlijk 1 januari 2007 één of enkele zoekzones niet groter dan 100 ha worden vastgesteld, waarbij zoveel mogelijk wordt uitgegaan van bestaande, meer verdichte ligging van glasopstanden;
- de begrenzing van het cluster compact van vorm en niet langwerpig moet zijn. De begrenzing moet aansluiten aan de bestaande, buitenste glasopstanden en mag perceelgrenzen volgen;
- meer dan 10% van het oppervlak binnen de begrenzing van het cluster moet worden gebruikt voor glasopstanden op tenminste drie tuinbouwbedrijven. De peildatum hiervoor is 1 januari 2004;
- het beoogd cluster moet dermate vrij moet zijn van intensieve functies (anders dan glastuinbouw) dat een verdichting met glasopstanden tot tenminste 30% van het oppervlak mogelijk is;
- de ontwikkeling zonder noemenswaardige toename van overlast voor omwonenden moet kunnen plaatsvinden.

Een cluster kan pas als zodanig door de gemeente worden bestemd, zodra er een daadwerkelijke hervestiging gaat plaatsvinden. Tot dat moment geldt voor bestaande bedrijven in het betreffende gebied het beleid voor geïsoleerd gelegen bedrijven. Na bestemming geldt dat er aan bedrijven in het cluster geen planologische beperkingen aan de omvang worden gesteld.

Ruimte binnen clusters is beschikbaar voor hervestiging van bedrijven tot 5 ha en groei van de bestaande bedrijven. Grote bedrijven (meer dan 5 ha) dienen in geval van hervestiging zich te wenden tot de nationale concentratiegebieden, waaronder Huissen-Bemmel of, in geval van een bedrijf in het westelijk rivierengebied, de Bommelerwaard.

Gemeenten hebben de mogelijkheid om buiten de clusterbegrenzing maar tegen deze grens aan nieuwe bouwblokken uit te geven aan hervestigende tuinbouwbedrijven die glasopstanden als TOV nodig hebben. Per bedrijf mag de oppervlakte aan glasopstanden niet meer bedragen dan 30% van de bedrijfsoppervlakte met een bovengrens van maximaal 1 ha. Als bedrijfsoppervlakte wordt beschouwd de gronden waarover het bedrijf beschikt op de locatie waar de glasopstanden worden opgericht. De plaatsing van de glasopstanden op de bouwblokken dient afgestemd te zijn met de ruimtelijke inrichting van het cluster.

In alle gevallen geldt bij hervestiging dat de glastuinbouw aan de vertreklocatie onttrokken wordt en de glasopstanden verwijderd. Op de vertreklocatie is het beleid voor functieverandering van toepassing, zie paragraaf 2.3.

Beleid gemengd en neventak

Voor bedrijven met glastuinbouw als neventak of in gemengde bedrijfsvoering geldt dat de huidige omvang van de glasopstanden per bedrijf bij recht eenmalig mag worden vergroot met maximaal 20%. Het oprichten van

nieuwe glasopstanden wordt op het multifunctioneel platteland met het oog op verbreding toegestaan tot een maximum-omvang van 200 m².

Beleid geïsoleerd gelegen bedrijven

Bestaande geïsoleerd gelegen glastuinbouwbedrijven kunnen bij recht worden voorzien van een eenmalige uitbreiding van de glasopstanden van maximaal 20%. Verdergaande uitbreiding is slechts mogelijk mits de vergroting zich verdraagt met ter plaatse van belang zijnde kwaliteiten (natuur, landschap en/of water) en de uitbreiding noodzakelijk is voor een doelmatige voortzetting van het bedrijf. Tevens dient te zijn aangetoond dat verplaatsing naar een concentratiegebied dan wel regionale cluster financieel niet mogelijk is. In het verplaatsingsonderzoek dienen o.a. de hergebruiksmogelijkheden van de vrijkomende locatie te worden meegenomen.

Concentratiegebieden

Huissen-Bemmel is naast de opvang voor grote hervestigende of nieuwe bedrijven van tuinders van buiten het KAN bedoeld voor tuinders uit de regio die een nieuwe locatie zoeken in verband met verplaatsing of uitbreiding. Gezien de voortvarende en innovatieve projectontwikkeling glastuinbouw in Bergerden is het gewenst dat in aansluiting hierop de glastuinbouwsector deze ontwikkeling in oostelijke richting kan voortzetten op de locatie Kamervoor. Dit gebied biedt – naast de ontwikkelingsruimte die ontstaat als gevolg van herstructurering van het bestaande glastuinbouwgebied Huissen-Angerden – voldoende ruimte voor de uitbreidingsbehoefte van de glastuinbouw gedurende de planperiode. De provincie is bereid een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van Kamervoor en aan de herstructurering van het aanwezige glastuinbouwareaal op de locatie Huissen-Angerden, om de centrumfunctie van het glastuinbouwcomplex te versterken.

De provincie verwacht van de gemeente Lingewaard dat bij de ruimtelijke vertaling van de opgave voor herstructurering en uitbreiding van de glastuinbouw in het bestemmingsplan bij Angerden een bufferzone wordt vastgesteld en vormgegeven als onderdeel van de gebiedsontwikkeling. In deze bufferzone vindt geen vestiging van glastuinbouw plaats.

Zoals in Bergerden en omgeving, zijn er ook in de Bommelerwaard ruime mogelijkheden voor de ontwikkeling van glastuinbouw. Op basis van het Regionaal Plan Bommelerwaard is de partiële herziening van het streekplan 1996 inzake Glastuinbouw / Champignonenteelt vastgesteld (26 januari 2005). Deze herziening zal – indien en voorzover de concrete beleidsbeslissing van deze herziening onherroepelijk wordt – deel uit gaan maken van dit streekplan.

In de Bommelerwaard en het KAN kan de restruimte binnen bestaande concentratiegebieden vaak nog beter worden benut, waarmee de behoefte aan nieuw ruimtebeslag kan worden verminderd. De provincie hecht daarom groot belang aan herstructurering van bestaande gebieden. Tussen Bergerden en Huissen ligt een verouderd glastuinbouwgebied, dat via herstructurering en het beter benutten van de ruimte weer een florerend glastuinbouwgebied kan worden. Gezien de bodemkwaliteit is dit gebied uitstekend geschikt voor de grondgebonden glastuinbouw. Voor deze herstructureringslocatie kan het Raamplan Tuinbouwontwikkeling Huissen-Bemmel van de sector als basis dienen.

Net als bij stedelijke gebieden wordt bij de inrichting van concentratiegebieden en clusters een groot gewicht toegekend aan het aspect duurzaamheid. Bij de (her-)inrichting dienen factoren als landschappelijke inpassing, bodemkwaliteit, consequenties voor het watersysteem, milieu-effecten, mogelijkheden voor collectieve infrastructuur, ontsluiting te worden meegenomen. Bovendien is het opstellen van een beeldkwaliteitsplan gewenst. Verder is het maken van afspraken over beheer van het gebied en eventuele gemeenschappelijke voorzieningen via parkmanagement noodzakelijk. In relatie tot een duurzame waterhuishouding gelden dezelfde uitgangspunten als voor stedelijk gebied.

2.9.5. Intensieve veehouderij

In de reconstructieplannen zijn zones aangegeven waarmee de mogelijkheden voor nieuwvestiging, hervestiging en uitbreiding van intensieve veehouderijbedrijven worden bepaald. Buiten de reconstructiegebieden is nieuwvestiging niet toegestaan; hervestiging en uitbreiding wel.

In het kader van de Reconstructiewet zijn plannen vastgesteld voor Gelderse Vallei / Utrecht-Oost (deels gelegen in de provincie Utrecht), Veluwe en Achterhoek /Liemers. Behalve een belangrijke impuls voor de uitvoering van doelstellingen op het vlak van met name landbouw, natuur, water en landschap, bevatten de plannen voor enkele

thema's ook nieuw ruimtelijk beleid. Op grond van bepalingen in de Reconstructiewet, heeft dit beleid de kracht van streekplan.

Het gaat om streekplanbeleid voor:

- zonerings intensieve veehouderij
- regionale waterberging (alleen in reconstructiegebied Achterhoek / Liemers)
- ontwikkeling intensieve dag- en verblijfsrecreatie (alleen in reconstructiegebied Veluwe).

Voor een gedetailleerde omschrijving van dit streekplanbeleid en de relatie met bestemmingsplannen, zie de hoofdstukken 6 in de reconstructieplannen zelf.

Het beleid voor de Gelderse Vallei verschilt op onderdelen van die voor Achterhoek / Liemers en Veluwe, onder meer vanwege de afstemming met de provincie Utrecht.

Definitie van intensieve veehouderij: 'agrarisches bedrijf òf deel van een agrarisches bedrijf waar tenminste 250 m² aan bedrijfsvloeroppervlakte aanwezig is dat gebruikt wordt als veehouderij volgens de wet Milieubeheer voor het houden van vee, pluimvee en nertsen, waarbij dit houden van vee geheel of nagenoeg geheel plaatsvindt in gebouwen. Het biologisch houden van dieren conform een regeling krachtens artikel 2 van de Landbouwkwaliteitswet en het houden van melkrundvee, schapen of paarden¹, wordt niet aangemerkt als intensieve veehouderij.' (reconstructieplan Gelderse Vallei voegt hier aan toe dat het bij de omschreven veehouderij zowel kan gaan om "zelfstandig of als neventak", en noemt geen minimumomvang.)

-----
¹ Dat betekent dat het houden van geiten wordt beschouwd als een vorm van intensieve veehouderij.

	Achterhoek / Liemers en Veluwe	Gelderse Vallei
Landbouwwontwikkelingsgebied	<ul style="list-style-type: none"> • Nieuwvestiging, hervestiging en uitbreiding van en omschakeling naar intensieve veehouderij is in beginsel toegestaan. • Bestaande bouwblokken voor intensieve veehouderij kunnen in principe uitgroeien tot 1,5 ha, afhankelijk van de feitelijke ruimtelijke en milieutechnische situatie. • Grotere bouwblokken zijn mogelijk. Dit staat ter beoordeling van de gemeente. Voor het toekennen van een groter bouwblok geldt als randvoorwaarde dat er ruimte gereserveerd moet worden voor een goede landschappelijke inpassing. • Er moeten geen nieuwe activiteiten komen die de ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw en in het bijzonder de intensieve veehouderij beperken. • Bestaande - in het vigerende bestemmingsplan toegekende - rechten voor de uitbreiding van niet-agrarische functies worden gerespecteerd. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nieuwvestiging, hervestiging en uitbreiding van intensieve veehouderij is mogelijk. • Functieverandering naar niet-agrarische activiteiten is mogelijk mits de nieuwe functie de uitbreidingsruimte van de bestaande veehouderijbedrijven niet belemmert. In de Gelderse Vallei komt een aantal landbouwwontwikkelingsgebieden zonder nieuwvestiging voor: de vier landbouwwontwikkelingsgebieden gelegen tussen Ede en Barneveld en tussen de A30 en de Valleilijn, en in drie ecologische verbindingzones in landbouwwontwikkelingsgebied langs de Esvelderbeek en de Barneveldse Beek in gemeente Barneveld en langs de Lunterense Beek in de gemeente Ede. Hier gelden de mogelijkheden van een landbouwwontwikkelingsgebied echter met uitzondering van de mogelijkheid tot nieuwvestiging.
Extensiveringsgebied	<ul style="list-style-type: none"> • Nieuwvestiging, hervestiging en omschakeling naar intensieve veehouderij is niet toegestaan. • Uitbreiding van bebouwing voor intensieve veehouderij is in beginsel uitgesloten, tenzij de uitbreiding aantoonbaar noodzakelijk is om te voldoen aan de wettelijke eisen van dierenwelzijn en veterinaire gezondheid, zonder dat het aantal dierplaatsen toeneemt. • Vervangende nieuwbouw is toegestaan mits de staloppervlakte niet toeneemt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nieuwvestiging en omschakeling van volledig grondgebonden bedrijven naar intensieve veehouderij is onmogelijk. • De uitbreiding van bebouwing ten behoeve van intensieve veehouderij wordt beperkt tot de bestaande grenzen van de agrarische bouwblokken zoals die in vigerende bestemmingsplannen zijn aangegeven.
Verwevingsgebied	<ul style="list-style-type: none"> • Nieuwvestiging van intensieve veehouderij is niet toegestaan. • (Her)vestiging van intensieve veehouderij is mogelijk uitsluitend op bestaande agrarische bouwblokken. • Uitbreiding van intensieve veehouderijbedrijven of de intensieve veehouderij tak is mogelijk tot maximaal 1 ha. • Uitbreiding van bebouwing voor intensieve veehouderij(tak) boven de 1 ha is in beginsel uitgesloten, tenzij de uitbreiding aantoonbaar noodzakelijk is om te voldoen aan de wettelijke eisen van dierenwelzijn en veterinaire gezondheid, zonder dat het aantal dierplaatsen toeneemt. • In verwevingsgebied is het mogelijk om intensieve veehouderijbedrijven of de intensieve veehouderijtak op een bedrijf uit te breiden tot 1,5 ha mits de locatie voldoet aan de criteria voor ontwikkelingslocaties intensieve veehouderij; verdere uitbreiding is mogelijk afhankelijk van de feitelijke, ruimtelijke en milieuhygiënische situatie; voor het toekennen van een groter bouwblok dan 1,5 ha geldt dat aandacht moet worden besteed aan en ruimte moet worden gereserveerd voor een goede landschappelijke inpassing. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nieuwvestiging van intensieve veehouderij is onmogelijk. • Omschakeling van volledig grondgebonden bedrijven naar intensieve veehouderij is toegestaan mits is getoetst of deze zich verdraagt met de ter plaatse van belang zijnde omgevingskwaliteiten (landschap, natuur en/of water). • Vergroting van het bouwperceel voor intensieve veehouderij is alleen mogelijk wanneer deze is getoetst aan ter plaatse van belang zijnde omgevingskwaliteiten (landschap, natuur en/of water). • Vergroting van het bouwperceel wordt beperkt tot een éénmalige uitbreiding van maximaal 30%. • Concentratie van intensieve veehouderij-onderdelen van één bedrijf, die minimaal 3 jaar hebben gefunctioneerd als deel van dit bedrijf op één locatie in verwevingsgebieden is mogelijk indien een toetsing door de gemeente aan de ter plaatse van belang zijnde omgevingsfactoren leidt tot de slotsom dat een bouwperceel kan worden vergroot. Daarbij dient verzekerd te zijn dat de intensieve veehouderij op de andere locaties van het bedrijf in het extensiverings-

	<ul style="list-style-type: none"> • Omschakeling van volledig grondgebonden bedrijven naar intensieve veehouderij is toegestaan mits is getoetst of deze zich verdraagt met de ter plaatse van belang zijnde omgevingskwaliteiten (landschap, natuur en/of water). • Concentratie van intensieve veehouderijtakken van één bedrijf is mogelijk indien een toetsing door de gemeente aan de ter plaatse van belang zijnde omgevingsfactoren leidt tot de slotsom dat een bouwblok kan worden vergroot. Daarbij is uitbreiding van het bouwblok tot meer dan 1 ha mogelijk. Voorwaarde hierbij is dat de intensieve veehouderij op de andere locaties van het bedrijf in het extensiverings- of verwevingsgebied wordt beëindigd. • Concrete rechten m.b.t. bouwblokgroottes op basis van vigerende bestemmingsplannen worden gerespecteerd. 	verwevingsgebied wordt beëindigd.
--	--	-----------------------------------

Zie de themakaart 20 "Intensieve veehouderij" waar op is aangegeven voor alle drie de Reconstructiegebieden:

Landbouwontwikkelingsgebied

Verwevingsgebied

Extensiveringsgebied.

Bron: reconstructieplannen Achterhoek / Liemers, Veluwe, Gelderse Vallei / Utrecht Oost

Deze kaart heeft een planstatus en dient voor zaken de intensieve veehouderij betreffende primair te worden geraadpleegd. Voor andere aspecten geldt primair de Beleidskaart 'ruimtelijke structuur' van dit streekplan.

2.9.6. Teeltondersteunende voorzieningen

Algemeen

Teeltondersteunende voorzieningen (TOV) zijn voorzieningen die toegepast worden om de teelt van groente, fruit, bomen of potplanten te bevorderen en te beschermen. Onder TOV worden onder andere verstaan tunnel- en boogkassen, containerteelt, schaduwhallen, hagelnetten, stellingen en regenkappen. Verwacht wordt dat het gebruik van TOV in de toekomst, gelet op het economisch belang en de dynamiek van de sector zal toenemen. Dit geldt met name voor het gebruik van hoge - al dan niet langdurig toegepaste - TOV.

De aanvaardbaarheid van TOV in een gebied is mede afhankelijk van de aard en de verschijningsvorm in relatie tot de benoemde kwaliteit van het gebied.

Bij de beoordeling van de aanvaardbaarheid van TOV dienen de volgende ruimtelijke criteria in de afweging betrokken te worden:

- Grondgebonden / niet-grondgebonden;
- Langdurig (langer dan 3 maanden aanwezig) / tijdelijk
- Laag (max 1,5 m) / hoog
- Open / dicht
- Situering (binnen/buiten bouwperceel)
- Oppervlakte

Uitgangspunt is dat binnen het groenblauwe raamwerk TOV niet zijn toegestaan. Dit verbod geldt niet bij TOV-toepassing voor grondgebonden landbouw binnen de EHS verweving, aangezien aan de grondgebonden landbouw een blijvende rol is toegedicht.

Eveneens geldt dit uitgangspunt niet voor de landbouw binnen de waterbergings(zoek)gebieden.

Pot- en containerteelt kan worden aangemerkt als een niet-grondgebonden agrarische activiteit. Containerteelt heeft consequenties voor de waterhuishouding. Bij de beoordeling van de toelaatbaarheid van deze vorm van agrarische activiteit dienen de gevolgen voor de waterhuishouding nadrukkelijk in de afweging betrokken te worden.

Een maximale maatvoering voor de verschillende vormen van TOV is niet opgenomen. Het is aan de gemeente om verder invulling te geven aan het beleid. Op dit uitgangspunt is, gezien de grote ruimtelijke implicaties, een uitzondering gemaakt voor kassen.

Kassen die opgericht worden ter ondersteuning van de grondgebonden agrarische hoofdactiviteit zijn, met een oppervlakte van maximaal 1.000 m², toegestaan op het agrarisch bouwperceel. Indien gewenst kan in een bestemmingsplan voorzien worden in het opnemen van een vrijstellingsbepaling tot een maximum van 1.500 m².

Voor TOV die de uiterlijke verschijningsvorm van een kas hebben geldt het vorenstaand beleid voor (teeltondersteunende) kassen.

(Laan)boomteelt

Voor de regio Rivierenland vormt de boomteelt een economisch vitale sector. Gebleken is dat de behoefte aan kassen ter ondersteuning van de buitenexploitatie van (laan)boomteeltbedrijven in deze sector groter is dan bij overige vormen van agrarische bedrijvigheid. Om in deze behoefte te voorzien is het voor dergelijke bedrijven toegestaan om 2.500 m² aan kassen ter ondersteuning van de agrarische hoofdactiviteit te realiseren.

2.10. Groen in en om de stad

Ten behoeve van een goed woon- en werkklimaat is recreatief groen in en om de kernen van groot belang. Vooral bij grote kernen komt groen ten behoeve van extensieve recreatie gauw in de knel, zowel naar omvang als naar kwaliteit, maar ook bij middelgrote en kleine kernen zijn voldoende uitlooptmogelijkheden niet meer vanzelfsprekend.

Onder 'groen om de stad' verstaat de provincie voor de openluchtrecreatie bedoelde gebieden nabij grotere bevolkingsconcentraties die voornamelijk bestaan uit bos, water en open ruimten. De bereikbaarheid is goed, ook voor openbaar vervoer. Ze zijn goed toegankelijk voor wandelaars en fietsers. De 'groen om de stad'-gebieden hebben een regionale functie. Bij de aanleg wordt voormalige landbouwgrond ingericht voor de nieuwe functie, waarbij bestaande bossen en andere landschapselementen worden ingepast. De bedoeling is verder dat er naast open ruimte en water, in de 'groen om de stad'-gebieden er ook totaal tenminste 300 ha nieuw bos/natuur wordt aangelegd.

Door de betreffende gemeenten en andere betrokken instanties zal per locatie een inrichtings- en beheersplan worden opgesteld.

Na vaststelling van het Streekplan Gelderland 1996 is aan verschillende onderdelen van groen om de kernen gewerkt: de realisering van de aangewezen stedelijke uitlooptgebieden bij de kernen met een aanzienlijke groei-doelstelling (Harderwijk-Ermelo, Ede-Veenendaal, Tiel, Arnhem-Zuid-Huissen, Duiven-Westervoort, Waalsprong-Bemmel, Apeldoorn-Oost, Zutphen-Oost, Doetinchem-West, Nijmegen-Beuningen), de bescherming van aangewezen dagrecreatieconcentratiegebieden en de uitwerking van Park Over-Betuwe als invulling van het stedelijk uitlooptgebied tussen de nieuwe stadsdelen van Arnhem en Nijmegen.

Het ruimtelijk beleid voor groen om de kernen in het algemeen is gericht op het bieden van goede mogelijkheden voor extensieve vormen van recreatie zoals wandelen en fietsen.

De ontwikkeling van groen dient samen op te gaan met de rode ontwikkeling. In de regionale planvorming voor het KAN-gebied, de Stedendriehoek en WERV wordt zulks ook nagestreefd. Maar ook bij de realisering is dat van groot belang. Om tijdige realisering van recreatieve groenvoorzieningen voor nieuwe woningbouwlocaties zeker te stellen is een koppeling van uitvoering en financiering van beide ontwikkelingen noodzakelijk. De financiering van de recreatieve voorzieningen kan dan ten minste voor een deel plaatsvinden vanuit de exploitatie van de stedelijke ontwikkeling.

Feitelijke realisering van groen om de stad is een zaak van lange adem. De bestaande planologische reserveringen hiervoor zijn nog steeds actueel. Een enkele aanvulling is nodig, waarvan de belangrijkste het "groen om de stad" gebied bij Amersfoort en Nijkerk is. De zones waar de provincie groen in en om de stad wil stimuleren staan als zodanig aangegeven op de beleidskaart 'ruimtelijke ontwikkeling'.

Behalve de mogelijkheden voor groen om de stad is ook het grootschalige structurerende groen in de stad van belang. De waarden hiervan moeten uit recreatief en ecologisch oogpunt worden beschermd (zie 2.1.7).

In het verlengde van de provinciale ontwikkelingstaak speelt de provincie een accommoderende rol, bij de analyse die voorafgaat aan de ruimtelijke verdeling van voorzieningen op het gebied van recreatie en vrije tijdsbesteding in en rond de stad.

2.11. Ruimtelijk beleid voor stilte

De behoefte aan rust en stilte bij mensen neemt toe, terwijl er sprake is van toenemende geluidsverstoring. Ook voor de dierenwereld is stilte van groot belang.

In aansluiting op het Gelders Milieuplan kiest de provincie in het streekplan voor koppeling van het beleid voor stilte aan het beleid voor de natuur. Concreet gebeurt dat door handhaving van de acht bestaande stiltegebieden en toevoeging van vijf grote aaneengesloten delen van de Ecologische Hoofdstructuur van Gelderland (zie themakaart 21 "Stilte"). Met dit beleid speelt Gelderland in op de recent ingezette beleidsvernieuwing op Europees en nationaal niveau (de EU-richtlijn Omgevingslawaaai).

Bij ruimtelijke initiatieven in deze gebieden zal de provincie deze voor wat betreft het aspect stilte beoordelen volgens het principe van stand still – step forward. Dat wil zeggen dat het geluidsniveau niet mag toenemen en bij voorkeur dient af te nemen. Gebiedseigen activiteiten, zoals normale agrarische bedrijfsvoering, ondervinden hiervan geen belemmering. De stiltegebieden zijn aangeduid op de Beschermingskaart.

De vijf toegevoegde gebieden worden niet onder de werking van de Provinciale Milieuvordering gebracht, zoals bij de bestaande gebieden wel het geval is. Ze vallen onder het regime dat geldt in de gehele EHS: rust en stilte worden beschouwd als essentiële kenmerken. De vijf grote gebieden zijn geselecteerd omdat er sprake is van een relatief grote mate van rust en stilte in combinatie met de behoefte om in deze gebieden ten behoeve van de dierenwereld en de rust zoekende recreant stilte en rust te bewaren en te bevorderen.

2.12. Landschap

2.12.1. ontwikkeling en doel

Gelderland omvat een grote variatie aan landschappen met een rijke cultuurhistorie. De Veluwe, delen van het Rivierengebied en de Randmeerkust zijn internationale toppers. Juist vanwege deze 'rijkdom' (grote variatie en (inter)nationale betekenis) is er zorg over de toenemende verstedelijking. Deze kan afbreuk doen aan de visueel-ruimtelijke kenmerken en landschapsstructuren die veelal de basis vormen voor regionale identiteit. Afzonderlijke ruimtelijke ingrepen kunnen leiden tot fragmentatie van landschappelijk samenhangende 'ensembles'. Dit wordt wel aangeduid met termen als 'verrommeling' en 'vervlakking'. Dit leidt onder meer tot een verdere verdichting van open landschappen en het opener worden van kleinschalige landschappen.

De behoefte aan kenmerkende landschappelijke verschillen tussen en binnen regio's neemt tegelijkertijd eerder toe dan af, vanuit het besef dat de omgevingskwaliteit van betekenis is als goed woonklimaat, een wervend werkklimaat en als context voor recreatie en toerisme.

Tegen deze achtergrond stelt de provincie als doelen van het ruimtelijk beleid voor de Gelderse landschappen:

- het instandhouden van de variatie aan Gelderse landschappen
- het behouden van de openheid van karakteristieke open landschapseenheden (waardevolle open gebieden)
- het versterken van de samenhang in karakteristieke landschappen (waardevolle landschappen)
- het verbeteren van de kwaliteit en toegankelijkheid van het landschap.

Ruimtelijke ontwikkeling moet niet alleen worden afgestemd op aanwezige landschapskenmerken, maar er ook toe bijdragen dat de landschappelijke samenhang verbetert.

Aan het ruimtelijk beleid in relatie tot landschappelijke kwaliteit ligt een kartering en waardering ten grondslag van de landschappelijk samenhangende gebieden (cultuurhistorisch, visueel-ruimtelijk, schaal, morfologie water en bodem) en open gebieden die van provinciaal belang zijn (Neefjes, 2004).

2.12.2. Ruimtelijke ontwikkeling met kwaliteit

De provincie benadert het landschap met een ontwikkelingsgerichte strategie: "ontwikkeling met kwaliteit". Dat wil zeggen dat de ontwikkeling van gebruiksfuncties, zoals woningbouw, de aanleg van bedrijventerreinen en natuurontwikkeling, moet bijdragen aan verbetering van de landschappelijke samenhang. Maar ook landschappen die geen grote gebruiksdynamiek kennen, vragen om een strategie die bevordert dat de kwaliteit op peil blijft. Dit alles vereist een ontwerpaanpak waarbij de ruimtelijke ingrepen zijn afgestemd op de kenmerken van de omgeving. Goede ontwerpcriteria zijn daarbij van groot belang: expliciete aandacht is gewenst voor de samenhang van (cultuurhistorische) objecten, de patronen in het landschap en het gebruik. Door nieuwe functies in lijn met bestaande patronen te ontwerpen, kan meerwaarde voor de landschappelijke samenhang worden bereikt. De schaal waarop rust en ruimte kan worden ervaren is daarbij van belang. Zonering van intensieve vormen van ruimtegebruik ten opzichte van extensieve moet hierop afgestemd worden. Tevens zal de openbare

toegankelijkheid van het buitengebied per voet of fiets moeten toenemen, zodat mensen van het buitengebied kunnen genieten.

Concrete koppelingen tussen functionele ontwikkelingen en landschapskwaliteit worden voorgesteld in de paragrafen over het gebruik van (vrijgekomen) bebouwing in het buitengebied en Groen om de stad.

Deze strategie wordt verder uitgewerkt en geoperationaliseerd in de provinciale landschapsnota.

2.12.3. Waardevolle landschappen

Waardevolle landschappen zijn gebieden met (inter)nationaal en provinciaal zeldzame of unieke landschapskwaliteiten van visuele, aardkundige en/of cultuurhistorische aard, en in relatie daarmee bijzondere natuurlijke en recreatieve kwaliteiten. De "ensemble"-waarden van deze gebieden is groot, dat wil zeggen dat de samenhang tussen de verschillende landschapsaspecten groot is. Grondgebonden landbouw speelt een belangrijke rol bij het instandhouden van de landschapskwaliteiten.

De waardevolle open gebieden maken onderdeel uit van en liggen in de waardevolle landschappen (zie themakaart 22 'waardevol landschap') en zijn vanwege hun grootschalige openheid onderdeel van het groenblauwe raamwerk en als zodanig weergegeven op de Beleidskaart.

Het ruimtelijk beleid voor waardevolle landschappen is: behouden en versterken van de landschappelijke kernkwaliteiten.

Voor *waardevolle open gebieden* geldt de grootschalige openheid als belangrijke kernkwaliteit. Derhalve geldt dat ruimtelijke ingrepen die de openheid aantasten, zoals nieuwe bouwlocaties, niet zijn toegestaan. Ook kleine aantallen en kleinschalige vormen kunnen de waardevolle openheid aantasten. De waardevolle open gebieden maken deel uit van het groenblauwe raamwerk. Voor overige ruimtelijke ingrepen in de waardevolle open gebieden geldt een 'nee, tenzij'-benadering. Dat wil zeggen dat de ruimtelijke ontwikkeling afhankelijk is van de bijdrage aan de landschapskwaliteit. Hierbij kan sprake zijn van 'compensatie' op gebiedsniveau. Uitbreiding van agrarische bebouwing binnen of aansluitend op het bestaande bouwperceel is mogelijk. Een beeldkwaliteitsplan is bij omvangrijke uitbreiding vereist.

Voor de *waardevolle landschappen* als geheel geldt binnen de algemene voorwaarde dat de kernkwaliteiten worden versterkt, en bij inachtneming van het beleid voor functieverandering in het buitengebied (zie par 2.3) een 'ja mits'-benadering voor het toevoegen van nieuwe bouwlocaties en andere ruimtelijke ingrepen. Voor zover de waardevolle landschappen deel uitmaken van het multifunctioneel gebied is de voorwaarde dat de nieuwe bebouwing past binnen de door de regio vast te stellen of reeds bepaalde zoekzones voor stedelijke functies of zoekzones landschappelijke versterking, en dat recht wordt gedaan aan de kernkwaliteiten van de betreffende landschappen. Deze zoekzones worden in een streekplanuitwerking vastgelegd.

Grootschalige verstedelijkingslocaties en andere grootschalige bouwvolumes op nieuwe bouwlocaties tasten de kernkwaliteiten onevenredig aan. Een beheerste ruimtedruk op het buitengebied als gevolg stedelijke uitbreidingen draagt bij aan het behoud van de kernkwaliteiten. Daarom zal de provincie de ligging en omvang van zoekzones voor uitbreidingslocaties stedelijke functie beoordelen in relatie tot de intensiveringsmogelijkheden binnen bestaand bebouwd gebied in de regio en de aanwezige kernkwaliteiten van het waardevol landschap. Daarbij zullen de mogelijkheden van functieverandering van vrijgekomen bebouwing in het buitengebied worden betrokken.

Deze beleidsbenadering geeft gedifferentieerd richting aan de ontwikkeling. In de waardevolle landschappen is lokale en regionale ontwikkeling mogelijk. Aard, omvang en vormgeving in samenhang met de kernkwaliteiten zijn bepalend. Ruimtelijke ontwikkeling kan bijdragen aan de versterking van het landschap; bij de ruimtelijke afweging van een nieuwe functie(combinatie) speelt het bijbehorende landschapontwerp een belangrijke rol om de bijdrage van de ruimtelijke ingreep aan versterking van de kernkwaliteiten te bepalen.

De waardevolle landschappen stemmen in hoge mate overeen met de gebieden die in de Nota Ruimte in Gelderland globaal zijn begrensd als Nationale Landschappen (zie themakaart 23 en schema 'kernkwaliteiten'). De kernkwaliteiten die in de Nota Ruimte zijn bepaald, staan tevens weergegeven in het schema.

De rijksoverheid geeft de provincies de verantwoordelijkheid voor de uitwerking van het beleid voor en de begrenzing van de nationale landschappen. De provincie wil dit gezamenlijk met de samenwerkende gemeenten

in de betreffende regio's uitwerken, op basis van de in PKB deel 4 van de Nota Ruimte bepaalde instrumenten en uitvoeringsmiddelen. Het streven van de provincie is om in 2006/2007 het beleid en begrenzing vast te leggen in de vorm van een streekplanuitwerking.

Vooruitlopend op de beleidsinvulling en begrenzing van Nationale Landschappen hanteert de provincie het beleid voor alle waardevolle landschappen van provinciaal belang, zoals hiervoor in deze paragraaf weergegeven.

Om ruimtelijke plannen, regionale regelingen en compensatievraagstukken op (deel)gebiedsniveau te kunnen afstemmen en beoordelen zullen de kernkwaliteiten in 2005/2006 worden vastgelegd in een uitwerking van het streekplan (Uitwerking kernkwaliteiten en omgevingscondities, zie hoofdstuk 4. Uitwerkingen).

kernkwaliteiten provinciaal waardevolle landschappen

In onderstaande schema en bijbehorende themakaart 23 staan de 28 landschappen weergegeven die door de provincie als waardevol worden aangemerkt. Tevens zijn de kernkwaliteiten beschreven die in het provinciaal ruimtelijk beleid in de afwegingen worden betrokken als aan de hand van de 'ja, mits'-benadering bestemmingswijzigingen worden beoordeeld. Binnen een aantal van deze waardevolle landschappen liggen waardevolle open gebieden die op grond van dit bijzondere ruimtelijke kenmerk tot het groen blauwe raamwerk zijn gerekend ('nee, tenzij'-benadering).

Om meer inzicht te verschaffen in de kwalitatieve afwegingen zullen in de streekplanuitwerking 'kernkwaliteiten en omgevingscondities' deelgebieden binnen de waardevolle landschappen worden onderscheiden en de betreffende kernkwaliteiten worden uitgewerkt.

Ook is aangegeven welke gebieden in de Nota Ruimte globaal zijn begrensd als Nationaal Landschap. Tevens zijn de kernkwaliteiten van die gebieden uit de Nota Ruimte aangegeven. De globale begrenzing omvat veelal één of meer van de provinciaal waardevolle landschappen.

De provincie zal in de vorm van een streekplanuitwerking Nationaal Landschappen het beleid en de begrenzing van de Nationale Landschappen bepalen. De kernkwaliteiten van de Nationale Landschappen zijn in de Nota Ruimte in globale termen geduid. De kernkwaliteiten van de provinciaal waardevolle landschappen passen binnen deze globale aanduiding. Bij de uitwerking van Nationale Landschappen zijn de kernkwaliteiten van provinciaal waardevolle landschappen uitgangspunt.

<i>Provinciaal waardevol landschap & kernkwaliteiten</i>		<i>Nader te begrenzen Nationaal Landschap en kernkwaliteit genoemd in Nota Ruimte (nrs. uit de Nota Ruimte)</i>
	<i>omvat Waardevol open gebieden</i>	
1	<p><i>Hummelo en Keppel, Slangenburg</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Rivierduinen met hoge ruggen en veel microreliëf • Gave open essen en gave broekgebieden • Afwisseling landgoederen, bouwland, grotere bossen • Karakteristiek verspreide bebouwing van hoeven, landhuizen, gehuchten, dorpen • Overgangen van hooggelegen, kleinschalig naar laaggelegen, open landschap • Beken, weteringen, oude rivierlopen grotendeels parallel aan Oude IJssel 	
2	<p><i>Montferland</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Samenhangende eenheid van hooggelegen stuwwalkern met grootschalig besloten boslandschap met een krans van essen op de hellingen en een ring van dorpen en gehuchten aan de voet • Waardevolle open essen op de flanken van de stuwwal met bouwland • Landschappelijk en cultuurhistorisch waardevol contrast tussen open essen en besloten bosgebied • Reliëfrijk en slingerende wegen • Zicht vanuit de omgeving op de stuwwal 	
3	<p><i>Winterswijk</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kleinschalig, organisch gegroeid halfopen landschap met afwisseling van bosjes, houtwallen, landbouwgrond, lanen, beken, boerderijen; oostelijke helft kleinschaliger dan westelijke helft • Rijk aan microreliëf (steilranden, essen en eenmansessen), een duidelijke terrasrand (westzijde) • Meanderende beken in smalle dalen als doorgaande structuren, met natuurlijke begroeiing (elzen en essen) in halfopen landschap; overstromingsvlaktes in laagtes • Fraaie, open essen (opvallend groot op de plateauwand van Aalten tot Groenlo) en bijzondere broekgebieden • Historisch nederzettingpatroon vervlochten in het landschap: oude boerderijplaatsen (zoals scholtenhoeven), vele gehuchten en grotere nederzettingen 	<p><i>Achterhoek (10)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • kleinschalige openheid • het groene karakter • microreliëf door essen en 'eenmansessen'
4	<p><i>Needse Berg</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Hooggelegen stuwwal en microreliëf • Gave open essen • Overgang met bosjes en houtwallen van de open essen naar de kleinschalige 	

	omgeving		
5	<p><i>Graafschap</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Talrijke landgoederen als samenhangende ruimtelijke eenheden bestaande uit een statig huis, (oprij)lanen, historische tuin, bos, landerijen • Oost-west stromende gekanaliseerde beken in halfgesloten landschap • Halfgesloten landschap met mozaïek van bossen, weilanden en grote boerderijen; parkachtige uitstraling • Vrij scherpe overgangen tussen kernen en buitengebied • Samenhangende eenheid van hooggelegen beboste en besloten stuwwalkern van Lochemerberg met karakteristieke krans van open essen • Karakteristieke, ook cultuurhistorisch waardevolle open essen en esdorpen Gelselaar en Geesteren, microreliëf 		<p><i>Graafschap (9)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • grote mate van kleinschaligheid; • het groene karakter (o.a. door de buitenplaatsen); • kenmerkend waterhuishoudingssysteem en – patroon
6	<p><i>Oeverwal Bronckhorst</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kleinschalig karakteristiek oeverwallenlandschap met kleine dorpen Olburgen, Rha en het “stadje” Bronckhorst • Overgangsg gebied van open uiterwaarden van de IJssel naar het besloten landschap van de Graafschap • Oude IJsselarmen • Vrij uitzicht vanaf de dijk over het binnendijkse landschap 		
7	<p><i>Stuwwal Nijmegen / bekken Groesbeek</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Binnen de hoefijzervormige stuwwal ligt het open bekken van Groesbeek met grotendeels weidegrond, vochtige laagtes en beekjes • Waardevolle open essen • Reliëfrijke stuwwal met gesloten boslandschap, markante steile flanken met bronbeekjes en scherpe overgangen naar open landbouwgebieden op de flanken • Lange zichtlijnen vanuit bekken naar omringende stuwwallen en vanaf stuwwal naar het rivierdal van Rijn en Waal • Bebouwing geconcentreerd in dorpen en buurtschappen en langs radiale wegen vanuit Groesbeek; stuwwal met weinig bebouwing • Sterk contrast tussen besloten stuwwal en open bekken en open rivierenlandschap 		
8	<p><i>Ooijpolder en Rijnstrangen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Gave gradiënten van kom – oeverwal – uiterwaard – rivier en dynamiek van de rivieren • Overwegend open landschap met in de kom afwisseling van weidebouw, oude strangen en kleiputten met oobos; oeverwal afwisselend open en kleinschalig met afwisseling van bouwland, grasland, boomgaard. • Bebouwing overwegend geconcentreerd in dorpen en (dijk)linten • Vrij uitzicht vanaf de dijk over het binnendijkse landschap en naar de stuwwallen van Nijmegen en Montferland • Cultuurhistorische kwaliteiten verweven in het landschap, zoals talrijke historische boerderijen, plaatselijk op terpen, en relictten van de IJsellinie • Sterk contrast met besloten stuwwal • Rust, ruimte, donkerte 	ja	<p><i>Gelderse Poort (11)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • kleinschalige openheid; • het groene karakter; • reliëf door oeverwallen en dijken
9	<p><i>Hollanderbroek</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Gave gradiënten en ensembles van kom – oeverwal – uiterwaard • Open grootschalige kommenlandschap met weidebouw te midden van kleinschalige oeverwallen • Zicht op stuwwal, vrij uitzicht vanaf de dijk over het binnendijkse landschap • Bebouwing geconcentreerd in dorpen op de oeverwallen in contrast met de open kom waar slechts enkele hoeven staan • Oud ontwateringssysteem van Linge en zegen 	ja	
10	<p><i>Rivierduin Wijchen-Bergharen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kleinschalige rivierduinen met afwisseling van bos, vennen, houtwallen en open essen, microreliëf en plaatselijk grillige lokale wegen; grote hoogteverschillen bij rivierduin Bergharen • Onregelmatige, blokvormige verkaveling • Bebouwing geconcentreerd in dorpen en buurtschappen en verspreid langs open essen en dijken • Overgang naar de Maas met open kommen en kleinschalige oeverwallen, talrijke oude Maasarmen herkenbaar 		
11	<p><i>Lienden</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Fraai zicht op de Utrechtse Heuvelrug • Karakteristieke kleinschalige oeverwal met rijke afwisseling van boomgaarden, grasland, buurtschappen, dorpen, verspreide bebouwing, beeldbepalende boerderijen en kleigaten; in contrast met het naastliggende open komgebied 		<p><i>Rivierenland (13)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • schaalcontrast van zeer open naar besloten; • samenhangend stelsel van rivier- uiterwaard- oeverwal-kom; • samenhangend stelsel van hoge stuwwal-

	<ul style="list-style-type: none"> Aanwezigheid van de oude loop van de Rijn langs ingepolderde uiterwaard De Mars en waardevol oud meandersysteem met groot aantal geulen Vrij uitzicht vanaf de dijk over het binnendijkse landschap 		flank-oeverwal-rivier
12	<p><i>Ommerense Veld en Rijswijkse Veld</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Fraaie karakteristieke grootschalige openheid in contrast met de omgeving Opvallende afwezigheid van bebouwing en opgaand groen Onregelmatige blok- en strokenverkaveling met slootpatronen en oude weteringen Weidebouw Rust, ruimte, donkerte 	ja	<p><i>Rivierenland (13)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> schaalcontrast van zeer open naar besloten; samenhangend stelsel van rivier-uiteraard-oeverwal-kom; <p>samenhangend stelsel van hoge stuwwal-flank-oeverwal-rivier</p>
13	<p><i>Buren – Kerk-Avezaath</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Karakteristieke, kleinschalige oeverwal met rijke afwisseling van boomgaarden, gras- en bouwlanden, buurtschappen, dorpen, verspreide bebouwing, buitenplaatsen, kasteelterreinen en beeldbepalende boerderijen Sterk meanderende Linge met smalle uiterwaarden Leesbare ontstaansgeschiedenis, zoals plaatselijk zeer onregelmatige blokverkaveling, bijzondere gebogen percelen (kromakkers bij Zoelen en Erichem), karakteristieke oude bouwlanden en oude bewonersplaatsen (Erichem, Buren, Zoelen) Het Nieuwland is een kleine markante open kom 	ja	<p><i>Rivierenland (13)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> schaalcontrast van zeer open naar besloten; samenhangend stelsel van rivier-uiteraard-oeverwal-kom; <p>samenhangend stelsel van hoge stuwwal-flank-oeverwal-rivier</p>
14	<p><i>De Regulieren</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Fraai kleinschalig oeverwallandschap langs sterk meanderende Linge met karakteristieke dorpen en fruitteelt, gaaf oud bouwland bij landgoed Mariënwaerd Gave open kommen ten noorden van de Linge met weidebouw, grienden, populierenbosjes en eendekooien, patronen van sloten en weteringen en wegbeplanting langs rechte wegen, in contrast met kleinschaligheid van Lingelandschap Het cultuurhistorisch landschap van de Hollandse Waterlinie is afleesbaar door forten en inundatievelden De Diefdijk als opvallend en beeldbepalend element aan de westkant Rust, ruimte, donkerte 	ja	<p><i>Rivierenland (13)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> schaalcontrast van zeer open naar besloten; samenhangend stelsel van rivier-uiteraard-oeverwal-kom; <p><i>en/of De Nieuwe Hollandse Waterlinie (19)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> samenhangend systeem van forten, dijken, kanalen en inundatiekommen; groen en overwegend rustig karakter; openheid
15	<p><i>Passewaay – Opijnen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Gave en karakteristieke gradiënten en ensembles van kommen – oeverwallen – uiterwaarden Karakteristieke kleinschalige oeverwallen met afwisseling van boomgaarden, beeldbepalende boerderijen, verspreide bebouwing, buurtschappen, dorpen, kasteelterreinen Kleine karakteristieke matig grootschalige open kommen met weidebouw (onder andere De Steendert) Lintbebouwing op de smalle oeverwal langs de Waal 		
16	<p><i>Kom-oeverwal ensemble Bommelerwaard</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Gave gradiënten en ensembles van open kommen, kleinschalige oeverwallen en uiterwaarden Gave open kommen met grote openheid en weidebouw, hier en daar onderbroken door verspreid liggende bebouwing, populierenbossen, eendekooien en grienden; mooie doorzichten Kleinschalige oeverwallen met afwisseling van fruitteelt, glastuinbouw, bedrijvigheid en wonen, in contrast met de open kommen (m.n. bij Bruchem en langs Afdamde Maas) Cultuurhistorische kwaliteiten verweven in het landschap: Hollandse waterlinie nog afleesbaar in forten en inundatievelden; oude boerderijen op pollen, oude kades, slot Loevestein en Ammersoyen Bijzondere aardkundige waarden (zoals oude meander, de wielen, donk) Vrij uitzicht vanaf de dijk over het binnendijkse landschap 	ja	<p><i>De Nieuwe Hollandse Waterlinie (19) (westelijk deel Bommelerwaard)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> samenhangend systeem van forten, dijken, kanalen en inundatiekommen; groen en overwegend rustig karakter; openheid
17	<p><i>Het Binnenveld</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Open grootmazig landschap met weinig bebouwing, in scherp contrast met omringende steden en stuwwallen Karakteristieke rechtlijnige wegenstructuur Zicht op de stuwwallen van de Utrechtse Heuvelrug en het Veluwemassief Rust, ruimte, donkerte 	ja	
18	<p><i>Scherpenzeel</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Kleinschalige afwisseling van weidegrond, bosschages, elzensingels en beekjes Oude landgoederen met bijbehorende luister Onregelmatige blokverkaveling 		
19	<p><i>De Veldbeek</i></p>		

	<ul style="list-style-type: none"> • Kleinschalige afwisseling van (natte) natuur, heide, bos, weiden en landgoederen als overgang van het gesloten Veluwelandschap naar openheid in het westen • Microreliëf door dekzandruggen, natuurlijke beekloop, waardevolle open essen en gaaf broekgebied • Waardevolle verdroogde middeleeuwse veenontginning (in de zuidwesthoek) • Weinig bebouwing • Zeer karakteristiek rechthoekig wegenpatroon (Appelsche en Kruishaarsche heide) • Rust, ruimte en donkerte 		
20	<p><i>Arkemheen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Extreme openheid: zeer weinig bebouwing en opgaande elementen • Deels grillige, deels regelmatige, verkaveling met herkenbare oude veenontginningsrichting • Kronkelende sloten (voormalige krekken) • Gebruik als grasland, hoog waterpeil • Oude hoeven op terpen aan de rand 	ja	<p><i>Arkemheen-Eemland (18)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • extreme openheid; • slagenverkaveling; • veenweidekarakter.
21	<p><i>Noordelijke IJsselvallei</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Gave gradiënt en ensemble van kom – oeverwal – uiterwaard • Karakteristiek grootschalig open komgebied met weidebouw doorsneden door lange zuid-noord lopende weteringen • Fijnmazige rechthoekige verkaveling haaks op de weteringen, boerderijen in linten langs de weteringen, weinig bebouwing • Karakteristieke kleinschalige oeverwal met afwisseling van buurtschappen en verspreide bebouwing, grasland en bouwland, onregelmatige blokverkaveling en houtsingels tussen de landwegen • Rond Nijbroek markante veertiende-eeuws verkavelings- en slotenpatroon (slagenverkaveling) • Vrij uitzicht vanaf de dijk over het binnendijkse landschap • Rust, ruimte, donkerte 	ja	
22	<p><i>Oosterwolde – Oldebroek</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Gradiënt van Veluwe naar Randmeer: van besloten boslandschap via kleinschalig met houtwallen naar zeer open weidegebied ten noorden van Oosterwolde • Abrupte overgang van stuifzand en stuifzandbebouwing naar veen- en broekontginningsgebieden • Karakteristieke veenontginningsgebieden ten noorden en zuiden van de Zuiderzeestraatweg met strokenverkaveling. In het zuidelijk deel hiervan houtwallen en opvallende lanen (met lichte lintbebouwing) • Zeer open weidegebied ten noorden van Oosterwolde met karakteristieke slagenverkaveling en weidebouw; dicht slotenpatroon, weinig wegen, weinig bebouwing, wel boerderijen op pollen • Smalle dekzandrug bij Oostendorp en Oosterwolde kent onregelmatige en kleinschalige blokverkaveling met grasland en bouwland, in contrast met omliggende veenontginnings- en kleigebied • Relicten van wildwallen (middeleeuws) bij bosrand en waardevolle open essen • Vier markante landgoederen in de gradiënt • Rust, ruimte, donkerte in de polder Oosterwolde 	ja	<p><i>Afhankelijk van begrenzing Nationaal Landschap Veluwe</i></p>
23	<p><i>Randmeerkust agrarisch</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Zichtbare beeldbepalende gradiënt van stuwwal naar Randmeer: bos – open essen – strokenverkaveling – blokverkaveling op strandwallen; van besloten boslandschap via kleinschaligheid naar grootschalig open; de overgang is eerst steil, daarna geleidelijk • Karakteristieke open veenweidegronden met een groot aantal zuid-noord stromende sloten en laaglandbeken; van hieruit zicht op de bossen van Flevoland en het Veluwemassief • Kleinschalige flank van het Veluwemassief met dorpen en buurtschappen, houtwallen en grasland • Lintbebouwing parallel aan de hoogtelijnen • Enkele landgoederen in de strokenverkaveling vormen mooie ensembles • Relatief gaaf ontwaterings-, ontsluitings- en verkavelingspatroon: regelmatig in het veenlandschap, onregelmatig in het kleilandschap; het vroegmiddeleeuws ontginningslandschap bij Doornspijk en Wessingse springt eruit • Rust, ruimte, donkerte in het veengebied 	ja	<p><i>Afhankelijk van begrenzing Nationaal Landschap Veluwe</i></p>
24	<p><i>Veluwemassief</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • De groene long van Nederland • Stuwwal met grootschalige afwisseling van open heide, gesloten bos, uitgestrekt 		<p><i>Veluwe (12)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • schaalcontrast van zeer open naar besloten; • actieve stuifzanden;

24	<p><i>Veluwemassief</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • De groene long van Nederland • Stuwwal met grootschalige afwisseling van open heide, gesloten bos, uitgestrekt open stuifzand en vennen, agrarische enclaves. Deze afwisseling is in het westelijk deel sprekender dan in het oostelijke. • Rijk aan aardkundige kwaliteiten (vooral het reliëf) • Afwezigheid van oppervlaktewater met uitzondering van de vennen • Weinig bebouwing • Het oostelijk deel is door niet-opengesteld grootgrondbezit matig toegankelijk • Karakteristieke en cultuurhistorisch waardevolle open essen op de flanken • Een 'antropogene' leegte van nu met een schatkamer van cultuurwaarden van toen: landgoederen, grafheuvels, boerderijen et cetera. • Rijke variatie aan (cultuurhistorisch bepaalde) soorten bos: van zeer oude loofboscomplexen tot rechthoekig verkaveld productiebos en recent ontwikkeld 'oerbos' met begrazers. • Rust, ruimte, donkerte 	<p><i>Veluwe (12)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • schaalcontrast van zeer open naar besloten; • actieve stuifzanden; • de grote en aaneengeslotenheid van het bos
25	<p><i>Wiggen Oost-Veluwe</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Beleefbaar deel van de gradiënt van Veluwe naar IJssel (zie deelgebied 47) • Fraai kleinschalig mozaïeklandschap: afwisseling van weide en akkerland, uitlopers van bossen van de Veluwe, bosschages • Diversiteit aan bebouwingsvormen: dorpen langs de straatweg, buurtschappen, linten en verspreid • Microreliëf: oost-west gerichte smeltwatergrogen met ertussen beekjes, steilrandjes en bolligende landbouwgronden • De flank wordt doorsneden door talrijke west-oost stromende sprengen en beken • Openheid van gave essen en veen-, broek- en heideontginningen • Rijk cultuurhistorisch erfgoed, zoals de sprengen, watermolens, zichtbare prehistorische akkercomplexen nabij Schaveren, waardevolle open essen, landgoederen 	<p><i>Afhankelijk van begrenzing Nationaal Landschap Veluwe</i></p>
25	<p><i>Beekbergen en Loenen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Gave open essen en oude bouwlanden, met bebouwing langs de randen • Kleinschalig met afwisseling in landbouwgebruik en beplanting • Gradiënt van besloten boslandschap naar open landschap • Sprengbeken die van de stuwwal stromen 	<p><i>Afhankelijk van begrenzing Nationaal Landschap Veluwe</i></p>
26	<p><i>Zuidelijke IJsselvallei</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Overgang van stuwwal via dekzandlandschap naar rivierenlandschap IJssel • Kleinschalig mozaïeklandschap met grote afwisseling van relatief open tot besloten landschap en hiermee samenhangend een grote afwisseling van talrijke landgoederen, grondgebonden landbouw (met name weidebouw), bos, en beken die van de flank afstromen • Blokverkeveling maar ook grote afwisseling in perceelsvormen • Bebouwingspatroon in de vorm van dorpen langs de rand van het Veluwemassief en op de oeverwal; verspreid vele buurtschappen • Vrij uitzicht vanaf de dijk over het binnendijkse landschap • Het Apeldoorns kanaal vormt een markant en cultuurhistorisch element in het landschap 	<p><i>Afhankelijk van begrenzing Nationaal Landschap Veluwe</i></p>
27	<p><i>IJsseluiterwaarden (incl. Havikerwaard)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Enige nog breed meanderende rivier, leesbaar rivierenlandschap • Gaaf microreliëf van lage rivierduinen, complexen van richels en geulen (kronkelwaarden) en dergelijke • Grote openheid van de uiterwaarden met nauwelijks bebouwing • Steile en gave gradiënt van beboste stuwwallen van de Zuid-Veluwe en Hattem naar uiterwaarden; bedijking ontbreekt daar • Zicht op Veluwemassief, fraaie stadsgezichten bij Kampen, Zwolle, Deventer, Zutphen, Doesburg; Weidse verzichten over de rivier • Rust, ruimte en donkerte m.u.v. de omgeving van stedelijke gebieden 	<p><i>Afhankelijk van begrenzing Nationaal Landschap Veluwe</i></p>
28	<p><i>Uiterwaarden Nederrijn</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Smal en verstild, laagdynamisch karakter • Weidse vergezichten over de rivier en vaak fraai zicht op de stuwwallen 	<p><i>Afhankelijk van begrenzing Nationaal Landschap Veluwe</i></p>

2.12.4. Landschap algemeen

Buiten de waardevolle landschappen is er veel ruimte voor vernieuwing van het landschap met zorgvuldige inbedding van lokale en regionale kwaliteiten op het vlak van beleving, aardkunde en cultureel erfgoed. Mede op basis van de ruimtelijke structuurkenmerken en regionale identiteiten die in de Regionale Structuurvisies zijn

verwoord zijn als toelichtende kaarten en als inspiratiebron bij dit streekplan regionale compositiekaarten gevoegd. Deze kunnen worden gehanteerd voor de bepaling van ontwikkelingsrichting van deze landschappen. Ook de cultuurhistorische identiteiten kunnen als inspiratiebron dienen (Nota Belvoir2).

De gemeenten bepalen (liefst in regionale samenwerking) hoe ze de aanwezige kenmerken en samenhangen waarderen, hoe daar mee om te gaan en welke nieuwe kwaliteiten gewenst zijn. De landbouw is daarin een onmisbare partner.

Voor één categorie landschapseenheden verwacht de provincie van de gemeenten bijzondere verantwoordelijkheid. Dat is de selectie van (regionaal) karakteristieke essens, kommen, broek- en veenweidegebieden (zie themakaart 24). Behalve visueel-landschappelijke kwaliteiten bezitten ze over het algemeen hoge aardkundige, archeologische en historisch-geografische waarden. Van deze gebieden zijn de grootste, gaafste en herkenbaarste geselecteerd en als aparte categorie weergegeven in de regionale compositiekaarten. Hiervoor wordt aanbevolen 'handhaving van het open karakter'.

2.12.5. Groene wigen

Rondom het Veluwemassief geldt als ruimtelijk doel dat de krans van dorpen, stadjes en steden niet aan elkaar groeit en volledig versteent. Het Veluwebeleid richt zich op het veilig stellen van de nog gave randen in de vorm van groene wigen. Daarmee worden de landschappelijke overgangen tussen Veluwemassief en randgebieden gewaarborgd. Groene wigen liggen tussen kernen in. De breedte van de groene wig is afhankelijk van de maximale ruimte tussen de kernen. De groene wigen kennen een karakteristieke verweving van functies. Binnen enkele groene wigen zijn ecologische poorten voorzien.

In de groene wigen geldt een 'ja, mits' beleid. Nieuwe bouwlocaties zijn niet uitgesloten, op voorwaarde dat deze passen in de 'zoekzones landschappelijke versterking' en kunnen bijdragen aan verbetering van de ruimtelijke kwaliteit, bijvoorbeeld afronding van kernen, hergebruik (agrarische) bebouwing, nieuwe landgoederen en amoveren van overtollige bebouwing. Gemeenten wordt gevraagd om ontwikkelingsvisies voor de groene wigen op te stellen en deze planologisch te verankeren.

2.12.6. Uitvoering landschapsbeleid

Bij de uitvoering van het landschapsbeleid zullen, meer dan tot nu toe, het planologische spoor en de 'doe' lijn van stimulering en fysieke uitvoering elkaar moeten aanvullen.

Dat kan onder meer het geval zijn door toepassing van het compensatiebeginsel en vereveningsmogelijkheden. Bij het compensatiebeginsel gaat het om het – op gebiedsniveau - compenseren van de aanwezige kwaliteiten die worden aangetast door de ontwikkeling van gebruiksfuncties. Bij verevening gaat het er om dat bij ontwikkeling van gebruiksfuncties de overheid investeert in de kwaliteit van de locatie en het omliggende landschap, gerelateerd aan de locatie, die ten dele wordt verhaald op de gebruiksfunctie.

Projecten waarvoor de provincie zich in het bijzonder verantwoordelijk voelt zijn projecten die plaatsvinden in de waardevolle landschappen, en/of de projecten voor Groen om de stad, de concentratiegebieden voor intensieve teelten en de Groene Wigen van de Veluwe. De provincie zal bij gemeentelijke planologische plannen en procedures die betrekking hebben op deze gebieden actief de (samenwerkende) gemeenten faciliteren met kennis en kaartmateriaal, en de planvoorbereiding ondersteunen. In andere gebieden zijn met name gemeenten primair verantwoordelijk voor de lokale landschapskwaliteit. De door het rijk gesubsidieerde (regionale) landschapsonwikkelingsplannen zijn daarvoor een uitstekend instrument.

In alle gevallen vraagt een succesvol landschapsbeleid om (ruimte voor) een actieve rol van lokale actoren, ook andere dan de gemeenten, zoals publieke en private organisaties en particulieren. Zowel met betrekking tot de inrichting als het beheer van het landschap zal de provincie in het kader van haar landschapsbeleid zich ook richten op deze 'partners' in de ontwikkelingsgerichte strategie, o.a. in haar uitwerking van het beleid ten aanzien van 'groene' en 'blauwe' diensten.

2.13. Recreatie & Toerisme

2.13.1. Regionale sturingsmethodiek

Toeristische en recreatieve activiteiten zijn in het algemeen sterk gebonden aan landschappelijke kwaliteiten en specifieke gebiedskenmerken, zoals water of bosgebieden. Initiatieven voor toeristisch-recreatieve voorzieningen dienen daarom te worden beoordeeld op de mate van aansluiting bij de regionale gebiedskenmerken en hun

bijdrage aan de kwaliteitsverbetering van het regionaal toeristisch-recreatieve product. Differentiatie naar aard en intensiteit wordt op die manier gebiedsgericht.

Het Veluwe massief neemt in het recreatiebeleid een bijzondere positie in, zij kent immers een vrij uitgewerkte visie voor (verblijfs)recreatie voortkomende uit de Nota Veluwe 2010 en het reconstructieplan Veluwe. Dit beleid wordt in hoofdlijnen geïmplementeerd met inbegrip van de bijbehorende begrenzings van het Groei-krimpgebied uit het reconstructieplan (daarin aangeduid als CVN-grens). Deze gedetailleerde begrenzing is noodzakelijk omdat dit beleid ondanks haar duidelijke regionale doelstellingen sterke consequenties kan hebben op bedrijfsniveau.

2.13.2. Extensieve verblijfsrecreatie

De groeiende behoefte aan de beleving van natuur & landschap, rust, stilte, en het buitenleven in het algemeen heeft geleid tot nieuwe toeristische concepten als natuurtoerisme, cultuurtoerisme en plattelandstoerisme. Deze vormen van recreatie & toerisme kunnen een waardevolle bijdrage leveren aan de leefbaarheid van het landelijk gebied en kunnen ook een nieuwe functie vormen voor vrijgekomen agrarische bedrijven. Hierbij spelen zowel reguliere toeristische bedrijven in het landelijk gebied als recreatieve nevenactiviteiten op agrarische bedrijven een rol.

De provincie wil dan ook de extensieve vormen van recreatie en toerisme stimuleren. Als grondgedachte voor het beleid in het landelijk gebied wordt daarom gesteld dat extensieve vormen van recreatie en toerisme zich in het algemeen goed verenigen met de diverse functies in het buitengebied. Het is daarbij gewenst dat gemeenten aan functieverandering van vrijgekomen (agrarische) bebouwing in het buitengebied naar een extensieve recreatieve functie meewerken.

Met de afschaffing van de Wet op de Openluchtrecreatie en via de Stankwet krijgen gemeenten een grotere rol in de wet- en regelgeving rondom extensieve vormen van plattelandstoerisme. Van de gemeenten wordt verwacht dat zij (de interpretatie van) wet- en regelgeving regionaal op elkaar afstemmen.

Voorwaarde blijft dat de extensieve vormen van recreatie te verenigen moeten zijn met natuur- en landschapsdoelstellingen. Dit geldt met name binnen het groenblauwe raamwerk en de waardevolle landchappen.

Bezien vanuit de kwetsbaarheid van de EHS-natuur is het 'nee, tenzij'-regime ook van toepassing op extensieve vormen van verblijfsrecreatie, tenzij het gaat om functieverandering van vrijkomende (agrarische) bebouwing.

Onder extensieve recreatie wordt verstaan: kleinschalige nevenactiviteiten, zijnde verhuur van recreatieve producten of horeca aan huis, een minicamping of gelijksoortige vormen met een beperkte capaciteit.

2.13.3. Extensieve dagrecreatie

Toeristische infrastructuur / routenetwerk

Door de provincie Gelderland lopen acht LAW's (lange afstands wandelroutes) en zeven LF's (lange afstand fietsroutes), terwijl tevens een aantal belangrijke rondgaande wandel- en fietsroutes aanwezig zijn. Genoemde LF- en LAW-routes vormen een onderdeel van het landelijke routenetwerk, aangelegd met financiële steun van zowel rijk als provincie. Zij worden gekenmerkt door een hoge recreatieve belevingswaarde (mede in relatie met de omringende natuur en landschap en aanwezige cultuurhistorische elementen), een landelijk uniforme bewegwijzering en een bewezen gunstig effect op de economische omzet van bedrijven langs de routes. Deze routes worden van zo'n groot belang geacht voor de toeristisch-recreatieve belevingswaarde van Gelderland, dat zij planologische bescherming behoeven; zij dienen dus op adequate wijze in bestemmingsplannen te worden opgenomen.

Voorts dienen ruimtelijke ontwikkelingen rondom deze routes te worden beoordeeld op mogelijke gevolgen voor de toeristische routes. Mochten er vanuit deze ontwikkelingen belemmeringen ontstaan voor een goed functioneren van de route, dan zal dat binnen het zelfde plan moeten worden gecompenseerd (door bijvoorbeeld het ontwikkelen van een alternatief tracé). De wandel- en fietsroutes zijn aangegeven op de Beschermingskaart.

2.13.4. Intensieve verblijfsrecreatie

Algemene uitgangspunten

Als uitgangspunt voor het multifunctioneel gebied geldt dat initiatieven voor intensieve vormen van recreatie en toerisme in beginsel mogelijk zijn. Het is daarbij van belang dat gemeenten de verkeersafwikkeling en de mate

van (boven)lokale uitstraling op mens en milieu in ogenschouw nemen. Voorkomen moet worden dat nieuwe initiatieven onoverkomelijke belemmeringen opwerpen voor de ontwikkeling van agrarische bedrijven in de directe omgeving.

Daarnaast dient de relatie te worden gelegd met de omgevingskenmerken en de bijdrage aan het regionaal toeristisch-recreatieve product.

Gezien de bijzondere kenmerken en waarden in het groenblauwe raamwerk geldt een restrictief beleid ten aanzien van uitbreiding van intensieve recreatieve en toeristische voorzieningen. Intensivering van ruimtegebruik ('inbreiding') binnen bestaande (dag-)recreatieve bestemmingen heeft de voorkeur boven uitbreiding. In de EHS-natuur, -verweving, en -verbindingszones en waterbergingsgebieden geldt daartoe de 'nee tenzij'-benadering zoals verwoord in § 2.7.1. In de EHS wordt bij een eventuele toename van het ruimtebeslag van intensieve recreatieve voorzieningen uitgegaan van compensatie naar omvang areaal en kwaliteit van de natuurwaarden. In waardevolle open gebieden zijn geen recreatieve ontwikkelingen toegestaan die het open karakter aantasten.

Daarnaast wordt er een beleidsmatig onderscheid gemaakt voor de gebieden met een bijzondere status; de waardevolle landschappen, de concentratiegebieden voor intensieve teelten, de ganzen- en weidevogelgebieden en groene wiggens.

Voor de waardevolle landschappen wordt het 'ja, mits'-beginsel gehanteerd. Het al dan niet toestaan is naar de aard schaal en verschijningsvorm van initiatieven in deze gebieden nadrukkelijk afhankelijk van de effecten op de kernkwaliteiten en gebiedskenmerken.

Voor de concentratiegebieden voor intensieve teelten (zowel veeteelt als glastuinbouw) en weidevogel- en ganzengebieden geldt dat vanuit milieuoverwegingen respectievelijk verstoringsproblematiek nieuwvestiging en uitbreiding met intensieve vormen van recreatie niet kan worden toegestaan.

Recreatiewoningen, stacaravans

Terreinen met recreatiewoningen dienen gezien hun aard en functie een aan de omgeving aangepast karakter te hebben. Om dit te waarborgen zijn richtlijnen ten aanzien van oppervlakte en bouwvolume gesteld; er wordt een maximummaat toegestaan van 75 m² en 300 m³ (inclusief berging, en kelder).

Uitbreidingen of nieuwvestiging van terreinen voor recreatiewoningen of stacaravans kunnen alleen worden toegestaan indien er sprake is van een bedrijfsmatig geëxploiteerd terrein, vastgelegd in het bestemmingsplan. Hieronder wordt verstaan, 'het via een bedrijf, stichting of andere rechtspersoon voeren van een zodanig beheer/exploitatie, dat in de logiesverblijven daadwerkelijk recreatieve (nacht)verblijfsmogelijkheden worden geboden'. Aan de bouw van solitaire recreatiewoningen wordt geen medewerking verleend.

Voor recreatiewoningen geldt als nadere eis deze slechts mogen worden opgericht en gebruikt voor de verhuur ten behoeve van wisselend gebruik.

Bij nieuwe initiatieven voor complexen van recreatiewoningen dienen eerst bestaande planologische restcapaciteiten binnen de regio te worden betrokken alvorens nieuwvestiging of uitbreiding aan de orde is.

Stacaravans die groter zijn dan 55 m² (inclusief bijgebouwen en overkappingen), ook wel chalets genoemd, worden voor wat betreft handhaving beschouwd als zijnde recreatiebungalows. Dientengevolge is het handhavingsbeleid voor recreatiewoningen van toepassing.

Gebruiksvoorwaarden verblijfsrecreatievoorzieningen

Onrechtmatig gebruik van recreatieverblijven is ongewenst. De primaire verantwoordelijkheid bij het voorkomen en bestrijden hiervan ligt bij de gemeenten. Adequaat en het eenduidig bestemmen van de functies kunnen daar deels in voorzien.

In bestaande situaties van onrechtmatig gebruik wordt van de gemeenten verwacht dat zij alle middelen zullen aanwenden om een einde te maken aan het onrechtmatig gebruik van deze voorzieningen.

Indien handhaving van het recreatieve gebruik niet mogelijk is gebleken, dan moet volstaan worden met een persoonsgebonden gedoogbeschikking voor de huidige hoofdgebruikers tot het moment dat de recreatiewoning

wordt verlaten. Nadat er een einde is gekomen aan deze persoonsgebonden gedoogsituatie dient de woning weer vrij te komen voor de verhuur-recreatiemarkt.

Legalisatie - omzetting van recreatiewoningen naar reguliere woningen – is slechts mogelijk indien de woningen voldoen aan het Bouwbesluit (2003), ze buiten het groenblauwe raamwerk zijn gelegen (vanwege de kwetsbaarheid van de aanwezige waarden), er wordt voldaan aan de eisen van een goede ruimtelijke ordening en milieueisen, en handhaven niet tot de mogelijkheden behoort.

Groei- en krimp van verblijfsrecreatie op het Veluwemassief

Ten aanzien van de mogelijke ontwikkelingen van verblijfsrecreatie op het Veluwemassief (in het Reconstructieplan Veluwe Centraal Veluws Natuurgebied (CVN) genoemd) geldt een specifiek beleid, te weten het Groei- en krimpscenario, zoals ontwikkeld in het kader van de nota Veluwe 2010 en uitgewerkt in het reconstructieplan Veluwe.

Het groei- en krimpscenario gaat uit van een betere ruimtelijke afstemming op het Veluwemassief van recreatie en natuur om zo een kwaliteitsslag voor beiden te kunnen maken.

Hoofddijn van dit scenario is het enerzijds groei (ontwikkelingsmogelijkheden) toestaan aan recreatiebedrijven op vanuit natuuroverwegingen minder kwetsbare plekken en anderzijds krimp (saneren) van recreatiebedrijven, die vanuit natuuroverwegingen ongunstig gelegen zijn.

Het Groei & krimpscenario gaat uit van de volgende inhoudelijke hoofddijnen:

- groei en krimp houden elkaar in evenwicht; het groei- en krimpscenario leidt per saldo tot 0-groei in hectares verblijfsrecreatie op het Veluwemassief. Ten behoeve van het salderen is op de beleidskaart 'ruimtelijke ontwikkeling' de begrenzing van het krimpgebied verblijfsrecreatie als 'Groei en krimp saldering Veluwe' aangegeven (in reconstructieplan Veluwe 'grens Centraal Veluws Natuurgebied' geheten).
- groei vindt plaats binnen de aangegeven zoekgebieden voor recreatieclusters van bedrijven (zie themakaart 25 'Recreatie' en beleidskaart 'ruimtelijke ontwikkeling')
- voorwaarde is dat de betreffende uitbreiding of omzetting past in de ontwikkelingsvisie die voor het gehele zoekgebied is opgesteld.
- groei wordt ingezet voor toeristische verblijfsrecreatie, d.w.z. voor verblijfsrecreatie, waarbij sprake is van een toeristische verhuur van overnachtingseenheden (tenten, toer- en stacaravans, recreatiebungalows) onder een bedrijfsmatige exploitatie van de terreinen.
- groei wordt ingezet ten behoeve van kwaliteitsverbetering van de bedrijven; deze verbetering heeft zowel betrekking op de bedrijven zelf, als op de omgeving en de aanwezige natuur.
- terreinen, waar permanente bewoning plaatsvindt, worden uitgesloten van groei; dergelijke terreinen komen alleen nog in aanmerking voor mogelijke ontwikkelingskansen, wanneer gegarandeerd is, dat de permanente bewoning is beëindigd.
- krimp wordt in eerste instantie gezocht in de in het scenario aangegeven solitaire bedrijven.
- krimp vindt plaats hetzij via sanering van bedrijven, hetzij via uitplaatsing naar de aan de Veluwe grenzende gebieden. In beginsel vindt dit plaats op basis van vrijwilligheid en goed overleg met de betrokken ondernemers. In krimpgebied worden de planologische rest- en omwisselcapaciteiten gesaneerd.
- in het kader van het groei- en krimpscenario is sprake van een specifieke toepassing van het regime van bos- en natuurcompensatie. Daarbij vindt de fysieke compensatie voor de groei plaats in de vorm van realisering van de krimplocaties; hierbij wordt uitgegaan van 100% compensatie, in plaats van de gebruikelijke 120, 130 of 140%.

Om de kwalitatief best mogelijke invulling te realiseren zal voor elk van de zoekgebieden recreatieclusters op gemeentelijk niveau een ontwikkelingsvisie moeten worden gemaakt. In deze visie wordt aangegeven welke ontwikkelingsrichtingen in het cluster worden nagestreefd en waar vanuit ruimtelijke ordeningsoptiek uitgebreid of geherstructureerd kan worden. Om Veluwebreed een zorgvuldige afweging mogelijk te maken zal de provincie in 2005 / 2006 een streekplanuitwerking opstellen als kader voor de gemeentelijke visies. In deze streekplanuitwerking zullen in ieder geval worden opgenomen:

- de algemene ruimtelijke randvoorwaarden voor de mogelijke uitbreidingen van de recreatiebedrijventerreinen;
- de wijze waarop wordt omgegaan met de toepassing van de Vogel- en Habitatrichtlijn;
- de na te streven toeristisch-economische ontwikkelrichting van de recreatiebedrijven;

- de procedure waarmee de voor groei aanwezige ruimte wordt verdeeld c.q. toegekend. Bij deze uitwerking wordt een kaart toegevoegd met de definitieve begrenzing van de clusters.

Buiten de zoekgebieden is op het Veluwemassief sprake van het krimpgebied verblijfsrecreatie (zie themakaart 25 'Recreatie').

Het beleid is hier primair gericht op ontwikkeling van natuur en landschap. Het beleid voor dit gebied is gericht op 'krimp' dat wil zeggen; extensivering, sanering of eventueel verplaatsing van de aanwezige verblijfsrecreatie. Voor terreinen die niet gekrompen (kunnen) worden zijn er mogelijkheden voor optimalisatie van de ruimtelijke inrichting door middel van herstructurering. Ontwikkelingen gericht op uitbreiding in oppervlakte of omzetting naar recreatiewoningen zijn evenwel uitgesloten.

Er zal geen sprake zijn van een gedwongen krimp: krimp zal op basis van vrijwilligheid plaatsvinden. Voor een effectieve inzet van middelen is een nadere prioritering van bij voorkeur te krimpen locaties opgesteld.

2.13.5. Intensieve dagrecreatie

Voor alle onderwerpen binnen de intensieve dagrecreatie gelden de zelfde algemene uitgangspunten als voor intensieve verblijfsrecreatie (zie par. 2.13.4). Daarnaast geldt voor specifieke vormen van dagrecreatie onderstaand aanvullend beleid.

Concentratiepunten dagrecreatie

De provincie acht het wenselijk om de ontwikkeling van concentratiepunten van dagrecreatie te laten aansluiten bij de omgevingskenmerken en waar mogelijk gebruik te maken van de regionale identiteit. In de nabijheid, of aansluitend aan het terrein zijn er mogelijkheden voor particuliere initiatieven en/of commerciële activiteiten mits dit een aanvulling op het bestaande recreatieaanbod vormt en niet leidt tot aantasting van het openbare karakter van de basisvoorziening. Gezien de omvang spelen mobiliteitsaspecten, zoals fietsbereikbaarheid en aansluitingsmogelijkheden op het openbaar vervoer een belangrijke rol.

2.14. Defensie

Defensie zal in de komende periode een aantal terreinen en complexen afstoten en de overgebleven terreinen en complexen intensiever gaan gebruiken.

De overgebleven oefenterreinen in Gelderland zijn: het ASK Oldebroek, het ISK Harskamp, het EOT Stroeve Zand, het OLB Eder- en Ginkelse Heide en de OOT's Arnhemse Heide, Sparrendaal/ Ermelose Heide, Beekhuizerzand (gedeeltelijk), de Woldberg, de Wezeperberg en een vijftal kleinere terreinen (<100 ha). Het provinciale beleid blijft gericht op vermindering van het aantal en de gebruikintensiteit van de overige oefenterreinen (OOT's). De destijds tijdelijke aanwijzing van het OLB Eder- en Ginkelse Heide, in afwachting van het resultaat van de Uitplaatsingsstudie, wordt thans als definitief aanvaard.

Vrijwel alle terreinen en complexen zijn gelegen binnen het groenblauwe raamwerk en voor een deel ook binnen de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR). Dat betekent dat de herbestemming van de af te stoten terreinen en complexen, alsmede (veranderings)ingrepen op de intensiever te gebruiken terreinen en complexen moeten worden beoordeeld aan de hand van de 'nee, tenzij'-benadering en getoetst aan de VHR.

Voor de niet bebouwde en niet verharde delen van de terreinen geldt dat de aanwezige en potentiële natuur-, landschaps-, cultuurhistorische en recreatiewaarden in stand worden gehouden en ontwikkeld. Een en ander is overeengekomen in de Intentieverklaring Kwaliteitsimpuls Veluwe, welke mede door een aantal ministers, waaronder die van Defensie, is ondertekend. De Intentieverklaring is maatgevend voor de beheersplannen van de militaire terreinen.

De provincie heeft de regiefunctie met betrekking tot de functieverandering van vrijkomende en vrijgekomen militaire terreinen en complexen.

Het afstoten van terreinen en complexen biedt kansen voor functieverandering die past binnen de doelstellingen voor het gebied waarbinnen ze gelegen zijn. Hierbij zal de provincie ook nadrukkelijk bekijken of deze locaties mogelijkheden bieden voor plaatsing van recreatiebedrijven in samenhang met het project 'Groei en krimp'.

2.15. Duurzame energievoorziening

De Europese en rijksoverheid streven naar een duurzame energievoorziening waarin de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen en de daarmee gepaard gaande uitstoot van CO₂ wordt teruggedrongen. Er moet zowel aan omschakeling van de energievoorziening op langere termijn als aan realisatie van concrete doelstellingen op kortere termijn worden gewerkt. Doelstellingen voor 2010 op gebied van (reductie van CO₂-uitstoot door) energiebesparing en duurzame energie moeten mede doorwerking krijgen in het provinciale beleid. De provincie ondersteunt de binnenlandse doelstellingen van het Rijk en zullen met een integraal energiebeleid acties ondernemen; vanuit het ruimtelijk beleid wordt daaraan een bijdrage geleverd.

Duurzame energievoorziening vraagt om een getrapte benadering op lokaal, regionaal en bovenregionaal niveau, waarbij achtereenvolgens drie typen maatregelen aan de orde zijn:

- het beheersen van de energievraag door een goede inrichting van functies;
- het inzetten van duurzame energiebronnen;
- het zo efficiënt mogelijk benutten van energiedragers.

De beschikbaarheid en keuze van energie-infrastructuren op elk schaalniveau is een belangrijke factor bij de inrichting van energievragende functies. Dat geldt met name voor concentraties van wonen en werken. Het bundelingsbeleid kan in samenhang met het locatiebeleid gezien worden als regionale ruimtelijke ondersteuning van de energievraagbeheersing. Op locatieniveau zijn zowel energievraagbeheersing als inzet van duurzame energiebronnen en efficiënte benutting van energiedragers aspecten van (her)inrichting van bedrijventerreinen en woongebieden (zie de toelichting bij par 2.2).

2.15.1. Windturbines

Bij de derde partiële herziening (20 juni 2001) van het streekplan 1996 heeft de provincie via de aanduiding van kansrijke gebieden voor windenergie de zoekruimte geboden voor de plaatsing van windturbines. Hoewel tot begin 2005 enige projecten in procedure zijn gebracht biedt het betreffende beleidskader onvoldoende waarborgen om de doelstelling van minimaal 100 megawatt geïnstalleerd vermogen in 2010 te realiseren. Wel is de regionale samenwerking rond de ontwikkeling van windenergie verbeterd. Om het visuele effect op het landschap zo beperkt mogelijk te houden en per locatie een aansprekende energieopbrengst te bereiken is concentratie van windturbines in een beperkt aantal windturbineparken per regio gewenst. Een betere onderbouwing van windparken om reden van energieopbrengst kan ook bijdragen aan een groter maatschappelijk draagvlak voor de bestemming van een locatie. Daarom verlaat de provincie de lijn van het toestaan van solitaire opstellingen op bedrijventerreinen. Voor tijdige planologische regeling van voldoende locaties is een eenduidiger planologisch kader en meer sturing vereist. De provincie streeft naar ruimtelijke facilitering van middelgrote windturbineparken van 4 á 8 windturbines per locatie. Op deze wijze moet in de provincie een totaal geplaatst vermogen van minimaal 100 MW worden gerealiseerd. Initiatieven voor windturbine-opstellingen van minder dan 4 windturbines zullen niet door het ruimtelijk beleid worden ondersteund, tenzij kan worden aangetoond dat de energie-opbrengst bij plaatsing van drie windturbines groter is dan bij optimale benutting van de locatie met 4 windturbines van elk 2 megawatt geïnstalleerd vermogen. Ter voorkoming van visuele interferentie kunnen slechts locaties worden ontwikkeld voor windturbineparken, zijnde ruimtelijk samenhangende opstellingen, die op ten minste 4 km afstand zijn gelegen van windenergielocaties waarvoor finale planologische regeling heeft plaatsgevonden.

Aan deze generieke uitgangspunten kunnen regiospecifieke uitgangspunten, zoals die in of in het kader van de regionale structuurvisies door de regio zijn geaccordeerd, worden toegevoegd. In dit streekplan zijn de kansrijke "groene" gebieden van de beleidskanskaart van de derde partiële herziening van het streekplan 1996 op basis van nieuwe inzichten in de energie-effectiviteit en landschappelijke inpassing vervangen door nader geselecteerde zoekzones. Voorts kunnen als zoekzone worden beschouwd nieuw te ontwikkelen of in ontwikkeling zijnde regionale bedrijventerreinen. Het ruimtelijk beleid ondersteunt initiatieven die ten dele buiten een zoekzonecontour zijn gelegen alleen indien de betreffende windturbine(s) buiten een milieucontour van 400 m. rond hindergevoelige bestemmingen blijven.

Met de overmaat aan zoekzones hebben (samenwerkende) gemeenten voldoende alternatieven voorhanden om via nadere gebieds- en locatiespecifieke afweging definitieve locaties te selecteren. Bij onvoldoende planologische capaciteit zal de provincie – om de doelstelling te kunnen realiseren – overwegen gemeenten een aanwijzing te geven. Uiterlijk medio 2006 zal de provincie hierover een besluit nemen.

Tot de vaststelling van de definitieve locaties zal binnen de zoekzones geen ruimte worden geboden voor de ontwikkeling van functies die zich ruimtelijk niet verdragen met de plaatsing van windturbines, met uitzondering van de bestaande functies waarin dit plan reeds voorziet. De reeds op grond van de derde partiële herziening van het streekplan 1996 door de provincie planologisch en energietechnisch positief beoordeelde en de in procedure gebrachte initiatieven buiten de zoekzones kunnen worden voortgezet, mits sprake is van een initiatiefnemer, de gemeente akkoord is en de initiatieven ten minste voldoen aan de eis van ruimtelijk samenhangende opstellingen die ten minste op 4 km afstand zijn gelegen van windenergielocaties waarvoor finale planologische regelling heeft plaatsgevonden. Planologische medewerking van provinciezijde voor deze lopende initiatieven vervalt als het bestemmingsplan niet voor 1 januari 2008 is vastgesteld.

Op de beleidskaart 'ruimtelijke ontwikkeling' staan deze initiatieven aangeduid met symbolen als 'windturbinepark (initiatief, tot 1-1-2008)', terwijl de zoekzones als vlakken op die kaart staan weergegeven.

De zoekzones voor windenergie zijn gedefinieerd als die gebieden buiten:

- de EHS (inclusief bedrijventerreinen, havens, snel-, spoor- en vaarwegen gelegen in de EHS),
- Vogel- en Habitatrichtlijn gebieden,
- wetlands,
- NB-wetgebieden,
- stiltegebieden,
- de laagvliegroute "noord-zuid" (linkroute I10),
- weidevogel- en ganzengebieden van provinciaal belang,
- waardevolle open gebieden en
- bebouwd gebied,

waar - rekening houdend met (milieu)technische belemmeringen voor windenergie - ruimte gevonden kan worden voor minimaal 4 windturbines. Tevens zijn als zoekzone opgenomen die locaties die door gemeenten als integraal onderdeel van de planontwikkeling van een bedrijventerrein zijn meegenomen en de locaties waar (samenwerkende) gemeenten reeds een positief besluit hebben genomen over een initiatief van een locatiegebonden collectief.

Duurzame energie zal de komende decennia een steeds belangrijkere bijdrage moeten leveren aan de energievoorziening. Het rijksbeleid is gericht op 5% in 2010 en 10% in 2020 in de totale energiebehoefte. Voor de elektriciteitsproductie in 2010 heeft Nederland zich in Europees verband verplicht tot een aandeel van 9% uit duurzame bronnen. Op regionaal niveau moet daartoe worden voorzien in vestigingsmogelijkheden voor windparken en installaties voor decentrale energieproductie uit biomassa (bio-energie). In het kader van de Bestuursvereenkomst Landelijke Ontwikkeling Windenergie dient in Gelderland door de gemeenten einde 2005 ten minste 60 megawatt aan windturbineparken in planologische procedure te zijn gebracht. Wij hebben de gewenste inspanning op het gebied van duurzame energieproductie vastgesteld op realisatie van 1,5 petajoule (vermeden fossiele brandstoffen, primaire energie) of circa 100 megawatt windenergie en 4 petajoule decentrale bio-energie binnen Gelderland in 2010.

2.15.2. Energieproductie uit biomassa

Bij initiatieven voor energieproductie uit biomassa, die een sterke regionale gebondenheid hebben en naar aard en schaal van bovenlokaal belang zijn, dient in de betreffende regio te worden voorzien in vestigingsruimte. De regiogebondenheid bestaat in de herkomst van in te zetten biomassa of de afzet van reststoffen. Inpassing naar aard en schaal in de regio vereist dat, bij de onderbouwing van een initiatief of plan, ten aanzien van de locatiekeuze wordt ingegaan op de volgende aspecten: de logistieke ontsluiting moet passen bij de schaalgrootte van de installatie;

- vestigingsmogelijkheden op bedrijventerreinen / bij inrichtingen met vergelijkbare milieucategorie zijn onderzocht en afgewogen;
- de benutting van (rest)warmte d.m.v. warmtedistributie;
- het effect van de installatie op de omgevingskwaliteit voor kwetsbare functies in het plangebied (grenswaarden conform basiskwaliteit Gelders milieuplan 3).

Voor grotere installaties, vanaf 50 megawatt thermisch vermogen, is vestiging voorbehouden aan locaties op regionale bedrijventerreinen tenzij:

- uit een m.e.r.-studie blijkt dat een vestigingslocatie buiten deze gebieden als voorkeursvariant moet worden aangemerkt of
- de installatie onderdeel uitmaakt van de hoofdactiviteiten van een inrichting waarin ruimtelijke plannen reeds voorzien.

Collectieve mestvergisting wordt beschouwd als een vorm van niet-agrarische bedrijvigheid in het buitengebied (zie par. 2.2.)

2.15.3. Bodem als energiebron

De bodem in grondwaterbeschermingsgebieden en in boringvrije zones (zie de Provinciale milieuverordening Gelderland) kan niet overal als energiebron voor koude-warmte-opslag worden gebruikt. De effecten van het veranderen van de temperatuur van de ondergrond op de te beschermen functies van bodem en grondwater zijn onvoldoende bekend om dit in deze gebieden toe te laten. In het derde Gelderse milieuplan en de Provinciale milieuverordening Gelderland is dit nader geregeld.

2.16. Baggerspecie

In het Tienjarensценario Waterbodems hebben de gezamenlijke overheden de doelstelling vastgesteld dat in 2027 alle waterbodemonverontreinigingen moeten zijn gesaneerd. Deze doelstelling leidt er toe dat in Gelderland tot 2027 gemiddeld jaarlijks 0,5 miljoen m³ natte baggerspecie vrij komt. Een deel van deze baggerspecie kan worden bewerkt, hergebruikt en/of verwerkt in terpen en waterkeringen. Niet alle baggerspecie is hiervoor geschikt. Er zal ook baggerspecie moeten worden gestort.

Er zijn meer depots nodig om baggerspecie en uiterwaardengrond te kunnen bergen. De provincie zal medewerking verlenen aan:

- initiatieven voor tussendepots, onder andere voor zandafscheiding;
- initiatieven voor grootschalige depots voor bagger en uiterwaardengrond waar combinatiemogelijkheden met natuurontwikkeling aanwezig zijn en de verwerking in terpen en waterkeringen;
- initiatieven waarbij werk met werk wordt gemaakt, bijvoorbeeld waarbij oude stortplaatsen worden afgedekt met baggerspecie of (uiterwaarden)grond.

De provincie heeft hierbij een voorkeur voor initiatieven waarbij de probleemhebber (de eigenaar van de baggerspecie of uiterwaardengrond) tevens initiatiefnemer is voor de bergingsoplossing. De provincie zal zelf geen locaties ontwikkelen.

In de periode tot 2015 zullen in het kader van Ruimte voor de Rivier maatregelen worden genomen voor veiligheid en verbetering van ruimtelijke kwaliteit. Daarbij zullen vele tientallen miljoenen m³ uiterwaardengrond vrijkomen. In dit kader zullen ook locaties in het winterbed worden geselecteerd waar de uiterwaardengrond kan worden geborgen. Dit kan ook gebeuren in combinatie met zandwinning (zogenaamd 'omputten').

De in de deel 1 van de PKB Ruimte voor de Rivier opgenomen locaties voor baggerspecie zijn vanuit milieu- en ruimtelijk ordeningsoogpunt grotendeels overeenkomstig de bevindingen in een eerder door de provincie uitgevoerde MER. De provincie zal in de herziening van het streekplan naar aanleiding van de PKB Ruimte voor de rivier planologisch medewerking verlenen aan de realisatie van de benodigde locaties voor speciebergings. De in de PKB deel 1 genoemde locaties (of een selectie daarvan) kunnen daarbij aan de orde zijn zowel voor de berging van uiterwaardengrond als van bagger die vrijkomt bij baggerwerk voor de uitvoering van het Tienjarensценario.

2.17. Bouwgrondstoffen

2.17.1. Uitgangspunten

Uitgangspunt van het ruimtelijk beleid voor de winning van bouwgrondstoffen is dat ontgrondingslocaties niet vooraf worden aangegeven in het streekplan maar tot stand komen via marktwerking. Voor initiatiefnemers gelden de volgende ruimtelijke voorwaarden voor winning van bouwgrondstoffen:

- bij winning van primaire bouwgrondstoffen moet koppeling plaatsvinden met realisatie van gewenste functies. De provincie denkt aan de koppeling met de functies water- en baggerbergings, wonen, recreatie, natuurontwikkeling, aanleg van vaargeulen en bedrijventerreinen.
- projecten voor winning van primaire bouwgrondstoffen moeten ruimtelijke meerwaarde bieden. In de nog op te stellen Nota 'kwaliteitscriteria winning primaire bouwgrondstoffen' worden de criteria voor ruimtelijke meerwaarde verder aangevuld en uitgewerkt.

De provincie moedigt de marktpartijen aan samen met de gemeenten met plannen te komen die passen in het provinciale landschaps- en ruimtelijk beleid. Wel ziet de provincie het als haar rol te bewaken en te stimuleren dat kansen voor zandwinning met maatschappelijke en ruimtelijke meerwaarde worden gesignaleerd en waar mogelijk benut. Onderzocht zal worden of het instellen van een bouwgrondstoffentoets (zoals vermeld in de Nota Ruimte) voor de Gelderse situatie zinvol is.

2.17.2. Taakstelling beton- en metselzand

Voor beton- en metselzand bestonden tussen het Rijk en de provincies al taakstellende afspraken voor de periode 1999 t/m 2008. De gezamenlijke provincies dienen op grond van deze afspraken in de periode 1999 t/m 2008 143 mln. ton beton- en metselzand winbaar te maken. De taakstelling van de provincie Gelderland voor deze periode is 59 mln. ton. De zandwinlocaties om deze 59 mln. ton te realiseren zijn reeds vergund of in voorbereiding.

Door de wijziging in het Rijksbeleid worden voor de periode na 2008 geen taakstellende afspraken meer gemaakt. Dit neemt niet weg dat er wel vraag zal blijven naar beton- en metselzand. Gezien de landelijke bouwgrondstoffenbehoefte en het belang van een goede overgang naar meer marktwerking wordt de zandwinlocatie H1 (Beuningen) overgenomen uit het streekplan 1996 en wordt "Over de Maas" (West Maas en Waal) ruimtelijk mogelijk gemaakt door opname in dit streekplan, gevolgd door een partiële herziening van dit streekplan met een concrete beleidsbeslissing. De doelstelling voor locatie H1 is winning van 30 mln. ton industriezand. 'Over de Maas' vormt het buitendijks alternatief in de gemeente West Maas en Waal voor de zandwinlocatie F3B (Maasbommel) uit het streekplan 1996.

2.17.3. Uiterwaarden

Aansluitend bij de Nota Ruimte is diepe winning in de uiterwaarden ten behoeve van beton- en metselzand in beginsel toegestaan voor zover mogelijk binnen de doelstellingen van de VHR en EHS. Koppeling met rivierversuiming en/of natuurontwikkeling is vereist.

In de uiterwaarden hebben die plannen de voorkeur waarbij na winning de ontgrondingslocatie wordt aangevuld met uiterwaardengrond die vrijkomt in het kader van de PKB Ruimte voor de Rivier.

3. Regiospecifiek beleid

3.1. Regionale structuurvisies als bouwsteen

De regionale samenwerkingsverbanden van gemeenten hebben op verzoek van de provincie begin 2004 bouwstenen aangereikt voor het gebiedsspecifiek beleid in het streekplan. Deze bouwstenen zijn door de regio's aangereikt in de vorm van regionale structuurvisies. Deze visies zijn gebaseerd op een analyse van ruimtelijke structuren, de waardering daarvan (het zogenaamde 'ruimtelijk structuurbeeld') en de ruimtelijke opgaven of ambities (het programma) voor de accommodatie van de ruimtebehoefte. De visies zijn verwoord in beleidsaanbevelingen en -kaarten en geven de – door de regio's – gewenste ruimtelijke ontwikkeling weer voor de komende streekplanperiode, vaak met een doorkijk naar de langere termijn. De visies gaan vooral in op de gewenste verstedelijking en de daarbij passende positie van de stedelijke kernen en netwerken en op de opgaven voor het landelijk gebied.

De regionale structuurvisies zijn opgesteld voor:

- KAN
- Stedendriehoek (stedelijk netwerkgebied en het overige deel van de regio)
- Vallei (incl. Wageningen-Ede-Rhenen-Veenendaal (WERV))
- Noord-Veluwe
- Achterhoek
- Rivierenland

Bij de voorbereiding van dit streekplan is voor de indeling van de gebieden uitgegaan van de WGR-grenzen, waarbij voor de regio's Noord-Veluwe, Stedendriehoek, Achterhoek en KAN in enkele gevallen is afgeweken van de WGR-grens om redenen van aanwezige intergemeentelijke samenwerking op RO-gebied en de gemeentelijke herindeling van de Achterhoek. Het betreft het betrekken in ruimtelijk-beleidsmatige zin van Didam, Vorden en Neede bij de regio Achterhoek en Hattem, Heerde en Epe bij de regio Noord-Veluwe.

De indeling van de regio's met de inliggende gemeenten is in de themakaart 26 'Gemeenten en regio's' aangegeven (situatie per 1-1-2005)

De navolgende regioparagrafen vormen de synthese van de ambities zoals de regio's die hebben geformuleerd in hun regionale structuurvisies en het in hoofdstuk 2 verwoorde generieke beleid, waarbij rekening is gehouden met de door regio en provincie voor het gebied onderscheiden identiteitsbepalende ruimtelijke en sociaal-culturele kenmerken. Deze synthese bestaat enerzijds uit een vertaling van de gevolgen van het generieke beleid voor de ruimtelijke ontwikkelingen in de regio en anderzijds uit een regiospecifieke aanvulling op het generieke beleid voor bijzondere gebiedsgerichte thema's. In de synthese zijn ook dwarsverbanden gelegd tussen regio's onderling of met hun omgeving buiten Gelderland.

Iedere regioparagraaf is als volgt ingedeeld:

- kwaliteitsbeeld
- ambitie van de regio
- beleid voor de planperiode

Het onderdeel 'beleid voor de planperiode' bestaat uit de regiospecifieke vertaling van het generieke beleid en uit regiospecifiek beleid voor bijzondere gebiedsgerichte onderwerpen. Deze hebben beide de status van beleidstekst.

Het onderdeel 'ambitie voor de regio' en grotendeels ook het onderdeel 'kwaliteitsbeeld' is een weergave van de inhoud van de regionale structuurvisies.

3.2. REGIOPARAGRAAF KAN

3.2.1. *Kwaliteitsbeeld*

Ligging

De regio KAN bestaat uit de Gelderse gemeenten Arnhem, Beuningen, Didam, Duiven, Doesburg, Groesbeek, Heumen, Millingen aan de Rijn, Lingewaard, Nijmegen, Over-Betuwe, Renkum, Rheden, Rijnwaarden, Rozendaal, Ubbergen, Westervoort, Wijchen, Zevenaar en de Limburgse gemeente Mook en Middelaar. Ten behoeve van de formulering van het regiospecifieke beleid in dit streekplan is Didam betrokken bij de regio Achterhoek.

Ruimtelijke kenmerken

De ruimtelijke structuur van het KAN bestaat uit acht deelgebieden: het Veluwemassief en flank, de Liemers, de Over-Betuwe, het Land van Maas en Waal, de stuwwal Nijmegen en de Ooijpolder en de twee stadsgewesten Arnhem en Nijmegen. De regio ligt aan een aantal belangrijke internationale hoofdverbindingen: de A15, A12, Betuweroute, de spoorverbinding Amsterdam-Frankfurt en de grote rivieren Maas, Waal en Nederrijn. De grootste stedelijke dynamiek in het KAN concentreert zich in een S-vormige structuur rond de spoorlijn Zevenaar-Duiven-Arnhem-Elst-Nijmegen-Wijchen. Deze structuur wordt ondersteund door de hoofdverkeersaders A325, A50, A73, A15 en de A12.

Mede op basis van de regionale structuurvisie voor het KAN kunnen voor de regio in het algemeen en voor de deelgebieden specifiek de volgende identiteitbepalende ruimtelijke en sociaal-culturele kenmerken worden onderscheiden. Met deze kenmerken is rekening gehouden bij de regionale vertaling van het generieke beleid naar de regio. Zij spelen een rol bij de invulling door de regio van de door haar gewenste sturing van gebiedsspecifieke opgaven en inrichting.

Ontwikkeland stedelijk netwerk: de poort van Gelderland

De structuur van het KAN-gebied kan zowel landschappelijk als functioneel als een poort worden beschouwd. De landschappelijke setting van een laaggelegen hoogproductief riviereengebied geflankeerd door hoog en strategisch gelegen stuwwallen is de aanleiding geweest voor de vestiging van Arnhem en Nijmegen. Ook nu is deze landschappelijke setting de belangrijkste kracht van de regio. Door de bundeling van water, spoor en weg vormt de regio een belangrijke handelspoort naar het achterland (Duitsland en Oost-Europa). De combinatie van hoge bodemvruchtbaarheid, stedelijk gebied en goede transportmogelijkheden vormt de basis voor een moderne agribusiness-ontwikkeling. Aansluitend daarop vormt het imposante landschap van stuwwallen en rivieren de basis voor hoogwaardige woonfuncties en kennisintensieve bedrijven en instellingen. De kracht van het gebied vormt gelijktijd de bedreiging voor de basis van die kracht (aantasting van landschap en verstopping van transportstromen).

Stedelijke samenleving met een grote culturele variëteit en diversiteit.

De regio kent een enorme culturele variëteit en diversiteit. Voor iedereen is er wat wils. Enerzijds zijn er hoogwaardige, meer grootschalige voorzieningen zoals musea, het kernwinkelapparaat in de steden, schouwburgen en festivals als de Vierdaagsefeesten in Nijmegen. Anderzijds is er ruimte voor kleinschalige initiatieven gekoppeld aan de sterk aanwezige kunst- en studentenscène, vaak de bron van culturele vernieuwingen. Deze variatie en combinatie leveren een rijk cultureel stedelijk milieu op waar veel te beleven valt.

Uniek ensemble van rivieren en stuwwallen

Uniek voor Europa is de combinatie van twee stuwwalcomplexen met het stroomgebied van twee Europese rivieren (de Rijn en de Maas), met de zijwateren van IJssel, Nederrijn, Pannerdens kanaal, Linge en Waal. De hoge beboste stuwwallen en het lage riviereengebied hebben ieder hun eigen beleving en beiden fantastische vergezichten. De open ruimte van de rivieren en uiterwaarden staat in groot contrast met de rijk geschakeerde oeverwallen, die door de tijd heen een langzame maar gestage ontwikkeling hebben doorgemaakt. De meeste kommen hebben nog hun karakteristieke openheid behouden.

Twee grote steden met een duidelijk herkenbaar eigen profiel

De verschillen tussen de steden wat betreft dagelijkse volksaard en cultuur is deels historisch bepaald. Nijmegen roept beelden op met het Bourgondische zuiden, studenten, katholicisme en links activisme. Arnhem met het zuinige noorden, het Haagje van Gelderland en moderne kunst.

Rijke cultuurhistorische geschiedenis als grens en frontregio die over heel de wereld bekend is

Het KAN kent, mede vanwege het stuwwallenlandschap met de rivierensplitsing, unieke waarden op het gebied van cultuurhistorie. Het gebied is stelselmatig het domein geweest van fronten en linies uit onder meer de Tweede Wereldoorlog (bevrijd/bezet), Romeinen/Bataven, katholieken/protestanten, Gelre/Kleef. Daardoor herbergt de regio een schat aan archeologisch en cultuurhistorisch erfgoed, afkomstig uit de tijd van de christenpelgrimages en de klerikale cultuur, kastelen en grensposten en monumenten en slagvelden uit de Tweede Wereldoorlog.

3.2.2. Ambitie van de regio

Het KAN heeft te zamen met de provincie een regionale structuurvisie voor het KAN gebied opgesteld, de zogenaamde Startnota voor het nieuwe Regionaal structuurplan 2005-2020 ("Sterke steden, sterke regio", maart 2004). Daarmee is de dubbelfunctie van de structuurvisie aangegeven: bouwsteen voor dit streekplan en start voor het nieuwe Regionaal structuurplan. In het huidige Regionaal Structuurplan is de ruimtevraag voor wonen, werken en infrastructuur verwerkt tot 2015. Tal van grootschalige projecten voor woningen, bedrijventerrein en infrastructuur zijn in uitvoering. Voor de planperiode 2005-2015 is de behoefte aan nieuwe locaties voor wonen en werken aanzienlijk minder groot. Nieuwe grote uitleglocaties voor wonen zijn niet nodig. In verhouding tot het voorgaande structuurplan is in beperkte mate behoefte aan nieuwe uitleglocaties voor werken. Ter versterking van de ruimtelijk-economische hoofdstructuur wordt in beginsel gekozen voor het beter, efficiënter en hoogwaardiger benutten van het bestaand stedelijk gebied en van de reeds geplande uitbreidingen. Dat geldt niet alleen voor wonen en werken maar ook voor bestaande glastuinbouwgebieden en de uitbreiding van Bergerden met de ontwikkeling van locatie Kamervoort.

De Startnota Regionaal Structuurplan KAN 2005-2015 vat de kwaliteitsimpuls samen onder de noemer "regionale transformatie". Deze regionale transformatieopgave heeft tot doel het KAN verder te ontwikkelen als een aantrekkelijke regio voor huishoudens, bedrijven en bezoekers. Een regio die de concurrentie aan kan met vergelijkbare stedelijke netwerken in binnen- en buitenland. Voor deze concurrentieslag tussen netwerken is het bieden van voldoende uitbreidingsmogelijkheden en een goede bereikbaarheid niet meer voldoende. Dat gebeurt immers overal al. Het cultureel, creatief en innovatief klimaat, recreatieve mogelijkheden, omgevingskwaliteit (kortom: een algemeen gevoel van welbehagen) zijn steeds meer doorslaggevend voor de vestigingsplaatskeuze van huishoudens en bedrijven en de komst van bezoekers. Met de transformatie wordt getracht een impuls te geven aan de kwaliteit van het stedelijke netwerk KAN als een aantrekkelijke regio.

Voor ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied betekent dat het volgende:

- externe profilering KAN als (inter)nationaal stedelijk netwerk.
- versterken van vitaliteit van (dorpen in) het landelijk gebied.
- regionaal als ruggengraat voor stedelijke ontwikkeling.
- water sturend voor de ontwikkeling van de regio.
- kwaliteitsimpuls voor de bestaande steden.

De transformatie-opgave voor het stedelijk gebied moet zich in het KAN meer richten op:

- uitbreiding van centrumgebieden in de steden.
- creatieve broedplaatsen: innovatieve werkmilieus.
- vernieuwing en aanpassing van de bestaande woningvoorraad (in het bijzonder van oudere stadswijken en voormalige groeikernen).
- nieuwe (sub)centra rond infrastructuurknooppunten.
- stadspoorten: aantrekkelijke entrees met soms nieuwe combinatiemilieus wonen/werken.

- ontwikkeling van geprofileerde bedrijventerreinen langs de A15, A12 en de A73 met een clustering van specialismen, kennis en technologie.

De transformatieopgave in het landelijk gebied is gericht op:

- vernieuwing van centrumdorps milieus.
- landelijk wonen op landschappelijke gradiënten.
- regionaal landschapspark als impuls voor plattelandsvernieuwing.
- extensivering van waterrijk landelijk gebied.

3.2.3. *Beleid voor de planperiode*

In deze paragraaf vindt de synthese plaats van de ambities zoals het KAN die heeft geformuleerd in haar regionale structuurvisie en het in hoofdstuk 2 verwoorde generieke beleid. Deze synthese bestaat enerzijds uit een vertaling van de gevolgen van het generieke beleid voor de ruimtelijke ontwikkelingen in de regio en anderzijds een regiospecifieke aanvulling op het generieke beleid voor bijzondere gebiedsgerichte thema's. Daarbij is aangegeven welke sturingsmogelijkheden er bestaan voor de samenwerkende gemeenten teneinde de door de regio gewenste gebiedsdoelen te kunnen realiseren. De opzet van de paragraaf volgt de ruimtelijke structuur van Gelderland: het groenblauwe en rode raamwerk en het multifunctioneel gebied. Aangegeven is waar het beleid tevens zijn vertaling zal vinden in het nu in voorbereiding zijnde nieuwe Regionale structuurplan van het KAN. Dit plan zal door de provincie materieel worden beschouwd als uitwerking van het Streekplan (voor de periode) 2005-2015 en daarmee als toetsingskader voor lokale plannen.

3.2.3.1. *Groenblauwe raamwerk*

De belangrijke ecologische waarden in het KAN zijn de Veluwezoom, de uiterwaarden langs de rivieren en de Nijmeegs-Kleefse stuwwal. Het bestaande ecologische netwerk is hoofdzakelijk oost-west georiënteerd, namelijk met de rivieren mee. De ecologische verbindingen volgen ook in hoofdzaak deze lijn. De EHS-onderdelen van het Park Over-Betuwe kunnen naast een oost-west ook een noord-zuid ecologische verbindingsschakel tussen Rijn en Waal vormen.

Met het van kracht worden van dit streekplan treedt het groen-blauwe raamwerk in de plaats van de voormalige CVN-verstedelijkingscontour. Voor de sturingsmogelijkheden voor transformaties in de randzone van de Veluwe geldt dan de bij het groenblauwe raamwerk horende "nee, tenzij" benadering. Het KAN heeft met gemeenten afspraken gemaakt over de wooncontouren tot 2014. Voor iedere kern is een maximale contour afgesproken. Voor de in de randzone van de Veluwe gelegen gemeenten Renkum, Arnhem (m.u.v. Sonsbeek), Rozendaal en Rheden liggen deze contouren buiten het groenblauwe raamwerk van de Veluwe.

Groei en krimp

Voor alle regio's waarvan het Veluwemassief deel uit maakt geldt een kwaliteitsimpuls voor recreatie en toerisme, sterk gekoppeld aan het Veluwemassief. Gestreefd wordt via het groei-krimp beleid (op basis van het provinciaal beleidskader "Veluwe 2010" en Reconstructieplan Veluwe, zie par. 2.13.4.) de intensieve verblijfsrecreatie op het Veluwemassief te reguleren, gericht op een betere ruimtelijke afstemming van recreatie en natuur om zo een kwaliteitsslag voor beide te maken. Groei (ontwikkelingsmogelijkheden) van recreatiebedrijven wordt toegestaan in de zoekgebieden voor recreatieclusters, voornamelijk gelegen in de binnenrand van het Veluwemassief. De zoekgebieden zijn begrensd in het kader van het Reconstructieplan Veluwe. Voor het KAN is één zoekgebied onderscheiden, namelijk het gebied tussen Arnhem en Oosterbeek. Krimp vindt plaats via sanering van bedrijven of via uitplaatsing naar de aan het Veluwemassief grenzende gebieden. Als referentiegrens voor de saldering van groei en krimp geldt de op de themakaart "recreatie" aangeduide buitengrens van het Veluwemassief (op de beleidskaart 'ruimtelijke ontwikkeling aangeduid als 'groei en krimp saldering Veluwe' en in Reconstructieplan Veluwe aangeduid als 'CVN-grens').

Waardevolle open gebieden

In het KAN zijn binnen de landschappen Hollanderbroek en de Ooijpolder-Rijnstrangen waardevolle open gebieden te onderscheiden met als belangrijkste kernkwaliteit grootschalige openheid. De kernkwaliteiten van deze landschappen zijn leidend voor ruimtelijke ontwikkelingen. Voor deze landschappen geldt conform het generieke beleid dat ingrepen die de openheid aantasten, zoals nieuwe bouwlocaties, niet zijn toegestaan. Voor overige ruimtelijke ingrepen geldt een "nee, tenzij" benadering. De kernkwaliteiten voor deze gebieden zijn vermeld in de tabel "provinciaal waardevol landschap en kernkwaliteiten" in § 2.12.

Water

Zoals gesteld in het regioadvies voor de PKB Ruimte voor de Rivier, speelt zowel bij Nijmegen als bij Arnhem de koppeling van rivierverruimende maatregelen met stedelijke ontwikkelingen. Bij Nijmegen op de noordoever van de Waal de dijkverlegging Veur-Lent en op de zuidoever de ontwikkeling Koers West. Bij Arnhem ter plaatse van Stadsblokken/Meinerswijk gaat het om het uitwerken van een stedelijke opgave in combinatie met rivierverruiming in het bestaande winterbed van de Nederrijn. Langs het Pannerdensch Kanaal betreft het de realisatie van het kansrijk project Huissensche Waarden. Voor de Boven-IJssel zal een nog op te stellen ruimtelijke visie duidelijk moeten maken welke ruimtelijke ontwikkelingen er op dit traject gewenst zijn. Hierbij gaat het onder anderen om de ontwikkelingen in de Koppenwaard in combinatie met steenfabrieken Rheden-Lathum. Voor de Midden-Waal ten Westen van Nijmegen zal een trajectverkenning dijkverlegging uitsluitel geven welke locatie als dijkverlegging voor de lange termijn de voorkeur heeft om te reserveren. De provincie wijst een eventuele aanwijzing van de Rijnstrangen en Ooijpolder als noodoverloop af. Dit is conform het besluit F 444 van Provinciale Staten (dd. Jan. 2003) en de keuze in het regioadvies. De Rijnstrangen wordt in het regioadvies voor de lange termijn als sluitstuk voor retentie beschouwd. Door de uitvoering van het project Ruimte voor de Rivier worden op relatief korte termijn nieuwe gebieden aan het winterbed van de grote rivieren toegevoegd. Voor het KAN gaat het om de dijkverlegging Veur-Lent.

Nieuwe uitdaging in de regionale wateropgave betreft vooral het voorkomen van wateroverlast door meer water vast te houden en te bergen in combinatie met andere functies. Het regionale waterbeheer in het KAN is verdeeld over alle vier Gelderse waterschappen. Voor het deel van het KAN dat overlapt met de Reconstructie voorzien de betreffende plannen in:

- globaal begrensde waterbergingen.
- zoekgebieden waterberging (Reconstructieplannen Veluwe en Achterhoek-Liemers);

Voor een deel van de regionale watersystemen van de Liemers wordt, conform het Regio-advies ruimte voor de rivier, met de berging en het vasthouden van regionaal water ook een vermindering van de piekafvoer van de IJssel beoogd. Zie par. 2.4.2.

Waterschappen Veluwe, Rijn en IJssel en Rivierenland zullen in overeenstemming met de betreffende gemeenten uiterlijk 1 mei 2006 het feitelijk benodigde areaal voor de regionale waterberging definitief begrenzen. Vervolgens zal de provincie vóór 1 januari 2007 in een streekplanuitwerking de definitief begrensde bergingsgebieden vastleggen. Uiterlijk 1 januari 2008 leggen de gemeenten de definitief begrensde waterbergingsgebieden in hun bestemmingsplannen vast. De waterbergingsgebieden staan op de beleidskaarten en op de themakaart 10 'regionale waterberging'.

In de Havikerwaard en bij Beek-Ubbergen is de ruimtelijke (ecologische) verbondenheid tussen de wateren van het hoogste ecologische niveau onderling van essentieel belang voor hun kwaliteit. Deze samenhang dient gewaarborgd te blijven en niet doorsneden te worden door bepaalde verstorende ruimtelijke ontwikkelingen. Uit vroegtijdig overleg tussen waterbeheerder(s) en gemeenten zal blijken welke activiteiten een bedreiging vormen.

3.2.3.2. Rood raamwerk

Voor de verdere ontwikkeling van het KAN tot stedelijk netwerk zijn er de volgende aandachtspunten:

- stedelijke transformatie, met als doel door een gerichte kwaliteitsimpuls in het bestaand stedelijk gebied het KAN verder te ontwikkelen als een aantrekkelijke regio voor huishoudens, bedrijven en bezoekers;
- voldoende ruimte voor bedrijvigheid;
- bevorderen van kenniseconomie (Triangle-concept): uitvoeren van het Health Valley concept;

- waarborgen van een goede interne en externe bereikbaarheid (datacommunicatie, openbaar vervoer, weg en spoor);
- ademruimten in het stedelijk netwerk.

Daarnaast geldt de profilering als een der nationale concentratiegebieden voor de glastuinbouw.

Stedelijke transformatie

Ter versterking van het rode raamwerk wordt in beginsel gekozen voor het beter, efficiënter en hoogwaardiger benutten van het bestaand stedelijk gebied, de reeds geplande uitbreidingen en de meest kansrijke knooppunten (zie beleidskaart 'ruimtelijke structuur').

Dit is mogelijk door:

- de afspraken die het KAN heeft gemaakt met de in liggende gemeenten over de wooncontouren tot 2014. Voor iedere kern zijn maximale contouren afgesproken. De ruimte voor woningbouw voor het stedelijk netwerk is vastgelegd op basis van de capaciteiten die binnen de contouren kunnen worden gevonden. De contouren zijn bestuurlijk vastgesteld en zullen worden opgenomen in het nieuwe Regionale structuurplan. In samenhang met de contouren zal het KAN ook het voor de planperiode na te streven intensiveringspercentage voor wonen in de regio aangeven in het Regionaal structuurplan. Contouren en intensiveringspercentages zullen dan tevens in een uitwerking van het streekplan worden overgenomen.
- uitbreidingen rondom de knooppunten in de centrumgebieden in de twee steden, Arnhem met Rijnboog, Centrumvisie Oost, Stadshart Zuid en Nijmegen met Koers West als uitbreiding van het centrumgebied en de Spoorzone. Bij uitbreiding is de inzet niet alleen het creëren van hoogstedelijke milieus, maar ook om de onderscheidende karakters tussen beide steden verder te accentueren. Imago en karakter zijn sleutelbegrippen om zich als stad te profileren en daardoor bepaalde activiteiten en gebruikers te binden. Van belang hierbij is het internationale vestigingsklimaat dat samenhangt met de HSL-halte te Arnhem en de universiteit in Nijmegen;
- nieuwe combinatiemilieus van wonen, werken en voorzieningen in de overige knooppunten, waaronder de subcentra langs de regionaal. Kansrijke knooppunten zijn Wijchen, Winkelsteeg, Heijendaal, Waalsprong, Elst, Schuytgraaf, Kronenburg, Westervoort, Duiven en Zevenaar. Regionaal is de ruggengraat voor de stedelijke ontwikkeling in het KAN. In het Regionaal Structuurplan (1998) zijn hier de grote uitbreidingslocaties gepland. De stations aan de regionaal kunnen zich ontwikkelen tot een brandpunt van stedelijke functies, waarin naast wonen en werken ook plaats is voor publieksintensieve voorzieningen (cultuur, onderwijs, zorg);
- ontwikkelen stadspoorten als aantrekkelijke toegangen tot de stad. De bestaande stadsentrees hebben niet in alle gevallen de uitstraling die hierbij mag worden verwacht. Versterking en ontwikkeling van stadspoorten rond Arnhem en Nijmegen, in een aantal gevallen wellicht in combinatie met nieuwe woon- en werklocaties, dragen bij aan een positieve uitstraling van de stad. Een goed voorbeeld is de Brabantse Poort in Nijmegen;
- herstructurering van de woningvoorraad in bestaande wijken van steden en dorpen, om deze beter te laten aansluiten bij de behoeften van de vergrijzende samenleving en de wensen van de moderne woonconsument. De steden ondergaan een herstructurering van vooroorlogse wijken waarvan de woning en de woonplattegrond verouderd zijn en de vroeg-naoorlogse wijken die weinig gedifferentieerd zijn naar omvang en prijs van de woningen. De groei- en opvangkernen Westervoort, Duiven, Zevenaar, Velp, Elst, Beuningen, Wijchen en Malden hebben een kwaliteitsimpuls nodig om sociaal-economisch vitaal te blijven. Zij zullen in hun woningbestand en voorzieningen mee moeten groeien met een vergrijzende bevolking. Dit vraagt zowel om aanpassingen in de woningvoorraad als in het voorzieningenniveau en de bereikbaarheid daarvan;
- herontwikkeling van verouderde bedrijventerreinen. Bedrijven concentreren zich in drie zones gekoppeld aan drie autosnelwegen die het KAN doorkruisen, de A15, A12 en A73. Om een economisch sterke regio te waarborgen is clustering van specialisme, kennis en technologie binnen de drie zones een belangrijk uitgangspunt. Hieraan kan de herontwikkeling van verouderde terreinen een belangrijke bijdrage leveren.

Ruimte voor bedrijvigheid

Door de strategische ligging van het gebied in het multimodale (inter)nationale netwerk van weg-, water- en spoorverbindingen (onder andere HSL-oost) zal het KAN een belangrijke functie vervullen bij het aantrekken van (internationale) bedrijven en instellingen. Het KAN kan daarbij buigen op het totale "profiel" voor bedrijvigheid met een (inter)nationaal verzorgingsgebied zoals de (inter)nationale industriële sector, transport en distributiesector, commerciële dienstverlening en bedrijven gelieerd aan het concept 'Health-Valley'.

Uitbreiding van bedrijvigheid wordt gezocht binnen de A15, A12 en A73-zone, waarbij intensiveringsmogelijkheden op bestaande terreinen zoveel als mogelijk worden benut. De zoekzones zijn op de beleidskaart ruimtelijke ontwikkeling aangeduid. Voor de zoekzone ten zuiden van de A73 geldt als conditie dat het gebied tussen Bijsterhuizen en Beuningen open blijft om te fungeren als stedelijk uitloopegebied voor aangrenzende woonwijken.

Zone	Behoeftetotaal (ha.)	Intensiveringsopgave (ha.)	Nieuwe uitleg (ha.)	Voorkeurslocatie
A15	120	40	80	Rijksweg zuid / Griftdijk
A73	195	90	105	Bijsterhuizen, Beuningse Veld
A12	175	40	135	Hengelder 2
Totaal	490	170	320	

Om de maakindustrie te behouden en de groei van het vrachtverkeer zo min mogelijk het wegennet te laten belasten, blijft aandacht voor meer duurzame transportwijzen over water en rail noodzakelijk. Binnen de contouren van het Container-uitwisselpunt van de Betuweroute kan een Regionaal Opstappunt worden ontwikkeld, indien marktpartijen mede bereid zijn hierin te investeren.

Om het vervoer over water te stimuleren is het behoud en de ontwikkeling van de havens (Koers West, Koningspley) en (nieuw) nat bedrijventerrein van belang.

De provincie wil bewerkstelligen dat er voor de inpassing van te verplaatsen zware industrie voldoende ruimte wordt gevonden. Daartoe worden interdisciplinaire "bedrijventeams" samengesteld om met de regio te zoeken naar passende oplossingen.

De verstedelijkingsopgave voor de regio KAN is als volgt:

Verstedelijkingsopgave KAN:

Randtotaal wonen (aantal woningen)	34.000 *
Intensivering wonen	PM %**
Regionale opgave werken (areaal)	490 ha
Intensivering werken	35 %

*Betreft randtotaal uit KWP2 (periode 2005 tot 2015). Het randtotaal is het indicatief aantal netto toe te voegen woningen per regio, conform de prognoses woningbouwbehoefte.

** Deze wordt door de regio ingevuld in samenhang met de vaststelling van de zoekzones voor stedelijke functies

Voor de bundelingsopgave van de regio wordt uitgegaan van het gedurende de planperiode handhaven van het aandeel per 1-1-2000 in de bevolkingsomvang van het stedelijk netwerk ten opzichte van de provincie. De woningvoorraad en het aantal arbeidsplaatsen moeten deze opgave ondersteunen. Als referentie voor de monitoring van de intensivering van wonen en werken geldt het areaal bestaand bebouwd gebied volgens het gelijknamige VROM bestand 2000. Monitoring vindt ten minste een maal per 2 jaar plaats gekoppeld aan de periodieke actualisering van het Kwalitatief woonprogramma en de regionale programmering voor bedrijventerreinen. Het randtotaal voor wonen en de regionale opgave voor werken worden periodiek geactualiseerd in het kader van het Kwalitatief woonprogramma en de regionale programmering voor bedrijventerreinen.

Health Valley en Triangle

Belangrijke economische pijler in het KAN is Health Valley, een netwerk en samenwerkingsverband tussen bedrijven in de gezondheids- en medische sector, Universiteit en UMC Nijmegen, overheden en andere partijen. Doel is het creëren van nieuwe bedrijven en werkgelegenheid.

Health Valley is samen met Food Valley (WERV) en Technology Valley (Twente) één van de pijlers van de Triangle. De Universiteiten Twente, Nijmegen en Wageningen hebben samen met bedrijven (o.a. Akzo Nobel, Vitatron, Abbot, Axis), de provincies Overijssel en Gelderland en andere partijen een regiegroep gevormd onder de naam Triangle. Triangle heeft tot doel om een verdere economische spin-off van de aanwezige kennis te genereren, door een samenwerking tussen kennisinstellingen, bedrijfsleven, en overheden.

In de Nota "Pieken in de Delta" van het ministerie van Economische Zaken is Oost-Nederland met de Triangle aangemerkt als een innovatieregio, die kan uitgroeien tot een internationaal concurrerende 'hot spot' op het gebied van innovatie. In de Nota Ruimte wordt KAN mede vanwege deze potenties en in relatie tot het WERV betiteld als economisch kerngebied.

Thans worden door de provincie de ruimtelijke randvoorwaarden uitgewerkt die van invloed zijn op de vestiging en het vasthouden van stuwende (boven)regionale bedrijven in de door het rijk aangeduide economische kerngebieden van het KAN en WERV. De resultaten van deze studie kunnen aanleiding vormen om tussen de beide kerngebieden afspraken te maken over specialisatie, complementariteit en fasering van bedrijfsvestigingslocaties.

Glastuinbouw

De provincie kiest voor een blijvend sterke concentratie van glastuinbouw in het concentratiegebied Huissen-Bemmel. Dit gebied is ten opzichte van streekplan 1996 vergroot nu de begrenzing van Bergerden en de ligging van de Betuwespoorlijn exact bekend zijn. Binnen dit gebied van 1.000 ha wordt Bergerden 1 voltooid, kan Bergerden 2 (Kamervoorst) aan snee komen en wordt de herstructurering Huissen-Angerden voortgezet. Het concentratiegebied Huissen-Bemmel is naast de opvang voor nieuwe glastuinbouw ook bedoeld voor tuinders uit de regio die een nieuwe locatie zoeken in verband met verplaatsing of uitbreiding. De locaties bieden voldoende ruimte voor de ontwikkeling van de glastuinbouw gedurende de planperiode. Voor de glastuinbouw buiten het concentratiegebied Huissen-Bemmel geldt het generieke glastuinbouwbeleid voor solitaire bedrijven en clustergebieden.

Voor clustergebieden geldt dat hervestiging moet leiden tot verdere verdichting, verhoging van de duurzaamheid en verbetering van de landschappelijke inpassing. De ruimte van het glastuinbouwgebied Lent (Nijmegen) zal worden gebruikt voor verstedelijking en groen om de stad.

Bereikbaar stedelijk netwerk

De ontoereikende wegcapaciteit in de noord-zuidrelaties in het bijzonder over de Waal is het grootste knelpunt in het KAN. Dit knelpunt zal toenemen door nieuwe hoofdinfrastructuur in de omgeving van het KAN: de A50 Eindhoven-Oss, de A30 tussen A12-A1, de ombouw A57 Oss-'s-Hertogenbosch tot volwaardige snelweg en de doortrekking van de A73 Venlo-Maasbracht. Ter verbetering van de Waaloverschrijdende verbinding is door rijk, provincie, KAN en betrokken gemeenten gekozen voor verbreding van de A50 in combinatie met een stadsbrug bij Nijmegen. De in het ruimtelijk beleid tot nu toe vastgelegde ruimtelijke reservering voor de doortrekking van de A73 is daarmee vervallen. In de oost-westrelaties heeft de A12 capaciteitsproblemen. Aanpak daarvan is voorzien in het Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport van het Rijk.

Het KAN is sterk verstedelijkt langs de zogenaamde S, het spoor van Wijchen naar Zevenaar met vertakkingen naar Dieren en Nijmegen-Heijendaal. Ook in de toekomst zal hier de concentratie van bebouwing en voorzieningen plaats vinden. De gewenste Regiorail over dit spoor kan het openbaar vervoer een impuls geven en de interne bereikbaarheid verbeteren. Als bouwsteen voor het nieuwe Regionaal Structuurplan KAN is een studie in gang gezet naar de mogelijkheden voor knooppuntontwikkeling langs de regiorail. Onderwerp van discussie zijn de functionele typering van knopen, bebouwingsdichtheden en een mogelijke fasering. De meest kansrijke knooppunten zijn aangegeven op de beleidskaart.

De doortrekking van de A15 naar de A12 betekent voor het KAN een nog betere bereikbaarheid via het hoofdwegennet. Bovendien zorgt dit voor een vermindering van de verkeers- en milieubelasting van de drukke Pleyroute en verbindt dit de Liemers met het zuidelijk deel van het KAN-gebied. Na afronding van de MER-studie zal de provincie voor de ruimtelijke reservering van de doortrekking van de A15 een partiële herziening van dit streekplan voorbereiden.

De halte van de Hoge Snelheidslijn Oost (HSL-Oost) biedt Arnhem een sterke internationale positie met de daaraan gekoppelde potenties voor ruimtelijke ontwikkelingen. Daarnaast dient het HSL-station van Arnhem als belangrijke opstapplaats voor reizigers uit oost Nederland.

Om de bereikbaarheid van en binnen het KAN-gebied te optimaliseren worden via het project "Beter Bereikbaar KAN" diverse maatregelen uitgevoerd.

Duurzame energie

Een bijzondere categorie van bio-energie vormt de terugwinning van energie uit de thermische verwijdering van (de organische fractie van) afvalstromen. De afvalverbrandingsinstallaties in Duiven (AVR) en Weurt (ARN) hebben een centrale rol in de thermische verwijdering. Om reden van goede bedrijfsvoering en doelmatigheid van de verwerking kan het wenselijk zijn de hoogcalorische fractie van de betreffende afvalstromen afzonderlijk te verwerken in (een) installatie(s) waarbij energie met hoger rendement wordt teruggewonnen. De provincie acht het wenselijk om ruimte te beiden aan dergelijke installatie(s) voorzover het verwerkingsvolume proportioneel is aan de binnen Gelderland aangeboden afvalstromen. Vestiging bij de bestaande afvalverbrandingsinstallaties heeft de voorkeur.

3.2.3.3. Multifunctioneel gebied

Groene wiggen

De flank langs het Veluwemassief manifesteert zich als overgang van de hogere gronden van de stuwwallen naar de lagere gronden van de vallei van de IJssel en de Nederrijn. De flank levert een fijnmazig, halfopen landschapsbeeld op met beken, sprengen (water als energiebron), landgoederen en kastelen. Op de flank liggen dorpen die door de nabijheid van Arnhem de afgelopen decennia sterk zijn gegroeid, zoals Oosterbeek, Rozendaal, Velp, Rheden en Dieren. Voor alle regio's rond het Veluwemassief, dus ook voor het KAN, geldt als ruimtelijk doel dat de krans van dorpen, stadjes en steden niet dichtslibt en volledig versteent. Het Veluwebeleid richt zich op het veiligstellen van de nog gave randen in de vorm van de groene wiggen. Daarmee worden de landschappelijke overgangen tussen Veluwemassief en randgebieden gewaarborgd. Groene wiggen liggen tussen kernen in. De breedte van een groene wig is afhankelijk van de maximale ruimte tussen de kernen. De groene wiggen kennen een karakteristieke verweving van functies.

Overzicht groene wiggen KAN:

- Wageningen-Renkum
- Renkum-Doorwerth
- Velp-Rheden
- Dieren-De Steeg
- Eerbeek-Dieren

Binnen enkele groene wiggen zijn ook ecologische poorten voorzien, die zorgen voor natuurlijke verbindingen tussen de hoge en drogere gronden van het Veluwemassief en de lage, natte gronden. Het gaat in de regio KAN om de volgende poorten:

- Hert aan de Rijn/Renkumse poort
- Havikerpoort (in samenhang met GMP-project Havikerwaard)
- Soerense poort

De ecologische poorten zullen nadat ze zijn begrensd en gerealiseerd, voor het deel dat als (nieuwe) natuur is aangewezen, deel uit maken van de EHS en daarmee van het groenblauwe raamwerk.

De aanpak van ruimtelijke ontwikkelingen in de groene wiggen is te zien als een ontwerpogave met oog voor nieuwe rood/groen relaties met toepassing van vereveningsmogelijkheden. Deze actie kan door de regio in gang worden gezet met gebiedplannen per groene wig. In de groene wiggen zijn nieuwe bouwlocaties niet uitgesloten, op voorwaarde dat deze nieuwe bebouwing past in de zoekzones 'landschappelijke versterking' en kan worden bijgedragen aan verbetering van de ruimtelijke kwaliteit, bijvoorbeeld bij afronding van kernen, hergebruik (agrarische) gebouwen, nieuwe landgoederen en amoveren van overtollige bebouwing. De groene wiggen en ecologische poorten zijn aangegeven op de beleidskaart ruimtelijke ontwikkelingen.

Waardevolle landschappen

In het KAN zijn de landschappen van de stuwwal Nijmegen / bekken Groesbeek, Ooijpolder / Rijnstrangen, Hollandebroek en het rivierduin Heumen-Wijchen-Bergharen, het Veluwemassief, de Zuidelijke IJsselvallei en de uiterwaarden van de IJssel en Nederrijn te beschouwen als waardevol landschap. De kernkwaliteiten van deze landschappen zijn vermeld in de tabel "provinciaal waardevol landschap en kernkwaliteiten" in § 2.12.

Deze landschappen liggen behalve in het groen-blauwe raamwerk deels ook in het multifunctioneel gebied.

Voor de delen van deze waardevolle landschappen die samenvallen met gebieden die op grond van andere dan landschappelijke waarden (bijvoorbeeld EHS of water) tot het groenblauwe raamwerk behoren, geldt de daarbij behorende "nee, tenzij" benadering. Voor de uiterwaarden van de IJssel en Nederrijn geldt dit beleid voorzover niet strijdig met de Beleidslijn "Ruimte voor de rivier".

Voor de delen van deze landschappen gelegen in het multifunctioneel gebied geldt conform het generieke beleid een "ja, mits" benadering voor het toevoegen van bouwlocaties en andere ruimtelijke ingrepen, waarbij recht wordt gedaan aan de kernkwaliteiten van de betreffende landschappen. Voor eventuele nieuwe bebouwing dienen bovendien zoekzones voor stedelijke functies en 'landschappelijke versterking' te zijn vastgesteld (zie par. 2.1.1).

Zoekzones windturbines

De zoekzones voor de realisatie van de regionale opgave voor windturbines zijn op de beleidskaart ruimtelijke ontwikkelingen aangegeven. Daarnaast is een locatie aangegeven van een kansrijk initiatief voor de oprichting van een windturbineparken, nl. ten zuiden van de N322 en ten westen van het knooppunt Ewijk in Beuningen.

Functieverandering in het buitengebied

De regio KAN wordt de mogelijkheid geboden om in regionaal verband een alternatief beleid te ontwikkelen voor functieverandering van gebouwen in het buitengebied als bedoeld in § 2.3.6. De alternatieve beleidsinvulling zal na definitieve en unanieme vaststelling door alle KAN-gemeenten en na accordering door Gedeputeerde Staten door middel van een afwijkingsprocedure voor het KAN in de plaats treden van het in dit streekplan verwoorde generieke beleid voor functieverandering.

Bouwgrondstoffen

Gezien de landelijke bouwgrondstoffenbehoefte en het belang van een goede overgang naar meer marktwerking wordt de zandwinlocatie H1 (Beuningen) overgenomen uit het streekplan 1996. De doelstelling voor locatie H1 is winning van 30 mln ton industriezand.

Ontwikkelen van Park Over-Betuwe

In het park Over-Betuwe staan recreatieve doelen in combinatie met water- en natuurdoelen voorop. Daarvoor zal o.a. een recreatieve (fiets)verbinding tussen Arnhem en Nijmegen worden aangelegd. Verder geldt het gebied als zoekgebied voor regionale waterberging en is het onderdeel van de EHS: ca. een derde van het parkgebied moet worden ontwikkeld tot nieuwe natuur, gericht op rietvogels en organismen die afhankelijk zijn van vochtig loofbos met open plekken en structuurrijke randen zoals vlinders. Het park geldt als stedelijk uitloopgebied en is reeds in het vorige regionale structuurplan KAN concreet begrensd. Op basis daarvan heeft de provincie het voortouw genomen in de verdere uitwerking in de vorm van een in 2002 vastgesteld gebiedsperspectief.

Om het Park Over-Betuwe in het stedelijk netwerk te verankeren is in de startnota van het Regionaal Structuurplan het concept Landschapspark geïntroduceerd. Belangrijk onderdeel van het Landschapspark is de ontwikkeling van het bestaande net van recreatieve paden tot een samenhangend recreatief netwerk. De regio kent een keur van attracties (monumentale boerderijen, kastelen, forten, musea, watermolens, etc.) en gebieden (stille, natuur, etc.) die onderling slecht met elkaar verbonden zijn. Het Landschapspark is meer dan een recreatief netwerk. Het concept Landschapspark maakt een dubbelslag, namelijk door enerzijds de ademruimten (zoals Park Over-Betuwe) in het stedelijk netwerk met elkaar en met de bewoonde gebieden te verbinden door middel van aantrekkelijke routes. Anderzijds door op deze wijze een economische impuls te geven aan het landelijk gebied. Recreatie en toerisme bieden nieuwe economisch perspectieven, die nog onvoldoende worden benut. Het stedelijk en landelijk deel van het KAN kunnen elkaar hierbij aanvullen. De combinatie historische steden (met musea, winkelcentra), cultuurhistorische restanten, het aantrekkelijke en gevarieerde landschap en de goede interne en externe bereikbaarheid bieden mogelijkheden voor een aantrekkelijk toeristisch en recreatief product, variërend van 'city-breaks' voor Europeanen tot KAN-bewoners die er op uit trekken in 'hun' binnentuin.

3.2.3.4. Regiospecifiek beleid voor gebiedsgerichte onderwerpen

Recreatie, toerisme en sport

De zuidflank van de Veluwe van Arnhem tot Ede herbergt grootschalige en intensieve dagrecreatieve concentraties van Burgers Zoo, Openluchtmuseum, Kröller-Müller en vrijkomende gebouwen en -terreinen van defensie en zorginstellingen alsmede het Nationaal park Hoge Veluwe. Tevens bestaan er revitaliseringsplannen voor het sportcentrum Papendal. Het Nationaal Park, Papendal en Kröller-Müller liggen in het groenblauwe raamwerk, dit in tegenstelling tot Burgers Zoo en het Openluchtmuseum. Vanwege de te verwachten impact van deze ontwikkelingen op de waarden van het groenblauwe raamwerk is een samenhangende ruimtelijke beoordeling noodzakelijk. De provincie wil samen met de betrokken regio's Vallei en KAN en het Rijk de mogelijkheden van de EHS-gebiedssaldering na gaan en de uitkomsten daarvan in een samenhangende ruimtelijke uitwerking van de Nota Ruimte in dit streekplan vast leggen. Dat gebeurt binnen de streekplanuitwerking voor de begrenzing van het Nationaal landschap Veluwe uiterlijk in 2006. Voor de zuidflank moet worden nagegaan in hoeverre de gebiedssaldering een significante invloed zal hebben op de waarden in de omgeving die op grond van de VHR-richtlijn worden beschermd en welke passende mitigatie- en compensatiemaatregelen mogelijk noodzakelijk zijn.

De aanwezigheid van zweefvliegveld Terlet wordt aanvaard als een positief element op de Veluwe dat in potentie goede mogelijkheden biedt voor een toeristisch-recreatieve ontwikkeling gericht op natuur-, rust- en cultuurhistorieminnende recreant. De provincie zet in op consolidatie van het huidige gebruik.

Ook voor de zweefvlieglocatie Malden zet de provincie in op consolidatie van het huidige gebruik.

Ademruimten in het stedelijk netwerk

Er zijn bijzondere gebieden die blijvend weerstand bieden tegen verstedelijking. Voorbeelden hiervan zijn de Ooijpolder, Nijmeegs-Kleefse Stuwwal, Gelderse Poort, Rijnstrangen en de Veluwezoom. Ze zijn de ontspanningsruimten van de KAN-bewoners. Bij de verdere vormgeving van het stedelijk netwerk zouden deze 'ademruimten' van het stedelijk netwerk moeten worden gekoesterd en waar nodig zouden nieuwe gecreëerd moeten worden. De opgave voor de regio is om betekenisvolle ademruimten aan te wijzen in het stedelijk netwerk en deze duurzaam te vrijwaren van verstedelijking. Bij de selectie van deze ademruimten zal blijken dat sommige al als zodanig functioneren. Andere doen dit nog niet, maar kunnen wel deze rol vervullen omdat ze ingesloten liggen in het stedelijk gebied (bijvoorbeeld het Beuningse Veld en Park Over-Betuwe).

Voor de ademruimten geldt de volgende strategie:

- beschermen en waar nodig ontwikkelen van groene en blauwe waarden (ecologie en water, zie groenblauwe raamwerk);
- kwaliteitsimpuls door het toevoegen van nieuwe functies (bijvoorbeeld een recreatief routenetwerk, landelijk wonen, vasthouden van regionaal water);
- optimaliseren van toegankelijkheid voor dorpelingen en stedelingen;
- verbrede ontwikkeling van de landbouw als onderdeel van het stedelijk netwerk. De agrariër is er van verzekerd dat hij niet te maken krijgt met toekomstige verstedelijking.

3.3. REGIOPARAGRAAF STEDENDRIEHOEK

3.3.1. Kwaliteitsbeeld

Ligging

De regio Stedendriehoek bestaat uit de gemeenten Apeldoorn, Brummen, Deventer (Overijssel), Epe, Lochem, Voorst en Zutphen. De regio is geformeerd rondom het stedelijk netwerk dat bestaat uit de steden Apeldoorn, Zutphen en Deventer. Als gevolg hiervan is er voor de regio sprake van een binnen- en een buitenkant. De grens van de regio heeft voor het grootste deel geen duidelijk aanknopingspunt. De grens loopt over het Veluwemassief, steekt tweemaal de IJsselvallei over en neemt een hap uit de Achterhoek. Voor een klein deel wordt de grens door de IJssel gevormd en voor een iets groter deel door de provinciegrens met Overijssel. Epe is in ruimtelijk-beleidsmatige zin betrokken bij de regio Noord-Veluwe en komt derhalve in de regioparagraaf Noord-Veluwe aan de orde.

Ruimtelijke kenmerken

De ruimtelijke structuur van de regio wordt gekenschetst door het Veluwemassief, Veluweflank, IJsselvallei en De Graafschap. De regio wordt doorsneden door de A1 (Deventer-Amersfoort) en de A50 (Arnhem-Zwolle) en ligt daarmee op het kruispunt van (inter)nationale hoofdtransportassen. De A1 vormt de ruggegraat van de (inter)nationale bereikbaarheid van de Stedendriehoek. De Stedendriehoek ligt langs deze infrastructuur strategisch gunstig als schakel tussen de mainports en de nieuwe economische Oosteuropese zwaartepunten. Vernieuwende ontwikkelingen in de Stedendriehoek die daarop inspelen zullen door het Rijk in het licht van het economische beleid (Pieken in de Delta) worden meegewogen.

Tevens ligt de Stedendriehoek tussen het oostelijk deel van de Randstad en de Twentse stedenband en tussen het Knooppunt Arnhem-Nijmegen en het stedelijk netwerk Zwolle-Kampen. Deze ligging wordt ook versterkt door het aanwezige spoornetwerk in de regio. West-oost verbinding: Amersfoort-Apeldoorn-Deventer-Enschede, zuid-noord verbinding: Arnhem-Zutphen-Deventer-Zwolle en regionale lijnen tussen Apeldoorn en Zutphen, Zutphen richting Lochem-Hengelo en Zutphen richting Vorden-Winterswijk.

Mede op basis van de regionale structuurvisies voor de Stedendriehoek kunnen voor de regio in het algemeen en voor de deelgebieden specifiek de volgende identiteitsbepalende ruimtelijke en sociaal-culturele kenmerken worden onderscheiden. Met deze kenmerken is rekening gehouden bij de regionale vertaling van het generieke beleid naar de regio. Zij spelen een rol bij de invulling door de regio van de door haar gewenste sturing van gebiedsspecifieke opgaven en inrichting.

Scharnierpunt in landschappelijke geleding

Op nationale schaal is de Stedendriehoek een belangrijke schakel in een reeks van hoge stuwwal- en dekzandcomplexen, doorsneden door lager gelegen (rivier)valleien. Ten westen van de IJssel vormt het Veluwemassief als 'blauwe motor' een belangrijke rol in het regionaal watersysteem van inzijing en kwel en van beken, stromend naar de IJssel. Tevens is dit deel van de regio een toonbeeld van rijke natuur. De Veluwe is nationaal landschap en vormt de belangrijkste bestemming van binnenlandse vakanties. Dit laatste niet in het minst ondersteund door de vele toeristische attracties rond Apeldoorn.

Ten oosten van de IJssel liggen de dekzanden, doorsneden door beken. Ten opzichte van het achterland (Achterhoek) liggen de gebieden rond Eefde en Zutphen op het laagste punt waar het water naar toe stroomt. Droge en natte natuur liggen verspreid en in verschillende dichtheden.

Tussen Veluwemassief en Graafschap stroomt de IJssel als grote landschappelijke drager en vormt daarmee een belangrijk onderdeel van de nationale ecologische hoofdstructuur.

Groene kwaliteit als goed bewaard geheim

Op regionaal niveau is de regio rijk aan macro (in Nederlandse begrippen) en micro reliëf. De overgang van de stuwwal naar het rivierdal van de IJssel wordt hoog gewaardeerd. De oostflank van het Veluwemassief verhaalt over waterkracht die de interactie bewerkstelligt tussen sprengen en landbouw, industrie (papier en wasserijen)

en verstedelijking. De flanken kennen een sterke verweving tussen natuur, landbouw, recreatie, buitenplaatsen en andere bebouwing. Op deze flanken neigen de ruimtelijke ontwikkelingen naar verrommeling. Aan de oostkant van de IJssel is de gradiënt met de hogergelegen dekzandgronden van de Graafschap veel smaller. Deze flank wordt gekenmerkt door uitlopers van de dekzandgronden en de uiterwaarden en oeverwallen van de IJssel. Er is sprake van een lichte verweving tussen natuur, landbouw en bebouwing. Het westelijk deel van de regio is gelegen in het aanééngesloten bosgebied van het Veluwemassief. De flanken zijn half-besloten en vormen kleinschalige en open oude cultuurlandschappen. Het zuidelijk deel van de IJsselvallei heeft een mozaïek karakter vanwege de aanwezige blokverkavelingen, houtwallen en hagen en de ruim aanwezige landgoederen. Alleen het gebied ten noorden van Twello heeft een open karakter. De IJsselvallei draagt tevens de sterk meanderende IJssel met uiterwaarden in zich. Dit landschap is bijzonder karakteristiek en wordt zeer gewaardeerd. Aan de oostkant van de IJssel doemen al snel de dekzandgronden van de Graafschap op: een mozaïeklandschap met landgoederen, beken, dorpen, buurtschappen en bouw- en graslanden. Samen met de half beboste landgoederen op de oeverwallen en overgangen, het recreatiepark Bussloo en de brede uiterwaarden van de meanderende IJssel vormen de subtiele afwisselingen van de landschappelijke oriëntaties belangrijke dragers voor de groene kwaliteit van de verschillende woon- en werkgebieden binnen de Stedendriehoek. Deze stil gekoesterde groene kwaliteit wordt beschouwd als een van de best bewaarde geheimen van de Stedendriehoek.

Ruimte voor recreatieve belevenissen

De variatie aan landschappen, een stedelijk netwerk en een mooie en karakteristieke rivier zijn ingrediënten voor een rijk palet aan belevenissen. De regio draagt hiermee bij aan een aantrekkelijk en vitaal toeristisch-recreatief product. Ook het binnengebied van het stedelijk netwerk, de binnenkant van de driehoek, herbergt waardevolle recreatieve activiteiten en mogelijkheden. Evenzo het Apeldoorns Kanaal dat als cultuurhistorisch element bijdraagt aan het eigene van de regio.

Steden en hun eigen achterland: met de rug naar elkaar

Het netwerk van de regio Stedendriehoek kent een sterke stedelijke oriëntatie, waarbij de drie steden ieder vanuit hun eigen ontstaansgeschiedenis onderlinge verschillen in de stedelijke structuren te zien geven.

Versillen in opbouw en structuren laten zien dat de steden zich van oudsher steeds richting hun eigen achterland hebben ontwikkeld. In dat opzicht zijn de drie steden door de jaren heen steeds meer “met de rug” naar elkaar toe komen te liggen, hetgeen de band van de gezamenlijke ruimtelijke ontwikkeling van het middengebied heeft versterkt. Voorst wordt gezien als het groene hart van de Stedendriehoek.

De grote variatie aan bijzondere centrumstedelijke en cultuurhistorische kenmerken is een belangrijke factor in de kwaliteit van de steden in de Stedendriehoek. Het zijn steden met een goed en breed voorzieningsniveau (o.a. op onderwijsgebied) en zij dragen bij aan een levendige regionale economie met zelfs een (inter)nationale uitstraling. De steden zijn met recht als monumentaal te waarden. Zutphen en Deventer kenmerken zich door hun rijke Hanze-verleden waarvan nog veel zichtbaar behouden is, in de vorm van goed geconserveerd stedenschoon. Apeldoorn heeft zich ontwikkeld van een Veluwedorp tot een moderne woon en werkstad met opmerkelijke buitenplaatsen en villawijken.

3.3.2. Ambitie van de regio

Voor de regio Stedendriehoek zijn twee structuurvisies opgesteld: een voor het stedelijk netwerk Stedendriehoek (“Ruimtelijk structuurbeeld Stedendriehoek 2030”, feb. 2004), bestaande uit de steden Apeldoorn, Zutphen, Deventer met de daarbinnen gelegen kernen van Gorssel en Voorst en een voor het resterende, zogenaamde niet bundelingsgebied (“Ruimtelijk toekomstperspectief, de buitenkant van de Stedendriehoek”, feb. 2004), nl. het grondgebied van de gemeente Brummen, het grondgebied van de voormalige gemeenten Lochem en Vorden en het buitengebied van Apeldoorn, Gorssel en Voorst.

De regionale structuurvisie voor het stedelijk netwerk Stedendriehoek hanteert de volgende integrale ambitie: het vergroten van de variatie in (nieuwe) woon-, werk- en recreatiemilieus met het gelijktijdig ontwikkelen van nieuwe kwaliteiten in water, natuur, landschap en landbouw. Vanuit deze integrale ambitie wil de regio uitdrukkelijk relaties leggen met de sociale en economische dimensie. In economische termen gaat het vooral om het

scheppen van een hoogwaardig vestigingsklimaat, werkgelegenheid, voldoende ontwikkelingsruimte, goede programmering en segmentering en promotie. Wat betreft sociale aspecten gaat het om leefbare wijken, dorpen en steden en een adequaat voorzieningenniveau op het gebied van werk, inkomen, onderwijs, zorg, welzijn, kunst, cultuur en sport en de spreiding en bereikbaarheid hiervan.

Tevens streeft de regio naar versterking van de onderlinge complementariteit en identiteit van kernen en deelgebieden: niet allemaal het zelfde doen, maar elkaar aanvullen, voortbouwend op eigen kwaliteiten.

Voor het versterken van het regionaal stedelijk netwerk Stedendriehoek is bundeling het leidend principe. Dit houdt in dat het regionale programma voor wonen, werken en voorzieningen zoveel mogelijk gebundeld moet worden gerealiseerd binnen het stedelijk netwerk. Het overgrote deel van de woningbouwopgave ligt in de steden Apeldoorn, Zutphen en Deventer en de dorpen in het stedelijk netwerk gelegen in de gemeenten Lochem en Voorst. Het overige deel van de woningbouwopgave vindt buiten het stedelijk netwerk plaats in de gemeente Brummen en deels de gemeente Lochem.

Het stedelijk netwerk Stedendriehoek wordt in de regio bescheiden aangevuld met de positie van de kern Lochem voor werkgelegenheids- en verzorgingsfuncties voor de noordelijke Achterhoek. De ligging aan een spoorlijn en het Twentekanaal, plus de nabijheid van de A1 bieden goede randvoorwaarden. De bovenlokale status betekent dat er in de kern Lochem mogelijkheden zullen zijn voor opvang van bedrijvigheid uit de het noordelijk deel van de regio Achterhoek.

Op basis van het "Ruimtelijk structuurbeeld 2030 stedelijk netwerk Stedendriehoek" hebben de gemeenten in het stedelijk netwerk van de regio Stedendriehoek zich uitgesproken voor de volgende koers voor het stedelijk netwerk:

- Stedendriehoek als regionaal stedelijk netwerk.
- ontwikkeling natte ecologische kwaliteiten en de hoogwatergeulen (bypasses) Zutphen en Deventer (als veiligheidsmaatregel in het kader van ruimte voor de rivier in combinatie met de ontwikkeling van ruimtelijke kwaliteiten door middel van IJsselsprongen en als nut en noodzaak worden aangetoond).
- ecologische verbindingszone Beekbergse poort.
- opvang toename regionale mobiliteit door verbetering van infrastructuur, realisatie van nieuwe en capaciteitsverruiming van bestaande bruggen en Regiorail.
- nieuw programma wonen via de twee IJsselsprongen, herontwikkeling bestaand stedelijk gebied en extra groei van de kern Voorst.
- nieuw programma werken via regionale bedrijventerreinen Beekbergen (A1) en Biezenmaten (oksel A1/A50) en betere benutting en uitbreiding bestaande bedrijventerreinen.
- groene woonlandschappen: kleinschalige extensieve groene woonmilieus als belangrijke toevoeging aan de regionale woningmarkt.
- ruimte voor glastuinbouw voor concentratie van hervestiging van bestaand glas uit de regio.
- regionaal park Bussloo in het middengebied: versterking toeristisch-recreatieve kwaliteiten. Concentratie van activiteiten in een hoogwaardig landschap, combinatie van extensieve en later ook intensieve recreatieve voorzieningen.
- van structuurvisie naar investeringsprogramma en projecten.

In de structuurvisie voor het overige deel van de regio, de zogenaamde "buitenkant van de Stedendriehoek" wordt gekoerst op:

- opvang eigen groei door "bouwen met het landschap".
- functie kern Lochem voor werken en voorzieningen Noordelijke Achterhoek.
- waardevolle open landschappen: verticale veranderingen mogen het landschapsbeeld niet verstoren, wel zoeken naar een positieve bijdrage en versterking van de landbouw.
- voor het CVN geldt het ongeschonden laten van de huidige gebiedsbegrenzing, de overgangen en versterking van de ecologische waarden.
- Apeldoorns kanaal als motief voor versterking van toeristisch-recreatief product.

3.3.3. Beleid voor de planperiode

In deze paragraaf vindt de synthese plaats van de ambities zoals de regio Stedendriehoek die heeft geformuleerd in haar regionale structuurvisies en het in hoofdstuk 2 verwoorde generieke beleid. Deze synthese bestaat enerzijds uit een vertaling van de gevolgen van het generieke beleid voor de ruimtelijke ontwikkelingen in de regio en anderzijds een regiospecifieke aanvulling op het generieke beleid voor bijzondere gebiedsgerichte thema's. Daarbij is aangegeven welke sturingsmogelijkheden er bestaan voor de samenwerkende gemeenten teneinde de door de regio gewenste gebiedsdoelen te kunnen realiseren. De opzet van de paragraaf volgt de ruimtelijke structuur van Gelderland: het groenblauwe en rode raamwerk en het multifunctioneel gebied.

3.3.3.1. Groenblauwe raamwerk

Het groenblauwe raamwerk, met de daarbij behorende opgaven, is ruim aanwezig in deze regio en draagt in belangrijke mate bij aan de groene setting van de Stedendriehoek: aaneengesloten bosgebied, kleinschalige landgoed- en coulissenlandschappen, IJssel en open landschappen.

Naast het groen is er ook sprake van een blauwe opgave. Het Veluwemassief functioneert als blauwe motor in het regionaal watersysteem van inzijging en kwel en van beken en sprengen.

Met het van kracht worden van dit streekplan treedt het groenblauwe raamwerk in de plaats van de voormalige CVN-verstedelijkingscontour. Voor de sturingsmogelijkheden voor transformaties in de randzone van de Veluwe geldt dan de bij het groenblauwe raamwerk horende "nee, tenzij" benadering.

Groei en krimp

Voor alle regio's waarvan het Veluwemassief deel uit maakt geldt een kwaliteitsimpuls voor recreatie en toerisme, sterk gekoppeld aan het Veluwemassief. Gestreefd wordt via het groei-krimp beleid (op basis van het provinciaal beleidskader "Veluwe 2010" en Reconstructieplan Veluwe, zie par. 2.13.4.) de intensieve verblijfsrecreatie op het Veluwemassief te reguleren, gericht op een betere ruimtelijke afstemming van recreatie en natuur om zo een kwaliteitsslag voor beide te maken. Groei (ontwikkelingsmogelijkheden) van recreatiebedrijven wordt toegestaan in de zoekgebieden voor recreatieclusters, voornamelijk gelegen in de binnenrand van het Veluwemassief. De zoekgebieden zijn begrensd in het kader van het Reconstructieplan Veluwe. Voor de regio Stedendriehoek zijn drie zoekgebieden onderscheiden, namelijk de gebieden Hoenderloo, Beekbergen-zuid en Beekbergen zuidoost. Krimp vindt plaats via sanering van bedrijven of via uitplaatsing naar de aan het Veluwemassief grenzende gebieden. Als referentiegrens voor de saldering van groei en krimp geldt de op de themakaart "recreatie" aangeduide buitengrens van het Veluwemassief (op de beleidskaart 'ruimtelijke ontwikkeling aangeduid als 'groei en krimp saldering Veluwe' en in Reconstructieplan Veluwe aangeduid als 'CVN-grens').

Water

In de regio stedendriehoek wordt de problematiek van de hoogwaterbescherming opgevangen door de situering van hoogwatergeulen bij Deventer en Zutphen en door dijkverleggingen bij de Voorsterklei en Cortenoever. Vooral de hoogwatergeulen hebben de voorkeur, daar koppeling met het stedelijk programma een ruimtelijke meerwaarde oplevert. De hoogwatergeul Zutphen vormt voor de korte termijn een uitwisselbare maatregel voor genoemde beide dijkverleggingen. Voor PKB deel 3 zal duidelijk moeten zijn hoe realistisch deze hoogwatergeul voor de korte termijn is. De hoogwatergeul bij Deventer behoort tot het lange termijn beeld, daar op korte termijn in de PKB reeds maatregelen in het winterbed ter hoogte van Deventer zijn voorzien, die tot de gewenste ruimtelijke inrichting leiden.

Na het definitief worden van de PKB Ruimte voor de Rivier kan de hoogwatergeul Zutphen als ruimtelijke reservering in het – dan te herziene – streekplan worden opgenomen. Het beleid in deze planperiode is er op gericht de realisatie van de hoogwatergeul voor Deventer en de IJsselsprongen niet onmogelijk te maken.

Voor de regionale watersystemen wordt ingezet op het waarborgen en herstellen van de natte natuur (o.a. de HEN-wateren) in het kader van het lopende programma voor sprengen en beken.

Op en rond de Veluwe is de ruimtelijke (ecologische) verbondenheid tussen de wateren van het hoogste ecologische niveau onderling van essentieel belang voor hun kwaliteit. Deze samenhang dient gewaarborgd te

blijven en niet doorsneden te worden door bepaalde verstorende ruimtelijke ontwikkelingen. Uit vroegtijdig overleg tussen waterbeheerder(s) en gemeenten zal blijken welke activiteiten een bedreiging vormen. Voorts moet meer ruimte worden geboden aan het voorkomen van wateroverlast door meer water vast te houden en te bergen in combinatie met andere functies. In het kader van de Reconstructie is voor de regio Stedendriehoek voorzien in:

- globaal begrensde waterbergingsgebieden
- zoekgebieden waterberging (Reconstructieplannen Veluwe en Achterhoek-Liemers);

Voor een deel van de regionale watersystemen van de Stedendriehoek oostelijk van de IJssel wordt, conform het Regio-advies ruimte voor de rivier, met de berging en het vasthouden van regionaal water ook een vermindering van de piekafvoer van de IJssel beoogd. Zie par. 2.4.2.

Waterschappen Veluwe en Rijn en IJssel zullen in overeenstemming met de betreffende gemeenten uiterlijk 1 mei 2006 het feitelijk benodigde areaal voor de regionale waterberging definitief begrenzen. Vervolgens zal de provincie vóór 1 januari 2007 in een streekplanuitwerking de definitief begrensde bergingsgebieden vastleggen. Uiterlijk 1 januari 2008 leggen de gemeenten de definitief begrensde waterbergingsgebieden in hun bestemmingsplannen vast. De waterbergingsgebieden staan op de beleidskaarten en op de themakaart 10 'regionale waterberging'.

3.3.3.2. Rood raamwerk

Verstedelijkingsopgave

De koers voor de regio Stedendriehoek wordt voor wat betreft de ruimtelijk-economische structuur gekenmerkt door het stedelijk netwerk Apeldoorn, Zutphen en Deventer. Het regionale programma voor wonen en werken moet zoveel mogelijk gebundeld en gekoppeld aan knooppunten van infrastructuur worden gerealiseerd in het bundelingsgebied van het stedelijk netwerk Stedendriehoek. De kansrijke knooppunten hiervoor zijn Zutphen-Centrum, Kanaalzone zuid, Osseveld/Biezematen en Twello (zie beleidskaart ruimtelijke ontwikkeling). Daarnaast zijn ook de regionale bedrijventerreinen Beekbergen en Biezematen aan te merken als knooppunt. Bundeling wordt ingezet om te voorkomen dat de ruimteclaims al te zeer worden verspreid en zal leiden tot éénvormigheid en verrommeling van het landschap.

De verstedelijkingsopgave is zowel gericht op inbreiden binnen de steden als uitbreiden buiten de steden. De regionale structuurvisie voor het stedelijk netwerk geeft aan dat een aanzienlijk deel van de regionale woningbouw opgave zal plaats vinden in de vorm van inbreiding. Bij inbreiden gaat het om herstructurering en intensivering van het bestaand stedelijk gebied. Van de drie steden neemt Apeldoorn het leeuwendeel van de herstructurerings- en intensiveringsopgave voor haar rekening. Deze opgave vraagt om maatwerk en vindt in principe verspreid over de gehele stad plaats. In Zutphen concentreert de stedelijke inbreiding en herstructurering zich in de binnenstedelijke randzone in combinatie met herontwikkeling van specifieke locaties. Herstructurering is echter niet alleen voorbehouden aan de steden, maar vindt evenzeer plaats in de bestaande dorpen.

Als het gaat om een verstedelijkingsopgave in de vorm van uitbreiding wordt gestreefd naar gedifferentieerde vormen en locaties met in achtname van de te bepalen zoekzones voor verstedelijking en de betreffende gebiedskwaliteiten.

Wonen

In het "Ruimtelijk structuurbeeld 2030 stedelijk netwerk Stedendriehoek" is het regionale en gedifferentieerde woonprogramma voor het bundelingsgebied (incl. Deventer) bepaald op 23.000 woningen voor de periode 2001 - 2015 en 15.000 woningen voor de periode 2015 - 2030. Duidelijk gekozen wordt er voor verdere herstructurering en intensivering van bestaand stedelijk gebied. 45% van de nieuw te bouwen woningen wordt gerealiseerd door herontwikkeling van bestaand stedelijk gebied, ook in de betreffende dorpen. Voor de dorpen in het middengebied wordt ingezet op het realiseren van de autonome woningbehoefte en een deel van de regionale behoefte voorzover het "landelijk en dorps wonen" betreft. Voor de dorpen buiten het bundelingsgebied gaat het alleen om de autonome woningbehoefte. Belangrijke binnenstedelijke projecten zijn: Stationsomgeving en Helbergen te Zutphen en Kanaalzone, Centrumgebied, wijken Zuid en Zevenhuizen te Apeldoorn.

Aangezien de herstructurering van bestaande steden en dorpen onvoldoende capaciteit biedt om te voorzien in het totale woonprogramma, zijn nieuwe stedelijke uitbreidingen onmisbaar. Het gaat om lopende stadsuitbreidingen (Zuidbroek te Apeldoorn en Leesten te Zutphen) en om de IJsselsprongen bij Zutphen en Deventer. Het zijn compacte uitbreidingen in de nabijheid van de stadscentra, maar aan de overzijde van de rivier. Deze richting van stedelijk uitbreiding is vooral ingegeven doordat aan de oostelijke zijde van zowel Zutphen als Deventer geen fysieke mogelijkheden zijn voor locaties van een dergelijke verstedelijkingsopgave. Hier spelen met name de aldaar aanwezige landschappelijke kwaliteiten een rol. De IJsselsprongen worden als een lange termijn perspectief gezien, waarvoor de planvorming wel in deze streekplanperiode in gang dient te worden gezet. Zij dienen te worden beschouwd in samenhang met aanpassing van het regionale wegennet, de A1 en het openbaar vervoer. De mogelijkheden voor combinatie met de hoogwatergeulen (bypasses) in het kader van "ruimte voor de rivier" bij Zutphen (en Deventer) moeten open worden gehouden.

Een belangrijk uitgangspunt bij nieuwe verstedelijking is positief 'mee bouwen' aan een hogere landschappelijke kwaliteit, waarvoor hoge ambities gelden voor de inrichtingskwaliteit van de verstedelijkingslocaties. Dit geldt des te meer voor extensieve kleinschalige woonmilieus zoals in het door de regio voorgestelde groene woonlandschap Wenum ten noorden van Apeldoorn, op de oeverwal tussen Voorst en Brummen en nabij Gorssel en op locaties van vrijkomende (agrarische) bedrijfsgebouwen. De nieuwe vormen van landelijke woonmilieus dienen deel uit te maken van de regionale zoekzones voor landschappelijk versterking. De opgave voor wonen voor de hele regio ligt vast in het Kwalitatief woonprogramma.

Werken

Het regionale programma voor werken behelst voor het gehele stedelijke netwerk, als het gaat om kantoren, een toename van kantorenvolume (tot 2030) van 750.000 m² bruto vloeroppervlak: 460.000 m² in lopende plannen en 290.000 m² resterende behoefte. Voor wat betreft bedrijventerreinen in het stedelijk netwerk (segment modern gemengd) is de opgave circa 420 ha netto voor de periode 2001 tot 2020. Dit betreft de uitbreidings- en verplaatsingsbehoefte van regionale bedrijven en de ruimtevrage van nieuwvestigders, inclusief behoefte die ontstaat door uitplaatsing als gevolg van herstructurering. Buiten het stedelijk netwerk gaat het om circa 30 ha (Lochem) voor een bovenlokale functie voor de Noord-Achterhoek.

Belangrijke projecten binnen het stedelijk netwerk zijn:

- revitaliseren en uitbreiden bedrijventerrein De Mars Zutphen, gekoppeld aan nieuwe ontsluiting en de regionale waterberging Eefde-west, met een inrichtingsopgave voor 29 ha bedrijventerrein;
- uitbreiding bedrijventerrein Zutphen: Revelhorst, Apeldoorn-Noord;
- naast herstructurering van bestaande bedrijventerreinen, ook nieuwe regionale bedrijventerreinen bij Apeldoorn: Beekbergen (A1) en Biezematen (oksel A1/A50) in deze streekplanperiode. De VAR wordt pas voorzien na de planperiode.

De Stedendriehoek biedt door de gunstige ligging perspectief voor arbeidsintensieve functies zoals o.a. ICT, maatschappelijke diensten, de toeristische sector, media- en procestechnologie. Daarnaast moeten bedrijven gericht op het Food-Valley / A1-eiwitcorridor concept daar een plaats kunnen krijgen.

Voor de economische spin-off is met de uitbreiding van het bedrijventerrein bij het vliegveld Teuge voor de langere termijn voorzien in de ruimtebehoefte van luchtvaartgebonden bedrijvigheid. De milieuhinder, welke met name wordt veroorzaakt door de gemotoriseerde activiteiten, mag hierbij niet toenemen.

De provincie wil bewerkstelligen dat er voor de inpassing van te verplaatsen zware industrie voldoende ruimte wordt gevonden. Daartoe worden interdisciplinaire "bedrijventeams" samengesteld om met de regio te zoeken naar passende oplossingen.

De verstedelijkingsopgave voor de regio Stedendriehoek is als volgt:

Randtotaal wonen (aantal woningen)	15.000 *
Intensivering wonen	45 %
Regionale opgave werken (areaal)	210 ha
Intensivering werken	PM %**

*Betreft randtotaal uit KWP2 (in voorbereiding, periode 2005 tot 2015). Het randtotaal is het indicatief aantal netto toe te voegen woningen per regio, conform de prognoses woningbouwbehoefte.

** Deze worden door de regio ingevuld in samenhang met de vaststelling van de zoekzones voor stedelijke functies

Voor de bundelingsopgave van de regio wordt uitgegaan van het gedurende de planperiode handhaven van het aandeel per 1-1-2000 in de bevolkingsomvang van het stedelijk netwerk ten opzichte van de hele regio. De woningvoorraad en het aantal arbeidsplaatsen moeten deze opgave ondersteunen. Als referentie voor de monitoring van de intensivering van wonen en werken geldt het areaal bestaand bebouwd gebied volgens het gelijknamige VROM bestand 2000. Monitoring vindt ten minste een maal per 2 jaar plaats gekoppeld aan de periodieke actualisering van het Kwalitatief woonprogramma en de regionale programmering voor bedrijventerreinen. Het randtotaal voor wonen en de regionale opgave voor werken worden periodiek geactualiseerd in het kader van het Kwalitatief woonprogramma en de regionale programmering voor bedrijventerreinen.

Bereikbaarheid

Voor de bereikbaarheid van de regio, en met name het stedelijk netwerk, is verbetering van de weginfrastructuur en Regiorail nodig. Maatregelen worden getroffen om de capaciteit op de A1 en de A50 te verhogen. Verder zijn in deze planperiode (volgens het PVVP-2) de volgende projecten aan de orde: verbetering van de N346 bij Lochem in samenhang met de verkeerssituatie rondom Zutphen, doorstromingsmaatregelen op de N348 (omlegging Eefde-west / Polbeek, nieuwe ontsluiting van het bedrijventerrein De Mars) en de N345 (omlegging Zutphen/De Hoven en Voorst). Met de komst van een aantal nieuwe stations kan de Regiorail tot een efficiënt en doelmatig openbaar vervoerssysteem voor het stedelijk netwerk worden uitgebouwd.

Glastuinbouw en intensieve veehouderij

De glastuinbouw neemt een bijzondere positie in als een vitale economische sector binnen de Stedendriehoek. Binnen het stedelijk netwerk kan voor hervestiging binnen de regio zelf een nieuwe locatie voor de glastuinbouw worden gezocht. De ontwikkeling van zo'n locatie is grotendeels afhankelijk van de realisatie van de bypasses en de IJsselsprongen voor woningbouw en slechts voor een klein deel ten behoeve van uitbreidingen van reeds in de Stedendriehoek gevestigde bedrijven. Voor hervestigende bedrijven wordt een hervestigingslocatie van ongeveer 25 ha ingericht nabij de VAR. Grotere bedrijven (meer dan 4 ha) dienen zich te vestigen op de nationale projectlocaties. De definitieve locatiekeuze vindt plaats door de regio op basis van nader onderzoek. Voor de intensieve veehouderij is in het kader van het Reconstructieplan Veluwe een landbouwontwikkelingsgebied aangewezen ten oosten van Vaassen (deels regio Noord Veluwe) en ten noorden van Gorsseel.

3.3.3.3. Multifunctioneel gebied

Zoekzones stedelijke functies en landschappelijke versterking

De provincie vraagt de regio voor 1 juli 2006 zoekzones vast te stellen voor stedelijke functies en landschappelijke versterking voor de periode 2005-2015. Bij de stedelijke functies gaat het hoofdzakelijk om een meer begrensde vertaling van de in de regionale structuurvisie voor het stedelijk netwerk aangeduide stedelijke uitbreidingen voor wonen en werken en zoekzones buiten het stedelijk netwerk. De criteria voor de begrenzing van de zoekzones zijn benoemd in par. 2.1.1. De provincie zal vervolgens deze zoekzones vastleggen in een uitwerking van dit streekplan.

Groene wigg

De regio Stedendriehoek wordt gekarakteriseerd door het Veluwemassief, de Veluweflanken, de IJsselvallei en de Graafschap. Op deze flanken langs het Veluwemassief ligt een krans van dorpen, stadjes en steden, gekoppeld aan de oude straatweg.

Voor alle regio's rond het Veluwemassief, dus ook voor de regio Stedendriehoek, geldt als ruimtelijk doel dat de krans van dorpen, stadjes en steden niet dichtslibt en volledig versteent. Het Veluwebeleid richt zich op het veiligstellen van de nog gave randen in de vorm van de groene wigg. Daarmee worden de landschappelijke

overgangen tussen Veluwemassief en randgebieden gewaarborgd. Groene wiggen liggen tussen kernen in. De breedte van een groene wig is afhankelijk van de maximale ruimte tussen de kernen. De groene wiggen kennen een karakteristieke verweving van functies. Groene wiggen in Stedendriehoek liggen tussen Vaassen en Apeldoorn (tevens regio Noord Veluwe), tussen Apeldoorn en Eerbeek en tussen Eerbeek en Dieren (tevens regio KAN).

Binnen enkele groene wiggen zijn ook ecologische poorten voorzien, die zorgen voor natuurlijke verbindingen tussen de hoge en drogere gronden van het Veluwemassief en de IJsselvallei. Het gaat om de Beekbergse Poort tussen Apeldoorn en Eerbeek en om de Soerense Poort tussen Eerbeek en Dieren. De ecologische poorten zullen nadat ze zijn begrensd en gerealiseerd, voor het deel dat als (nieuwe) natuur is aangewezen, deel uit maken van de EHS en daarmee van het groenblauwe raamwerk. De aanpak van ruimtelijke ontwikkelingen in de groene wiggen is te zien als een ontwerpogave met oog voor nieuwe rood/groen relaties met toepassing van vereveningsmogelijkheden. Deze actie kan door de regio in gang worden gezet met gebiedsplannen per groene wig. In de groene wiggen zijn nieuwe bouwlocaties niet uitgesloten, op voorwaarde dat deze passen in de zoekzones landschappelijke versterking en kan worden bijgedragen aan verbetering van de ruimtelijke kwaliteit, bijvoorbeeld bij afronding van kernen, hergebruik (agrarische) bebouwing, nieuwe landgoederen en amoveren van overvloedige bebouwing. De groene wiggen en ecologische poorten zijn aangegeven op de beleidskaart ruimtelijke ontwikkelingen.

Waardevolle landschappen

In de regio Stedendriehoek zijn de landschappen van het Veluwemassief, Wiggen Oost Veluwe, Beekbergen en Loenen e.o., de Graafschap, de Zuidelijke IJsselvallei en uiterwaarden van de IJssel te beschouwen als waardevol landschap. De kernkwaliteiten van deze landschappen zijn vermeld in de tabel "provinciaal waardevol landschap en kernkwaliteiten" in par. 2.12.

Deze landschappen liggen behalve in het groen-blauwe raamwerk deels ook in het multifunctioneel gebied. Voor de delen van deze waardevolle landschappen die samenvallen met gebieden die op grond van andere dan landschappelijke waarden (bijvoorbeeld EHS of water) tot het groenblauwe raamwerk behoren, geldt de daarbij behorende "nee, tenzij" benadering. Voor de IJsseluiterwaarden geldt dit beleid voorzover niet strijdig met de Beleidslijn "Ruimte voor de rivier". Voor de delen van deze landschappen gelegen in het multifunctioneel gebied geldt conform het generieke beleid een "ja, mits" benadering voor het toevoegen van bouwlocaties en andere ruimtelijke ingrepen, waarbij recht wordt gedaan aan de kernkwaliteiten van de betreffende landschappen. Voor eventuele nieuwe bebouwing dienen bovendien zoekzones voor stedelijke functies en landschappelijke versterking te zijn vastgesteld (zie par. 2.1.1).

Zoekzones windturbines

De zoekzones voor de realisatie van de regionale opgave voor windturbines zijn op de beleidskaart ruimtelijke ontwikkelingen aangegeven. Daarnaast is als kansrijk initiatief inmiddels een locatie bestemd voor de oprichting van 3 windturbines, nl. bij De Mars in Zutphen.

Functieverandering in het buitengebied

De regio Stedendriehoek wordt de mogelijkheid geboden om in regionaal verband een alternatief beleid te ontwikkelen voor functieverandering van gebouwen in het buitengebied als bedoeld in par. 2.3.6. De alternatieve beleidsinvulling zal na definitieve en unanieme vaststelling door alle gemeenten en na accordering door Gedeputeerde Staten door middel van een afwijkingsprocedure voor de regio Stedendriehoek in de plaats treden van het in dit streekplan verwoorde generieke beleid voor functieverandering.

3.3.3.4. Regiospecifiek beleid voor gebiedsgerichte onderwerpen

Ontwikkelen van het Veluwemassief: rust, ruimte en groen

Ook in de regio Stedendriehoek vormt het Veluwemassief een belangrijk en omvangrijk onderdeel van de ecologische hoofdstructuur en daarmee van het groenblauwe raamwerk. Tevens behoort ze tot de meest waardevolle landschappen met zelfs een nationale en internationale uitstraling. Inzet is bescherming en ontwikkeling van natuurwaarden, extensivering van menselijke activiteiten, versterking van de toeristisch-

recreatieve kwaliteit en verminderen van de barrièrewerking van verkeerswegen. In deze zin wordt het beleid van 'Veluwe 2010' voortgezet.

In deze ontwikkelingsbenadering passen de volgende projecten:

- behoud, ontwikkeling en diversificatie van natuurwaarden;
- ontwikkeling van de Beekbergse Poort als ecologische poort in samenhang met de groene wig tussen Apeldoorn en Eerbeek;
- integrale ontwikkeling van agrarische enclaves;
- sturing intensieve verblijfsrecreatie middels groei-krimp beleid;
- gebiedsgerichte en integrale ontwikkeling van het Apeldoorns kanaal.

Recreatie, toerisme en sport

De bijzondere landschappelijke en waterrijke kenmerken van de Stedendriehoek bieden grote mogelijkheden voor het ontwikkelen van toeristisch-recreatieve kwaliteiten van de regio. Het centrale middengebied tussen de drie steden speelt hierin een belangrijke rol als recreatief uitlooptgebied voor zowel stad- en streekbewoners als recreanten van elders. De volgende projecten zijn van belang:

- Bussloo en omgeving ontwikkelen tot een regionaal park van formaat. Hier kunnen zeer diverse recreatieve activiteiten worden geconcentreerd in een kwalitatief hoogwaardig landschap. Combinaties van extensieve dag- en verblijfsrecreatie zijn hierin kwalitatief goed in te passen, waarbij op de lange termijn ook meer intensieve vormen van stedelijke recreatie voorstelbaar zijn op goed bereikbare plekken vanaf de snelweg A1. Reeds ingezette initiatieven vormen hierbij het vertrekpunt. Het stedelijk netwerk zal hiervoor een nadere uitwerking opstellen.
- Groen in en om de stad: ontwikkeling van stedelijke uitlooptgebieden dicht bij de drie steden in het stedelijk netwerk. Deze gebieden zijn vooral bedoeld als een aantrekkelijk, recreatief landschap voor inwoners van stad en regio voor extensieve recreatie. In de nabijheid van Apeldoorn gaat het om het verder ontwikkelen van de Weteringse Broek als stedelijk uitlooptgebied. Ten zuiden van Zutphen wordt het waardevolle kampenlandschap als uitlooptgebied ingericht.
- gebiedsgerichte aanpak voor het Apeldoorns kanaal (zie verder)
- Voor radio Kootwijk een passende nieuwe functie zoeken, die, qua schaal en intensiteit, aansluit bij het karakter en de aard van de gebouwen in relatie tot de naaste omgeving.

Apeldoorns Kanaal

Voor het Apeldoorns kanaal (op de oostflank van het Veluwemassief en op de overgang naar het open landschap van de IJsselvallei) geldt een gebiedsgericht beleid. Beoogd wordt daarbij een integrale ontwikkeling van een zone langs het kanaal, waarbij functies als waterberging, extensieve (water)recreatie, natuurontwikkeling en mogelijke verstedelijking worden gecombineerd en gekoppeld aan cultuurhistorische thema's.

Met inachtneming van deze aspecten, bestaat er tegen de bevaarbaarheid van het noordpand van het Apeldoorns kanaal (Hattem-Apeldoorn) geen bezwaar. Uit een oogpunt van ecologie en waterbeheer is bevaarbaarheid van het zuidelijke pand (Apeldoorn-Dieren) in deze planperiode niet aan de orde.

Het Apeldoorns kanaal is eveneens een belangrijk element in de regio Noord-Veluwe.

3.4. REGIOPARAGRAAF VALLEI

3.4.1. Kwaliteitsbeeld

Ligging

De regio Vallei betreft een ruimtelijk beleidsmatige aanduiding voor twee samenwerkingsverbanden, nl. het stedelijk netwerk van Wageningen, Ede, Rhenen, Veenendaal (WERV) en het samenwerkingsverband voor "Vallei in Perspectief" (VIP), bestaande uit de Gelderse gemeenten Nijkerk, Barneveld, Scherpenzeel, en de Utrechtse gemeenten Renswoude, Leusden en Woudenberg. De coördinatie was in handen van de WGR-regio de Vallei. Voor het Utrechtse gedeelte geldt het beleid zoals geformuleerd in het recent herziene streekplan Utrecht.

De regio ligt op het overgangsgebied tussen de Randstad en oost-Nederland en wordt doorsneden door een groot aantal infrastructuurlijnen die in hoofdzaak west-oost zijn georiënteerd, namelijk de A28 (Groningen-Zwolle-Amersfoort), A1 (Enschede-Apeldoorn-Amsterdam), A12 (Arnhem-Den Haag) en de spoorlijnen Zwolle-Amersfoort, Arnhem-Utrecht. De spoorlijn van Apeldoorn naar Amersfoort loopt weliswaar door Barneveld, maar heeft hier geen station. In noord-zuid richting loopt de A30 (verbinding A1 met A12) en de spoorlijn Ede-Amersfoort.

Ruimtelijke kenmerken

De regio Vallei is een wigvormig gebied ingeklemd tussen de stuwwallen van de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug. Het zuidelijk deel van de regio is geformeerd rondom het stedelijk netwerk WERV. Het noordelijk deel is meer landelijk van karakter met twee grote kernen, namelijk Nijkerk dat zich met de A28 als verbindende schakel ontwikkelt richting Amersfoort en het aan de A1 gesitueerde Barneveld. De ruimtelijke structuur van de regio wordt grofweg gekenschetst door het poldergebied ten noorden van Nijkerk (Arkemheen), de Randmeerkust, het Veluwemassief, de veenontginningen bij Nijkerkerveen en Ederveen, het hoeven- en landgoederenlandschap tussen Putten en Scherpenzeel, het agrarisch productiegebied ten oosten van de A30, de uiterwaarden van de Oude Rijn en het stedelijk netwerk WERV.

Mede op basis van de regionale structuurvisie voor de regio Vallei kunnen voor de regio in het algemeen en voor de deelgebieden specifiek de volgende identiteitsbepalende ruimtelijke en sociaal-culturele kenmerken worden onderscheiden. Met deze kenmerken is rekening gehouden bij de regionale vertaling van het generieke beleid naar de regio. Zij spelen een rol bij de invulling door de regio van de door haar gewenste sturing van gebiedsspecifieke opgaven en inrichting.

Strategische ligging op de overgang van west naar oost

De regio Vallei ligt als een eerste ring op de overgang van de Randstad naar het oostelijk landsdeel. Gunstig gelegen aan het oost-west georiënteerde hoofdsnelwegen- (A28, A1, A12) en spoorwegennet is de regio een aantrekkelijk vestigingsplaats voor wonen en werken gebleken. Zo is het ruimtebeslag in Nijkerk, Barneveld, Ede en Veenendaal vanaf 1960 verviervoudigd. Voor de bewoners geeft dit wel eens het gevoel dat de Randstad in hun regio letterlijk over de rand kookt.

Veluwemassief als blauwe motor en groene ruimte

In de regio speelt het Veluwemassief als 'blauwe motor' een belangrijke rol in het regionaal watersysteem van inzijging en kwel, van beken en sprengen, stromend naar de Vallei. Het kwelwater wordt afgevoerd via het uitgebreide stelsel van sloten en beken. Veel van de beken stromen bij Amersfoort samen in de Eem. Tevens is het Veluwemassief een toonbeeld van rijke natuur, gegrift in het collectieve geheugen van Nederland. Wie Veluwe zegt, zegt bos en hei, edelherten en wilde zwijnen. Het Veluwemassief is een waardevolle aaneenschakeling van multifunctioneel bos met houtproductie en natuurbos, zoals oude loofboscomplexen. Tevens komen grote uitgestrekte heidevelden voor en grotere en kleine landbouwenclaves met essen en kampen en verspreid liggende natte biotopen als sprengen, beken, vennen en natte heideterreinen. Op het Veluwemassief voert thans de natuur de boventoon nadat eeuwenlang het Veluwemassief intensief is geëxploiteerd door of voor ijzerwinning, jacht, brandstof, plaggenmest, voedselproductie, wateronttrekking en

houtproductie. Tevens hebben in de 'leegte' van het Veluwemassief militairen hun ruimte gevonden om 'ongestoord' te kunnen oefenen.

Grote landschappelijke verschillen

De Vallei is een regio met een grote ruimtelijke verscheidenheid, variërend van het aanéengesloten bosgebied van het Veluwemassief en de Utrechtse Heuvelrug, de half-besloten en kleinschalige landschappen tussen Scherpenzeel en Putten (kampen en landgoederen) en het zeer open en weidse landschap van de polder Arnhem. De regio is voor Nederlandse begrippen rijk aan micro- en macroreliëf. De overgang van de stuwwal naar de Vallei is opvallend en wordt hoog gewaardeerd. Bescheidener in reliëf, maar toch duidelijk zichtbaar, zijn de dekzandruggen die vaak parallel langs de beken liggen. Hier vestigden zich de eerste bewoners en ontstond het voor de regio meest kenmerkende landschap: zeer kleinschalig met een mozaïek van akkers, graslanden, bos en heide, dooraderd met talloze houtwallen en kronkelende beken. De vlakke laag gelegen veengebieden werden later ontgonnen in een rationeler patroon van strokenverkaveling. De ruimtelijke verscheidenheid staat momenteel onder druk van verstedelijking, infrastructuur, de intensieve veehouderij, het kanaliseren van de beken en verdwijnen van de houtwallen. Hoewel de contrasten nog zichtbaar zijn, is het landschap in de Vallei de afgelopen decennia per saldo grootschaliger en eentoniger geworden.

Wageningen Universiteit en Researchcentrum

Wageningen is in de hele wereld bekend om zijn universiteit en de er aan gerelateerde onderzoeksinstellingen. De Wageningen Universiteit en Researchcentrum (WUR) is een internationale toonaangevende kennisinstelling voor voeding en gezondheid, landbouw en veeteelt en groene ruimte.

Specialisatie en concentratie van intensieve veeteelten

Minstens zo spectaculair als de stedelijke ontwikkeling was de ontwikkeling van de landbouw. In de afgelopen vijftig jaar heeft in de Vallei een intensivering en vergroting van de productieomvang van de landbouw plaatsgevonden. In het bijzonder de intensieve veehouderij groeide enorm. Overal in het landschap zijn varkens- en kippenbedrijven verschenen met daaraan gekoppeld de toeleverende en verwerkende industrie (voederbedrijven, 'landbouwaannemers' etc), waarbij Barneveld zich heeft ontwikkeld tot hét centrum voor de pluimvee in Nederland. Keerzijde van deze groei zijn problemen met de kwaliteit van grond -en oppervlaktewater, natuur, landschap en de snelle verspreiding van veterinaire ziekten.

De kleinste korrel als maat voor het individu.

De inwoners van Vallei hebben altijd een grote veerkracht getoond bij het aanpassen aan de 'moderne' tijden. Het 'koloniseren' van de regio is een proces van eeuwen geweest. In de tijd van de Hertog van Gelre en de Bisschop van Utrecht lag de regio, vochtig en nat tussen twee heuvelruggen. Een veilige scheiding der geesten. Tijdens de eerste vormen van bewoning werden de vochtigheidsverschillen benut voor het gemengde bedrijf. Na de uitvinding van de kunstmest, het gemotoriseerde verkeer en de aanvoer van bulkvoer over water (Wageningen en Nijkerk) werd het mogelijk om meer voedsel te produceren door middel van intensieve veeteelt. Dit heeft geresulteerd in een zeer kleinschalig en sterk geprivatiseerd landschap met veel verspreide bebouwing en een groot opnamevermogen voor nieuwe ruimtelijke programma's. Door de goede bereikbaarheid groeiden de kernen, wat gepaard ging met een groei van stedelijke economische sectoren zoals industrie, dienstverlening, kennissector, handel en transport. Bedrijventerreinen verzeiden langs de snelwegen. De scheppende kracht van het individu en een grote flexibiliteit in een langzaam veranderend landschap tekenden de sociale structuur van de regio.

3.4.2. Ambitie van de regio

Het carrévormige stedelijk netwerk WERV staat nog aan het begin van haar bestaan. Door de betrokken gemeenten is in samenwerking met de provincies Utrecht en Gelderland een regionale structuurvisie opgesteld. De structuurvisie WERV bevat de ruimtelijke plannen van de vier gemeenten tot 2015, met een doorkijk naar 2030. Voor de verdere ontwikkeling van WERV tot stedelijk netwerk gelden de volgende aandachtspunten:

- stedelijke transformatie, in combinatie met het verbeteren van de kwaliteit van voorzieningen;

- bevorderen van de kenniseconomie door uitvoeren van het Food Valley concept;
- het waarborgen van een goede interne en externe bereikbaarheid (datacommunicatie, openbaar vervoer, weg en spoor);
- ontwikkelen Binnenveld als binnentuin in het stedelijk netwerk.

In de gezamenlijk door WERV en de VIP-gemeenten opgestelde regiovisie ("Regiovisie "de Vallei", samenvatting en doorkijk", jan. 2004) wordt als hoofdpoging voor de Vallei als geheel gezien het geleiden van de ruimtelijke druk die enerzijds gerelateerd is aan de goede bereikbaarheid (A28, A1, A12) en de nabijheid van grootstedelijke concentraties als de Randstad en het KAN en anderzijds als autonome groei is te kwalificeren. De regio kiest voor een regionale bundeling van wonen, werken en voorzieningen in het stedelijk netwerk WERV. WERV wordt getypeerd als stedelijk netwerk. Op termijn, de Regionale structuurvisie praat over na 2015, is een uitbreiding van het stedelijk netwerk WERV mogelijk met Barneveld. De regio wil deze ontwikkelingsmogelijkheid in de streekplanperiode nader onderzoeken. De combinatie van autosnelweg (A30) en spoor (Valleilijn) maakt het volgens de regio mogelijk in dit gebied tot intensivering van stedelijke functies over te gaan. Deze keuze wordt nadrukkelijk gezien in samenhang met de wens om een duurzame vitale groene ruimte te creëren als overgang van Randstad naar Oost-Nederland.

De regio ziet voor de ruimtelijke ontwikkelingen in de regio Vallei de volgende koers:

- bundeling en herstructureringsopgave voor wonen, werken en voorzieningen in WERV als regionaal stedelijk netwerk;
- regionale knooppuntenstrategie voor de ontwikkeling van wonen, werken en voorzieningen, met centrumgebied Veenendaal, Veenendaal-de Klomp, stationsgebied Ede, Barneveld (A1) en Nijkerk (A28) als knooppuntlocaties;
- inzet op verstedelijking na 2015 langs regionale bundeling van Valleilijn en A30, gedurende streekplanperiode studie naar uitbreiding van WERV met Barneveld;
- beken als drager voor natte natuur, waterberging, routegebonden recreatie, functieverandering van vrijkomende agrarische bebouwing;
- uitwerken Food-Valley concept als samenhangend stelsel in de voedselketen van kennisontwikkeling tot voedselproductie;
- sterlocaties voor intensieve veehouderij als voorbeeld voor de vernieuwing van de sector en gekoppeld aan vernieuwing van het landschap;
- verbetering van de kwaliteit en vitaliteit van landelijk gebied in de groene Valleiband als ecologische verbinding;
- Heuvelrug/Veluwe, als berging voor water, als recreatiegebied en als buffer Randstad/ Amersfoort met Oost Nederland;
- ontwikkeling toerisme en recreatie, geënt op cultuurhistorische en landschappelijke waarden.

3.4.3. *Beleid voor de planperiode*

In deze paragraaf vindt de synthese plaats van de ambities zoals de regio Vallei die heeft geformuleerd in haar regionale structuurvisie en het in hoofdstuk 2 verwoorde generieke beleid. Deze synthese bestaat enerzijds uit een vertaling van de gevolgen van het generieke beleid voor de ruimtelijke ontwikkelingen in de regio en anderzijds een regiospecifieke aanvulling op het generieke beleid voor bijzondere gebiedsgerichte thema's. Daarbij is aangegeven welke sturingsmogelijkheden er bestaan voor de samenwerkende gemeenten teneinde de door de regio gewenste gebiedsdoelen te kunnen realiseren. De opzet van de paragraaf volgt de ruimtelijke structuur van Gelderland: het groenblauwe en rode raamwerk en het multifunctioneel gebied.

3.4.3.1. *Groenblauwe raamwerk*

Ecologische hoofdstructuur

De Vallei is opvallend gelegen tussen twee grote ecologische gebieden, namelijk het Veluwemassief en de Utrechtse Heuvelrug. Als deze twee gebieden even buiten beschouwing blijven, zijn de ecologische kwaliteiten van de regio Vallei gevarieerd. Meest waardevol zijn enkele beeksystemen als de Veldbeek en de Appelse Beek

en de blauwgraslanden rond Zwartebroek, Allemanskampje en Bennekomse Meent. De natte heide met vennen, tussen Voorthuizen en Nijkerk, de polder Arkemheen als belangrijkste weidevogelgebied van Gelderland zijn ook waardevol. In de Vallei liggen kleinere natuurgebieden als postzegels in het agrarische cultuurlandschap. De ecologische verbindingzones zijn in de Vallei in hoofdzaak gekoppeld aan de watergangen en gericht op het leggen van een ecologische relatie tussen het Veluwemassief, de Vallei, de uiterwaarden van de Nederrijn en de Utrechtse Heuvelrug.

Met het van kracht worden van dit streekplan treedt het groenblauwe raamwerk in de plaats van de voormalige CVN-verstedelijkingscontour. Voor de sturingsmogelijkheden voor transformaties in de randzone van de Veluwe geldt dan de bij het groenblauwe raamwerk horende “nee, tenzij” benadering.

Groei en krimp

Voor alle regio's waarvan het Veluwemassief deel uit maakt geldt een kwaliteitsimpuls voor recreatie en toerisme, sterk gekoppeld aan het Veluwemassief. Gestreefd wordt via het groei-krimp beleid (op basis van het provinciaal beleidskader “Veluwe 2010” en Reconstructieplan Veluwe, zie par. 2.13.4.) de intensieve verblijfsrecreatie op het Veluwemassief te reguleren, gericht op een betere ruimtelijke afstemming van recreatie en natuur om zo een kwaliteitsslag voor beide te maken. Groei (ontwikkelingsmogelijkheden) van recreatiebedrijven wordt toegestaan in de zoekgebieden voor recreatieclusters, voornamelijk gelegen in de binnenrand van het Veluwemassief. De zoekgebieden zijn begrensd in het kader van het Reconstructieplan Veluwe. Voor de regio Vallei zijn vijf zoekgebieden onderscheiden, namelijk de gebieden Ede-Bennekom, Lunteren-Wekerom, Otterlo, Kootwijk, Garderen (ligt ook in regio Noord-Veluwe). Krimp vindt plaats via sanering van bedrijven of via uitplaatsing naar de aan het Veluwemassief grenzende gebieden. Als referentiegrens voor de saldering van groei en krimp geldt de op de themakaart “recreatie” aangeduide buitengrens van het Veluwemassief (op de beleidskaart ‘ruimtelijke ontwikkeling aangeduid als ‘groei en krimp saldering Veluwe’ en in Reconstructieplan Veluwe aangeduid als ‘CVN-grens’).

Waardevolle open gebieden

In de regio Vallei zijn binnen de landschappen van de polder Arkemheen en Binnenveld waardevolle open gebieden te onderscheiden met als belangrijkste kernkwaliteit grootschalige openheid. De kernkwaliteiten van deze landschappen zijn leidend voor ruimtelijke ontwikkelingen. Voor deze landschappen geldt conform het generieke beleid dat ingrepen die de openheid aantasten, zoals nieuwe bouwlocaties, niet zijn toegestaan. Voor overige ruimtelijke ingrepen geldt een “nee, tenzij” benadering. De kernkwaliteiten voor deze gebieden zijn vermeld in de tabel “provinciaal waardevol landschap en kernkwaliteiten” in par. 2.3.6.

Binnenveld

Het carrévormig stedelijk netwerk WERV heeft een eigen binnentuin, nl. het Binnenveld. Er is bewust gekozen voor een compact stedelijke ontwikkeling op de rand van het carré met het Binnenveld als groen-blauw hart ten behoeve van waterberging, natuurontwikkeling en stedelijke uitloop. Verschillende beleidsdoelen gaan in het Binnenveld hand-in-hand. In het derde Gelders Milieuplan is het stiltegebied Bennekomse Meent opgenomen. Binnenveld geldt als gebied voor groen in en om de stad (GIOS). Ten behoeve van een goed woon- en werkklimaat is recreatief groen binnen het stedelijk netwerk WERV van groot belang. Het Binnenveld sluit aan op een groene buffer tussen Ede en Veenendaal. Het is niet gewenst dat beide kernen aan elkaar groeien. Voorts is in het derde Gelders Waterhuishoudingsplan voorzien in de begrenzing van het Binnenveld als waterbergingsgebied en aangewezen als provinciaal sleutelproject. Daarmee wordt een gecombineerde opgave van waterberging, extensieve recreatie, natuurherstel en waterkwaliteitsverbetering rondom de Grift beoogd. Verbetering van de waterkwaliteit is nodig om de natuurdoelen te realiseren en om kwaliteitseffecten op het grondgebruik van het Binnenveld na perioden van waterberging te voorkomen. Uiterlijk 1 januari 2007 leggen de gemeenten het definitief begrensde waterbergingsgebied van het Binnenveld in hun bestemmingsplannen vast. Het gebied staat op de beleidskaarten en op de themakaart 10 regionale waterberging.

3.4.3.2. Rood raamwerk

De hoofdpoging van de Vallei is het geleiden van de ruimtelijke druk die enerzijds gerelateerd is aan de goede bereikbaarheid (A28, A1, A12) en de nabijheid van grootstedelijke concentraties als de Randstad en het KAN en anderzijds als gevolg van autonome groei optreedt. Het streekplan kiest voor een regionale bundeling van wonen, werken en voorzieningen in het (inter)provinciaal stedelijke netwerk WERV (Wageningen, Ede, Rhenen, Veenendaal). In het noordelijk deel van de regio ligt de aandacht op een beheerste en geleide stedelijke ontwikkeling van de kernen, met versterking van de waarden en betekenis van het landelijk gebied.

Deze bundelingskeuze wordt nadrukkelijk gezien in samenhang met de wens om een duurzame vitale groene ruimte te creëren als overgang van Randstad naar Oost-Nederland. De open ruimte in de regio Vallei dient als groene contramal tegen oprukkende verstedelijking. Helaas is de kwaliteit van veel delen in het landelijk gebied onvoldoende om als goede buffer te kunnen functioneren. Een nieuw evenwicht is nodig tussen landbouw, natuur, waardevolle landschappen en relatief nieuwe functies als landelijk wonen in vrijkomende agrarische bebouwing en de berging van water. Het Reconstructieplan Gelderse Vallei / Utrecht Oost heeft hiervoor een belangrijke aanzet gegeven. Voor de intensieve veehouderij zijn landbouwontwikkelingsgebieden aangewezen rondom Kootwijkerbroek en in een langwerpige zone tussen Barneveld en Ede.

Verstedelijkingsopgave WERV

Uitbreidingslocaties en intensiveringsgebieden zijn gezocht op goed bereikbare locaties, zoveel mogelijk op of nabij knooppunten van infrastructuur. De meeste kansrijke knooppunten hiervoor zijn Ede-centrum, en Wageningen, mede door de HOV verbinding en station Veenendaal de Klomp. De grotere nieuwe woningbouwlocaties in de gemeenten Ede en Wageningen zijn Kernhem, Wageningen-west en het voormalige ziekenhuisterrein in Bennekom. Naast nieuwbouw zet WERV in op herontwikkelings- en intensiveringslocaties binnen bestaand stedelijk gebied. De belangrijkste daarvan is Ede-Oost, oftewel de spoorzone van Ede, ENKA-terrein en kazernes. De plannen voor Ede-Oost hebben een multifunctioneel karakter, naast woningen is er ruimte voor bedrijven, kantoren, leisure, sport, onderwijs, etc. Ede-Oost is een uitstekende locatie voor meer (groot)stedelijke voorzieningen met hoge dichtheden en kan zorgen voor een imago-omslag van Ede naar 'echte' stad. Voor de bereikbaarheid is het nodig Ede-Oost aan te sluiten op de A12 en de Valleilijn. Bij ruimtelijke ontwikkelingen dient rekening te worden gehouden met een toekomstige opwaardering van de internationale spoorverbinding (HSL-Oost).

Voor wat betreft bedrijventerreinen richt Ede zich samen met Veenendaal op hoogwaardige bedrijvigheid met een (boven)regionale functie gelegen langs de A12. Naast het opwaarderen en herontwikkelen van bestaande locaties (zoals het bedrijventerrein Frankeneng/Heestereng te Ede welke ook als GMP-3 stimuleringsproject is geselecteerd) zijn twee nieuwe ISEV-bedrijventerreinen voorzien bij Ede-West (aansluiting A30 op A12). Verdere toekomstige verstedelijking kan worden gezocht op de as Ede-Wageningen en ten westen van Wageningen, zowel in de vorm van wonen als werken. Dit gekoppeld aan een hoogwaardige openbaar vervoerlijn tussen Ede en Wageningen en de ontwikkeling van het Food Valley concept. Andere mogelijke zoekgebieden liggen ten noordwesten van Ede in het gebied tussen de Valleilijn en Ederveen en de zone tussen de A30 en de Valleilijn.

Verstedelijkingsopgave Barneveld en Nijkerk

In het noordelijk deel van de regio ligt de aandacht op een beheerste en geleide stedelijke ontwikkeling van de kernen, met versterking van de waarden en betekenis van het landelijk gebied.

Op het gebied van wonen, werken en voorzieningen richt Barneveld zich zowel in de richting van Amersfoort/Nijkerk als in de richting van WERV. In relatie met WERV zou het op termijn kunnen gaan om woon- en werkmilieus (onder andere 'Food-Valley') die complementair zijn aan de milieus die in Ede en Wageningen geboden kunnen worden. Op het knooppunt ten noorden van Barneveld maakt de combinatie van autosnelweg (A30) en spoor (Valleilijn) het mogelijk in dit gebied tot intensivering van stedelijke functies over te gaan. Voor de kern Nijkerk ziet de provincie nadrukkelijk een ruimtelijke relatie met Amersfoort. Verdere ondersteuning en intensivering van die relatie is wenselijk voor wat betreft openbaar vervoer, de onderlinge afstemming van de

verstedelijkingsopgave en de open groene ruimte tussen Amersfoort en Nijkerk. Tegen deze achtergrond acht de provincie voor Barneveld regionale bedrijvigheid en voor Nijkerk een regionale functie voor wonen en werken op zijn plaats. Een uitzondering is de taakstelling ten aanzien van regionale bedrijvigheid, in casu de bedrijventerreinlocatie Harselaar ten noorden van Barneveld. Uitbreiding van Harselaar is mogelijk onder conditie van een goede ontsluiting richting de A1 en Wesselseweg (N800) in samenhang met de realisatie van de omleiding rond Voorthuizen (N303).

Bij verplaatsing van het station Barneveld-Noord naar de spoorlijn Apeldoorn-Amersfoort ontstaan er mogelijkheden voor een openbaar vervoerknooppunt en transferium.

De provincie wil bewerkstelligen dat er voor de inpassing van te verplaatsen zware industrie voldoende ruimte wordt gevonden. Daartoe worden interdisciplinaire "bedrijventeams" samengesteld om met de regio te zoeken naar passende oplossingen.

De verstedelijkingsopgave voor de regio Vallei is als volgt:

Verstedelijkingsopgave Vallei:

Randtotaal wonen (aantal woningen)	12.000 *
Intensivering wonen	PM %**
Regionale opgave werken (areaal)	PM ha**
Intensivering werken	PM %**

*Betreft randtotaal uit KWP2 (in voorbereiding, periode 2005 tot 2015). Het randtotaal is het indicatief aantal netto toe te voegen woningen per regio, conform de prognoses woningbouwbehoefte.

** Deze wordt door de regio ingevuld in samenhang met de vaststelling van de zoekzones voor stedelijke functies

Voor de bundelingsopgave van de regio wordt uitgegaan van het gedurende de planperiode handhaven van het aandeel per 1-1-2000 in de bevolkingsomvang van het stedelijk netwerk WERV ten opzichte van de hele regio Vallei. De woningvoorraad en het aantal arbeidsplaatsen moeten deze opgave ondersteunen. Als referentie voor de monitoring van de intensivering van wonen en werken geldt het areaal bestaand bebouwd gebied volgens het gelijknamige VROM bestand 2000. Monitoring vindt ten minste een maal per 2 jaar plaats gekoppeld aan de periodieke actualisering van het Kwalitatief woonprogramma en de regionale programmering voor bedrijventerreinen. Het randtotaal voor wonen en de regionale opgave voor werken worden periodiek geactualiseerd in het kader van het Kwalitatief woonprogramma en de regionale programmering voor bedrijventerreinen.

Food Valley en Triangle

Belangrijke economische pijler in de Vallei is 'Food Valley', een netwerk en samenwerkingsverband tussen bedrijven uit de foodindustrie, Wageningen UR, A&F en andere instituten, onderwijsinstellingen en overheden. Het doel is de profilering van de regio als een Food Valley van wereldfaam met een unieke positie in Europa op de thema's voeding, voedsel, landbouw, life sciences en gezondheid. In de activiteiten staan kennis, innovatie en bedrijvigheid voorop.

Triangle, met de drie sterke pijlers Food, Health en Technology biedt Oost-Nederland belangrijke aanknopingspunten voor kennis-, productiviteitsontwikkeling en (nieuwe) economische bedrijvigheid. In de Nota "Pieken in de Delta" van het ministerie van Economische Zaken is Oost-Nederland met de Triangle aangemerkt als een innovatieregio, die kan uitgroeien tot een internationaal concurrerende 'hot spot' op het gebied van innovatie. In de Nota Ruimte wordt WERV mede vanwege deze potenties en in relatie tot het KAN betiteld als economisch kerngebied.

Thans worden door de provincie de ruimtelijke randvoorwaarden onderzocht die van invloed zijn op de vestiging en het vasthouden van stuwende (boven)regionale bedrijven in de door het rijk aangeduide economische kerngebieden van het KAN en WERV. De resultaten van deze studie kunnen aanleiding vormen om tussen de beide kerngebieden afspraken te maken over specialisatie, complementariteit en fasering van bedrijfsvestigingslocaties.

De provincie wil voorts in samenwerking met de regio in beeld brengen wat de verdere uitbouw van de concepten Triangle, in het algemeen en Food Valley in het bijzonder betekent voor de ruimtelijke programmatische wensen en de ruimtelijke inrichting van de regio in de nabije toekomst. Dit mede in relatie met de agro-industriële betekenis van de A1 als zogenaamde Eiwitcorridor.

In de regio Vallei, het gebied Wageningen-Ede in het bijzonder, bestaat een breed draagvlak voor een profilering als Food Valley door de aanwezigheid van onderzoeksinstituten en bedrijven op het gebied van voedselveiligheid, voedingsmiddelentechnologie en voedselproductie. Zij presteren wereldwijd op hoog niveau. Er zijn al diverse projecten gestart. Enkele voorbeelden zijn BioPartner Center Wageningen, een bedrijfsverzamelgebouw voor startende life science-bedrijven, en het project Partners in Kennis en Bedrijvigheid: het stimuleren van samenwerking tussen kennisinstellingen en bedrijven rond kansrijke thema's in de agrolife sciences. Verder wordt een marktstudie verricht naar de ontwikkeling van Food Valley.

Bereikbaarheid

Voor het stedelijk netwerk WERV is verbetering van de onderlinge bereikbaarheid nodig om de belangrijke voorzieningen vanuit de gehele regio goed bereikbaar te laten zijn. Het 'rondje WERV' en een rechtstreekse ontsluiting tussen Ede en Veenendaal moeten zorgen voor een verbetering van de interne bereikbaarheid. De interne bereikbaarheid wordt verder verbeterd door opwaardering van de Valleilijn en een hoogwaardige openbaar vervoerverbinding tussen Wageningen en Ede. Plannen voor een verbetering van de externe bereikbaarheid zijn de verbreding van de A12 met een gewenste directe aansluiting van Ede-Oost. Voor het noordelijk deel van de Vallei speelt in deze planperiode de omleiding van de N303 rond Voorthuizen. Verder is van belang de verbetering van de verbinding met het zuiden via de N233.

Valleilijn

Voor de lange termijn, dat wil zeggen na 2015, bestaan er mogelijkheden om de Valleilijn en de A30 aan te grijpen voor ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden. Barneveld en het noordelijk deel van de gemeente Ede kunnen langs deze verkeersassen hun relatie met het stedelijk netwerk WERV versterken, door woon- en werkmilieus aan te bieden die complementair zijn aan de bestaande milieus in Ede en Wageningen.

Een nadere studie door de regio in samenwerking met de provincie naar de ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden langs de Valleilijn en de A30 is nodig. Hierbij dient het volgende meegenomen te worden:

- relatie met Food Valley concept;
- relatie met de landbouwontwikkelingsgebieden gelegen tussen Ede en Barneveld. Indien hier goede redenen voor zijn kan bij de eerstvolgende herziening van het Reconstructieplan Gelderse Vallei / Utrecht Oost (in 2008) een heroverweging van het predikaat landbouwontwikkelingsgebied plaatsvinden. Een lange termijn perspectief voor de landbouw is rondom de Valleilijn/A30 op dit moment niet te geven gezien de onzekerheid in de ruimtelijke ontwikkeling;
- het gebied dient een eigen karakter en beleving te krijgen: beken, akkers bij Lunteren, groene wiggen, etc. Dit vraagt om een verbetering van de landschappelijke kwaliteiten.

3.4.3.3. Multifunctioneel gebied

Zoekzones stedelijke functies en landschappelijke versterking

De provincie vraagt de regio voor 1 juli 2006 zoekzones vast te stellen voor stedelijke functies en landschappelijke versterking voor de periode 2005-2015. Bij de zoekzones voor stedelijke functies gaat het bij het WERV-gebied hoofdzakelijk om een meer begrensde vertaling van de in de regionale structuurvisie voor het stedelijk netwerk en bij de overige Gelderse Valleigemeenten om de in de gezamenlijke visie aangeduide stedelijke uitbreidingen voor wonen en werken. De criteria voor de begrenzing van de zoekzones zijn benoemd in par. 2.1.1. De provincie zal vervolgens deze zoekzones vastleggen in een uitwerking van dit streekplan.

Groene wiggen

Het Veluwemassief is een reliëfrijk stuwwallencomplex, dat een aanéengesloten boslandschap vormt met verspreide open velden (heide, zandverstuivingen en landbouwenclaves) en ontspringende beken. De occupatie

van het Veluwemassief bestaat uit kleine dorpsgemeenschappen, terreinen met recreatiewoningen, kazernecomplexen en enkele groene wijken aan de rand. De flanken van het Veluwemassief manifesteren zich als overgangen van de hogere gronden van de stuwwallen naar de lagere gronden van de Vallei. De flanken worden doorsneden door talrijke beken waarvan de meeste lopend door de Vallei bij Amersfoort samenstromen in de Eem. Op de flanken bevinden zich dorpen en buurtschappen, met in de omgeving van Lunteren karakteristieke open essen.

Voor alle regio's rond het Veluwemassief, dus ook voor de regio Vallei, geldt als ruimtelijk doel dat de krans van dorpen, stadjes en steden niet dichtslibt en volledig versteent. Het Veluwebeleid richt zich op het veiligstellen van de nog gave randen in de vorm van de groene wiggén. Daarmee worden de landschappelijke overgangen tussen Veluwemassief en randgebieden gewaarborgd. Groene wiggén liggen tussen kernen in. De breedte van een groene wig is afhankelijk van de maximale ruimte tussen de kernen. De groene wiggén kennen een karakteristieke verweving van functies. Groene wiggén in de regio Vallei liggen tussen Voorthuizen en Putten, Ede-Lunteren en Wageningen-Renkum.

Binnen enkele groene wiggén zijn ook ecologische poorten voorzien, die zorgen voor natuurlijke verbindingen tussen de hoge en drogere gronden van het Veluwemassief en de Vallei en de Rijn. Het gaat om de Voorthuizense Poort (zie hierna Groene Valleiband) en de Renkumse poort (Hert aan de Rijn). De ecologische poorten zullen nadat ze zijn begrensd en gerealiseerd, voor het deel dat als (nieuwe) natuur is aangewezen, deel uitmaken van de EHS en daarmee van het groenblauwe raamwerk.

De aanpak van ruimtelijke ontwikkelingen in de groene wiggén is te zien als een ontwerp-opgave met oog voor nieuwe rood/groen relaties met toepassing van vereveningsmogelijkheden. Deze actie kan door de regio in gang worden gezet met gebiedsplannen per groene wig. In de groene wiggén zijn nieuwe bouwlocaties niet uitgesloten, op voorwaarde dat deze passen in de zoekzones landschappelijke versterking en kan worden bijgedragen aan verbetering van de ruimtelijke kwaliteit, bijvoorbeeld bij afronding van kernen, hergebruik (agrarische) bebouwing, nieuwe landgoederen en amoveren van overtollige bebouwing. De groene wiggén en ecologische poorten zijn aangegeven op de beleidskaart ruimtelijke ontwikkelingen.

Waardevolle landschappen

In de regio Vallei zijn het dekzand- en broekontginningslandschap ten noordoosten van Scherpenzeel gelegen tegen de grens met de provincie Utrecht, het gebied van de Veldbeek, polder Arkemheen en de uiterwaarden van de Nederrijn te beschouwen als waardevolle landschappen. De kernkwaliteiten van deze landschappen zijn vermeld in de tabel "provinciaal waardevol landschap en kernkwaliteiten" in § 2.12. Deze landschappen liggen behalve in het groen-blauwe raamwerk deels ook in het multifunctioneel gebied. Voor de delen van deze waardevolle landschappen die samenvallen met gebieden die op grond van andere dan landschappelijke waarden (bijvoorbeeld EHS of water) tot het groenblauwe raamwerk behoren, geldt de daarbij behorende "nee, tenzij" benadering. Voor de uiterwaarden van de Nederrijn geldt dit beleid voorzover niet strijdig met de Beleidslijn "Ruimte voor de rivier"

Voor dat deel van deze landschappen dat is gelegen in het multifunctioneel gebied geldt conform het generieke beleid een "ja, mits" benadering voor het toevoegen van bouwlocaties en andere ruimtelijke ingrepen, waarbij recht wordt gedaan aan de kernkwaliteiten van de betreffende landschappen. Voor eventuele nieuwe bebouwing dienen bovendien zoekzones voor stedelijke functies en landschappelijke versterking te zijn vastgesteld (zie par. 2.1.1).

Zoekzones windturbines

De zoekzones voor de realisatie van de regionale opgave voor windturbines zijn op de beleidskaart ruimtelijke ontwikkelingen aangegeven. Daarnaast zijn drie locaties aangegeven van kansrijke initiatieven voor de oprichting van windturbineparken, nl. langs de A28 bij Nijkerk, langs de A1 ten noorden van Barneveld en langs de Haarweg in Wageningen.

Functieverandering in het buitengebied

De regio Vallei wordt de mogelijkheid geboden om in regionaal verband een alternatief beleid te ontwikkelen voor functieverandering van gebouwen in het buitengebied als bedoeld in par. 2.3.6. De alternatieve beleidsinvulling zal na definitieve en unanieme vaststelling door alle gemeenten en na accordering door Gedeputeerde Staten door middel van een afwijkingsprocedure voor de regio Vallei in de plaats treden van het in dit streekplan verwoorde generieke beleid voor functieverandering

3.4.3.4. Regiospecifiek beleid voor gebiedsgerichte onderwerpen

Grebbelinie als verbindend recreatief product

De regio Vallei heeft veel bijzondere randen die interessant zijn voor recreatief gebruik: het Veluwemassief, het dal van de Nederrijn, de Utrechtse Heuvelrug en de Randmeren. Het zijn alle vier voedingsgebieden voor een bezoek aan de regio, waarvan voornamelijk het Valleigebied op dit moment weinig bezocht wordt door recreanten. Met oorlog en vrede als thema kan de Grebbelinie een cultuurhistorische verbindende schakel zijn als recreatief product voor de gehele regio. Ontwikkeling van dit recreatief product kan gepaard gaan met versterking van het cultuurhistorisch landschap in combinatie met de natuur- en wateropgaven (bijvoorbeeld koppeling van het historisch inundatiegebied met waterberging). Koppeling met Binnenveld als binnentuin voor WERV is gewenst.

Recreatie, toerisme en sport

De zuidflank van de Veluwe van Arnhem tot Ede herbergt grootschalige en intensieve dagrecreatieve concentraties van Burgers Zoo, Openluchtmuseum, Kröller-Müller en vrijkomende gebouwen en – terreinen van defensie en zorginstellingen alsmede het Nationaal park Hoge Veluwe. Tevens bestaan er revitaliseringsplannen voor het sportcentrum Papendal. Het Nationaal Park, Papendal en Kröller-Müller liggen in het groenblauwe raamwerk, dit in tegenstelling tot Burgers Zoo en het Openluchtmuseum. Vanwege de te verwachten impact van deze ontwikkelingen op de waarden van het groenblauwe raamwerk is een samenhangende ruimtelijke beoordeling noodzakelijk. De provincie wil samen met de betrokken regio's Vallei en KAN en het Rijk de mogelijkheden van de EHS-gebiedssaldering na gaan en de uitkomsten daarvan in een samenhangende ruimtelijke uitwerking van de Nota Ruimte in dit streekplan vast leggen. Dat gebeurt binnen de streekplanuitwerking voor de begrenzing van het Nationaal landschap Veluwe uiterlijk in 2006. Voor de zuidflank moet worden nagegaan in hoeverre de gebiedssaldering een significante invloed zal hebben op de waarden in de omgeving die op grond van de VHR-richtlijn worden beschermd en welke passende mitigatie- en compensatiemaatregelen mogelijk noodzakelijk zijn.

Groene valleiband / groen (in en) om de stad

De Groene Valleiband is een brede strook gevormd door een ecologische verbindingzone tussen de Veluwe (ten zuiden van Putten) en de Utrechtse Heuvelrug. De band volgt het hoeven- en landgoederenlandschap tussen Putten en Scherpenzeel. De band is niet alleen van belang als betekenisvolle open ruimte tussen Randstad en Oost-Nederland, maar ook als groen gebied in en om de stad voor de inwoners van de Vallei. In dit gebied kan woningbouw op kleine schaal worden gekoppeld aan herstel van natuur en landschap. Herstel van natuur en landschap is mogelijk door natuurontwikkeling in beekdalen, authentieke beplanting langs wegen en rondom essen, bosaanleg, etc. Woningbouw op deze schaal moet passen in de zoekzonebenadering voor verstedelijking. De bouw kan mogelijk worden gekoppeld aan de beken, op de gradiënt van de Veluwe (groene wiggan) of in een landgoed-setting. In het veenontginningslandschap rond Nijkerkerveen kan het gewenste herstel van het slagenlandschap gecombineerd worden met wonen in het groen.

3.5. REGIOPARAGRAAF NOORD-VELUWE

3.5.1. Kwaliteitsbeeld

Ligging

De regio Noord Veluwe bestaat uit de gemeenten Putten, Ermelo, Harderwijk, Nunspeet, Elburg, Oldebroek, Hattem, Heerde en Epe. De regio grenst aan de noord-westzijde aan de Randmeren met de provincie Flevoland aan de overkant, aan de oostzijde grotendeels aan de IJssel, tevens de grens met de provincie Overijssel en de zuidgrens van de regio loopt over het noordelijk deel van het Veluwemassief.

De regio ligt tussen de middelgrote steden Zwolle, Amersfoort en Apeldoorn en wordt doorsneden door de A28 (Amersfoort-Zwolle), de A50 (Apeldoorn-Zwolle) en de spoorlijn Amersfoort-Zwolle.

Ruimtelijke kenmerken

De ruimtelijke structuur van de regio wordt gekenschetst door de deelgebieden van het Veluwemassief, de flanken langs het Veluwemassief met oude cultuurlandschappen, de Randmeerkust met de open lage gronden en de IJsselvallei. Mede op basis van de regionale structuurvisie kunnen voor de regio in het algemeen en voor de deelgebieden specifiek de volgende identiteitsbepalende ruimtelijke en sociaal-culturele kenmerken worden onderscheiden. Met deze kenmerken is rekening gehouden bij de regionale vertaling van het generieke beleid naar de regio. Zij spelen een rol bij de invulling door de regio van de door haar gewenste sturing van gebiedsspecifieke opgaven en inrichting.

Landschappen vol contrast

De landschappen van de Noord-Veluwe vertonen onderling grote en sterke contrasten, variërend van het aanééngesloten bosgebied van het Veluwemassief gevuld met cultuurhistorie, de half-besloten en kleinschalige landschappen van zowel de smalle west- als de brede oostflank en het open en ruime landschap van de Randmeerkust en de IJsselvallei. De Noord Veluwe is een regio rijk aan micro- en macro (voor Nederlandse begrippen) reliëf. De overgang van de stuwwal naar het rivierdal van de IJssel en de Randmeren wordt hoog gewaardeerd en aangeduid als een gouden gradiënt die op veel plaatsen nog compleet te beleven is. Met name de flanken van het Veluwemassief kennen voor wat betreft ruimtegebruik een sterke verweving tussen natuur, landbouw, recreatie en bebouwing en vanouds bestaat er een interessante interactie tussen waterkracht (sprengen) en landbouw, industrie (papier en wasserijen), steden en dorpen. Op deze flanken neigen de ruimtelijke ontwikkelingen naar verrommeling.

De IJsselvallei en meer nog de Randmeerkust vormen met hun karakteristieke en behoudenswaardige openheid het sterkste contrast met het 'dichte' Veluwemassief. Tevens zijn het gebieden die een caleidoscoop van polders, verkavelingen, watersystemen, houtwallen, huisterpen en bewoningslinten laten zien.

Landschappen vol belevingswaarde

De Noord-Veluwe mag beschouwd worden als een bijzonder belevingslandschap waar de toeristen van het eerste uur hun vakantiebeleving en natuurervaring opdeden. In hun voetspoor wordt in de huidige tijd de regionale gebiedskwaliteit van groen, rust en ruimte thans nog steeds gewaardeerd door vele recreanten en toeristen. Andere belevingsferen worden opgeroepen door militairen, archeologen, bosbouwers, wildbeheerders, verhalenvertellers en grootgrondbezitters.

Veluwemassief als blauwe motor en groene ruimte

In de regio speelt het Veluwemassief als 'blauwe motor' een belangrijke rol in het regionaal watersysteem van inzijging en kwel, van beken en sprengen, stromend naar randmeren en IJssel. Het kwelwater wordt naar de randmeren afgevoerd via het uitgebreide stelsel van sloten en beken. In de IJsselvallei vindt de afwatering naar het noorden plaats via de gegraven Griff.

Tevens is het Veluwemassief een toonbeeld van rijke natuur, gegrift in het collectieve geheugen van Nederland. Wie Veluwe zegt, zegt bos en hei, edelherten en wilde zwijnen. Het Veluwemassief is een waardevolle aanéenschakeling van multifunctioneel bos met houtproductie en natuurbos, zoals oude loofboscomplexen.

Tevens komen grote uitgestrekte heidevelden voor en grotere en kleine landbouwenclaves met essen en kampen en verspreid liggende natte biotopen als sprengen, beken, vennen en natte heideterreinen.

Op het Veluwemassief voert thans de natuur de boventoon nadat eeuwenlang het Veluwemassief intensief is geëxploiteerd door of voor ijzerwinning, jacht, brandstofwinning, plaggenmest, voedselproductie, wateronttrekking en houtproductie. Tevens hebben in de 'leegte' van het Veluwemassief militairen hun ruimte gevonden om 'ongestoord' te kunnen oefenen.

Sociaal hecht functionerend netwerk en voorzieningen

Het regionale netwerk van de Noord-Veluwe bestaat uit grotere dorpen en kleine historische steden, gelegen op de flanken van het Veluwemassief, met een goed voorzieningenniveau en een levendige lokale economie. Het netwerk draagt bij aan een aantrekkelijk toeristisch-recreatief product. Harderwijk neemt in de regio een centrale positie in op het gebied van wonen, werken en voorzieningen. Kenmerkend voor deze regio is het grote aantal intramurale zorginstellingen, die meer en meer bezig zijn hun bewoners regulier ('extramuraal') te huisvesten. Dit betekent een extra impuls voor de ontwikkeling van woonservicezones in steden en dorpen.

Vanwege de nabije ligging van contrastrijke landschappen heeft Harderwijk eveneens een interessante positie. Elburg ligt meer in de luwte, maar herbergt evenals Harderwijk een Zuiderzee-verleden. Het oude Hanzestadje Hattem ligt op het snijvlak van de IJssel aan het Veluwemassief en blinkt ook uit in stedenschoon.

In dorpen en buurtschappen is een sterke sociale verbondenheid aanwezig en diverse culturele en religieuze ontmoetingsplekken geven cohesie en identiteit aan de lokale gemeenschappen. Traditionele waarden gecombineerd met no-nonsense ondernemerschap tekenen de regio.

De regio is goed ontsloten vanwege de oude straatweg op de flanken van het Veluwemassief, de aanwezigheid van de A28 (Amersfoort-Zwolle), de A50 (Apeldoorn-Zwolle) en de spoorlijn Amersfoort - Zwolle. De steden Amersfoort, Zwolle en Apeldoorn dragen bij aan het functioneren van de regio Noord-Veluwe. Maar de regio onderhoudt ook relaties met het nieuwe land (Lelystad, Zeewolde).

3.5.2. Ambitie van de regio

De samenwerkende gemeenten in de regio Noord Veluwe hanteren in hun regionale structuurvisie voor de Noord-Veluwe ("Regionale structuurvisie Noord-Veluwe", januari 2004) de volgende hoofddoelstelling: "zorg dragen voor leefbare gemeenschappen in een hoogwaardige omgeving, waarbij natuur en landschap èn leefbaarheid vanuit wederzijds respect met elkaar in evenwicht zijn". Deze doelstelling komt voort uit het breed verstaan van het begrip 'rentmeesterschap'. In het verlengde van de hoofdpoging wordt veel waarde gehecht aan sociale cohesie en participatie in sociale structuren van de kernen.

De regio hecht grote waarde aan een goede aansturing van de menselijke activiteiten, met respect voor de ruimtelijke kwaliteiten. De regio heeft, middels de regionale structuurvisie, vijf sturingswensen opgesteld, die de komende jaren veel aandacht zullen vragen bij het bereiken van de regionale hoofddoelstelling:

- het spanningsveld op de woningmarkt dient opgelost te worden zodat er ruimte is voor met name jongeren en ouderen. Dit zal zoveel mogelijk de sociale participatie in de dorpen ondersteunen;
- de leefbaarheid en ontwikkelingsmogelijkheden binnen het Veluwemassief dienen sterker in ogenschouw genomen te worden, weliswaar tegen de achtergrond van de te beschermen natuurwaarden. Echt versturende activiteiten moeten worden gesaneerd;
- er moet richting worden gegeven aan de onzekere toekomst van het landelijk gebied. Concrete en voorstelbare wensbeelden moeten worden gedefinieerd, met de daarbij behorende sturingsmiddelen om het gewaardeerde landschapsbeeld te behouden en te versterken;
- de recreatieve ontwikkeling dient een stevige en gebiedseigen impuls te krijgen om deze sector vitaal in het zadel te houden;
- voldoende ontwikkeling in de lokale bedrijvigheid dient behouden te blijven. Hiermee kan leegstroming van dorpen voorkomen worden en de sociale participatie op peil blijven.

Het verstedelijkingsconcept zoals de regionale structuurvisie Noord Veluwe dat voorstelt bestaat uit nederzettingen, intensieve en extensieve zwermgebieden, Veluwegemeenschappen en de centrale positie van Harderwijk. Voor de nederzettingen, als zwaartepunten voor de leefbaarheid, wordt een kwaliteitsimpuls

voorgestaan, waarbij passende functieontwikkeling, herstructurering, bebouwing, openbare ruimte en verkeer integraal worden benaderd.

Opvallend zijn de voorstellen van de regio voor de zogenaamde zwermgebieden. Zwermgebieden zijn gebieden waar naar de mening van de regio in de loop van de tijd een menging is ontstaan van agrarisch gebruik, natuur en landschappelijke elementen, wonen, werken, recreatie en sport. Er is relatief veel bebouwing die verspreid in het gebied gelegen is (zwerm), waarbij de verspreide bebouwing onderdeel is gaan uitmaken van de karakteristiek van het gebied. Onderscheid wordt gemaakt tussen intensief en extensief zwermgebied. Intensieve zwermgebieden zijn stad-land menggebieden met een hoge concentratie van gebouwen en functies, veelal oude linten en gehuchten en in de nabijheid gelegen van kernen. Extensieve zwermgebieden hebben veel overeenkomsten met intensieve zwermgebieden, met dien verstande dat ze een minder dichte bebouwingsintensiteit hebben of verder van de kernen liggen. De agrarische functie is meestal nog nadrukkelijk aanwezig.

De zwermgebieden liggen op de Veluweflanken, zowel ten westen als ten oosten van het Veluwemassief. Het beleid voor deze zwermgebieden, zo wordt in de regionale structuurvisie gesteld, richt zich op het versterken van de ruimtelijke kwaliteit van deze gebieden en het benutten van functionele mogelijkheden via herstructurering en in de intensieve zwermgebieden tevens via nieuwe 'rode' activiteiten. Een dergelijke verstedelijkingsopgave in het buitengebied wordt nadrukkelijk gekoppeld aan een kwaliteitsimpuls voor water, natuur & landschap, landbouw, cultuurhistorie, leefbaarheid via het opstellen van ruimtelijke kwaliteitsplannen ('rood voor kwaliteit').

Harderwijk dient volgens de regio haar centrale positie in met name het noordwestelijk deel van de regio te behouden en te versterken. De centrumfunctie richt zich op concentratie van voorzieningen en werkgelegenheid en op de opvangtaak van (regionaal) woningzoekenden. De opwaardering van station Harderwijk tot IC-halte is gewenst waardoor de stad zich verder als regiohart kan profileren.

Bovenstaande zou volgens de regionale structuurvisie moeten leiden tot de volgende koers voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen:

- meer rood in buitengebied als kwaliteitsversterking stad-land menggebied ('zwermen')
- behoud agrarische karakteristiek in landelijk gebied
- extensivering ruimtegebruik in kerngebied Veluwe in samenhang met:
  - betere toeristisch-recreatieve benutting randzone Veluwe: grens Veluwemassief ontwikkelingsgericht hanteren
  - ruimte voor eigen leefgemeenschap in Veluwedorpen
- (deels al voorziene) regionale projecten zoals het intergemeentelijke bedrijventerrein Hattemberbroek en regionaal bedrijventerrein bij Harderwijk, verbetering verbinding Elburg en A28.

3.5.3. *Beleid voor de planperiode*

In deze paragraaf vindt de synthese plaats van de ambities zoals de regio Noord-Veluwe die heeft geformuleerd in haar regionale structuurvisie en het in hoofdstuk 2 verwoorde generieke beleid. Deze synthese bestaat enerzijds uit een vertaling van de gevolgen van het generieke beleid voor de ruimtelijke ontwikkelingen in de regio en anderzijds een regiospecifieke aanvulling op het generieke beleid voor bijzondere gebiedsgerichte thema's. Daarbij is aangegeven welke sturingsmogelijkheden er bestaan voor de samenwerkende gemeenten teneinde de door de regio gewenste gebiedsdoelen te kunnen realiseren. De opzet van de paragraaf volgt de ruimtelijke structuur van Gelderland: het groenblauwe en rode raamwerk en het multifunctioneel gebied.

3.5.3.1. *Groenblauwe raamwerk*

Het groenblauwe raamwerk, met de daarbij behorende opgaven, is in de regio ruim aanwezig en draagt in belangrijke mate bij aan het groene imago van Noord Veluwe: aanééngesloten bosgebied, open weidevogelgebieden, half-open landgoed- en coulissenlandschappen.

Voor het groen betreft het gebieden van de EHS, Vogel- en Habitatrichtlijn en waardevolle open landschap waarvoor als algemeen principe de "nee, tenzij" benadering geldt bij de afweging van rode ontwikkelingen. Ontwikkelingen binnen de EHS kunnen op basis van de EHS-salderingsbenadering op gebiedsniveau worden

afgewogen, waarbij ingeval significante invloeden zijn te verwachten op Vogel- en Habitatrichtlijngebieden een passende beoordeling moet plaatsvinden.

Met het van kracht worden van dit streekplan treedt het groenblauwe raamwerk in de plaats van de voormalige CVN-verstedelijkingscontour. Voor de sturingsmogelijkheden voor transformaties in de randzone van de Veluwe geldt dan de bij het groenblauwe raamwerk horende “nee, tenzij” benadering.

Groei en krimp

Voor alle regio's waarvan het Veluwemassief deel uit maakt geldt een kwaliteitsimpuls voor recreatie en toerisme, sterk gekoppeld aan het Veluwemassief. Gestreefd wordt via het groei-krimp beleid (op basis van het provinciaal beleidskader “Veluwe 2010” en de Reconstructieplannen voor de Veluwe en de Vallei) de intensieve verblijfsrecreatie op het Veluwemassief te reguleren, gericht op een betere ruimtelijke afstemming van recreatie en natuur om zo een kwaliteitsslag voor beide te maken. Groei (ontwikkelingsmogelijkheden) van recreatiebedrijven wordt toegestaan in de zoekgebieden voor recreatieclusters, voornamelijk gelegen in de binnenrand van het Veluwemassief. De zoekgebieden zijn begrensd in het kader van de Reconstructieplannen. De zoekgebieden voor recreatieclusters in regio Noord Veluwe zijn Garderen, Speuld, Ermelo-Zuidoost, Vierhouten, Nunspeet, Wezep, Hattem, Heerde-noord.

Krimp vindt plaats via sanering van bedrijven of via uitplaatsing naar de aan het Veluwemassief grenzende gebieden. Als referentiegrens voor de saldering van groei en krimp geldt de op de themakaart “recreatie” aangeduide buitengrens van het Veluwemassief (op de beleidskaart ‘ruimtelijke ontwikkeling aangeduid als ‘groei en krimp saldering Veluwe’ en in Reconstructieplan Veluwe aangeduid als ‘CVN-grens’).

Waardevolle open gebieden

In de regio Noord-Veluwe zijn binnen de landschappen Randmeerkust Harderwijk-Elburg, Oosterwolde-Oldebroek en de Noordelijke IJsselvallei waardevolle open gebieden te onderscheiden met als belangrijkste kernkwaliteit grootschalige openheid. De kernkwaliteiten van deze landschappen zijn leidend voor ruimtelijke ontwikkelingen. Voor deze landschappen geldt conform het generieke beleid dat ingrepen die de openheid aantasten, zoals nieuwe bouwlocaties, niet zijn toegestaan. Voor overige ruimtelijke ingrepen geldt een “nee, tenzij” benadering. De kernkwaliteiten voor deze gebieden zijn vermeld in de tabel “provinciaal waardevol landschap en kernkwaliteiten” in § 2.12.

Water

Naast het groen is er ook sprake van een blauwe opgave. Het Veluwemassief functioneert als blauwe motor in het regionaal watersysteem van inzigging en kwel en van beken en sprengen. Inzet is om de natte natuur, waaronder de wateren van het hoogste ecologische niveau (HEN), te herstellen en de zoekgebieden voor regionale waterberging in samenspraak tussen gemeente en waterschap Veluwe nader te begrenzen.

Op en rond de Veluwe is de ruimtelijke (ecologische) verbondenheid tussen de wateren van het hoogste ecologische niveau onderling van essentieel belang voor hun kwaliteit. Deze samenhang dient gewaarborgd te blijven en niet doorsneden te worden door bepaalde verstorende ruimtelijke ontwikkelingen. Uit vroegtijdig overleg tussen waterbeheerder(s) en gemeenten zal blijken welke activiteiten een bedreiging vormen.

Het waterschap zal in overeenstemming met de gemeenten uiterlijk 1 mei 2006 het feitelijk benodigde areaal voor regionale waterberging definitief begrenzen. Vervolgens zal de provincie vóór 1 januari 2007 in een streekplanuitwerking de definitief begrensde bergingsgebieden vastleggen. Uiterlijk 1 januari 2008 leggen de gemeenten de definitief begrensde waterbergingsgebieden in hun bestemmingsplannen vast.

De begrenzing en verdere vormgeving van de waterberging biedt samen met de voortzetting van het Sprengen- en bekenprogramma voor de gemeenten kansen om de gebiedskwaliteit in de zwermgebieden te versterken. Bijzondere aandacht gaat daarbij uit naar de HEN-wateren.

Het project Integrale Inrichting VeluweRandmeren (IIVR) is gericht op versterking van zowel natuur als recreatie langs de Randmeerkust. In 2001 hebben betrokken overheden, waaronder de provincie, een convenant ondertekend om tot een gezamenlijke uitvoering van het inrichtingsplan te komen. De zonerings- en de maatregelen van IIVR passen in dit streekplan. Het groenblauwe raamwerk voorziet in invulling van de afspraken

omtrent de smalle natuurzones. De brede, meer voor recreatie in te richten zones behoren tot multifunctioneel gebied. De provincie ondersteunt de uitvoering van IIVR en verwacht van gemeenten dat zij het inrichtingsplan zo nodig doorvertalen in hun ruimtelijke plannen.

De problematiek van de hoogwaterbescherming wordt in het deel van de IJssel tussen Deventer en Zwolle voor het grootste gedeelte opgevangen door de hoogwatergeul Veessen-Wapenveld. Daar er op dit traject geen goede alternatieven voorhanden zijn, is de hoogwatergeul een logische keus. Door de hoogwatergeul voor de korte termijn al in te zetten, wordt voorkomen dat onnodige dijkverleggingen en vergaande vergravingen in de uiterwaarden worden uitgevoerd. In tegenstelling tot de hoogwatergeulen bij de steden Deventer en Zutphen, ligt de koppeling met andere ruimtelijke ontwikkelingen nog open. Voorshands wordt gekoerst op het huidige landgebruik. Voor PKB deel 3 moet duidelijk zijn of er andere ruimtelijke ontwikkelingen in combinatie met de hoogwatergeul gewenst en voor de korte termijn uitvoerbaar zijn.

Voor de hoogwatergeul 'Kampen' worden diverse scenario's verkend. Hierbij is het goed mogelijk om Noordeinde niet te beïnvloeden.

3.5.3.2. Rood raamwerk

Verstedelijkingsopgave

De regionale centrumfunctie van Harderwijk wordt voortgezet en geïntensiveerd. Harderwijk kan zich profileren als een krachtige en aantrekkelijke stad op het gebied van wonen, werken en voorzieningen. Aandacht gaat uit naar binnenstedelijke transformatieprocessen en bereikbaarheid, gekoppeld aan de potenties van het knooppunt station Harderwijk, Waterfront en de opwaardering van de N302. Gekoppeld aan de verstedelijkingsopgave voor Harderwijk is het gebied tussen Harderwijk en Ermelo aangewezen als "groen in en om de stad" gebied. Dit is ook het gebied waar in samenhang daarmee de bijzondere woonmilieus van Horst-Noord een plek krijgen. De provincie wil stimuleren dat in de komende streekplanperiode de mogelijkheden voor stedelijke netwerkvorming tussen Harderwijk en Ermelo nader worden verkend.

Op het vlak van de regionale bedrijventerreinplanning gaat het om de ontwikkeling van het regionale bedrijventerrein Lorentz Oost in Harderwijk. Harderwijk heeft op de middellange termijn geen ruimte meer om de regionale bedrijvigheid te accommoderen. In een convenant met Flevoland is daarom de overloopfunctie van Flevoland voor regionale bedrijvigheid vastgelegd. De regio zet in op een goede accommodatie van de eigen lokale bedrijvigheid.

In het kwalitatief woonprogramma worden op regionaal niveau periodiek afspraken gemaakt over het programma voor wonen. Voor werken geldt het programmeringsoverleg tussen provincie en regio over bedrijventerreinen. Voor de realisatie van (inter) gemeentelijke bedrijventerreinen, zoals in het geval van het bedrijventerrein Hattem-Heerde-Oldebroek, geldt het generieke beleid verwoord in § 2.1.4.

De provincie wil bewerkstelligen dat er voor de inpassing van te verplaatsen zware industrie voldoende ruimte wordt gevonden. Daartoe worden interdisciplinaire "bedrijventeams" samengesteld om met de regio te zoeken naar passende oplossingen.

De verstedelijkingsopgave voor de regio Noord-Veluwe is als volgt:

Randtotaal wonen (aantal woningen)	9.500 *
Intensivering wonen	40 %
Regionale opgave werken (areaal)	PM ha**
Intensivering werken	PM %**

*Betreft randtotaal uit KWP2 (in voorbereiding, periode 2005 tot 2015). Het randtotaal is het indicatief aantal netto toe te voegen woningen per regio, conform de prognoses woningbouwbehoefte.

** Deze wordt door de regio ingevuld in samenhang met de vaststelling van de zoekzones voor stedelijke functies

Voor de bundelingsopgave van de regio wordt uitgegaan van het gedurende de planperiode handhaven van het aandeel per 1-1-2000 in de bevolkingsomvang van regionaal centrum Harderwijk ten opzichte van de hele regio.

De woningvoorraad en het aantal arbeidsplaatsen moeten deze opgave ondersteunen. Als referentie voor de monitoring van de intensivering van wonen en werken geldt het areaal bestaand bebouwd gebied volgens het gelijknamige VROM bestand 2000. Monitoring vindt ten minste een maal per 2 jaar plaats gekoppeld aan de periodieke actualisering van het Kwalitatief woonprogramma en de regionale programmering voor bedrijventerreinen. Het randtotaal voor wonen en de regionale opgave voor werken worden periodiek geactualiseerd in het kader van het Kwalitatief woonprogramma en de regionale programmering voor bedrijventerreinen.

Bereikbaarheid

Het verstedelijkingsconcept dient gebaseerd te zijn dan wel ondersteund te worden door optimalisering van de regionale bereikbaarheid. Om de regionale functie van Harderwijk voort te zetten en te intensiveren is een intercitystation wenselijk. Voorts acht de provincie verbeteringen van de verbindingen tussen Gelderland en Flevoland noodzakelijk (ruimtelijke ontwikkelingen in en rond Almere): o.a. verbeteren en opwaarderen van de N302 (A28-Harderwijk-Flevoland) en verbeteren van de verkeersafwikkeling op de N309 (met name rond 't-Harde en Oostendorp). In de omgeving van Zwolle dienen de negatieve effecten van de fileproblematiek, o.a. sluipverkeer op de route Elburg-Oldebroek –Wezep, beteugeld te worden. In de driehoek Harderwijk-Hoevelaken-Barneveld (tevens regio Vallei), het gebied tussen A1, A28 en N302, wordt de verkeersstructuur verbeterd. Het gaat dan om o.a. de omlegging van de N303 ter hoogte van Putten. Een verkeersstudie dient uit te wijzen of op termijn een doortrekking van de rondweg Putten naar de A28 nodig is. Een bijzonder gegeven voor de regio Noord Veluwe is de geplande Hanzelijn. Deze doorsnijdt het grondgebied van de gemeente Hattem. Bij het ontwerp en de uitvoering dient zoveel als mogelijk rekening te worden gehouden met de kwaliteiten van het landschap ter plaatse, waarbij voor de passage van de IJssel de voorkeur wordt gegeven aan een tunnel in plaats van een brug, wanneer de Hanzelijn ook zal worden ingezet voor personenvervoer.

Landbouwontwikkeling

In de Reconstructieplannen voor de Veluwe en de Vallei (in de gemeenten Putten en Ermelo) zijn zones met verschillende ontwikkelingsmogelijkheden voor de intensieve veehouderij aangegeven. De besluitvorming hierover in het kader van reconstructie is leidend voor de ruimtelijke ordening. Nabij Epe-Vaassen is in het kader van de Reconstructie een landbouwontwikkelingsgebied aangewezen. Zie themakaart 20 "intensieve veehouderij".

3.5.3.3. Multifunctioneel gebied

Sturing in gebiedsgerichte ruimtelijke processen

Tegen de achtergrond van de generieke sturing op basis van de waarden in het groenblauwe en rode raamwerk heeft de regio ruime mogelijkheden om de door haar voorgestelde sturingswensen en gebiedsdoelen via het concept van intensieve en extensieve zwermgebieden om te zetten in realiseerbare ontwikkelingsplannen. De volgende aspecten kunnen daarbij een rol spelen:

- in geval van nieuw rood in intensieve zwermgebieden kan vooral worden gezocht naar vormen van landschapsversterkende woonmilieus;
- de ontwikkeling van groene wiggen (zie verder);
- de ontwikkeling van groen (in en) om de stad;
- functieverandering voor vrijgekomen (agrarische) bebouwing;
- de ontwikkeling van nieuwe landgoederen.

Voor nieuw rood in meerdere eenheden gelden nadrukkelijk de generieke condities voor zoekzones stedelijke functies en landschappelijke versterking. Voorwaarde is voorts dat de balans tussen realisatie van gebiedsdoelen en het regionale kwalitatieve woonprogramma niet wordt verstoord door een te hoog bouwtempo of te omvangrijk bouwvolume. Tevens geldt dat de uitvoering met bijbehorende overeenkomsten en vereveningsbedingen in één project plaatsvindt en wordt bewaakt.

Zoekzones stedelijke functies en landschappelijke versterking

De regio is gevraagd voor 1 juli 2006 zoekzones vast te stellen voor verstedelijking voor de periode 2005-2015. De criteria daarvoor zijn benoemd in par. 2.1.1. De provincie zal vervolgens deze zoekzones vastleggen in een uitwerking van dit streekplan. De formulering van de zoekzones biedt de regio meer ruimte voor de leefbaarheid van de Veluwedorpen. Ten aanzien van de ontwikkeling van de Agrarische Enclaves zijn al in Reconstructieverband afspraken gemaakt.

Groene wiggen

Voor alle regio's rond het Veluwemassief, dus ook voor de Noord-Veluwe, geldt als ruimtelijk doel dat de krans van dorpen, stadjes en steden niet dichtslibt en volledig versteent. Het Veluwebeleid richt zich op het veiligstellen van de nog gave randen in de vorm van de groene wiggen. Daarmee worden de landschappelijke overgangen tussen Veluwemassief en randgebieden gewaarborgd. Groene wiggen liggen tussen kernen in. De breedte van een groene wig is afhankelijk van de maximale ruimte tussen de kernen. De groene wiggen kennen een karakteristieke verweving van functies.

Overzicht groene wiggen Noord Veluwe:

- Voorthuizen – Putten
- Putten – Ermelo
- Ermelo – Harderwijk
- Harderwijk – Nunspeet
- Nunspeet – 't Harde
- 't-Harde – Wezep
- Wezep – Hattem
- Hattem – Wapenveld
- Heerde – Epe
- Epe – Vaassen
- Vaassen - Apeldoorn

Binnen enkele groene wiggen zijn ook ecologische poorten voorzien, die zorgen voor natuurlijke verbindingen tussen de hoge en drogere gronden van het Veluwemassief en de lage, natte gronden van de Randmeerkust en IJsselvallei. Het gaat in de regio Noord-Veluwe om de volgende poorten:

- Voorthuizen – Putten: Voorthuizense Poort
- Harderwijk – Nunspeet: Hierdense Poort
- Hattem – Wapenveld: Hattemer Poort
- Epe – Vaassen: Wisselse Poort

De ecologische poorten zullen nadat ze zijn begrensd en gerealiseerd, voor het deel dat als (nieuwe) natuur is aangewezen, deel uit maken van de EHS en daarmee van het groenblauwe raamwerk.

De aanpak van ruimtelijke ontwikkelingen in de groene wiggen is te zien als een ontwerpogave met oog voor nieuwe rood/groen relaties met toepassing van vereveningsmogelijkheden. Deze actie kan door de regio in gang worden gezet met gebiedsplannen per groene wig. In de groene wiggen zijn nieuwe bouwlocaties niet uitgesloten, op voorwaarde dat deze passen in de zoekzones landschappelijke versterking en kan worden bijgedragen aan verbetering van de ruimtelijke kwaliteit, bijvoorbeeld bij afronding van kernen, hergebruik (agrarische) bebouwing, nieuwe landgoederen en amoveren van overtollige bebouwing. In deze zin kan met het regionale concept 'zwermgebieden' dat de regio op de Veluweflanken wil toepassen, invulling worden gegeven aan uitwerking van het concept van de groene wiggen.

De groene wiggen en ecologische poorten zijn aangegeven op de beleidskaart ruimtelijke ontwikkelingen.

Waardevolle landschappen

In de regio Noord-Veluwe zijn het gebied van het Veluwemassief, de Randmeerkust, het gebied Oosterwolde – Oldebroek, de Noordelijke IJsselvallei, de wiggen Oost-Veluwe en de uiterwaarden van de IJssel te beschouwen

als waardevolle landschappen. De kernkwaliteiten van deze landschappen zijn vermeld in de tabel "provinciaal waardevol landschap en kernkwaliteiten" in § 2.12.

Deze landschappen liggen behalve in het groen-blauwe raamwerk deels ook in het multifunctioneel gebied. Voor de delen van deze waardevolle landschappen die samenvallen met gebieden die op grond van andere dan landschappelijke waarden (bijvoorbeeld EHS of water) tot het groenblauwe raamwerk behoren, geldt de daarbij behorende "nee, tenzij" benadering. Voor de uiterwaarden van de IJssel geldt dit beleid voorzover niet strijdig met de Beleidslijn "Ruimte voor de rivier". Voor dat deel van deze landschappen dat is gelegen in het multifunctioneel gebied geldt conform het generieke beleid een "ja, mits" benadering voor het toevoegen van bouwlocaties en andere ruimtelijke ingrepen, waarbij recht wordt gedaan aan de kernkwaliteiten van de betreffende landschappen. Voor eventuele nieuwe bebouwing dienen bovendien zoekzones stedelijke functies en landschappelijke versterking te zijn vastgesteld (zie par. 2.1.1).

Zoekzones windturbines

De zoekzones voor de realisatie van de regionale opgave voor windturbines zijn op de beleidskaart ruimtelijke ontwikkelingen aangegeven. Daarnaast is ten noord-westen van verkeersknooppunt Hattemerbroek sprake van een kansrijk initiatief voor de oprichting van een windturbinepark.

Functieverandering in het buitengebied

De regio Noord-Veluwe de mogelijkheid geboden om in regionaal verband een alternatief beleid te ontwikkelen voor functieverandering van gebouwen in het buitengebied als bedoeld in § 2.3.6. De alternatieve beleidsinvulling zal na definitieve en unanieme vaststelling door alle gemeenten en na accordering door Gedeputeerde Staten door middel van een afwijkingsprocedure voor de regio Noord-Veluwe in de plaats treden van het in dit streekplan verwoorde generieke beleid voor functieverandering

3.5.3.4. Regiospecifiek beleid voor gebiedsgerichte onderwerpen

Ontwikkelen van het Veluwemassief

Het Veluwemassief vormt het belangrijkste en omvangrijkste onderdeel van de ecologische hoofdstructuur en daarmee van het groenblauwe raamwerk van Gelderland. Het vormt tevens een landschap met een nationale en zelfs internationale uitstraling. Inzet is bescherming en ontwikkeling van natuurwaarden, extensivering van menselijke activiteiten (stilte/rust als kernkwaliteit), versterking van de toeristisch-recreatieve kwaliteit en verminderen van de barrièrewerking van verkeerswegen. In deze zin wordt samen met de regio het beleid van 'Veluwe 2010' voortgezet, waarbij vanuit het GMP3 het stimuleringsproject Stilte en Donkerte wordt uitgevoerd. In de regionale structuurvisie van de Noord-Veluwe wordt onder de noemer van het kerngebied van de Veluwe ingezet op voortzetting van het Groei en krimp project, het verbeteren van de ecologische relaties met omliggende gebieden (de wiggen en ecologische poorten, zie onder "multifunctioneel gebied") en het terugdringen van de versnippering. Voor het stroomgebied van de Hierdense beek / Agrarische enclave wordt uitgegaan van een integrale gebiedsontwikkeling van de waterkwaliteit, de groene wig, de natuur- en landschapswaarden en de landbouw overeenkomstig het reconstructieplan.

Vrijwaring Randmeerzone

De Gelderse oevers van de (Veluwe) Randmeren kennen (grotendeels) een natuurlijke bescherming tegen het water; het zijn de zogenaamde "hoge gronden". Een primaire waterkering ontbreekt hier.

Het is van belang om in de ruimtelijke planvorming te anticiperen op een mogelijke peilstijging. Tot de tijd dat het rijk een definitief besluit heeft genomen over de peilstijging van de Veluwe Randmeren wordt het betreffende gebied in het streekplan geduurd als signalerende vrijwaringszone in verband met mogelijke peilstijgingen. Dit betreft het gebied vanaf de huidige waterlijn tot aan de hoge gronden (de NAP + 1 meter lijn) van de Veluwe. Voor de hele zone wenst het rijk als ruimtelijk beleid: bestaande bestemmingen en bestaand gebruik zijn mogelijk. Nieuwe, onomkeerbare ontwikkelingen die bij een peilstijging van de Randmeren kunnen leiden tot risico's op schade, worden afgewogen tegenover de werkelijk benodigde ruimte aan vrijwaringszone voor de peilstijging. Vanwege de overwegende overlap van deze zone met het groenblauwe raamwerk en Vogel- en

Habitatrichtlijngebied zal deze vrijwaring in de praktijk nauwelijks een belemmering betekenen voor het grondgebruik.

De provincie verwacht van het rijk dat deze in zijn hoedanigheid van waterbeheerder het initiatief neemt om, gezamenlijk met de betrokken overige overheden, uiterlijk voor 1 januari 2009 (einde planperiode derde Gelders waterhuishoudingsplan) de problematiek van het toekomstig waterpeil van de Veluwe Randmeren met de ruimtelijke gevolgen te onderzoeken en op basis daarvan een eventuele zonering vast te leggen in haar ruimtelijk beleid. Gedurende de uitvoering van het onderzoek zullen de betreffende gemeenten bij nieuwe ontwikkelingen conform de wettelijke watertoetsverplichting rekening houden met het geldende beleid.

Apeldoorns Kanaal

Voor het Apeldoorns kanaal (op de oostflank van het Veluwemassief en op de overgang naar het open landschap van de IJsselvallei) geldt een gebiedsgericht beleid. Beoogd wordt daarbij een integrale ontwikkeling van een zone langs het kanaal, waarbij functies als waterberging, extensieve (water)recreatie, natuurontwikkeling en mogelijke verstedelijking worden gecombineerd en gekoppeld aan cultuurhistorische thema's.

Met inachtneming van deze aspecten, bestaat er tegen de bevaarbaarheid van het noordpand van het Apeldoorns kanaal (Hattem-Apeldoorn) geen bezwaar. Uit een oogpunt van ecologie en waterbeheer is bevaarbaarheid van het zuidelijke pand (Apeldoorn-Dieren) in deze planperiode niet aan de orde.

Het Apeldoorns kanaal is eveneens een belangrijk element in regio Stedendriehoek.

Klaarbeek

Het oppervlaktewater van de Klaarbeek bij Epe heeft de functie oppervlaktewater ten behoeve van de drinkwaterbereiding en is tevens water van het hoogste ecologische niveau. Om beide functies te bereiken wordt binnen een 15 m brede zone aan weerszijden van de Klaarbeek en 10 m aan weerszijden van de toestromende A-watergangen het gebruik van mest en bestrijdingsmiddelen geweerd. In het bestemmingsplan dient de gemeente de nieuwvestiging van teelten die dergelijke middelen gebruiken te voorkomen. Bestaande agrarische bedrijfsvoering wordt door deze zones niet belemmerd.

3.6. REGIOPARAGRAAF ACHTERHOEK

3.6.1. *Kwaliteitsbeeld*

Ligging

De regio Achterhoek bestaat met ingang van 2005 uit de gemeenten Doetinchem, Bronkhorst, Berkelland, Oude IJsselstreek, Aalten, Groenlo-Lichtenvoorde, Winterswijk en Montferland. De regio ligt in het oostelijk deel van Gelderland en wordt doorsneden door de A18/N18 (Zevenaar-Enschede) en de spoorlijnen Arnhem-Winterswijk en Zutphen-Winterswijk.

Ruimtelijke kenmerken

De ruimtelijke structuur wordt gekenschetst door het coulissenlandschap op het plateau van Winterswijk, het rationeel verkavelde agrarisch middengebied, het landgoederenlandschap van de Graafschap, het IJssellandschap, de Oude IJsselzone en Montferland.

Mede op basis van de regionale structuurvisie voor de regio Achterhoek kunnen voor de regio in het algemeen en voor de deelgebieden specifiek de volgende identiteitsbepalende ruimtelijke en sociaal-culturele kenmerken worden onderscheiden. Met deze kenmerken is rekening gehouden bij de regionale vertaling van het generieke beleid naar de regio. Zij spelen een rol bij de invulling door de regio van de door haar gewenste sturing van gebiedsspecifieke opgaven en inrichting.

Kleinschalig en gevarieerd, voor Nederlandse begrippen relatief authentiek patroon van historisch gegroeide agrarische cultuurlandschappen.

Centraal in het ontwikkelingsbeeld van de regio Achterhoek staan de kenmerkende landschappelijke verschillen. De regio ziet deze als belangrijkste identiteitstrager van de Achterhoek.

De Achterhoek is opgebouwd uit een unieke lappendeken van historisch gegroeide (agrarische) cultuurlandschappen. Deze lappendeken is ontstaan door de aardkundige ondergrond, de ontginningsvormen, sociale structuur en eigendomsverhoudingen. De cultuurlandschappen worden aan elkaar geregen door oost-west lopende beken en gegraven watergangen die hun weg zoeken van het hoger gelegen Winterswijkse plateau naar de IJsselvallei. Hoewel veranderd door schaalvergroting en intensivering in de landbouw, rationalisering van de waterlopen en oprukkende verstedelijking is het cultuurlandschap in de Achterhoek nog relatief authentiek. Veel mensen vinden het gevarieerde en authentieke landschap van de Achterhoek mooi. Mooi vanwege de rust, de ruimte, de diversiteit en het groene karakter.

Karakteristiek is de kleinschaligheid van het Achterhoekse landschap met zijn grote verwevenheid van natuur, landbouw, woningbouw, industrie en recreatie. Door de zeer lage bewoningsdichtheid blijft het landschap groen en ontspannen. Geen enkele functie voert de boventoon. Deze historisch gegroeide verwevenheid wordt hoog gewaardeerd.

Verspreid occupatiepatroon zonder echt grote kernen (dorpenlandschap).

Overall in de Achterhoek wordt gewoond. Het landschap is bezaaid met (woon)boerderijen, buurtschappen en dorpen in een zeer lage dichtheid. De bewoonde plekken worden met elkaar verbonden door een diffuus en fijnmazig verkeersnetwerk van lokale en provinciale wegen zonder hiërarchische verschillen. Hoewel door de gunstige verkeersligging de afgelopen decennia kernen als Doetinchem, Groenlo, Lichtenvoorde, Aalten, Varsseveld, Winterswijk zich tot centra van (industriële) werkgelegenheid ontwikkelden, wat het groeitempo versnelde, is het ontbreken van grote steden nog steeds typerend voor de Achterhoek. De grote en kleine dorpen vormen het voor de Achterhoek zo karakteristieke buurten- en dorpenlandschap.

Een herkenbaar en geheel eigen sociale en culturele identiteit, een echte regio.

De Achterhoek is te omschrijven als een regio met een herkenbare eigen identiteit. Dit is niet alleen te danken aan het karakteristieke landschap, maar ook aan de mensen die er wonen. Het agrarische en enigszins geïsoleerde karakter wordt door een Achterhoeker op trotse wijze uitgedragen. Hierdoor heeft de Achterhoek in

Nederland een herkenbaar gezicht gekregen. In dorpen en buurtschappen is een sterke sociale verbondenheid aanwezig. Deze is samen te vatten onder het breed door de streek gedragen 'noaberschap'.

3.6.2. Ambitie van de regio

Uitgangspunt voor de regio in haar structuurvisie ("Regionale structuurvisie Achterhoek", april 2004) is om de Achterhoek verder te ontwikkelen als een economisch, sociaal en cultureel zelfstandige regio die zich naar buiten toe met name profileert met haar kleinschaligheid en landschappelijke kwaliteiten. Het Achterhoekse landschap zal in de toekomst ongetwijfeld veranderen. De ontwikkelingen in de landbouw, de toenemende behoefte aan recreatie, de mogelijke komst van de autosnelweg A18 en de schaalvergroting in de voorzieningen zullen enerzijds ruimte scheppen en anderzijds ruimte vragen. Zaak is om met het oog op de ruimtelijke kwaliteit de opnamecapaciteit van het karakteristieke landschap te bewaken teneinde het veranderingsproces in goede banen te leiden. In de Regionaal Economische Structuurvisie voor de Achterhoek (RES) heeft de regio gekozen voor versterking van de sectoren industrie, bouwnijverheid, recreatie en toerisme en zorg.

De Regionale Structuurvisie voor de Achterhoek (RSV) is bij de formulering van haar visie uitgegaan van de volgende ambities:

- het behouden, benutten en versterken van het karakteristieke landschap en de schaal van de Achterhoek;
- het behouden van de zelfstandige positie te midden van de stedelijke netwerken als het KAN, Stedendriehoek en Twentestad;
- afstemming woningbouwopgave op woonwensen vanuit de regio zelf;
- bevorderen van een volwaardig voorzieningenpeil in de grotere kernen en het behouden van een minimaal noodzakelijk voorzieningenpeil in de kleinere kernen;
- profilering van recreatie en toerisme als aanvulling op de woon- en leefmilieus van de nabijgelegen stedelijke netwerken;
- een bereikbare Achterhoek.

In haar visie vervaagt de regio twee doelstellingen: enerzijds het nastreven van een grotere dynamiek (door o.a. versterking van de regionale economie en het regionale woning- en voorzieningenaanbod), anderzijds staat het behoud van de eigen ruimtelijke kwaliteiten centraal (rust, ruimte en groen en kleinschaligheid). Om deze doelstellingen in samenhang te kunnen realiseren kiest de regio de volgende koers voor ruimtelijke ontwikkelingen:

- gelaagd zoneringsprincipe van ruimtelijke concentratie in landelijk gebied (landbouw centraal, andere functies via vrijkomende agrarische bebouwing), dorpenlandschap (ruimte voor lokale groei onder meer ter versterking van leefbaarheid) en dragerzone (mogelijkheden voor grootschalige ontwikkelingen in concentratiepunten langs N18/A18 en A12);
- zoekzones voor uitbreidingen rond de dorpen en kernen. De regio wil deze in 2005 opstellen;
- recreatie en toerisme, zorg en persoonlijke dienstverlening als belangrijke nieuwe economische dragers;
- verschillende agrarische cultuurlandschappen als belangrijke identiteitsdragers voor de Achterhoek, de regio heeft een staalkaart opgesteld met landschapstypen die als leidraad dient voor de inpassing van nieuwe functies;
- landbouwontwikkelingsgebieden als voorbeeld voor vernieuwing van de intensieve veehouderij;
- beekstelsysteem ecologisch inrichten en weer zichtbaar maken in het landschap;
- aanleg van de A18 voor een gebundelde afwikkeling van het verkeer.

Door de regio is een regionale detailhandelsvisie opgesteld. Het accent ligt hierin op optimalisering van de bestaande detailhandelsstructuur en voortzetting en versterking van de bestaande hiërarchie in de verzorgingsstructuur. Doetinchem en Winterswijk zijn de (boven-)regionaal verzorgende centra. Uitbreiding van het aantal detailhandelconcentraties wordt niet voorzien. Nieuwe initiatieven alsmede grootschalige uitbreidingen in de dagelijkse en niet-dagelijkse artikelensector worden regionaal getoetst.

3.6.3. Beleid voor de planperiode

In deze paragraaf vindt de synthese plaats van de ambities zoals de regio Achterhoek die heeft geformuleerd in haar regionale structuurvisie en het in hoofdstuk 2 verwoorde generieke beleid. Deze synthese bestaat enerzijds uit een vertaling van de gevolgen van het generieke beleid voor de ruimtelijke ontwikkelingen in de regio en anderzijds een regiospecifieke aanvulling op het generieke beleid voor bijzondere gebiedsgerichte thema's. Daarbij is aangegeven welke sturingsmogelijkheden er bestaan voor de samenwerkende gemeenten teneinde de door de regio gewenste gebiedsdoelen te kunnen realiseren. De opzet van de paragraaf volgt de ruimtelijke structuur van Gelderland: het groenblauwe en rode raamwerk en het multifunctioneel gebied.

3.6.3.1. Groenblauwe raamwerk

Ecologische hoofdstructuur

De Achterhoekse kwaliteiten op het gebied van ecologie zijn gevarieerd. Meest waardevol zijn de beken (in het bijzonder op het plateau van Winterswijk), bossen op rijkere bodems, blauwgraslanden, natte heiden met vennen (Needse Achterveld, het Grootte Veld) en de hoogvenen (Korenburgerveen, Wooldse Veen). Kenmerkend voor de regio is het verspreid voorkomen van natuurwaarden. Kleinere natuurgebieden met hoge natuurwaarden liggen als postzegels in het agrarische cultuurlandschap.

De natuur en het bos in de Achterhoek staan onder druk. Versnippering, verdroging, verzuring en vermessing zijn de belangrijkste oorzaken. Natuurontwikkelingsprojecten en herstelprojecten in bestaande natuurterreinen tonen aan dat de veerkracht van de natuur nog steeds groot is. Behoud en herstel is mogelijk, maar vragen wel de nodige inspanningen.

Waardevolle landschappen

In de regio Achterhoek zijn de gebieden Hummelo en Keppel, Montferland, Winterswijk, Needse berg, de Graafschap en Oeverwal Bronckhorst te beschouwen als waardevolle landschappen. De kernkwaliteiten van deze landschappen zijn vermeld in de tabel "provinciaal waardevol landschap en kernkwaliteiten" in § 2.12. Deze landschappen liggen behalve in het groen-blauwe raamwerk deels ook in het multifunctioneel gebied. Voor de delen van deze landschappen gelegen in het groenblauwe raamwerk geldt dan de "nee, tenzij" benadering die behoort bij de betreffende waarde van het gebied.

Beken

Het grillige patroon aan agrarische cultuurlandschappen en natuurgebieden op het dekzand wordt aan elkaar geregen door oost-west lopende beken en gegraven watergangen die hun weg zoeken van het hoger gelegen Winterswijks plateau naar de IJsselvallei. Deze belangrijke structuurdragers in het Achterhoekse landschap zijn vrijwel geheel uit het zicht verdwenen vanwege het recht trekken en kanaliseren van de loop. Daarnaast heeft de waterkwaliteit te lijden onder de uitstoot van mineralen door de landbouw. Herstel van de bekenstructuur en verbetering van de oppervlaktewaterkwaliteit kunnen een belangrijke impuls geven aan de beleving van het Achterhoekse (cultuur)landschap en het recreatieve medegebruik, maar ook aan ecologische verbinding en vasthouden van water. In lijn met dit idee wil de provincie met de regio invulling geven aan de groen-blauwe assen tussen de Graafschap en het Plateau van Winterswijk. Zie hiervoor paragraaf 3.6.3.4. Twee andere nauw verwante provinciale projecten komen voort uit het derde Gelders milieuplan: 't Klooster/Lindensche Laak (in de Graafschap) en Winterswijk. Beide projecten beogen een reductie van de milieubelasting op het oppervlaktewater. In Winterswijk en bij Lichtenvoorde is de ruimtelijke (ecologische) verbondenheid tussen de wateren van het hoogste ecologische niveau onderling van essentieel belang voor hun kwaliteit. Deze samenhang dient gewaarborgd te blijven en niet doorsneden te worden door bepaalde versturende ruimtelijke ontwikkelingen. Uit vroegtijdig overleg tussen waterbeheerder(s) en gemeenten zal blijken welke activiteiten een bedreiging vormen.

Waterberging

In de Achterhoek zijn er kansen voor koppeling van maatregelen voor het vasthouden van water met verbreding en (ecologische) herinrichting van waterlopen. In de Oude IJsselstreek is het mogelijk om het herstel van het regionale watersysteem tevens te koppelen aan een stedelijk en cultureel programma (nieuwe waterfronten, groenblauwe woonmilieus).

In het kader van de Reconstructie is voor de regio Achterhoek voorzien in:

- globaal begrensde waterbergingsgebieden
- zoekgebieden waterberging (Reconstructieplan en Achterhoek-Liemers);

Voor de regionale watersystemen van de Achterhoek wordt, conform het Regio-advies ruimte voor de rivier, met de berging en het vasthouden van regionaal water ook een vermindering van de piekafvoer van de IJssel beoogd. Zie par. 2.4.2.

Waterschap Rijn en IJssel zal in overeenstemming met de betreffende gemeenten uiterlijk 1 mei 2006 het feitelijk benodigde areaal voor de regionale waterberging definitief begrenzen. Vervolgens zal de provincie vóór 1 januari 2007 in een streekplanuitwerking de definitief begrensde bergingsgebieden vastleggen. Uiterlijk 1 januari 2008 leggen de gemeenten de definitief begrensde waterbergingsgebieden in hun bestemmingsplannen vast. De waterbergingsgebieden staan op de beleidskaarten en op de themakaart 10 'regionale waterberging'.

3.6.3.2. Rood raamwerk

Verstedelijkingsopgave

De regionale centrumfunctie van Doetinchem wordt voortgezet en geïntensiveerd. Doetinchem mag zich profileren als een krachtige en aantrekkelijke stad op het gebied van wonen, werken en voorzieningen. Aandacht gaat uit naar binnenstedelijke transformatieprocessen en uitbreidingen. Het centrum van Doetinchem is een kansrijk knooppunt door de goede bereikbaarheid per openbaar vervoer. Het tegen het centrum gelegen bedrijventerrein Hamburgerbroek wordt omgevormd voor centrumfuncties en functies behorende bij een stationslocatie.

Voor bedrijven is in de planperiode een regionaal terrein voorzien tussen Doetinchem en de kern Wehl (Wijnbergen) en wordt het regionale bedrijventerrein Laarberg (Groenlo) uitgebreid. Bij de nadere uitwerking is specifieke aandacht nodig voor het type bedrijvigheid in relatie tot de verkeersafwikkeling. Aansluitend aan het regionale bedrijventerrein bij Doetinchem is een gebied gepland voor groen om de stad, globaal geprojecteerd tussen Doetinchem en de kernen Wehl en Laag-Keppel.

De zuidelijke Oude IJsselstreek: herstructurering en transformatie bestaand stedelijk gebied

De Oude IJsselsteden, van Doetinchem tot aan de kern Gendringen, liggen als een band aan de rivier. Voor deze streek is in 2000 een Intergemeentelijke Ruimtelijke Inrichtings Schets (IRIS) als streekplanuitwerking vastgesteld. Het aan IRIS gekoppelde uitvoeringsprogramma blijft voor de aanpak van de Oude IJsselstreek onverkort gehandhaafd.

Het gebied kent een vroege stedelijke ontwikkeling met als voornaamste krachtbron de ijzer- en emaille-industrie. De opgave voor deze stedenband ligt in de herstructurering en transformatie van het bestaand stedelijk gebied. Doel is om langs de Oude IJssel een (klein)stedelijk woon-, werk- en leefklimaat te realiseren. Versterking van het stedelijk gebied met recreatieve, culturele en woonfuncties is mogelijk door een meer expliciete oriëntatie op de Oude IJssel en herinrichting van verouderde bedrijventerreinen. Nieuwe grootschalige ontwikkelingen die vragen om uitbreiding buiten de kernen laten zich, met uitzondering van Doetinchem, niet meer inpassen. Hiervoor is plaats in de dragerzone (zie hierna).

Mede als gevolg van de afspraken in IRIS-verband, kan de vraag naar stedelijke woonmilieus in de Achterhoek worden geacommodeerd in Doetinchem. Nieuwe economische dragers kunnen onder meer gevonden worden in de recreatieve en toeristische hoek en in dienstverlenende bedrijven die willen profiteren van het kleinstedelijk karakter in een groene omgeving. De recreatie en toerisme kan zich richten op de overgangen tussen landelijke en stedelijke milieus.

Dragerzone: ruimte voor grootschalige uitbreiding van werken

De dragerzone wordt gevormd door het gebied dat goed ontsloten is met de rest van Nederland, namelijk de zone langs de A18/N18 en de A12. Kernen langs deze verkeersaders groeien sneller dan meer perifeer gelegen nederzettingen. Hier is ruimte voor hoogdynamische en relatief grootschalige ontwikkelingen die qua schaal, omvang en verkeersaantrekkende werking niet passen in andere delen van de Achterhoek.

De bedrijventerreinen Wijnbergen in Doetinchem en Laarberg in Groenlo-Lichtenvoorde voorzien in de behoefte aan gemengde regionale bedrijventerreinen. Laarberg kan bedrijven accommoderen tot en met de milieuhinderlijke categorie 5. Een knelpunt is het gebrek aan ruimte voor de regionale opvang van bedrijven in Doetinchem. Daartoe zal een nieuw bedrijventerrein worden ontwikkeld langs de A18. De toekomstige behoefte aan regionale bedrijventerreinen in de Achterhoek dient te worden opgevangen binnen de A18 zone.

De provincie wil bewerkstelligen dat er voor de inpassing van te verplaatsen zware industrie voldoende ruimte wordt gevonden. Daartoe worden interdisciplinaire "bedrijventeams" samengesteld om met de regio te zoeken naar passende oplossingen.

In de uitvoering zal de prioriteit liggen op het IRIS-programma boven de ontwikkeling van de dragerzone.

De verstedelijkingsopgave voor de regio Achterhoek is als volgt:

Randtotaal wonen (aantal woningen)	10.000*
Intensivering wonen	PM %**
Regionale opgave werken (areaal)	PM ha**
Intensivering werken	PM %**

*Betreft randtotaal uit KWP2 (in voorbereiding, periode 2005 tot 2015). Het randtotaal is het indicatief aantal netto toe te voegen woningen per regio, conform de prognoses woningbouwbehoefte.

** Deze wordt door de regio ingevuld in samenhang met de vaststelling van de zoekzones voor stedelijke functies

Voor de bundelingsopgave van de regio wordt uitgegaan van het gedurende de planperiode handhaven van het aandeel per 1-1-2000 in de bevolkingsomvang van het regionale centrum Doetinchem ten opzichte van de hele regio. De woningvoorraad en het aantal arbeidsplaatsen moeten deze opgave ondersteunen. Als referentie voor de monitoring van de intensivering van wonen en werken geldt het areaal bestaand bebouwd gebied volgens het gelijknamige VROM bestand 2000. Monitoring vindt ten minste een maal per 2 jaar plaats gekoppeld aan de periodieke actualisering van het Kwalitatief woonprogramma en de regionale programmering voor bedrijventerreinen. Het randtotaal voor wonen en de regionale opgave voor werken worden periodiek geactualiseerd in het kader van het Kwalitatief woonprogramma en de regionale programmering voor bedrijventerreinen.

Bereikbaarheid

De Achterhoek kent een zeer fijnmazig wegennet van lokale en regionale wegen zonder duidelijke hiërarchie. De grotere kernen als Doetinchem, Winterswijk en Groenlo zitten als spinnen in het verkeersweb; hier zijn de voorzieningen en de werkgelegenheid geconcentreerd. Door het ontbreken van een hiërarchie en de sterke afhankelijkheid van de auto door de grote afstanden, is de druk op wegennet groot, met als gevolg veiligheids- en leefbaarheidsproblemen. Met het realiseren van een hiërarchische wegenstructuur in het gebied tussen A1, A12, en A18 kan een oplossing gevonden worden voor het diffuse verkeerspatroon in de Achterhoek. In het tweede provinciaal verkeers- en vervoerplan (PVVP-2) is een wegennetvisie opgenomen met de gewenste hiërarchie van wegen in de Achterhoek. De weginrichting en bewegwijzering wordt naar functie en gebruik aangepast. Voor een verdere verbetering werkt de provincie op korte termijn de rondwegen uit het Statenakkoord 2003-2007 uit, te weten: rondweg A18 Eibergen, N332-N825 rond Lochem en N316 rond Zeddam/Bergh. Verder zijn in het PVVP ook opgenomen de afstemming van de regionale verkeersstructuur op de stedelijke verkeersstructuur van Doetinchem en de rondweg bij Hummelo.

Ruimtelijk concept voor netwerkvorming A18/N18 zone

De realisatie van de doortrekking van de A18 tussen Varsseveld en Enschede is belangrijk voor de bereikbaarheid van de regio, het versterken van de ruimtelijk-economische structuur, behoud en versterking van natuur- en landschap en het verbeteren van de leefomgeving en de verkeersveiligheid door een gebundelde afwikkeling van het verkeer. Afgezien van een rondweg bij Eibergen, is het niet te voorspellen of een doorgetrokken A18 gedurende de streekplanperiode zal worden gerealiseerd. Toch is het gewenst om nu al na te denken over de netwerkvorming rondom de bestaande A18/N18 en de ruimtelijke inpassing van een doorgetrokken snelweg. De regio wordt gevraagd om samen met de provincie tot een ruimtelijke visie te komen van de netwerkvorming rond de A18/N18.

Bij deze visie dienen een aantal uitgangspunten te worden meegenomen. Het ruimtelijk concept dient:

- zowel inpasbaar te zijn in de huidige situatie (N18) als een mogelijk toekomstige situatie (doorgetrokken A18); d.w.z. dat voorkomen wordt dat er onontkoombare ontwikkelingen ontstaan die moeilijk inpasbaar zijn in de nieuwe situatie.
- op korte termijn praktisch uitvoerbaar te zijn door rekening te houden met een geleidelijke ontwikkeling;
- uit te gaan van een bestaande en deels te ontwikkelen groenblauwe contramal die de grenzen bepalen van de opname van rode functies;
- het landschappelijk beeld van de Achterhoek niet wezenlijk aan te tasten. De A18/N18 zone mag niet dichtslippen tot één stedelijk lint.

Na afronding van de MER-studie zal de provincie voor de ruimtelijke reservering van de A18 een partiële herziening van dit streekplan voorbereiden.

Landbouwontwikkelingsgebieden

In het Reconstructieplan Achterhoek & Liemers zijn voor de intensieve veehouderij landbouwontwikkelingsgebieden aangewezen die op afstand liggen van kwetsbare natuur en woonkernen. In deze gebieden wordt de stichting of uitbreiding van nieuwe locaties voor woningbouw, bedrijvigheid en verblijfsrecreatie niet toegestaan. De landbouwontwikkelingsgebieden liggen als een langgerekte strook in het jonge ontginningslandschap in het midden van de Achterhoek en op het rivierterras ten zuiden van de kern Gendringen (Azewijnse broek). Deze gebieden zijn ook op dit moment al hoofdzakelijk in agrarisch gebruik. De landbouwontwikkelingsgebieden dienen functioneel voor de landbouw te worden ingericht. Zie themakaart 20 "intensieve veehouderij".

3.6.3.3. Multifunctioneel gebied

Intermezzo /kader: De Staalkaart van de Achterhoek

De regio heeft als onderdeel van de regionale structuurvisie de ontwikkelingsmogelijkheden per landschapstype uitgewerkt in de zogenaamde Staalkaart. Deze kaart vormt voor de gemeenten een belangrijk hulpmiddel bij het beoordelen van de gewenste ontwikkelingen in het landelijk gebied. De in de kaart beschreven eigenschappen van de verschillende landschapstypen vormen een belangrijke leidraad voor de toekomstige ontwikkeling van het landelijk gebied in de Achterhoek. Deze eigenschappen zijn vertaald naar beleids- en inrichtingsprincipes voor de inpassing van nieuwe functies.

Verdichting rondom knooppunten

Vanuit Arnhem en Zutphen loopt naar Winterswijk de Syntusspoorlijn. Bij de meeste stations aan deze spoorlijn is ruimte voor intensivering en verdichting met wonen, werken en voorzieningen. Het gaat hier om een lokale behoefte. Hoe groot de mogelijkheden zijn en met welke functies verschilt per locatie.

Naast de binnenstad van Doetinchem kan de binnenstad van Winterswijk zich verder ontwikkelen als een regionaal verzorgend centrum voor detailhandel, waarbij Winterswijk zich in het bijzonder richt op haar speciale positie voor de Duitse markt. Dit ligt ook in de lijn van de hoofdpoging van optimalisatie van de bestaande detailhandelstructuur die de regio Achterhoek heeft geformuleerd in zijn regionale detailhandelsvisie. Winterswijk zal haar profiel als kern met een concentratie van voorzieningen op het gebied van zorg, cultuur en recreatie kunnen handhaven of versterken.

Zoekzones stedelijke functies en landschappelijke versterking

De regio wordt gevraagd voor 1 juli 2006 zoekzones vast te stellen voor stedelijke functies en landschappelijke versterking voor de periode 2005-2015. De criteria daarvoor zijn benoemd in par. 2.1.1. De provincie zal vervolgens deze zoekzones vastleggen in een uitwerking van dit streekplan.

Achterhoek dorpenlandschap

Dorpen, gehuchten en buurtschappen ingepast in een kleinschalig mozaïekachtig verwevingslandschap is een kwaliteit van het wonen in de Achterhoek. Deze kwaliteiten van het dorpenlandschap dienen in stand gehouden te worden. Dit vraagt om een zorgvuldige benadering van de groei van dorpen en de vormgeving van de randen. De uitbreidingen van de afgelopen decennia in (middelgrote) dorpen in de Achterhoek laten een breuk zien met de kenmerkende verweving tussen nederzetting en landschap. Uitbreidingswijken zijn als grote vlekken aan de kern geplakt. Om het karakter van de Achterhoekse dorpen te behouden wordt bij kernuitbreiding gestreefd naar een geleidelijke, organische groei die past bij het dorp. Particulier opdrachtgeverschap past bij deze beoogde groeivorm. De regio staat voor de uitdaging hoe in de toekomst de ruimtelijke inpassing tussen uitbreiding, het landschap en de bestaande kernen vorm te geven. Dit kan zijn uitwerking krijgen in de door de regio vast te stellen zoekzones voor stedelijke functies en landschappelijke versterking. De compositiekaart voor de regio kan daarbij een hulpmiddel vormen.

Waardevolle landschappen

In de regio Achterhoek zijn de gebieden Hummelo en Keppel, Montferland, Winterswijk, Needse berg, de Graafschap en Oeverwal Bronckhorst te beschouwen als waardevolle landschappen. De kernkwaliteiten van deze landschappen zijn vermeld in de tabel "provinciaal waardevol landschap en kernkwaliteiten" in § 2.12. De waardevolle landschappen van Montferland, de Graafschap, Oude IJssel en Plateau van Winterswijk liggen deels in het groenblauwe raamwerk en deels in multifunctioneel gebied. Voor de delen van deze waardevolle landschappen die samenvallen met gebieden die op grond van andere dan landschappelijke waarden (bijvoorbeeld EHS of water) tot het groenblauwe raamwerk behoren, geldt de daarbij behorende "nee, tenzij" benadering. Voor de uiterwaarden van de IJssel geldt dit beleid voorzover niet strijdig met de Beleidslijn "Ruimte voor de rivier". Voor de delen van deze landschappen gelegen in het multifunctioneel gebied geldt conform het generieke beleid een "ja, mits" benadering voor het toevoegen van bouwlocaties en andere ruimtelijke ingrepen, waarbij recht wordt gedaan aan de kernkwaliteiten van de betreffende landschappen. Voor eventuele nieuwe bebouwing dienen bovendien zoekzones voor stedelijke functies en landschappelijke versterking te zijn vastgesteld (zie par. (2.1.1).

Zoekzones windturbines

De zoekzones voor de realisatie van de regionale opgave voor windturbines zijn op de beleidskaart ruimtelijke ontwikkelingen aangegeven. Daarbinnen zijn vier locaties voor kansrijke initiatieven voor de oprichting van windturbineparken mogelijk.

Functieverandering in het buitengebied

Door de samenwerkende gemeenten in de regio Achterhoek wordt een alternatieve regeling voor functieverandering als bedoeld in § 2.3.6 voorbereid. Hoofddoelen van de gebiedsspecifieke regeling is het behouden en waar mogelijk verder ontwikkelen van de ruimtelijke kwaliteit en het vitaal en levend houden van het landelijk gebied. De gemeenten willen in de te ontwikkelen regeling de nadruk leggen op maatwerk op basis van uniforme afspraken tussen de samenwerkende gemeenten binnen de regio Achterhoek over uitgangspunten, gebiedstype, bestaande en nieuwe functies en de voorwaarden voor medewerking aan initiatieven. De toekomstige regeling voorziet in een systematiek waarmee de individuele gemeente vervolgens in een aantal stappen initiatieven voor functieverandering beoordeelt en – in termen van planologische maatregelen, aard en schaal en de prijs voor kostenverhaal – bepaalt welke voorwaarden aan de ruimtelijke inpassing van de nieuwe functie moeten worden verbonden. Op voorhand is de aanvrager in de gelegenheid de mogelijke opties te bekijken. Voor de koppeling van voorwaarden wordt een getrappt systeem ontwikkeld, waarin de zwaarte van de te doorlopen procedure in het kader van de WRO afhankelijk wordt gesteld van de aard en omvang van de

nieuwe functie. De alternatieve regeling van de regio Achterhoek zal na definitieve en unanieme vaststelling door alle gemeenten en na accordering door Gedeputeerde Staten door middel van een afwijkingsprocedure van het streekplan in de plaats treden van het in dit streekplan verwoorde generieke beleid voor functieverandering.

3.6.3.4. Regiospecifiek beleid voor gebiedsgerichte onderwerpen

Waterafvoer Berkel en Oude IJssel

Om de waterafvoerfunctie van de regionaal belangrijkste watergangen Berkel en de Oude IJssel te waarborgen, ook voor de toekomst, geldt een beleid tot het vrijwaren van de uiterwaarden van deze watergangen. Van de regio en de betrokken gemeenten wordt verwacht dat zij bij de afweging van de begrenzing van mogelijke nieuwe verstedelijking in deze gebieden rekening houden met de vrijwaring van de uiterwaarden voor de afvoer van water. Vergelijkbaar met de Beleidslijn ruimte voor de rivier wordt van de gemeenten verwacht de waterafvoer- en de waterbergingsfunctie te waarborgen in planvoorschriften. Het waterschap heeft deze wateren waterstaatkundig reeds zo gedefinieerd dat hieronder naast de watergang zelf ook de gronden vallen die een functie hebben voor de waterafvoer. Gemeenten en waterschap hebben voor 1 januari 2007 afspraken gemaakt over de grenzen van de zone met de functie berging en waterafvoer.

Nieuwe economische dragers

De beroepsbevolking werkt in belangrijke mate binnen de Achterhoek zelf. Het streven is om dit aandeel op peil te houden. Voor behoud van de werkgelegenheid is een verbreding van de economische basis noodzakelijk. De sector recreatie en toerisme, in combinatie met persoonlijke dienstverlening en zorg kan naast de al sterk ontwikkeld bouwnijverheid, industrie en agrarische sector uitgroeien tot een stabiele en krachtige sector. Op het gebied van recreatie en toerisme kan de Achterhoek zich profileren als een regio die het woon- en leefmilieu van de nabijgelegen stedelijke netwerken KAN, Twente en Stedendriehoek aanvult, maar ook het westelijk deel van Duitsland en overig Nederland. De Achterhoek is een gebied waar nog rust, ruimte en groen te vinden is. De mogelijkheid voor bedrijvigheid in de recreatieve sector zijn in de Achterhoek nog niet volledig benut. De bestaande kleinschalige voorzieningen dienen door samenwerking verder uit te groeien tot een robuust netwerk waarin men elkaar aanvult, bijvoorbeeld door het aanbieden van arrangementen. Nieuwe sectoren kunnen worden aangeboord zoals de persoonlijke dienstverlening, waarbij recreatie en lichamelijke verzorging in bijvoorbeeld kuuroorden, beautyfarms of zorghotels worden gecombineerd.

Groen-blauwe assen tussen de Graafschap en Plateau van Winterswijk

Tussen de waardevolle en voor iedereen herkenbare landschappen van het plateau van Winterswijk en de Graafschap ligt een tussengebied met geheel eigen kenmerken. Dit lager gelegen en natte deel van de Achterhoek is later ontgonnen en heeft een rationeel verkavelingspatroon met een grote mate van openheid en lange lijnvormige structuren. Tot op de dag van vandaag is dit gebied hoofdzakelijk in agrarisch gebruik. In dit Achterhoekse middengebied is sprake van een optelsom aan ruimteveragende wensen. Vanuit het reconstructieplan is in een lintvormige zone hier een groot aantal landbouwontwikkelingsgebieden gepland voor intensieve veeteelten. De geplande A18 schampt het gebied in de rechterzij. Daarnaast zijn er opgaven vanuit natuur en water, die voornamelijk zijn ingegeven om een groen-blauwe verbinding te leggen tussen de Graafschap en het Plateau van Winterswijk via het bekenstelsel Baakse beek/Veengoot in combinatie met HEN-wateren Winterswijk, 't Klooster/Lindense Laak.

De provincie wil in samenwerking met de regio en andere betrokkenen de projecten in het Middengebied samen brengen in één ontwikkelingsaanpak, zodat een integrale visie mogelijk is. In deze visie kan de inrichting van de beken als aanleiding genomen worden voor een nieuwe ruimtelijke structuurdrager. Het beekstelsel kan weer zichtbaar gemaakt worden in de vorm van smalle ecologische zones, met bosjes, haagstruwelen en waar mogelijk overstromingsvlakten met riet, wilgen en populieren. Het opvallende patroon van ontwatering, ontsluiting en percelering (rechtlijnig en per deelgebied verspringend wat betreft richting en schaal) kan daarbij als inspiratiebron dienen. De landbouwontwikkelingsgebieden en de toekomstige A18 dienen in dit landschap te worden ingepast. Dit betekent voor de A18 dat groen-blauwe zones haaks op de weg komen te staan. Een bebouwingslint langs de snelweg is niet gewenst.

3.7. REGIOPARAGRAAF RIVIERENLAND

3.7.1. *Kwaliteitsbeeld*

Ligging

De regio Rivierenland bestaat uit de gemeenten Buren, Culemborg, Druten, Geldermalsen, Lingewaal, Maasdriel, Neder-Betuwe, Neerijnen, Tiel, West Maas & Waal en Zaltbommel. De regio grenst aan de westzijde aan de provincie Zuid-Holland (Diefdijk en Linge) en Noord-Brabant (Afgedamde Maas), aan de noordzijde aan de provincie Utrecht (Lek en Nederrijn), aan de zuidzijde aan de provincie Noord-Brabant (Maas) en aan de oostzijde aan het Knooppunt Arnhem-Nijmegen.

Ruimtelijke kenmerken

De ruimtelijke structuur van de regio bestaat uit vier deelgebieden: Betuwe, Lingegebied met Hollandse Waterlinie, Bommelerwaard en Land van Maas en Waal. Al deze deelgebieden worden gekarakteriseerd door het rivierenlandschap, bestaande uit rivieren met daarbij behorende uiterwaarden en dijken, oeverwallen en komgronden. Op enkele plekken duiken rivierduinen op. De deelgebieden liggen als 'eilanden' in het ruime landschap van stroomruggen, die het stromend verleden van de regio blijvend in herinnering houden.

Mede op basis van de regionale structuurvisie voor de regio Rivierenland kunnen voor de regio in het algemeen en voor de deelgebieden specifiek de volgende identiteitsbepalende ruimtelijke en sociaal-culturele kenmerken worden onderscheiden. Deze kenmerken spelen tevens een rol bij de regionale vertaling van het generieke beleid naar de regio. Zij spelen een rol bij de invulling door de regio van de door haar gewenste sturing van gebiedsspecifieke opgaven en inrichting.

Stromenland en binnentuin

Rivierenland is als stromenland en binnentuin tegelijk. De compositiekaart laat het stromenland zien met haar drie brede rivieren en uiterwaarden en met haar geaderd patroon van stroomruggen. Het is een land waar geleefd wordt met het water, zichtbaar gemaakt door talrijke dijken, wielen, weteringen, sluizen, molens en gemalen. Het betekent ook sleutelen aan rivierlopen waardoor transport en waterafvoer worden veiliggesteld. Het water is niet weg te denken en zal blijvend een opgave zijn voor de regio. Maar Rivierenland is ook een binnentuin, gezien haar ligging tussen stedelijke kernen als Utrecht, Veenendaal, Wageningen, Arnhem, Nijmegen, Oss, 's-Hertogenbosch en Gorinchem. Met deze grote en middelgrote steden bestaan functionele relaties. Rivierenland is tevens een groene ruimte en wie Betuwe zegt, de oude naam voor Rivierenland, ziet fruitbomen en bloesems.

Occupatie: koersverlegging van stroomruggen naar wegeninfrastructuur

Binnen de structuur van rivieren, uiterwaarden, dijken, oeverwallen en kommen is een kenmerkend patroon van bebouwing ontstaan. Het bouwen vond oorspronkelijk plaats op de oeverwallen en was gericht op de rivieren. De dijk- en kerkdorpen liggen hierbij in slingerende linten door het landschap op regelmatige afstand van elkaar. De provinciale wegen werden later aan de 'achterkant' van de dorpen gelegd, op de randen van de oeverwallen en de open kommen. Langzamerhand verschoof de oriëntatie van de steden en de dorpen van het water naar deze wegen, van het water naar de rand van de oeverwal en kom. PASTE de komst van de provinciale wegen nog grotendeels in de oost-west structuur van uiterwaarden, oeverwallen en kommen, de komst van de rijkswegen trok zich daar niets van aan. De A15 werd van oost naar west door het open gebied op gelijkmatige afstand van de Rijn en de Waal, en de dorpen daarlangs, aangelegd. De A2 echter ligt van noord naar zuid dwars door de structuur van de oost-west lopende rivieren, uiterwaarden, oeverwallen en kommen. Langs deze snelwegen en bij hun knooppunten met de provinciale wegen, ontwikkelden zich nieuwe bedrijven en soms ook woningen. Soms gebeurde hetzelfde bij een provinciale weg, zoals bij de Van Heemstraweg. In feite is een nieuw landschapstype ontstaan. Een neveneffect van deze grootschalige infrastructuur is dat het gebied beter ontsloten werd voor de 'buitenwereld'.

De occupatie van Rivierenland bestaat uit grotere kernen, gelegen op de stroomruggen en oeverwallen, met een goed voorzieningsniveau en een levendige lokale economie. Tiel neemt in de regio een centrale positie in. De regio is goed ontsloten vanwege de aanwezigheid van de A15 en A2 en de spoorlijn Utrecht-'s Hertogenbosch, Utrecht-Tiel, Tiel-Elst-Arnhem en Geldermalsen-Dordrecht.

Landschappelijke contrasten

De open ruimte van de rivieren en uiterwaarden staat in groot contrast met de rijk geschakeerde stroomruggen en oeverwallen, die door de tijd heen een langzame maar gestage ontwikkeling hebben doorgemaakt. De kommen daarentegen, eeuwenlang marginaal gebruikt, zijn nu monumenten van maakbaarheid en voortuitgangsgeloof. De meeste kommen hebben nog hun karakteristieke openheid behouden.

Schatkamer voor geschiedenis en recreatieve belevenissen

Het gelaagde landschap herbergt op de meest uitéénlopende plaatsen begraven restanten van een rijke geschiedenis. De Betuwe als een waar paradijs voor archeologen en historici: sporen van Romeinse aanwezigheid, Middeleeuwse bloei, verdedegingswerken en frontlinies.

Verder is Rivierenland een regio van water, contrastrijke, cultuurhistorische landschappen, zoals de Nieuwe Hollandse Waterlinie, en groene ruimte die uitnodigt tot een diversiteit aan belevenissen. Daarmee staat de regio ook toeristisch-recreatief op de kaart.

3.7.2. Ambitie van de regio

De Structuurvisie Rivierenland 2004-2015 (januari 2004) formuleert als hoofdpoging het behouden en versterken van het unieke karakter van de regio rond de ruimtelijke structuurdragers die de eigenheid van dit landschap bepalen. De ruimtelijke structuurdragers zijn de uiterwaarden, dijken, oeverwallen en kommen en het cultuurhistorische landschap (bijvoorbeeld de Nieuwe Hollandse Waterlinie). De ruimtelijke structuurdragers geven de richting aan waarin verstedelijking, de functies van het landelijk gebied, verkeer en vervoer, recreatie en toerisme zich in het Rivierenland mogen ontwikkelen, zodat het unieke landschap met haar contrasten behouden blijft dan wel wordt versterkt. De hoofdinfrastructuur wordt door de regio mede als leidend gezien voor toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen.

Voor het realiseren van de bundeling van verstedelijking kiest de regio voor voortzetting van de huidige kernhiërarchie waarin Tiel een regionale opvangfunctie heeft voor wonen, werken en voorzieningen en de kernen Zaltbommel, Geldermalsen, Culemborg, Druten een subregionale functie hebben. De regio wil de mogelijke toepassing van de netwerkgedachte gaan onderzoeken. Voor de hele regio geldt een kwalitatieve benadering van nieuwe verstedelijking, ruimtelijk geduid met de kwaliteitscontouren zoals deze voor de periode tot 2015 rond de kernen zijn getrokken in het kader van het Experiment Ruimtelijk Beleid Rivierenland.

Het ruimtelijk beeld op basis van de eerder genoemde structuurdragers en de opgaven voor het gebied leiden tot de volgende koers voor ruimtelijke ontwikkelingen:

- water als structurend element: meervoudig ruimtegebruik met verbreding van watergangen en concretiseren zoekgebieden waterberging;
- contouren voor zoekruimte verstedelijking tot 2015 volgens experiment 'een lijn voor kwaliteit' blijft uitgangspunt;
- aanvullende zoekruimte voor bedrijvigheid met meerwaarde voor Rivierenland als vestigingscriterium;
- accent op impuls voor openbaar vervoer;
- structurele maatregelen voor doorstroming bij brug Rhenen (N233);
- functieverandering in het landelijk gebied voor kommen en oeverwallen differentiëren;
- structuurversterkende bebouwing aan de dijk;
- voor het landelijk gebied is de landbouw richtinggevend. Een landbouwvisie wordt opgesteld;
- glastuinbouw herstructureren en concentreren in de Bommelerwaard en Tuil (Neerijnen);
- ontwikkeling meer samenhangend toeristisch-recreatief aanbod rond "boegbeelden" en concentratiepunten;
- uitvoering door middel van een ruimtelijke projectenagenda.

3.7.3. *Beleid voor de planperiode*

In deze paragraaf vindt de synthese plaats van de ambities zoals de regio Rivierenland die heeft geformuleerd in haar regionale structuurvisie en het in hoofdstuk 2 verwoorde generieke beleid. Deze synthese bestaat enerzijds uit een vertaling van de gevolgen van het generieke beleid voor de ruimtelijke ontwikkelingen in de regio en anderzijds een regiospecifieke aanvulling op het generieke beleid voor bijzondere gebiedsgerichte thema's. Daarbij is aangegeven welke sturingsmogelijkheden er bestaan voor de samenwerkende gemeenten teneinde de door de regio gewenste gebiedsdoelen te kunnen realiseren. De opzet van de paragraaf volgt de ruimtelijke structuur van Gelderland: het groenblauwe en rode raamwerk en het multifunctioneel gebied.

3.7.3.1. *Groenblauwe raamwerk*

Het groenblauwe raamwerk, met de daarbij behorende opgaven, is in de regio aanwezig in de vorm van de rivieren met haar uiterwaarden en de verspreid liggende natuurgebieden, aangevuld met de regionale waterbergingsgebieden, die op dit moment nog zijn vervat in zoekgebieden. Regionale waterbergingsgebieden dienen nader begrensd en ingericht te worden. Voorts is 'Ruimte voor de Rivier' van groot belang in deze regio. De wateropgave heeft een belangrijke sturende rol.

Ruimte voor de rivier

In deze regio zijn er vanuit de hoogwaterbescherming een drietal kansrijke projecten gedefinieerd te weten de ontwikkeling Drutensche Waarden in de Midden-Waal, de dijkverlegging Munikkenland met aanpassing van de Brakelsche Benedenwaarden in de Beneden-Waal en de ontwikkeling Maurik/Amerongen in de Nederrijn. De dijkverlegging Munnikenland vormt een binnendijkgerichte rivierverruimende maatregel. Deze kansrijke projecten hebben alle gemeen, dat rivierverruiming gepaard gaat met andere ruimtelijke ontwikkelingen. Bij de Drutensche Waarden ligt het accent op het stroomlijnen van bestaande hoogwatervrije terreinen ten behoeve van de industrie, het ontwikkelen van een rivierfront met woningbouw en het ontwikkelen van natuur. De Drutensche Waarden is in de PKB als uitwisselbare maatregel opgenomen voor kribverlaging op de Waal.

De dijkverlegging Munikkenland met aanpassing van de Brakelsche Benedenwaarden is opgenomen in de PKB met als meekoppelende ontwikkelingen het versterken van de Hollandse Waterlinie en het verbeteren van de bestaande natuur. Dit project maakt deel uit van een groter geheel dat door de gemeente Zaltbommel wordt geïnitieerd. Het project Maurik/Amerongen koppelt rivierverruiming aan recreatieve en toeristische activiteiten. In de PKB is dit project voorshands enkel vanuit de rivierverruiming inhoud gegeven. In deze regio liggen langs de Waal projecten met ruimtelijke impuls, die evenwel geen bijdrage leveren aan de doelstelling veiligheid. Het gaat om hergebruik van steenfabrieken bij Vuren en Hurwenen, om Waalfronten bij Tiel en Zaltbommel en de ontwikkeling van Loevestein.

Op lange termijn is het onontkoombaar om enkele dijkverleggingen langs de Waal uit te voeren.

Het gaat dan om de dijkverleggingen bij Heesselt en Brakel.

In de PKB deel 1 is voor de Nederrijn de dijkverlegging Lienden voor de korte termijn opgenomen. In het regioadvies is gekozen van uiterwaardverlagingen in de aanliggende uiterwaarden met mogelijk lokale dijkversterking.

Waterberging

Nieuwe uitdaging in de regionale wateropgave voor de regio betreft vooral het voorkomen van wateroverlast door meer water vast te houden in verbrede waterlopen en te bergen in combinatie met andere functies.

Waterschap Rivierenland zal in overeenstemming met de betrokken gemeenten uiterlijk 1 mei 2006 het feitelijk benodigde areaal voor de regionale waterberging definitief begrenzen. Vervolgens zal de provincie vóór 1 januari 2007 in een streekplanuitwerking de definitief begrensde bergingsgebieden vastleggen. Uiterlijk 1 januari 2008 leggen de gemeenten de definitief begrensde waterbergingsgebieden in hun bestemmingsplannen vast. De waterbergingsgebieden staan op de beleidskaarten en op de themakaart 10 regionale waterberging.

Waardevolle open gebieden

In de regio Rivierenland zijn binnen de landschappen De Regulieren, Ommerense, Ingensche en Rijswijkse Veld en de Bommelerwaard waardevolle open gebieden te onderscheiden. met als belangrijkste kernkwaliteit grootschalige openheid. De kernkwaliteiten van deze landschappen zijn leidend voor ruimtelijke ontwikkelingen.

Voor deze landschappen geldt conform het generieke beleid dat ingrepen die de openheid aantasten, zoals nieuwe bouwlocaties, niet zijn toegestaan. Voor overige ruimtelijke ingrepen geldt een “nee, tenzij” benadering. De kernkwaliteiten voor deze gebieden zijn vermeld in de tabel “provinciaal waardevol landschap en kernkwaliteiten” in § 2.12.

3.7.3.2. Rood raamwerk

Verstedelijkingsopgave

De regionale centrumfunctie van Tiel dient te worden voortgezet en versterkt. Tiel zal zich meer profileren als een krachtige en aantrekkelijke stad. Deze centrumfunctie houdt onder meer in dat voorzieningen en werkgelegenheid zijn geconcentreerd in Tiel en dat de stad een opvangtaak heeft voor regionaal woningzoekenden. Teneinde invulling te geven aan de centrumfunctie staat de stad voor een aantal omvangrijke ruimtelijke investeringen. Het accent dient hierbij meer en meer te liggen op herstructurering van bestaand stedelijk gebied. Hierbij zijn vooral de knooppunten station-centrum en het toekomstige station Passewaai kansrijk. In deze streekplanperiode wil de regio onderzoek uitvoeren naar mogelijke netwerkvorming tussen Tiel en Geldermalsen, mede gelet op de mogelijkheden welke het Randstadspoor biedt.

De regionale bedrijvigheid in de regio Rivierenland concentreert zich eveneens in Tiel. De regio denkt te kunnen voorzien in de accommodatie van de opgave voor regionale bedrijvigheid voor deze planperiode in de vorm van ontwikkeling van Medel 2. Besluitvorming op lokaal niveau moet nog plaatsvinden. De provincie stemt met deze keuze in. De provincie wil samen met de regio de opties voor accommodatie van de opgave voor regionale bedrijvigheid voor de langere termijn gaan onderzoeken.

Voor het accommoderen van lokale bedrijvigheid heeft het de voorkeur om intergemeentelijke bedrijventerreinen te ontwikkelen.

De provincie wil bewerkstelligen dat er voor de inpassing van te verplaatsen zware industrie voldoende ruimte wordt gevonden. Daartoe worden interdisciplinaire “bedrijventeams” samengesteld om met de regio te zoeken naar passende oplossingen.

In Rivierenland geldt, overeenkomstig het “Convenant Bedrijventerreinen Rivierenland” (vastgesteld december 2001), het vestigingscriterium ‘meerwaarde voor Rivierenland’. Dat wil zeggen dat een bedrijf dat zich in Rivierenland wil vestigen een toegevoegde waarde voor de regio moet hebben. Aandachtspunten hierbij zijn arbeidsmarktperspectief, aanvulling op huidige productiestructuur, relaties met andere reeds aanwezige sectoren/ketenfunctie, hoofdvestigingen en ‘groene bedrijven’. Het Convenant vormt voor de regio Rivierenland onderdeel van het streekplanbeleid voor bedrijventerreinen, voorzover niet strijdig met de generieke beleidslijnen van dit streekplan.

In het Experiment Ruimtelijk Beleid Rivierenland hebben de samenwerkende gemeenten de zoekruimte voor verstedelijking tot 2015 in de vorm van kwaliteitscontouren vastgelegd en medio 2004 geactualiseerd. De regio wil in de planvorming voor kleinschalige uitbreidingen van dorpen en linten of buurtschappen aandacht besteden aan het concept organisch groeien. Dergelijke nieuwe, kleinschalige uitbreidingen dienen te worden betrokken in de zoekzones voor stedelijke functies en landschappelijke versterking.

De provincie heeft de kwaliteitscontouren (bestandsversie d.d. 13-11-2002) als zoekzones voor stedelijke functies overgenomen en aangeduid op de beleidskaart ruimtelijke ontwikkelingen. De provincie wil verder nog met de regio afspraken maken over de mate van intensivering op regionale schaal. Deze afspraken zullen uiterlijk 1 juli 2006 zijn gemaakt. Voor de vastlegging van aanpassingen van de zoekzones en intensiveringspercentage is een streekplanuitwerking noodzakelijk.

De verstedelijkingsopgave voor de regio Rivierenland is als volgt:

Randtotaal wonen (aantal woningen)	10.000*
Intensivering wonen	PM %**

Regionale opgave werken (areaal)	PM ha**
Intensivering werken	PM %**

*Betreft randtotaal uit KWP2 (in voorbereiding, periode 2005 tot 2015). Het randtotaal is het indicatief aantal netto toe te voegen woningen per regio, conform de prognoses woningbouwbehoefte.

** Deze wordt door de regio ingevuld in samenhang met de vaststelling van de zoekzones voor stedelijke functies

Voor de bundelingsopgave van de regio wordt uitgegaan van het gedurende de planperiode handhaven van het aandeel per 1-1-2000 in de bevolkingsomvang van het regionale centrum Tiel ten opzichte van de hele regio. De woningvoorraad en het aantal arbeidsplaatsen moeten deze opgave ondersteunen. Als referentie voor de monitoring van de intensivering van wonen en werken geldt het areaal bestaand bebouwd gebied volgens het gelijknamige VROM bestand 2000. Monitoring vindt ten minste één maal per 2 jaar plaats gekoppeld aan de periodieke actualisering van het Kwalitatief woonprogramma en de regionale programmering voor bedrijventerreinen. Het randtotaal voor wonen en de regionale opgave voor werken worden periodiek geactualiseerd in het kader van het Kwalitatief woonprogramma en de regionale programmering voor bedrijventerreinen.

Bereikbaarheid

Gezien de ligging van Rivierenland, te midden van grotere steden in de omliggende regio's en de doorsnijding van de regio door belangrijke hoofdtransport-assen dient veel aandacht besteed te worden aan een optimale bereikbaarheid en doorstroming van de regio. Het gaat voornamelijk om optimale benutting van bestaande infrastructuur. Daarnaast is het beleid gericht op versterking van het openbaar vervoer en verbetering van het fietspaden-netwerk. De volgende projecten zijn in beeld:

- doortrekken van Randstadspoor naar Tiel, met realisatie van halte Tiel-Passewaaij
- instandhouden/versterken van de spoorlijnen Tiel-Elst-Arnhem en Geldermalsen-Dordrecht
- verbreden van de A2
- verbeteren doorstroming A15, Waal en Betuweroute
- realisatie omlegging Hedel
- tracé-MER-studie voor de N322 Druten / Beneden-Leeuwen in het Land van Maas en Waal
- verbeteren van de doorstroming op de N233 (in samenwerking met de regio Valleij).

De ruimtelijke reservering voor het tracé van de omlegging West Maas en Waal en het nieuwe tracé voor de N322 worden vastgelegd via partiële herzieningen van dit streekplan.

Op 12 november 2003 hebben Provinciale Staten een partiële herziening van het streekplan Gelderland 1996 vastgesteld waarin de omlegging van de N831 bij Hedel (oostelijk deel) als een concrete beleidsbeslissing is opgenomen. De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft dat besluit vernietigd in haar uitspraak van 3 november 2004. Daarop is besloten in dit geval te volstaan met het planologisch vastleggen van zowel het westelijk als het oostelijk deel van de omlegging in een bestemmingsplan.

Concentratie glastuinbouw

In de Bommelerwaard wordt de glastuinbouw geconcentreerd en geherstructureerd. Het gaat om vestiging van nieuwe bedrijven vanuit de regio en om verplaatsing van solitaire bedrijven uit de Bommelerwaard zelf. Voor het realiseren van de nieuwe clusters glastuinbouw en herstructurering en waar nodig saneren van verouderde glastuinbouwlocaties wordt een uitvoeringsorganisatie opgericht. Het doel van deze activiteiten is dat de nieuwvestiging en revitalisering van de glastuinbouw en champignonenteelt vlot en volgens planning verloopt. Belangrijke andere taken voor de uitvoeringsorganisatie zijn de landschappelijke inpassing van het glas en het voldoen aan de doelstellingen voor de oppervlaktewaterkwaliteit voor zover deze samenhangen met de glastuinbouw.

Voor de planologische veiligstelling van nieuwe ruimte voor de glastuinbouw in de Bommelerwaard is thans in aanvulling op de streekplanuitwerking een partiële herziening van het streekplan 1996 in procedure gebracht. De herziening betreft een concrete beleidsbeslissing. Voor de herziening is een MER uitgevoerd. Deze herziening zal – indien en voorzover de concrete beleidsbeslissing van deze herziening onherroepelijk wordt - deel uit gaan maken van dit streekplan.

Het gebied rond Tuil (Neerijnen) is een door de regio vastgestelde zoekzone voor een glastuinbouwcluster, waar ruimte bestaat voor hervestiging van glastuinbouwbedrijven uit Neerijnen en Geldermalsen. Op dat gebied is het generiek clusterbeleid van toepassing.

Nieuwvestiging van intensieve veehouderij is in Rivierenland niet toegestaan.

3.7.3.3. Multifunctioneel gebied

Waardevolle landschappen

In de regio Rivierenland zijn de gebieden van Lienden, Ommerense, Ingensche en Rijswijkse veld, Buren-Kerk-Avezaath, Passewaaij-Opijnen, Bommelerwaard en de Regulieren te beschouwen als waardevolle landschappen. De kernkwaliteiten van deze landschappen zijn vermeld in de tabel "provinciaal waardevol landschap en kernkwaliteiten" in § 2.12.

Deze landschappen liggen behalve in het groen-blauwe raamwerk deels ook in het multifunctioneel gebied.

Voor de delen van deze waardevolle landschappen die samenvallen met gebieden die op grond van andere dan landschappelijke waarden (bijvoorbeeld EHS of water) tot het groenblauwe raamwerk behoren, geldt de daarbij behorende "nee, tenzij" benadering. Voor de uiterwaarden van de Nederrijn geldt dit beleid voorzover niet strijdig met de Beleidslijn "Ruimte voor de rivier".

Voor de delen van deze landschappen gelegen in het multifunctioneel gebied geldt conform het generieke beleid een "ja, mits" benadering voor het toevoegen van bouwlocaties en andere ruimtelijke ingrepen, waarbij recht wordt gedaan aan de kernkwaliteiten van de betreffende landschappen. Eventuele nieuwe bebouwing dienen te passen in de door de regio vastgelegde danwel nieuw vast te leggen zoekzones voor stedelijke functies en landschappelijke versterking.

Zoekzones windturbines

De zoekzones voor de realisatie van de regionale opgave voor windturbines zijn op de beleidskaart ruimtelijke ontwikkelingen aangegeven. Daarnaast is een locatie aangegeven van een kansrijk initiatief voor de oprichting van een windturbinepark, nl. de locatie Rietveld in Culemborg.

Functieverandering in het buitengebied

De regio Rivierenland wordt de mogelijkheid geboden om in regionaal verband een alternatief beleid te ontwikkelen voor functieverandering van gebouwen in het buitengebied als bedoeld in § 2.3.6. De alternatieve beleidsinvulling zal na definitieve en unanieme vaststelling door alle gemeenten en na accordering door Gedeputeerde Staten door middel van een afwijkingsprocedure voor de regio Rivierenland in de plaats treden van het in dit streekplan verwoorde generieke beleid voor functieverandering.

3.7.3.4. Regiospecifiek beleid voor gebiedsgerichte onderwerpen

Zandwinning / Natuurontwikkeling "Over de Maas"

Gezien de landelijke bouwgrondstoffenbehoefte en het belang van een goede overgang naar meer marktwerking wordt de zandwinlocatie "Over de Maas" (West Maas en Waal) ruimtelijk mogelijk gemaakt door opname in dit streekplan, gevolgd door een partiële herziening met een concrete beleidsbeslissing. "Over de Maas" vormt het alternatief voor de zandwinlocatie F3B (Maasbommel) uit het streekplan 1996. De doelstelling voor deze locatie is winning van minimaal 15 mln ton beton- en metselzand en ten minste 140 ha natuurontwikkeling.

Boomteelt

Boomteelt is een economisch vitale sector die in het Rivierengebied, vooral bij Kesteren en Opheusden in de vorm van laanbomenteelt, sterk is. Verdere ontwikkeling is mogelijk onder de voorwaarde dat karakteristieke open gebieden worden gespaard. De gemeente Neder-Betuwe onderzoekt samen met de sector de haalbaarheid van een projectvestiging in Opheusden en omgeving van bedrijven en voorzieningen die van cruciaal belang zijn voor de boomteeltbedrijven, zoals agro-logistieke bedrijven en voorzieningen. De provincie ondersteunt dit initiatief en wil daarmee bevorderen dat er ruimte geboden wordt voor de logistiek van de sector ten behoeve van efficiënt en duurzaam transport.

Recreatie

Aan de kwalitatieve ontwikkeling van de toeristisch-recreatieve sector in Rivierenland kan ruimte worden geboden, waarbij de in de Structuurvisie onderscheiden boegbeelden en concentratiepunten voor dagrecreatie worden ondersteund. Het betreft het Eiland van Maurik, de Gouden Ham, de Zandmeren en de Beldert. Gezien de belangrijke functie die de grote rivieren hebben voor de recreatietoervaart is het gewenst ruimte te bieden voor begeleidende voorzieningen als jachthavens en aanlegplaatsen.

Waterafvoer Linge

De waterafvoerfunctie van de Linge moet, ook voor de toekomst, worden gewaarborgd. Op enkele plaatsen gelegen binnen de vastgestelde contouren volgens het Experiment Ruimtelijk Beleid Rivierenland levert dit ruimtelijk beleid voor water strijdigheden op met de wens om te bouwen. Van de regio en de betrokken gemeenten wordt verwacht dat zij bij de afweging van de begrenzing van mogelijke uitbreidingslocaties voor wonen of werken in deze gebieden rekening houden met de afvoerfunctie van de uiterwaarden. Daarbij geldt, conform het generieke beleid voor de afstemming van verstedelijking en waterhuishouding, dat de waterhuishoudkundige gevolgen niet afgewenteld mogen worden op naastgelegen of benedenstroomse gebieden of naar de toekomst. Tevens moeten de meerkosten van watergerelateerde mitigatie en compensatie in de plankosten van de verstedelijking zijn verdisconteerd (veroorzakersbeginsel). Vergelijkbaar met de Beleidslijn ruimte voor rivier wordt van de gemeenten verwacht de waterafvoer- en de waterbergingsfunctie van de Linge te waarborgen in planvoorschriften. Van het waterschap wordt verwacht dat deze de Linge waterstaatkundig zo definieert dat hieronder naast de watergang zelf ook de gronden vallen die een functie hebben voor de waterafvoer. Gemeenten en waterschap hebben voor 1 januari 2007 afspraken gemaakt over de grenzen van de zone met de functie berging en waterafvoer.

Nieuwe Hollandse Waterlinie

Het westen van de regio Rivierenland maakt onderdeel uit van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, een landschap rijk aan cultuurhistorie vanwege tal van objecten en structuren waaronder forten, waterstaatkundige werken en inundatievelden. Samenwerkende overheden en andere partijen zijn hiervoor een ontwikkelingsplanologisch project gestart. Het project is als nationaal landschap aangeduid in de Nota Ruimte. Deze aanduiding is dezelfde als tussen de diverse overheden is overeengekomen.

Het project heeft tot doel:

- behouden en ontwikkelen van cultuurhistorische waarden;
- combineren van natuurontwikkeling met waterberging;
- vergroten van de recreatieve toegankelijkheid van het landschap;
- afstemming van stedelijke ontwikkeling op het militair-strategische landschap.

Voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie neemt de provincie de ruimtelijke regimes uit het Lini perspectief Krayenhoff over, met dien verstande dat voor de "open velden" geldt dat al dan niet gerealiseerde bestaande bestemmingen ongewijzigd blijven. Voor de "verdichtingsvelden" geldt dat, waar dat afhankelijk van de ruimtelijke kwaliteiten toelaatbaar is, tot verdichting kan worden overgegaan. Het beleid voor de "open velden" is de openheid niet aantasten. Uitbreiding en nieuwbouw is mogelijk binnen of aansluitend op bestaande bouwpercelen. Uitbreiding en nieuwbouw tot aaneengesloten glastuinbouwgebied is niet gewenst.

Uitvoering van het Regionaal Plan Bommelerwaard

Voor de realisatie van integrale gebiedsdoelen van de Bommelerwaard is een uitwerkingsplan van het streekplan 1996 door GS vastgesteld in augustus 2004. Het is een integraal plan dat binnen en met de regio is afgestemd op de Structuurvisie Rivierenland en dat voorziet in de volgende projecten:

- Opzetten van geconcentreerde nieuwvestigingslocaties voor intensieve teelten (glastuinbouw, champignons)
- Sanering en herbesteding van verouderde en ongewenst gelegen glastuinbouwlocaties
- Verbeteren van de waterkwaliteit ten behoeve van de drinkwaterwinning
- Begrenzen en inrichten van waterbergingsgebieden
- Verlenen van een kwaliteitsimpuls aan kleinschalige recreatief-toeristische voorzieningen

- Behouden en ontwikkelen van cultuurhistorische waarden.

In het Regionaal Plan Bommelerwaard is in de concentratiegebieden voor glastuinbouw tevens voorzien in voldoende ruimte voor ontwikkeling van de in dit gebied geconcentreerd voorkomende paddenstoelenteelt.

Ten behoeve van de drinkwaterfunctie van de Afgedamde Maas moet vervuiling van grond- en oppervlaktewater worden voorkomen. Daartoe hebben betrokken partijen afspraken gemaakt in de Intentieverklaring voor de Afgedamde Maas. Een gezamenlijke, projectmatige aanpak door betrokken partijen is nodig om zoveel mogelijk milieuwinst te halen. Het streekplan, het Gelders milieuplan en het Gelders waterhuishoudingsplan vormen het gezamenlijke kader.

4. De uitvoering en doorwerking van het streekplan

4.1. Inleiding

De uitvoering van het streekplan wordt ter hand genomen door:

- de realisatie van projecten (uitvoering via ontwikkelingsplanologie)
- doorwerking van het beleid naar regio's en gemeenten (uitvoering via toelatingsplanologie).

De toelatingsplanologie kent een lange traditie. Daarbij bepaalt de provincie in het streekplan de kaders door middel van gebiedsaanduidingen met beleid voor wel/niet toelaatbaar ruimtegebruik. De gemeenten houden hiermee rekening in hun bestemmingsplannen. Deze bestemmingsplannen behoeven de goedkeuring van Gedeputeerde Staten, zodat langs die weg toezicht wordt uitgeoefend of het streekplanbeleid zijn vertaling voldoende krijgt in de gemeentelijke plannen.

Deze toelatingsplanologie tegen ongewenste ruimtelijke ontwikkelingen biedt een hoge mate van rechtszekerheid.

De provinciale rol bij toelatingsplanologie is toetsend en passief. Als een bestemmingsplan wordt goedgekeurd, is het nog niet zeker of en wanneer de gewenste ontwikkelingen daadwerkelijk tot stand komen. De beslissing om tot uitvoering van de ruimtelijke ingrepen te komen, wordt namelijk veelal aan private partijen overgelaten. Het gevolg is dat niet alle gewenste ontwikkelingen gerealiseerd worden dan wel niet met de kwaliteit die de overheid voor ogen staat. Dit heeft de roep om een meer ontwikkelingsgerichte planologie doen ontstaan.

Ontwikkelingsplanologie wordt, in aanvulling op de plannende en regulerende rol van de overheid gekenmerkt door²:

- selectiviteit in de keuze van te realiseren beleidsprioriteiten en de te borgen publieke belangen (bijvoorbeeld de ruimtelijke hoofdstructuur);
- een projectmatige, op uitvoering gerichte aanpak binnen duidelijke publieke kaders;
- onderhandeling en samenwerking met zowel andere overheden als ook private partijen over de beleidsinhoud, procesgang en bekostiging.

Beide vormen van planologie zijn nodig, omdat ze complementair zijn. De kans op het succesvol realiseren van gewenste ontwikkelingen op die locaties waar de overheid ze graag wil, kan vergroot worden als die ontwikkelingen op de ongewenste locaties kunnen worden uitgesloten. Ook kunnen kwetsbare functies beschermd worden door ontwikkelingen te sturen naar de minst kwetsbare gebiedsdelen.

Omdat het streekplan op enig moment wordt vastgesteld is er altijd sprake van een momentopname. In de loop der tijd kunnen inzichten veranderen. Daarnaast kunnen er zich in de concrete uitvoeringspraktijk kansen voordoen die niet voorzien waren, maar wel wenselijk zijn. Om die reden dient in de uitvoeringspraktijk het streekplan flexibel gehanteerd te worden. Uitvoering vereist dus ook de flexibiliteit om het streekplan nader uit te werken, ervan af te wijken of zelfs te herzien.

In het licht van deze noties wordt in par 4.2 een nadere uitwerking van de na te streven Gelderse ontwikkelingsplanologie gegeven; in par. 4.3 de toelatingsplanologie; in par. 4.4 de relatie tussen uitvoering en planflexibiliteit en tot slot wordt in par. 4.5 ingegaan op de vraag hoe de uitvoering van het streekplan zal worden gevolgd (monitoring).

---

² (vrij naar het advies van de VROM-raad "Gereedschap voor ruimtelijke ontwikkelingspolitiek", 15 april 2004).

4.2. Uitvoering door realisatie van projecten

4.2.1. Ontwikkelingsplanologie als kader

Bij ontwikkelingsplanologie staat het daadwerkelijk willen realiseren van doelen door middel van concrete projecten voorop. Anders dan bij toelatingsplanologie wordt het realiseren van doelen door de provincie niet meer geheel en vrijblijvend aan andere overheden en partijen overgelaten, eventueel daarbij ondersteund door een subsidie. Bij toepassing van ontwikkelingsplanologie wordt uitgegaan van een actieve rol van de provincie bij het realiseren van nadrukkelijk gewenste ruimtelijke ontwikkelingen. De actieve rol is gericht op samenwerking en resultaat. Dat vereist een combinatie van beleidsvorming (initiatief tot planontwikkeling) en het vermogen beleid uit te voeren (financiën, personeel, kennis). Per project moet worden bepaald welke ruimtelijke ontwikkelingen worden gewenst (keuze, provinciaal belang), welke rol(len) de provincie kan en wil vervullen, en met wie en hoe de provincie samenwerking aan wil gaan.

Rol provincie

Bij de uitvoering van het beleid kan de provincie verschillende functionele rollen vervullen: regisseur, initiatiefnemer, facilitator, opdrachtgever, financier, subsidiënt en beheerder. Deze rollen moeten in de context van projectmanagement scherp worden afgebakend, gericht op het bereiken van resultaat. Afhankelijk van de planfase, de rol van andere partijen en van alternatieven kunnen de provinciale rollen verschillend worden ingevuld en worden onderworpen aan bestuurlijke of politieke besluitvorming.

Welke rol(len) de provincie kiest in de opeenvolgende fasen, zal voor een deel worden bepaald door de eigen verantwoordelijkheden en bevoegdheden, voor een deel ook door de verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de gemeenten en waterschappen, en – buiten het publieke domein – door de rol van private partijen en intermediaire organisaties. Hoewel de keuze van de rol(len) voor elke participerende partij een zelfstandige keuze is, zal altijd sprake moeten zijn van een samenspel om tot het uiteindelijke resultaat te kunnen komen. Publieke- en privaatrechtelijke verantwoordelijkheden moeten goed worden gescheiden. De provincie heeft naast bovengenoemde rollen immers ook nog goedkeurende, regelgevende, vergunningverlenende en handhavingstaken.

Provinciale participatie betekent niet automatisch dat de provincie het (deel)project zelf uitvoert. De uitvoeringsverantwoordelijkheid kan bij een andere eerstverantwoordelijke partij liggen.

Samenwerking: met wie en hoe

Om provinciaal gestelde doelen te bereiken is samenwerking met de (in regionaal verband samenwerkende) gemeenten en waterschappen noodzakelijk. Goede samenwerking tussen publieke partners op grond van gemeenschappelijke doelen is een voorwaarde bij de realisering van een project alvorens met andere partners samenwerking wordt aangegaan (PPS-instrument).

Bij de totstandkoming van het streekplan is een basis gelegd voor samenwerking gericht op uitvoering van projecten door de regionaal samenwerkende gemeenten uit te nodigen ruimtelijke structuurvisies op te stellen. De structuurvisies zijn mede beoordeeld op beleidsdoelen die via ontwikkelingsplanologie kunnen worden gerealiseerd.

In het verlengde van de omgevingsplannen voeren Gedeputeerde Staten overleg met de regio's over de ruimtelijke opgaven en keuze van projecten. Dit overleg wordt gevoerd in de context van een eerder GS-besluit dat er een integraal uitvoeringsprogramma voor de Gelderse omgevingsplannen per regio moet komen. Met één uitvoeringsprogramma per regio wordt beoogd een grote mate van synergie tussen projecten ten aanzien van bereikbaarheid, milieu, water en ruimte te bewerkstelligen. Na de vaststelling van dit streekplan door Provinciale Staten zullen de regionale uitvoeringsprogramma's (RUP's) ter besluitvorming aan Provinciale Staten worden voorgelegd. De onderlinge rolverdeling zal met de regio's, de gemeenten, de waterschappen en overige betrokken partijen worden uitgewerkt om de nieuwe ruimtelijke opgaven te vertalen in concrete projectvoorstellen.

Bij het uitwerken van projectvoorstellen is nadrukkelijk de mate van synergie en de toepassing van verevening aan de orde. Dat zal ertoe leiden dat projecten onderling in verband worden gebracht hetgeen leidt tot zogenoemde projectveloppen. Projectvoorstellen moeten geschikt zijn voor politieke besluitvorming door de verschillende overheidspartijen en aanknopingspunten bieden voor samenwerking met private partijen. Een en

ander wordt uitgewerkt in een Uitvoeringsprotocol ontwikkelingsprojecten, dat als leidraad zal dienen voor de omzetting van ruimtelijke opgaven in concrete projectvoorstellen. Samenvattend betekent dit dat de regionale uitvoeringsprogramma's ter vaststelling aan Provinciale Staten worden aangeboden. Daarbij wordt ter kennisname het door GS vastgestelde Uitvoeringsprotocol gevoegd.

Welke ruimtelijke ontwikkelingen

Ontwikkelingsplanologie is gericht op ruimtelijke transformatieprocessen. Deze kunnen ook betrekking hebben op bescherming (en ontwikkeling) van bestaande waarden. De provincie wil ontwikkelingsplanologie inzetten om uitvoering te geven aan beleid in beide gebieden van de provinciaal ruimtelijke hoofdstructuur: het 'rode' raamwerk en het 'groenblauwe' raamwerk. Op basis van deze hoofdstructuur alsmede de regionale structuurvisies en de overige omgevingsplannen zijn per regio ruimtelijke opgaven geformuleerd, die de grondslag vormen voor de keuze van projecten waar de provincie prioriteit aan geeft.

Daarbij zijn de volgende criteria toegepast:

- met de projecten moeten provinciale hoofddoelstellingen worden gerealiseerd,
- de projecten hebben tot doel de structuur van de regio's te versterken,
- er moet sprake zijn van synergie op inhoud, planning, menskracht, financiering en uitvoering, daar waar meerdere doelen in één project c.q. meerdere projecten in één gebied worden gerealiseerd.

Deze criteria worden hierna verder toegelicht.

De provinciale hoofddoelstellingen zijn benoemd in de omgevingsplannen. Aan de hoofddoelstellingen zijn ruimtelijke opgaven en projecten gekoppeld die bepalend zijn voor het realiseren van die doelstellingen. Deze ruimtelijke opgaven en projecten worden van provinciaal belang geacht voor het initiëren van regionaal structurerende ontwikkelingen. Deze ruimtelijke opgaven zijn in paragraaf 4.2.2 nader uitgewerkt. Voor het Gelders Milieuplan (GMP3) zijn dat de elf stimuleringsprojecten, voor het derde Waterhuishoudingsplan (WHP3) de actiegebieden met de bijbehorende sleutelprojecten (zie kaart WHP), voor het tweede Provinciale Verkeers- en Vervoersplan (PVVP2) zijn dat de opgaven per regio (hoofdstuk 6 van het PVVP).

Ook de reconstructieplannen en de provinciale inzet in het kader van Ruimte voor de Rivier zoals aangegeven in het Regio-advies 'Ruimte voor de Rivier' rekenen wij tot de strategische provinciale omgevingsplannen. Voor de reconstructieplannen ligt de opgave in de afstemming van (intensieve) veehouderij op gewenste milieu- en watercondities en de realisering van de ecologische hoofdstructuur. Voor Ruimte voor de Rivier ligt de opgave bij de projecten die in het kader van het Regio-advies Ruimte voor de Rivier als prioritair aan het Rijk zijn voorgelegd. Voor zover deze projecten en opgaven ruimtelijke consequenties hebben, zijn die consequenties en de prioritering meegewogen in het ruimtelijk beleid en de ruimtelijke opgaven per regio.

Bij het versterken van de structuur van de regio zijn twee invalshoeken van belang: de lange termijnontwikkeling van de regio en de projecten van regionaal belang zoals neergelegd in de regionale structuurvisies die de regio's als bouwsteen voor het streekplan hebben opgesteld. Bij het versterken van de structuur spelen veranderingsprocessen, het ontwikkelingsperspectief van de regio, de regionale economie, de leefomgeving en duurzaamheid van de gekozen structuur een belangrijke rol. Voorts gaat het hierbij om projecten van en voor de regio, waar ook een provinciaal belang mee is gemoeid dat door de regio moet worden herkend en erkend, en waar de regio *samen* met de provincie uitvoering aan wil geven.

Synergie is om verschillende redenen van belang. Daarbij zijn aan de orde: efficiënt werken, werk met werk maken, kostenbesparing, het vinden van nieuwe openingen voor financiering en om verevening van kosten mogelijk maken. Het uiteindelijke doel is het bereiken van een optimaal resultaat en kwaliteit. Hiermee wordt een belangrijke stap gezet om te komen tot een regionale investeringsstrategie en tot een gecoördineerde aanpak van de projecten door de provincie.

4.2.2. Ontwikkelingsplanologie in het licht van de hoofddoelstellingen van dit streekplan

In de ruimtelijke hoofdstructuur van het groenblauwe raamwerk en het rode raamwerk liggen primair de ruimtelijke opgaven waarvoor de provincie een bijzondere verantwoordelijkheid neemt. Bij ontwikkelingsplanologie is een koppeling tussen hoofddoelstellingen en ruimtelijke opgaven essentieel. Die relatie is in het navolgende nader uitgewerkt.

De volgende hoofddoelstellingen zijn wezenlijk voor de totstandkoming van de ruimtelijke hoofdstructuur van Gelderland:

Behoud en ontwikkeling van het 'groen-blauwe' raamwerk

Daarbij zijn vooral van provinciaal belang:

- bescherming van bestaande natuur en waardevolle open gebieden
- de ecologische verbindingzones, die de grotere natuureenheden verbinden
- begrenzing en bescherming van waterbergingsgebieden
- maatregelen in het kader van Ruimte voor de Rivier (Regio-advies)

Ontwikkeling van het 'rode' raamwerk

Daarbij ligt de prioriteit bij de volgende opgaven:

- ontwikkeling van de stedelijke netwerken KAN, WERV, Stedendriehoek, op drie aspecten: stedelijke transformatie, bereikbaarheid (weg-water-spoor-OV-ICT) en kenniseconomie
- ontwikkeling van sterke regionale centrumsteden: Doetinchem, Harderwijk en Tiel
- zorgen voor voldoende recreatie en (buffer)groen tussen en bij de steden (GIOS)
- realisering van de landbouwontwikkelingsgebieden
- ontwikkeling van gebieden voor intensieve teelten (glastuinbouw, champignonkwekerij) (ITG)

In het licht van deze generieke beleidsdoelstellingen zijn de ruimtelijke ontwikkelingsopgaven, die de provincie onderscheidt als opgaven van provinciaal belang, per regio bepaald. Zie het schema op de volgende pagina.

Ruimtelijke ontwikkelingsopgaven per regio

RUIMTELIJKE ONTWIKKELINGS-OPGAVEN	'Groen-blauwe' raamwerk (GBR)	'Rode' raamwerk (RR)
Algemene doelstellingen:	Behoud en ontwikkeling GBR door: <ul style="list-style-type: none"> - bescherming bestaande natuur en waardevolle open gebieden, - ecologische verbindingzones (EVZ), - afbakening en bescherming waterbergingsgebieden - maatregelen Ruimte voor de Rivier 	Ontwikkeling RR door: <ul style="list-style-type: none"> - ontwikkeling stedelijke netwerken en sterke regionale centrumsteden, - zorgen voor voldoende recreatie en (buffer)groen tussen en bij de steden (GIOS), - realisering landbouwontwikkelingsgebieden (LOG), - ontwikkeling intensieve teeltgebieden (ITG)
KAN	EVZ: Renkumse beekdal en Havikerwaard Ruimte Rivier: Koppenwaard, Huissensche waarden	Stedelijke transformatie: Arnhem-Rijnboog, Nijmegen-Koers-west, Bereikbaarheid: HSL (-oost, -halteplaats en -feeding), Regiorail, A50/stadsbrug Nijmegen, A15, ICT-port Heijendaal Kenniseconomie: Health Valley GIOS: Landschapspark Overbetuwe ITG: Bergerden/Kamervoor
Stedendriehoek	EVZ: Beekbergerpoort	Stedelijke transformatie: Apeldoorn-Kanaalzone, Zutphen-de Mars, Bereikbaarheid: regiorail, (prov.) wegenstructuur rond Zutphen GIOS: Apeldoorn, Zutphen en Beekbergerpoort Uitvoering reconstructieplan ITG: herstructurering glastuinbouw in relatie tot verstedelijkingsopgave
Vallei	EVZ: Groene Valleiband Binnenveld/Grebbelinie/waterberging	Stedelijke transformatie: Ede-oost, Bereikbaarheid: Valleilijn/HOV Ede-Wageningen Kenniseconomie: Food Valley GIOS: Binnenveld/STUIT, Nijkerk-Amersfoort Uitvoering reconstructieplan
Noord-Veluwe	EVZ: Hierdense beek	Stedelijke transformatie: Waterfront Harderwijk, GIOS: Harderwijk-Ermelo Integrale gebiedsontwikkeling: Hierdense beek/ agrarische enclave Uitvoering reconstructieplan
Rivierenland	EVZ: Hollandse Waterlinie, waterberging Tielerveld Ruimte Rivier: Drutense waarden, Munnikenland, Eiland van Maurik	Stedelijke transformatie: Tiel-oost, GIOS: Tiel-Geldermalsen ITG: Integrale gebiedsontwikkeling Bommelerwaard
Achterhoek	EVZ: Groen-blauwe as Graafschap-Winterswijk	Stedelijke transformatie: Doetinchem – Hamburgerbroek, GIOS: Doetinchem-Wehl Uitvoering reconstructieplan

Overigens zijn er naast de regionale ontwikkelingsprojecten ook nog reguliere opgaven c.q. generiek sectorbeleid dat moet worden uitgevoerd. Deze zijn in dit overzicht niet opgenomen.

Bovenregionale ruimtelijke ontwikkelingsopgaven

Tot de bovenregionale ruimtelijke ontwikkelingsopgaven worden gerekend projecten die in meerdere regio's zijn gelegen en waarbij regie en afspraken nodig zijn met en tussen regio's onderling. Het betreft: Veluwe 2010, Groei en krimp, Afstoting militaire terreinen, Ruimte voor de Rivier en Inpassing zware industrie (IZI).

- *Veluwe 2010*

Het project Veluwe 2010 is een lopend project dat wordt gecontinueerd. In deze ontwikkelingsopgave zijn de afspraken uit de Intentieverklaringen nader uitgewerkt in het masterplan 'Veluwe 2010'. In het masterplan is een wervende visie gegeven, die is vertaald in 30 majeure projecten. Hoofddoel van 'Veluwe 2010' is een duurzame evenwichtige ontwikkeling van ecologie en economie en ontwikkeling van de Veluwe tot één groot aanéengesloten natuur, cultuur- en boslandschap, met zo min mogelijk barrières voor mensen en dieren. De ecologische uitwerking is gericht op stevige bescherming van natuur, landschap en cultuurwaarden, op hoge kwaliteit van milieu en water, op het passeerbaar maken van hoofdwegen en minder verkeer op de binnenwegen, op een versterking van de samenhang tussen Veluwe en omgeving door groene wiggen, ecologische poorten en nieuwe natte natuur in beekdalen en kwelgebieden. De economische uitwerking is gericht op uitstekende, moderne recreatievoorzieningen, op grondgebonden landbouw, met klinkende kansen voor agro-toerisme, agrarisch natuurbeheer, biologische landbouw en Veluwse streekproducten.

Om de gestelde doelen te realiseren is een optimale samenwerking van alle partners nodig. Voor dit doel is de breed samengestelde Veluwe Commissie en een programmabureau ingesteld. Door alle partijen is vanaf 1999 fors geïnvesteerd in de Veluwe. Het resultaat begint zichtbaar te worden. Maar er moet meer gebeuren. Met de uitvoering van het Reconstructieplan Veluwe wordt de duurzame ontwikkeling van de kernkwaliteiten van de Veluwe verder versterkt.

- *Groei en krimp*

Het project Groei en Krimp verblijfsrecreatie op de Veluwe is een zelfstandig deelproject van Veluwe 2010. Het project voorziet in de realisatie van 100 ha groei op voor natuur minder kwetsbare locaties aan de randen van het Veluwemassief en 100 ha krimp van recreatiebedrijven op kwetsbare gebieden in het Veluwemassief. De te saneren locaties worden teruggegeven aan de natuur. Het plan beoogt tevens een kwaliteitsimpuls voor de natuur en het toeristisch-recreatief product. Het projectplan beschrijft de strategie, de te bereiken doelen, de stand van zaken, de uit te voeren activiteiten, de projectorganisatie, financiën en communicatie.

Het project is een van de twee pilotprojecten ontwikkelingsplanologie van de provincie en tevens een van de veertien landelijke voorbeeldprojecten ontwikkelingsplanologie van het ministerie van VROM (zie Uitvoeringsagenda Nota Ruimte).

- *Afstoting militaire terreinen*

In het kader vanerschikking militaire terreinen en complexen zullen nog een aantal kleinere terreinen en complexen binnen Gelderland worden afgestoten. Het betreft de Kop van Deelen, de Zeven Provinciën, Koningsweg Noord, het munitiemagazijnencomplex de Scherpenberg, Veldhuizen, Alverna, Wilp, De Dellen, het Grootte Veld (gedeeltelijk), Gorrse Heide (gedeeltelijk) en Beekhuizerzand (gedeeltelijk). Bij onderdelen van de Kop van Deelen, de Zeven Provinciën en Koningsweg Noord speelt tevens een mogelijke aanwijzing tot rijksmonument.

De meeste van deze terreinen zijn gelegen binnen het groenblauwe raamwerk en zullen een daarop afgestemde herbestemming krijgen. In enkele gevallen kunnen de terreinen en complexen mogelijk ook worden ingezet om het project Groei en krimp te realiseren of in aanmerking komen voor een, binnen het gebied, passende toeristisch-recreatieve, culturele of zorgfunctie. Zeker bij aanwijzing tot rijksmonument is herbestemming met een passende functie noodzakelijk voor het beheer en onderhoud.

Het Ministerie van Financiën heeft de provincie de regie gegeven bij de integrale aanpak van afstoting en herbestemming van deze terreinen en daarbij de mogelijkheid van verevening over deze terreinen geboden. In verband hiermee en omdat de terreinen in verschillende regio's zijn gelegen is het noodzakelijk om de afstoting van de terreinen als één (bovenregionaal) project aan te pakken. Het Rijk heeft de afstoting van de complexen in Ede-oost buiten dit regime gehouden.

- *Ruimte voor de Rivier*

In het kader van de voorbereiding van de Planologische Kernbeslissing Ruimte voor de Rivier is een regio-advies vastgesteld. In dit advies is een pakket maatregelen benoemd gericht op structurele veiligheid voor de lange termijn tegen hoogwater. In dit pakket wordt uitgegaan van binnendijkse maatregelen voor de korte termijn (te weten de hoogwatergeul Veessen-Wapenveld en de dijkverleggingen Veur-Lent, Munnikenland met aanpassing van de Brakelse benedenwaarden, Hondsbroekse Pleij en Voorsterklei) van buitendijks gelegen kansrijke projecten waarvoor al initiatieven lopen (te weten Koppenwaard, Huissensche waarden, Drutensche waarden, Munnikenland, Vuren en Eiland van Maurik) en van projecten onder de noemer Ruimtelijke impuls.

Het pakket maatregelen dient vanwege de nationale belangen, de aanpak en zijn effecten voor het totale rivierenstelsel vanuit één programmabureau te worden uitgewerkt. Voor de hierboven genoemde afzonderlijke deelprojecten zullen nadere afspraken met de betrokken regio's, gemeenten en waterschappen worden gemaakt bij de uitwerking van de projectvoorstellen.

* *Inpassing zware industrie (IZI)*

In verschillende regio's in Gelderland zijn bedrijven gevestigd die ruimtelijk en/of milieuhygiënisch overlast bezorgen aan omwonenden en/of naburige bedrijven. Als een goede inpassing op de huidige locatie niet te realiseren is, zal het bedrijf verplaatst moeten worden naar een andere, passender locatie. In 2002 is gestart met het project "Inpassing Zware Industrie". Op basis van een probleemanalyse blijkt dat er op papier wel voldoende ruimte voor dit type bedrijvigheid is, maar dat in de praktijk die ruimte veelal vergeven is aan bedrijven in een lichtere categorie, of dat de nieuwe locatie niet past bij de bedrijfsvoering (niet aan het water, niet snelweg ontsloten, etc). De provincie heeft zich tot doel gesteld dat per regio voldoende ruimte gereserveerd wordt voor dit type bedrijvigheid, echter het is lastig aan te geven waar die locaties precies moeten komen te liggen. Een passende oplossing per regio kan alleen worden gevonden in goed overleg met de regio's en de betreffende bedrijven. Nu al, maar zeker ook in de komende jaren zal het IZI-project daarin een faciliterende rol vervullen, door het samenstellen van interdisciplinaire "bedrijventeams" en het in beeld brengen van de problematiek bij de regio's.

4.2.3. Van ontwikkelingsopgaven naar uitvoering

Voor welke opgaven is actieve provinciale betrokkenheid nodig?

In de ruimtelijke ontwikkelingsopgaven zitten tal van onderdelen die al door regio's, gemeenten en waterschappen zijn of kunnen worden opgepakt. De provincie hoeft niet alle hiervoren genoemde ruimtelijke opgaven te gaan trekken of regisseren. Bepalend voor een initiërende actieve rol door de provincie is het provinciale belang.

Er is sprake van een provinciaal belang als politiek en bestuur uitvoering van een project belangrijk vindt voor het realiseren van een of meer provinciale hoofddoelstellingen. Daarna volgt de overweging om een ontwikkelingsproject zelf uit te voeren of over te laten aan andere partijen. Er zijn drie belangrijke redenen om te overwegen de ontwikkeling zelf ter hand te nemen:

- het initiatief ontbreekt, bijvoorbeeld omdat het commercieel niet interessant is of omdat commerciële partijen geen belang zien in realisatie van dit project. Als duidelijk is waarom andere partijen het project niet willen oppakken, kan de provincie het project zelf ter hand nemen of proberen de oorzaken weg te nemen.
- de gewenste kwaliteit wordt niet geleverd. In de meeste gevallen waar dit aspect aan de orde is, gaat het óf om een projectenvelop, waarin de gewenste kwaliteit in de projectenvelop ook moet doorwerken in de kwaliteit van de afzonderlijke deelprojecten die door andere partijen worden getrokken, óf om het nastreven van een noodzakelijke kwaliteitsimpuls, waarbij juist de betrokken partijen met elkaar die kwaliteit moeten benoemen.
- planverevening is gewenst. Om te waarborgen dat binnen een projectenvelop een financieel surplus van het ene deelproject zal toestromen naar een verliesgevend deelproject. Dit kan door vereveningsafspraken tussen projecten of door het koppelen van verschillende projecten bij één uitvoerende partij, zodat deze partij de verevening in zijn eigen financiële huishouding kan uitvoeren.

Uitvoering via een projectenvelop

Een projectenvelop bevat meerdere projecten. Kenmerk van een projectenvelop is de gebiedsgerichte aanpak. Het gaat om gebieden waarin sprake is van meerdere complexe maatschappelijke vraagstukken, waarbij de coördinatie en regie van de provincie noodzakelijk is om de vraagstukken in onderling verband op te lossen. Een

deel van de oplossing is een geïntegreerde aanpak, waarin verschillende aspecten tegelijk en in relatie met elkaar worden aangepakt waardoor een toegevoegde waarde (*synergie*) en mogelijkheid tot *verevening* ontstaat. Synergie brengt met zich mee dat verschillende typen projecten in hun onderlinge samenhang worden gebracht, gericht op uitvoering. Meestal kunnen onderdelen als een afzonderlijk deelproject worden uitgevoerd als aan de randvoorwaarden, die het totale project stelt, is voldaan. Die randvoorwaarden hebben betrekking op onderlinge doorwerking van maatregelen of ingrepen, het gecombineerd toepassen van instrumenten, volgtijdelijkheid van stappen, communicatie en dergelijke aspecten.

Het werken met een projectenvelop biedt tevens gelegenheid om tot verevening te komen. Met sommige functieveranderingen kunnen draagvlak en investeringen worden gegenereerd voor kwaliteitsverbeteringen in het publieke domein.

De formulering van concrete projectenveloppen zal – in overleg met de regio's – plaatsvinden in de regionale uitvoeringsprogramma's. Daarbij zullen projectenveloppen ontwikkeld worden die synergetisch zijn wat betreft de prioritaire projecten uit de andere provinciale omgevingsplannen én die bijdragen aan de ruimtelijke opgaven per regio.

4.3. Uitvoering via doorwerking van het beleid

4.3.1. De invulling van het toelatingsbeleid; van plantoetsing naar planbegeleiding

Het streekplan is slechts één van de schakels in de realisering van het ruimtelijk beleid. De uiteindelijke realisatie van het beleid van rijk en provincie moet tot stand komen door een goede doorwerking naar het enige ruimtelijke plan dat direct bindend is voor de burger, i.c. het gemeentelijke bestemmingsplan. Deze doorwerking kan bereikt worden via plantoetsing (passief, achteraf) respectievelijk via planbegeleiding (actief, vooraf).

Bij een toelatingsbeleid kan volstaan worden met het beoordelen of plannen van anderen niet in strijd zijn met dit beleid (toelatingsplanologie). Het benutten van de traditionele procedurestappen van de Wet op de Ruimtelijke Ordening (art. 10 BRO-vooroverleg en –advies en goedkeuring van bestemmingsplannen) kan prima functioneren bij het beschermen van kwetsbare functies en het marginaal bijsturen van reeds eerder door de gemeente (vaak in overleg met betrokkenen) bedachte oplossingen. Op het moment dat het streekplan haar ontwikkelingsambities actief wil sturen en vormgeven schieten deze traditionele instrumenten te kort. Meedenken en meepraten in een vroeger stadium van planvorming is dan gewenst. De uitvoering van het streekplan is afhankelijk van de mate waarin andere (publieke en private) partijen de doelstellingen onderschrijven en vertalen in planvormen. In dit kader continueert de provincie – bij de uitvoering van planbeoordeling als wettelijke taak – de ombuiging van plantoetsing naar planbegeleiding.

Met planbegeleiding wordt beoogd om in overleg met gemeenten in regionaal verband te komen tot invulling van het provinciaal strategisch beleid, zonder daarbij te treden in aspecten van lokale betekenis. Planbegeleiding beweegt zich binnen de kaders van het generieke provinciale omgevingsbeleid, maar biedt ruimte voor het gezamenlijk zoeken naar gebiedsspecifieke invullingen van dat beleid.

Planbegeleiding richt zich vanuit deze gedachtingang vooral op plan- en besluitvorming op ruimtelijk-structurend niveau van de in regionaal verband samenwerkende gemeenten: structuurplannen / -schetsen / -visies, ontwikkelingsvisies, grotere uitbreidingsplannen, herstructureringsplannen e.d. De provincie zal daarbij in een zo vroeg mogelijk stadium in deze processen bijdragen door inbreng van de provinciale visie op ruimtelijke kwaliteiten voor de regio of deelgebieden daarvan. Gestreefd wordt naar een opschaling van afwegingsprocessen naar regionale / bovengemeentelijke niveaus. De provinciale bemoeienis met de invulling van plannen die alleen op lokaal niveau van invloed zijn, komt daarmee te vervallen. Plannen gericht op lokaal niveau kunnen invloed hebben op waarden die van provinciaal belang zijn. Zo zal de provincie lokale plannen die van invloed kunnen zijn op het groenblauwe raamwerk daar op blijven beoordelen.

Als uit monitoring blijkt dat een gemeente zich niet houdt aan de in regionaal verband vastgelegde afspraken, dan zal de provincie bij de beoordeling van de bestemmingsplannen van de betreffende gemeente haar interventie-instrumentarium inzetten.

De accentverschillen in planbegeleiding en plantoetsing kunnen als volgt schematisch geschetst worden:

	Planbegeleiding	Plantoetsing
'Groenblauw' raamwerk	Volledig, m.n. ontwikkeling-/ vereveningsprojecten	Volledig, m.n. conserverende plannen
'Rood' raamwerk	Op hoofdlijnen, projecten van (boven)regionaal belang	Niet bij binnenstedelijke plannen
Multifunctioneel gebied	Beperkt; gericht op invulling regionale kaders	Terughoudend, m.n. gericht op waardevolle landschappen

Op deze wijze wordt de doorwerking van het provinciale beleid selectiever en op een meer pro-actieve wijze vormgegeven.

Met de omslag van plantoetsing naar planbegeleiding beperkt de provincie zich tot zaken die van provinciaal belang zijn en worden regionaal en lokaal gerichte aspecten meer overgelaten aan de beoordeling van de in regionaal verband samenwerkende gemeenten.

Meer specifiek zal de planbegeleiding vorm krijgen door:

- regulier overleg met regio's en gemeenten
 Meer dan in het verleden zal sterk ingezet worden op overleg met de regio's. Daarnaast zal het overleg een integraler karakter krijgen, waarbij ook aandacht geschonken wordt aan onderwerpen uit gerelateerde beleidsvelden zoals sociaal-culturele vraagstukken in relatie tot de ruimtelijke ordening en onderwerpen die niet normatief zijn vastgelegd, zoals aandacht voor ruimtelijke kwaliteit.
 Als kaders voor regionale afstemming wil de provincie met de in regionaal verband samenwerkende gemeenten komen tot:
  - regionale zoekzones voor verstedelijking (voorzover nog niet vastgelegd);
  - programmeringsafspraken wonen en werken (Kwalitatief woonprogramma en programmeringsoverleg bedrijventerreinen);
  - realisatie van het BLOW-accord voor windenergie;
  - totstandkoming landschapsonwikkelingsplannen voor waardevolle landschappen;
  - deelname aan projecten en overlegstructuren over ruimtelijke plannen m.b.t de provinciale ruimtelijke hoofdlijnen.
- het aanbieden van voorbeelden (evt. via prijsvragen) en modelvoorschriftenpakketten;
- faciliteren van regio's en gemeenten en hun adviseurs door middel van signaleringskaarten;
- opereren via regionale kwaliteitsteams met ondersteuning vanuit het provinciale Team Ruimtelijke Kwaliteit;
- organisatie van workshops over de toepassing van het nieuwe streekplan.

4.3.2. Doorwerking van het beleid

Voor een aantal onderwerpen is een bijzondere inspanning met het oog op de doorwerking van het provinciale beleid vereist. Enerzijds gaat het om een vertaling van de beschermingsambities in het groenblauwe raamwerk in de voorschriften van bestemmingsplannen; anderzijds om faciliterende projecten om de gemeenten te ondersteunen in de doorvertaling van het beleid van rijk en provincie.

Direct in bestemmingsplanvoorschriften door te vertalen onderwerpen zijn:

- *waterbergingsgebieden:*
  - definitief begrensde waterbergingsgebieden (Achterhoek-Liemers), die via de Reconstructie rechtstreeks doorwerken in bestemmingsplannen;
  - zoekgebieden waterberging (plannen Veluwe en Achterhoek-Liemers);
  - globaal begrensde waterbergingsgebieden. Dit betreft het Duivense Broek in de regio KAN, Eefde west in de regio Stedendriehoek en het Binnenveld in de regio Vallei. Over deze drie gevallen bestaat nagenoeg overeenstemming tussen gemeente en waterschap.

De waterschappen zullen in overeenstemming met de betreffende gemeenten uiterlijk 1 mei 2006 het feitelijk benodigde areaal voor de regionale waterberging definitief begrenzen. Vervolgens zal de provincie vóór 1 januari 2007 in een streekplanuitwerking de definitief begrensde bergingsgebieden vastleggen. Uiterlijk 1 januari 2008 (voor het definitief begrensde gebied in Het Binnenveld 1 januari 2007) leggen de

gemeenten de definitief begrensde waterbergingsgebieden in hun bestemmingsplannen vast. De waterbergingsgebieden staan op de beleidskaarten en op de themakaart 10 'regionale waterberging'. Om de gemeenten hierin te faciliteren zal een model- voorschriftenpakket bescherming waterbergingsgebieden worden ontwikkeld en aangeboden aan de betrokken gemeenten.

Als de doorwerking in bestemmingsplannen niet binnen die termijn is gebeurd, zullen Gedeputeerde Staten overwegen tot een aanwijzing aan de betreffende gemeente over te gaan als bedoeld in artikel 37 WRO. Vóór de vastlegging in bestemmingsplannen dienen de belanghebbende waterbeheerders een regeling voor de eventuele planschade met de betreffende gemeente(n) hebben getroffen. Dit is voorwaarde voor het in overweging nemen van de toepassing van de aanwijzingsbevoegdheid door de provincie.

- voor de natte natuur dienen de gemeenten uiterlijk 1 januari 2008 de bescherming van de natte delen van de EHS en de bijbehorende beschermingszones in hun bestemmingsplannen te regelen. Voor natte natuurgebieden zal in de bestemming in ieder geval onderscheid gemaakt moeten worden tussen droge en natte natuur. Er vindt afstemming plaats met de regelingsmogelijkheden die de Keur biedt, met als uitgangspunt dat hetgeen dat met de Keur kan worden geregeld, niet alsnog in het bestemmingsplan hoeft te worden geregeld. Gemeente en waterschap beoordelen dit samen in het kader van de watertoets. Als de bescherming niet vóór 1 januari 2008 is geregeld, zullen Gedeputeerde Staten overwegen tot een aanwijzing aan de betreffende gemeente over te gaan als bedoeld in artikel 37 WRO. Vóór de vastlegging in bestemmingsplannen dient er een regeling voor eventuele planschade te zijn opgesteld.
- planologische bescherming van tracé's van lange afstandsfiets- en wandelpaden en recreatieve vaarroutes.

Faciliterende projecten zijn:

- invulling geven aan het 'stand still / step forward'-principe voor *grondwaterbeschermingsgebieden* ter verbetering van de grondwaterkwaliteit en voor gebieden met ruimtelijk beleid voor stilte. Van gemeenten wordt in hun structuurplannen/visies (integrale plannen) een visie verwacht op duurzame functies in deze gebieden. De provincie gaat voor de grondwaterbescherming met het waterbedrijf en de gemeenten een aantal voorbeelden uitwerken waarin dit principe gestalte krijgt (zie ook GMP3).
- in het kader van de *groei- en krimpstrategie* op de Veluwe dienen bestemmingsplannen met planologische restcapaciteiten voor recreatiewoningen herzien te worden. In overleg met de betrokken gemeenten zal een standaard conceptueel bestemmingsplan worden opgesteld dat voldoet aan de provinciale eisen.
- de opstelling van een *signaleringskaart* waarop voor Gelderland een overzicht wordt gegeven van de wettelijke basiskwaliteit of te wel de actuele beschermingsnormen die op nationaal of internationaal niveau zijn vastgelegd en in de ruimtelijke afweging door gemeenten en provincie moeten worden meegenomen. Het project is bedoeld als signalering en als handreiking voor gemeenten en provincie bij beleidsontwikkeling en –uitvoering. Het project heeft als doel een actueel overzicht te geven van alle ruimtelijk relevante wettelijk vastgelegde basiskwaliteiten. Samen met de beschermingskaart (waarin de door Provinciale Staten vastgelegde ruimtelijk relevante bescherming van kwaliteiten is weergegeven) is hiermee bij elk plan of project te herleiden met welke aspecten in de ruimtelijke afweging rekening moet worden gehouden. De signaleringskaart is niet bedoeld om bij voorbaat ruimtelijke ontwikkelingen uit te sluiten. De signaleringskaart heeft geen planstatus in dit streekplan. Het is de primaire verantwoordelijkheid van de initiatiefnemer van een plan of project om procedureel en inhoudelijk de wettelijke vereisten te verdisconteren in de planvorming. Bij de provinciale toetsing van een plan wordt verwezen naar onderliggende regeling (en zones). Voorbeelden van onderwerpen die deel uit maken van dit signaleringssysteem zijn geurhinder, luchtkwaliteit, externe veiligheid, milieuvergunningverlening, de relatie R.O. en de wet "Stad en Milieu".
- één van de hulpmiddelen daarbij vormt het *project Digitale Uitwisseling van Ruimtelijke Plannen (DURP)*. In dit reeds lopende project worden gemeenten gestimuleerd om hun bestemmingsplannen digitaal op te stellen via een gestandaardiseerde, maar flexibele codering (IMRO). De provincie gaat ervoor zorgen dat alle voor de planbeoordeling relevante provinciale informatie (waaronder de signaleringskaart) via een "datahotel" digitaal beschikbaar komt voor de gemeenten en hun adviesbureaus. Door deze toegankelijkheid zijn zij in staat al bij de planvorming optimaal rekening te houden met de thema's die voor de provincie van belang zijn en hun exacte begrenzingen. Door vervolgens het vastgestelde plan digitaal toe te zenden kan de provinciale toets digitaal plaatsvinden. Dit geldt uiteraard alleen voor die informatie die kartografisch is weer te geven.

4.4. Uitvoering en planflexibiliteit

De uitvoering en doorwerking van het streekplan wordt bepaald door zijn aard en functies en door de mate van "hardheid" van de beleidsuitspraken.

Karakter en functies van het streekplan

Feitelijk ruimtegebruik wordt in hoge mate bepaald door de functie-aanduidingen die in gemeentelijke bestemmingsplannen vastliggen. Gezien het grote openbaar belang – tal van vergunningen en private en publieke gebruiksmogelijkheden zijn juridisch gebonden aan het bestemmingsplan – is in de Wet op de Ruimtelijke Ordening voorzien in een zorgvuldige openbare besluitvormingsprocedure. Om deze reden is in de wet ook voorzien in de afstemming met bovenlokaal ruimtelijk beleid. Het streekplan vervult daarin een centrale rol. Het geeft – binnen de kaders van het rijksbeleid – op regionale schaal aan met welke waarden en ontwikkelingen bij het opstellen van bestemmingsplannen rekening moet worden gehouden. Het streekplan bevat geen beleidsuitspraken die rechtstreeks doorwerken naar de burger. Het geeft wel (in gradaties) indicaties voor – op provinciaal en regionaal niveau bezien – gewenste ontwikkelingsrichtingen voor de planperiode, met een doorkijk naar de langere termijn. Het streekplan biedt in die zin een inspiratiebron en een indicatief afwegingskader voor de gemeenten bij de opstelling van hun ruimtelijke plannen. Uitzondering hierop vormt de zogenaamde 'concrete beleidsbeslissing' als bedoeld in artikel 4a, lid 1, van de WRO.

Op basis van de goedkeuringsbevoegdheid toetst de provincie gemeentelijke ruimtelijke plannen aan het streekplan.

Tot slot vormt het streekplan het (zelfbindende) uitvoeringskader voor ruimtelijke ingrepen die de provincie zelf wil gaan initiëren.

Integratie- en coördinatiekader

Het streekplan is het integratie- en coördinatiekader voor ruimtelijk relevante aspecten uit andere beleidsvelden en voor het ruimtelijk beleid van andere overheden. Beleid met ruimtelijke implicaties moet passen binnen de kaders die het streekplan aangeeft. Om flexibel in te kunnen spelen op toekomstige ontwikkelingen zijn de beleidskaders in het streekplan globaal geformuleerd, zonder afbreuk te doen aan gewenste duidelijkheid en rechtszekerheid.

Toetsingskader en 'hardheid' beleidsuitspraken

Gedeputeerde Staten zijn ingevolge de Wet op de Ruimtelijke Ordening met de goedkeuring van bestemmingsplannen belast (art. 28). Het toetsen bestaat uit het nemen van beslissingen omtrent de goedkeuring van bestemmingsplannen en het verlenen van verklaringen van geen bezwaar. Voor bovenlokale afstemming zijn naast het streekplan regionale structuurplannen belangrijke beoordelingskaders voor andere gemeentelijke planologische instrumenten zoals bijvoorbeeld structuurplannen, -schetsen en -visies. Dit geschiedt vooral aan de hand van het door Provinciale Staten vastgestelde streekplan, maar zij nemen ook ander (ruimtelijk relevant) beleid in hun overwegingen mee.

Het bestemmingsplan mag niet in strijd zijn met intenties van het streekplan. In het streekplan worden de toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen in een gebied *in hoofdlijnen* aangegeven. Deze beperking tot het aangeven van hoofdlijnen maakt dat het streekplan een globaal karakter heeft en dat de nodige flexibiliteit is ingebouwd. Vooropgesteld zij dat dit streekplan geen concrete beleidsbeslissing als bedoeld in artikel 4a, lid 1, WRO, bevat. Dit betekent niet dat het streekplan daarmee een vrijblijvend beleidsinstrument is. De in het streekplan opgenomen beleidsuitspraken bezitten verschillende graden van "hardheid". De Wet op de Ruimtelijke Ordening geeft dit in art. 4a, lid 10 ook aan: "Bij een streekplan wordt bepaald in hoeverre Gedeputeerde Staten, volgens bij het plan aan te geven regelen het plan moeten uitwerken en binnen bij het plan te bepalen grenzen van het plan mogen afwijken".

Essentiële beleidsuitspraken

Hoofdstuk 2 van dit streekplan bevat een aantal uitspraken met het predicaat "essentieel". Bij vaststelling van het streekplan markeren Provinciale Staten met essentiële beleidsuitspraken de "grenzen" waar Gedeputeerde Staten als dagelijks bestuur niet van mogen afwijken. De inhoud van deze beleidsuitspraken zijn dermate essentieel dat ruimtelijke ingrepen die daarmee in strijd zijn alleen door Gedeputeerde Staten goedgekeurd kunnen worden nadat Provinciale Staten door middel van een (partiële) streekplanherziening het beleid hebben gewijzigd.

De essentiële beleidsuitspraken zijn in de beleidsteksten **vetcursief** aangegeven.

Afwijkingsbevoegdheid

De overige beleidsuitspraken hebben niet de "hardheid" van een essentiële beleidsuitspraak. Het zijn evengoed richtinggevendende beleidsuitspraken waar bestemmingsplannen aan getoetst worden. In daarvoor in aanmerking komende gevallen mogen Gedeputeerde staten daarvan afwijken binnen de volgende grenzen. Wanneer zich een ontwikkeling voordoet die niet past binnen het in dit plan neergelegde beleid zal worden bekeken of er desondanks toch redenen aanwezig zijn om een dergelijke ontwikkeling gewenst te achten en mogelijk te maken. Hierbij worden de verschillende belangen tegen elkaar afgewogen. Indien dit het geval is kan door Gedeputeerde Staten een voornemen tot afwijken worden voorgelegd aan de Provinciale Commissie Fysieke Leefomgeving. Gedeputeerde Staten moeten aantonen dat:

- de voorgenomen afwijking niet in strijd is met een essentiële beleidsuitspraak;
- de afwijking niet ten koste gaat van de samenhang van het ruimtelijk beleid.

De Commissie brengt advies uit over de inhoud van de afwijking. Gedeputeerde Staten betrekken dit advies bij hun besluit. Een streekplanafwijking is een voorbereidingshandeling om besluitvorming mogelijk te maken en is geen op zichzelf staand besluit gericht op rechtsgevolg en dus geen besluit in de zin van de Algemene wet bestuursrecht.

Uitvoeringskader

De beschikbare provinciale uitvoeringsinstrumenten en -middelen worden zoveel mogelijk gebundeld en in samenhang ingezet; zoals eerder in dit hoofdstuk weergegeven. Het streekplan fungeert hierbij als uitvoeringskader voor ruimtelijk relevant beleid van provinciaal belang. Voor de uitwerking, uitvoering en de doorwerking van het streekplan staan de volgende instrumenten ter beschikking.

Streekplanuitwerking –en herziening

Met een streekplanuitwerking wordt vormgegeven aan een nadere concretisering van of aanvulling op de beleidslijnen van het streekplan. Deze mogelijkheid vloeit voort uit art. 4a, lid 10 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening. Door uitwerking van het streekplan, in de zin van aanvulling van het beleid, kan de functie van het streekplan als middel tot horizontale en verticale coördinatie van het ruimtelijk beleid nader worden ingevuld. Als uitwerkingsregel geldt daarvoor dat beleid met ruimtelijke implicaties moet passen binnen de kaders van dit streekplan. Streekplanuitwerkingen kunnen worden gehanteerd om nieuw gevormd beleid binnen andere provinciale beleidsvelden met duidelijk aanwijsbare relaties met het ruimtelijk beleid of om vorm te geven aan een verdere verbijzondering van beleid dat past binnen de hoofdlijnen en uitgangspunten van het streekplan.

Provinciale Staten geven in het streekplan aan voor welke onderdelen van het plan Gedeputeerde Staten in ieder geval streekplanuitwerkingen moeten opstellen.

Voor de volgende onderwerpen zullen streekplanuitwerkingen volgen:

- Kwalitatief Woonprogramma (tweejaarlijks);
- Programmeringsopgave bedrijventerreinen (tweejaarlijks);
- Zoekzones voor stedelijke functies met bijbehorende intensiveringspercentages en zoekzones landschappelijke versterking (2006);
- Nationale landschappen in Gelderland (incl. gebiedsuitwerking Zuidflank Veluwe, 2006-2007);
- Definitieve begrenzing regionale waterberging (2006-2007);
- Kernkwaliteiten en omgevingscondities (2005-2006);
- Groei en krimp verblijfsrecreatie Veluwe (2005-2006).

Voor de volgende onderwerpen zijn streekplanherzieningen te verwachten:

- herbegrenzing EHS;
- doorwerking PKB Ruimte voor de rivier
- Concrete beleidsbeslissing Zandwinlocatie "Over de Maas"
- tracés provinciale wegen (in geval van concrete beleidsbeslissingen)

Omstreeks 2008 wordt meer zicht verwacht op de planologische implicaties van de uitvoering van de Europese kaderrichtlijn en de invulling van de afspraken in het kader van het Nationale bestuursaccord water over het

concept "blauwe knopen". Deze implicaties kunnen aanleiding vormen de wateropgave voor Gelderland aan te passen. De herbegrenzing EHS en begrenzing van de Nationale landschappen zijn opdrachten voortkomend uit de Nota ruimte / Agenda vitaal platteland.

De door Gedeputeerde Staten in acht te nemen regels voor de genoemde uitwerkingsplannen zijn vermeld bij de betreffende thema-onderdelen in hoofdstuk 2.

Vervallen van streekplanuitwerkingen en -herzieningen

Met de vaststelling van dit streekplan zijn de op basis van het voorgaande streekplan opgestelde uitwerkingen en herzieningen vervallen. Het in deze uitwerkingen en herzieningen neergelegde beleid is in hoofdlijnen, al dan niet geactualiseerd, opgenomen in dit plan. De bij deze uitwerkingen en herzieningen behorende afspraken-, uitvoerings-, beheers- en ontwikkelingskaders blijven in stand. In afwijking hierop geldt het volgende:

- de streekplanuitwerking 'Richtlijn natuur- en boscompensatie' (GS 1998) blijft in stand tot vaststelling van de voorgenomen aanpassing van de richtlijn op nationale en Europese regelgeving en
- de partiële herziening van het streekplan Gelderland 1996 inzake Glastuinbouw/Champignonteelt Bommelerwaard (vastgesteld op 26 januari 2005 zal – indien en voorzover de concrete beleidsbeslissing van deze herziening onherroepelijk wordt – deel uit gaan maken van dit streekplan.

Overgangsrecht

Voor bestemmingsplannen en aanvragen voor een verklaring van geen bezwaar ex. artikel 19 WRO, dan wel onderdelen van dergelijke plannen en aanvragen, die passen binnen het voorheen geldende Streekplan 1996, doch in strijd zijn met dit streekplan Gelderland 2005 geldt de volgende overgangsregeling.

Indien voornoemde plannen en aanvragen dan wel onderdelen hiervan voor de inwerkingtreding van het streekplan Gelderland 2005 zijn vastgesteld, blijft het beleid van toepassing dat ten tijde van de vaststelling gold.

Aanwijzingsbevoegdheid

Ingevolge art. 37 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening kunnen Gedeputeerde Staten, na overleg met de gemeenteraad en na de Provinciale Commissie Fysieke Leefomgeving te hebben gehoord, de gemeenteraad verplichten binnen een door hen te bepalen termijn een bestemmingsplan vast te stellen. Daarbij kunnen Gedeputeerde Staten, voorzover bovengemeentelijke belangen dat vereisen, aanwijzingen geven omtrent de inhoud van een bestemmingsplan. Deze aanwijzingen moeten hun grondslag vinden in, of redelijkerwijs voortvloeien uit, het streekplan of ander provinciaal ruimtelijk beleid, voorzover neergelegd in een besluit van Provinciale Staten, de Provinciale Commissie Fysieke Leefomgeving gehoord.

4.5. Monitoring

Een passend systeem van monitoring is noodzakelijk om de sturingsfilosofie van dit streekplan en met name het uitgangspunt van de regionale benadering te kunnen hanteren.

De monitoring van de uitvoering van het streekplan richt zich op de doelstellingen van het provinciale ruimtelijke beleid. Daarnaast omvat de monitoring de met de regio's gemaakte afspraken over het Kwalitatief woonprogramma (KWP) en de programmering van bedrijventerreinen. De monitoring zal vooral worden gericht op de vraag in hoeverre aan de uitgangspunten van selectieve beleidsinzet en regionale benadering door provincie en de in regionaal verband samenwerkende gemeenten invulling is gegeven.

De monitoring van het streekplan moet grotendeels nog worden ontwikkeld en afgestemd op de monitoring van het overige provinciale omgevingsbeleid. De uitvoering van de monitoring willen wij in nauwe samenwerking met het rijk (relatie met monitoring Nota ruimte), de regio's en de gemeenten ontwikkelen.

De uitvoering van dit streekplan zal vierjaarlijks worden geëvalueerd.

De monitoring van de uitvoering van de in § 4.2.3. genoemde ruimtelijke ontwikkelingsopgaven zal aan de regionale uitvoeringsprogramma's worden gekoppeld.

In de navolgende tabel zijn de doelstellingen van het ruimtelijk beleid vertaald in taakstellingen voor de uitvoering en indicatoren. Deze vertaling pretendeert niet volledig te zijn maar geeft wel een beeld van de wijze waarop de monitoring van het ruimtelijk beleid zou kunnen worden ingevuld.

In de operationalisering van de monitoring en evaluatie geven wij voorrang aan de vier in dit streekplan opgenomen essentiële beleidsuitspraken over de provinciale ruimtelijke hoofdstructuur (bundeling, waterberging, EHS en glastuinbouw) en aan het ruimtelijke beleid voor landschap en nieuwe economische dragers in het buitengebied. De monitoring van de indicatoren voor deze beleidsonderwerpen zien wij als volgt:

Bundeling: tweejaarlijkse analyse van de CBS bevolkingscijfers van de stedelijke netwerken, regionale centra en regio's. De monitoring van de daarmee samenhangende realisatie van het programma voor wonen cf. het KWP2 en de provinciale programmering voor bedrijventerreinen betreft enkel het Gelders grondgebied. Voor de twee provinciegrensoverschrijdende stedelijke netwerken worden afspraken gemaakt over een gezamenlijke analyse van de bundelingsdoelstelling met de betreffende buurprovincies. Dat geldt ook voor toekomstige situaties zoals in geval van accommodatie van de ruimtelijke opgave voor werken vanuit de regio Noord-Veluwe in Flevoland. Als referentie voor de bundelingsdoelstelling geldt de situatie in het jaar 2000.

Regionale waterberging: begin 2006 zullen wij de balans opmaken per regio van de voortgang van de begrenzing en afstemming tussen waterschappen en gemeenten van de definitieve opgave voor waterberging. Als referentie geldt de begrenzing van de gebieden op de beleidskaart.

EHS: tweejaarlijkse inventarisatie van bestemmingswijzigingen binnen de EHS en de voor de bescherming van de EHS relevante gebieden. Balans van areaal bestemde compensatiegebieden.

Glastuinbouw: tweejaarlijkse inventarisatie van vestigingsmutaties binnen de op de beleidskaart aangeduide concentratiegebieden glastuinbouw (nieuwvestiging, hervestiging, uitbreiding, functieverandering).

Landschap: tweejaarlijkse inventarisatie van verandering in kernkwaliteiten en ruimtelijke ontwikkelingen binnen de waardevolle landschappen. Deze inventarisatie is qua methodiek gelijk aan de inventarisatie die voor deze gebieden is uitgevoerd ten behoeve van de voorbereiding van het streekplan. De monitoring van de uitvoering van het ruimtelijk beleid in de nationale landschappen zal na de begrenzing van deze landschappen een op gebied afgebakende deelverzameling van de monitoring voor de zoekzones stedelijke functies / landschappelijke versterking en intensivering in bestaand bebouwd gebied vormen.

Nieuwe economische dragers in het buitengebied: tweejaarlijkse analyse van mutaties in aard en omvang van werkgelegenheid in het buitengebied. Aanvullend tweejaarlijks onderzoek naar de veranderingen van functies van gebouwen in het buitengebied. Dit onderzoek zou gezamenlijk met de in regionaal verband samenwerkende gemeenten ter hand moeten worden genomen en moet passen in de verantwoording van de provincie aan Brussel in het kader van de uitvoering van Europese stimuleringsprogramma's voor het platteland (POP).

Met de monitoring van deze eerste selectie van indicatoren wordt begonnen in 2005. De onderzoeken voor landschap en nieuwe economische dragers moeten eerst in samenspraak met de regio's worden opgezet. De monitoring van de overige in de tabel genoemde beleidsdoelen en taakstellingen willen wij in 2006 verder vorm geven. De monitoringresultaten zullen tweejaarlijkse worden gerapporteerd. In de eerstkomende rapportage in begin 2007 zal tevens worden aangegeven welke indicatoren verder aan het monitoringprogramma worden toegevoegd. De daarop volgende rapportage begin 2009 omvat tevens een (tussen)evaluatie van de uitvoering van dit streekplan.

Monitoringtabel (zie bijlage)

BELEID		MAATREGELEN	MONITORING	
Beleidsopgaven	Operationele doelen		Indicatoren	Taakstelling
Behoud en ontwikkeling groenblauwe raamwerk	Realiseren en beschermen EHS (EHS natuur+EHS verweving+EHS verbinding)	Het niet toestaan van bestemmingswijzigingen als daarmee de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant worden aangetast D.m.v. realisatie nieuwe natuur en agrarisch natuurbeheer (planologisch beschermen d.m.v. vaststellen in bestemmingsplannen)	Oppervlakte en percentage gerealiseerde EHS - nieuwe natuur en agrarisch natuurbeheer - (per streekplancategorie).	Verwerving t.b.v. een natuurbeherende organisatie: ca. 6500 ha particuliere realisatie: ca. 4300 ha (uit: notitie Stimuleringskaart EHS, vastgesteld door GS op 28-9-04)
	Realisatie robuuste verbindingzones, ecologische poorten	Voorkomen van conflicterende ruimtelijke ontwikkelingen in betreffende zones	Oppervlakte en percentage gerealiseerde robuuste verbindingzones en ecologische poorten	Verwerving t.b.v. natuurbeherende organisatie: 2700 ha particuliere realisatie: 1800 ha (uit: notitie Stimuleringskaart EHS, vastgesteld door GS op 28-9-04)
	Behouden en versterken van de landschappelijke kernkwaliteiten van waardevolle open gebieden	Ruimtelijke ingrepen die de openheid aantasten zijn niet toegestaan	- Aantal actuele bestemmingsplannen met adequate regeling - Luchtfoto's, topografisch- en veldonderzoek	Voorkomen van ruimtelijke ingrepen die de openheid aantasten (landschapsanalyse (2004) als nulsituatie).
	Begrenzing en bescherming waterbergingsgebieden	a. Planologische reservering in streekplan b. Nadere begrenzing c. Adequate bestemming	ad b. Aantal begrensde zoekzones t.o.v. het totaal aantal zoekzones in het streekplan ad c. Aantal actuele bestemmingsplannen met adequate regeling	ad b. Aantal en omvang van de begrensde en nog te begrenzen waterbergingsgebieden zijn benoemd in het provinciale Waterhuishoudingsplan en het streekplan
	Bieden van ruimte voor de rivieren	a. Planologische reservering in streekplan b. Uitvoering	ad b. Aantal gerealiseerde bypasses, dijkerugleggingen, dijkversterkingen, dijkverhogingen en uiter-waardontgravingen	Monitoring in het kader van het Uitvoeringsprogramma PKB Ruimte voor de Rivier

BELEID		MAATREGELEN	MONITORING	
Beleidsopgaven	Operationele doelen		Indicatoren	Taakstelling
Ontwikkeling van het rode raamwerk door: -sterke en aantrekkelijke stedelijke netwerkregio's resp. regionale centrumsteden in de overige regio's	Multimodale bereikbaarheid in regionaal en (inter)nationaal verband (weg, water, rail, ict)	<ul style="list-style-type: none"> - Verbetering bestaande infrastructuur - Van gewenste nieuwe verbindingen de tracé's planologisch reserveren - Bijdragen aan uitvoering multimodale centra - Ruimtelijke ontwikkelingen afstemmen op potenties knooppunten v.v. (toepassing locatiebeleid in toelatingsplanologie - Ontwikkeling van (boven)regionale bedrijventerreinen (met ook plek voor milieubelastende bedrijven) - Plaats bieden aan (boven)regionale voorzieningen 	<ul style="list-style-type: none"> - Algemeen: de bereikbaarheid van de knooppunten - Aantal gerealiseerde verbindingen; stations en overslagcentra - Aantal bedrijventerreinen aangesloten op ICT-glasvezelnet - Aantal hectares (boven)regionaal bedrijventerrein - % bestemd voor cat. 4-6 bedrijven - Aantal en aard voorzieningen 	<ul style="list-style-type: none"> - Knooppuntenonderzoek Goudappel Coffeng (uitgevoerd t.b.v. dit streekplan) kan worden beschouwd als nulmeting. - Taakstellingen zoals benoemd in PVVP, Dynamische Beleidsagenda en Werkenprogramma's - Er is geen echte ICT-taakstelling; wel wordt getsreefd naar zoveel mogelijk bedrijventerreinen. - Nota Bedrijventerreinen stelt regionale beleidsopgaven (incl. cat. 4-6 bedrijven) als provinciale ambitie - Regionale programmeringsoverleggen - In sociale en culturele atlas en checklist indicatief aangegeven. Provincie in faciliterende rol t.b.v. ruimtelijke analyse van sociaal-culturele voorzieningen op gemeentelijk / regionaal niveau
	Ontwikkeling van groene contramal verstedelijking ("Groen in en om de stad")	Realisatie van GIOS-gebieden door <ul style="list-style-type: none"> a. planologische reservering b. afspraken over uitvoering met lokale overheden c. uitvoering door gecombineerde inzet van instrumenten diverse overheden (ontwikkelingsgerichte landschapsstrategie) 	<ul style="list-style-type: none"> - Stand van zaken planvorming - Aantal hectares nieuw ingerichte natuur-, groen-, extensieve recreatiegebieden in de binnengebieden van de stedelijke netwerken 	300 ha. te verdelen over in streekplan benoemde gebieden
Ontwikkeling van concentratiegebieden voor intensieve landbouw	Locatiebepaling van intensieve landbouwwormen	Planologisch reserveren van <ul style="list-style-type: none"> - landbouwontwikkelingsgebieden, - glastuinbouwconcentratie-gebieden, - regionale clusters glastuinbouw 	<ul style="list-style-type: none"> - Planologische reservering via streekplankaart - Ontwikkeling van het aantal glastuinbouwbedrijven, - hectares glas in projectlocaties 	<ul style="list-style-type: none"> - Monitoring in het kader van de Reconstructieplannen - Concentratie glas is een essentiële beleidsuitspraak in het streekplan
Behoud en ontwikkeling van vitaal platteland en kernen in het multifunctioneel gebied	Uitvoering van de Reconstructieplan-nen	Zie de Reconstructieplannen	Indicatoren ontwikkeling in het kader van uitvoering Reconstructieplannen	Vis uitvoering Reconstructieplannen
	Accommoderen van landelijk wonen	Beleid om vrijkomende gebouwen voor wonen te benutten	Het aandeel woningen in het woonmilieu landelijk wonen dat in vrijkomende gebouwen gerealiseerd wordt	90% van de nieuwe woningen in het woonmilieu landelijk wonen moet gerealiseerd worden in vrijkomende gebouwen; 10% mag via nieuwbouw van woningen. (=uitgangspunt Kwalitatief Woonprogramma)

BELEID		MAATREGELEN	MONITORING	
Beleidsopgaven	Operationele doelen		Indicatoren	Taakstelling
	Behouden en versterken van de landschappelijke kernkwaliteiten van waardevolle landschappen	Behouden en versterken van de landschappelijke kernkwaliteiten; een 'ja, mits-benadering' voor ruimtelijke ingrepen	Mogelijke indicatoren nog in ontwikkeling	De ruimtelijke ingrepen die geen recht doen aan de landschappelijke kernkwaliteiten niet toestaan
	Inspelen op regionale structuur-kenmerken	Nog te bepalen in streekplan-uitwerking	Nog te bepalen in streekplan-uitwerking	Nog te bepalen in streekplan-uitwerking
	Ontwikkeling van nieuwe economische dragers	Het bieden van planologische ruimte aan nieuwe bedrijven in het buitengebied	Mogelijke indicatoren nog in ontwikkeling	Nog te bepalen in samenspraak mer de regio's
Generieke doelstellingen (betreft meerdere van boven-genoemde zones)	Ruimte bieden aan duurzame energie	Medewerking ontwikkeling initiatieven windturbineparken	Gerealiseerd vermogen (MW) windenergie	BLOW-akkoord
	Geconcentreerde verstedelijking	Afspraken met regio's over bundeling van woningbouw en bedrijventerrein-ontwikkeling	- Het aandeel van de bevolkingsomvang van het nationaal stedelijk netwerk KAN t.o.v. Gelderland als geheel - Het aandeel van de bevolkingsomvang van de regionale stedelijke netwerken Stedendriehoek en WERV en van de regionale centra Doetinchem, Tiel en Harderwijk t.o.v. de bevolkingsomvang van de regio's Stedendriehoek, Vallei, Achterhoek, Rivierenland en N-Veluwe.	Het aandeel van de bevolkingsomvang in de stedelijke netwerken en regionale centra wordt tenminste gehandhaafd, ten opzichte van de bevolkingsomvang van de provincie en de betreffende regio, met 1-1-2000 als referentie
	Intensivering	Afspraken met regio's over de mate van herstructurering, inbreiding en revitalisering	- Herstructurering / revitalisering: het aandeel van het bouw-programma voor wonen en werken dat in bestaand bebouwd gebied wordt gerealiseerd - Intensivering: het aandeel van de uitbreiding van de voorraad dat in bestaand bebouwd gebied wordt gerealiseerd	- Referentie voor de regionale revitaliseringsambitie is ongeveer 25% van het huidig areaal bedrijventerrein - Referentie voor de regionale intensiveringsambitie is ongeveer 30% van de uitbreiding van de woningvoorraad die in bestaand bebouwd gebied wordt gerealiseerd.
	Landschapsbeleid buiten de waardevolle landschappen	- Instandhouden van de variatie aan Gelderse landschappen - Verbeteren van de kwaliteit en toegankelijkheid van het landschap	Mogelijke indicatoren nog in ontwikkeling	
	Behoud bijzondere waarden milieu-beschermings-gebieden	- Stand still / step forward voor a) het grondwater resp. b) de stilte	ad a: -grondgebruik: geen toename risicovolle bestemmingen -stimulerings-maatregelen ad b: oppervlaktepercentage <40 dB(A)	Zie Gelders Milieuplan

Bijlage 1. Motivering van keuzen op basis van Strategische milieubeoordeling

Strategische milieubeoordeling

Sinds 21 juli 2004 is de nieuwe Europese richtlijn 'betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's' van kracht. Deze richtlijn bepaalt dat voor bepaalde plannen en programma's een 'strategische milieubeoordeling' (SMB) moet worden uitgevoerd. De beoordeling bestaat uit een voorspelling van mogelijke milieueffecten van belangrijke ruimtelijke ontwikkelingen en van alternatieven daarvoor. De resultaten van de milieubeoordeling worden vastgelegd in een 'milieurapport' dat samen met het plan of -programma ter inzage wordt gelegd. De richtlijn is bedoeld om voor belangrijke ruimtelijke ontwikkelingen de milieueffecten niet pas en alleen in de projectfase, maar ook al veel eerder in de fase van beleidsontwikkeling in beeld te brengen en mee te wegen in de besluitvorming.

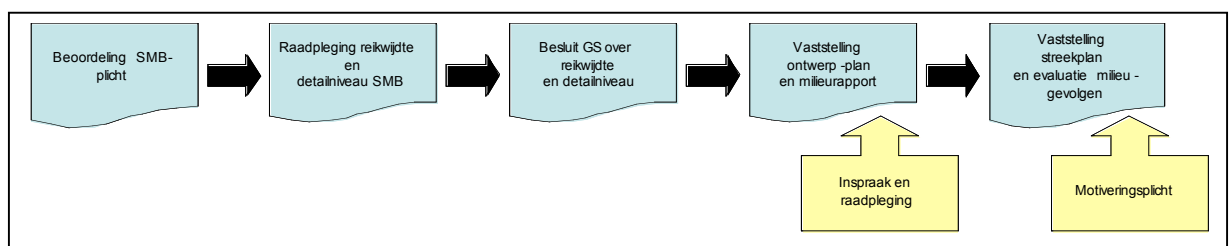
De nieuwe Europese richtlijn moet nog worden verankerd in de Nederlandse wetgeving. Pas dan is precies duidelijk voor welke plannen en programma's en op welke manier de milieubeoordeling moet worden uitgevoerd. Om in het streekplan milieuoverwegingen volwaardig mee te laten wegen en vanwege de verwachting dat een streekplan onder de richtlijn zal vallen, heeft de provincie besloten om voor het Streekplan Gelderland 2005 een SMB uit te voeren en een milieurapport op te stellen.

Procedure en proces

Het besluit om een SMB van het streekplan uit te voeren, is de eerste stap in de SMB-procedure (zie figuur 1). Dit besluit hebben Gedeputeerde Staten van Gelderland op 3 augustus 2004 genomen. De volgende stap bestaat uit het bepalen van de reikwijdte en het detailniveau van de informatie die in het milieurapport moet worden opgenomen. Op 5 augustus 2004 heeft de provincie daartoe de regio's en verschillende instanties per brief geïnformeerd over het voornemen om voor het streekplan een SMB uit te voeren. De regio's en instanties is om advies gevraagd over de milieuinformatie die moet worden betrokken bij de beoordeling van de milieueffecten van relevante ruimtelijke ontwikkelingen en mogelijke alternatieven. Ook is de Commissie voor de milieueffectrapportage vrijwillig om advies gevraagd over de afbakening van de SMB. De Commissie heeft op 21 september 2004 advies uitgebracht, onder meer over de onderwerpen, het detailniveau en het toetsingskader voor de milieubeoordeling.

Figuur 1. De SMB-procedure in het kort.

Op basis van alle ontvangen adviezen hebben Gedeputeerde Staten op 28 september 2004 de 'Notitie

reikwijdte en detailniveau' vastgesteld. Daarmee zijn de reikwijdte en het detailniveau van het milieurapport definitief afgebakend en vastgelegd. Op grond van deze notitie is in oktober en november 2004 het milieurapport opgesteld. In december 2005 is voor de milieubeoordeling van zandwinlocatie "Over de Maas" een aanvulling opgenomen aangezien de m.e.r. procedure voor de zandwinlocatie niet vóór de vaststelling van het ontwerp streekplan gereed was. Het SMB-rapport is vervolgens samen met het ontwerp-streekplan ter visie gelegd in de periode van 7 februari tot 8 maart 2005. In maart 2005 is het SMB-rapport aangevuld met de milieubeoordeling van vier regionale bedrijventerreinen in de stedelijke netwerken KAN en Stedendriehoek. Reden was dat op dat moment de SMB-rapporten die door de betreffende regio's zouden worden opgesteld ten behoeve van hun regionale planvorming (incl. de betreffende bedrijventerreinen) daartoe niet tijdig beschikbaar waren. zodat in het kader van het ontwerp-streekplan daarvan nog geen gebruik kon worden gemaakt. Dit houdt in dat ten tijde van de vaststelling van het ontwerp-streekplan voor deze streekplanonderwerpen (nog) niet aan de SMB-plicht

was voldaan. Om die reden is besloten een extra aanvulling op de SMB voor het streekplan op te stellen, en deze separaat ter visie te leggen. Deze – tweede - aanvulling heeft van 4 april tot 2 mei 2005 ter visie gelegen. Het rapport met beide aanvullingen alsmede de op het rapport ingebrachte reacties zijn voorgelegd aan de Commissie voor de milieueffectrapportage. De reacties op de aanvulling voor de regionale bedrijventerreinen waren ten tijde van de advisering van de Commissie nog niet bekend en konden dan ook niet tijdig aan de Commissie ter beschikking worden gesteld. De Commissie heeft op 22 april 2005 een toetsingsadvies uitgebracht over de SMB (rapportnummer 1458-136)

Aanpak Strategische milieubeoordeling

In de Notitie reikwijdte en detailniveau is een selectie gemaakt van de onderwerpen in de SMB. De geselecteerde onderwerpen voldoen aan één of beide voorwaarden: 1) over het onderwerp worden kaderstellende uitspraken gedaan in het streekplan en het onderwerp valt onder de Nederlandse en/of Europese m.e.r. plicht en 2) voor het onderwerp is een passende beoordeling nodig op grond van artikel 6 en 7 van de Habitatrictlijn. Daarnaast zijn enkele praktische voorwaarden gesteld aan de selectie van onderwerpen. Zo moeten de onderwerpen voldoende concreet zijn en wordt de effectvoorspelling gebaseerd op bestaande informatie over de te beschermen waarden en gebieden in Gelderland. Verder heeft bij de selectie afstemming plaatsgevonden met andere SMB-procedures (bijvoorbeeld voor de regionale structuurvisie Stedendriehoek, het regionaal structuurplan KAN en het masterplan voor de woningbouwlocatie Ede-Oost).

De volgende onderwerpen uit het ontwerp-streekplan zijn geselecteerd voor de SMB:

- Grootschalige bedrijventerreinen (groter dan 75 ha)(incl. aanvulling voor stedelijke netwerken KAN en Stedendriehoek);
- Woningbouw/stadsontwikkeling (meer dan 2000 woningen);
- Glastuinbouw (meer dan 50 ha);
- Windenergie (meer dan tien turbines of meer dan 10 MW);
- Floodrelief/waterberging;
- Winning oppervlaktedelfstoffen;
- Recreatie en toerisme
- Zandwinlocatie Over de Maas (aanvulling).

Voor de beschrijving van de milieueffecten is een toetsingskader opgezet waaraan de voorgenomen ontwikkelingen uit het ontwerp-streekplan en de alternatieven zijn getoetst. Het toetsingskader bevat ruim twintig criteria voor de aspecten bodem, water, natuur, landschap, cultuurhistorie, verkeer en bereikbaarheid, geluid, luchtkwaliteit en externe veiligheid. De criteria van het toetsingskader zijn afgeleid van het beleidskader van rijk en provincie, de milieubelasting van de ontwikkelingen en de te beschermen waarden en milieuknelpunten in de gebieden. Verder sluit de inhoud van het toetsingskader aan bij de eisen uit bijlage I van de Europese richtlijn en bij het advies van de Commissie m.e.r.

De milieubeoordeling van de ontwikkelingen in het streekplan vindt plaats aansluitend bij de systematiek en het karakter van het streekplan zelf. Ook het detailniveau is op het streekplan afgestemd. Het streekplan doet uitspraken over de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling op provinciaal niveau. Deze zijn globaler en op een hoger abstractieniveau dan bijvoorbeeld in bestemmingsplannen het geval is. De beoordeling in deze SMB vindt daarom ook op een globaal en bij het streekplan aansluitend abstractieniveau plaats. De methode en het detailniveau van de effectbepaling sluiten daarmee aan bij de strategische aard en het detailniveau van het streekplan.

De resultaten van de strategische milieubeoordeling zijn neergelegd in een milieurapport. Dit bestaat uit drie delen. In deel 1 is achtereenvolgens aandacht besteed aan de voorgenomen ontwikkelingen en alternatieven, de beoordeling en vergelijking van de milieueffecten (inclusief mogelijke mitigerende maatregelen) en de wijze waarop in de monitoring van de effecten wordt voorzien. In deel 1 is apart aandacht besteed aan mogelijke milieueffecten in Vogel- en Habitatrictlijngebieden. Daarmee is geen

volledige zogenaamde 'passende beoordeling' uitgevoerd, maar is wel al een eerste stap gezet in de verzameling van informatie die nodig is om - bij verdere planvorming en realisatie van de ontwikkeling - een volledige passende beoordeling uit te voeren. Deel 2 van het milieुरapport bestaat uit een kaartenatlas. Deze geeft een compleet overzicht van de milieuinformatie die is meegewogen bij de keuzes die in het ontwerp-streekplan zijn gemaakt. In deel 3 (aanvulling) wordt afzonderlijk ingegaan op de zandwinlocatie "Over de Maas". Voorts is een aanvulling uitgebracht voor vier regionale bedrijventerreinen in de stedelijke netwerken KAN en Stedendriehoek.

Voorlopige motivering van keuzen

Grootschalige bedrijventerreinen

In het ontwerp-streekplan zijn drie locaties aangewezen waar de mogelijkheid wordt geboden voor de ontwikkeling van een (nieuw) regionaal bedrijventerrein van 75 hectare of meer. Het gaat om Doetinchem-Wehl, Tiel (Medel II) en Barneveld (Harselaar I en II). Voor deze locaties zijn in het milieुरapport zoekgebieden aangeduid met mogelijke alternatieve locaties. Uit de strategische milieubeoordeling blijkt dat de mogelijke milieueffecten van de streekplanalternatieven Doetinchem-Wehl en Barneveld gunstiger zijn dan van alternatieve locaties binnen de zoekgebieden. Dat komt vooral doordat beide locaties zowel aansluiten bij bestaand stedelijk gebied als bij de bestaande hoofdinfrastructuur. Dit voorkomt versnippering van het landelijk gebied. Aansluiting bij de hoofdinfrastructuur is vanuit milieuoogpunt bovendien gunstig, omdat de verkeersbewegingen direct worden afgewikkeld via het hoofdwegennet en het regionale en lokale wegennet minder wordt belast. Bij Medel II is sprake van uitbreiding van een bestaand bedrijventerrein, maar ligt de locatie op grotere afstand van de hoofdinfrastructuur dan de alternatieve locatie Biezenburg. Dit zal leiden tot een verkeerstoename op de bestaande wegen van en naar de A15. Omdat beide locaties verder vergelijkbaar zijn qua milieueffecten heeft de aansluiting bij het bestaande bedrijventerrein de doorslag gegeven en is Medel II in het ontwerp-streekplan opgenomen. De aanvulling bedrijventerreinen heeft betrekking op de mogelijke locaties voor grootschalige bedrijvigheid langs de A12 bij Zevenaar, de A15 bij Valburg, de A73 bij Nijmegen (KAN) en de A1 bij Beekbergen (Stedendriehoek).

Uit de betreffende aanvullende strategische milieubeoordeling blijkt dat voor de bedrijventerreinen in het KAN-gebied het streekplanalternatief enigszins gunstiger is dan het alternatieve zoekgebied. De streekplanalternatieven liggen ook dicht bij de hoofdinfrastructuur. Voor de locatie in de regio Stedendriehoek geldt dat het streekplanalternatief beter scoort dan de zoekzone A1 op het gebied van water. Het alternatieve zoekgebied A50 scoort op de onderdelen water, natuur en cultuurhistorie beter dan de twee andere alternatieven. Het alternatieve zoekgebied A1 Bathmen ligt buiten het bundelingsgebied en op het grondgebied van de provincie Overijssel. Deze locatie kan daarom niet in het streekplan van de provincie Gelderland worden opgenomen. Het ontwerp-streekplan kiest voor de locatie A1 Beekbergen vanwege de ontsluiting op twee hoofdverkeerswegen in plaats van één zoals bij de A50 het geval is.

Woningbouw en stadsontwikkeling

In het ontwerp-streekplan is de locatie Ede-Oost aangewezen als mogelijke, grote woningbouwlocatie. Ede-Oost is een stedelijk herstructureringsproject. In het milieुरapport zijn de mogelijke milieueffecten van deze locatie vergeleken met alternatieve locaties in twee zoekgebieden (Ede-Lunteren en WERV) en met het alternatief om de woningbouwopgave in te vullen door een grotere intensivering binnen bestaan stedelijk gebied. Uit de strategische milieubeoordeling blijkt dat dit laatste alternatief - verdere intensivering - het meest gunstig is voor het milieu, gevolgd door alternatieve locaties in het zoekgebied Ede-Lunteren. Het streekplanalternatief Ede-Oost grenst aan de Veluwe die is aangewezen als Vogel- en Habitatrichtlijngebied en als ecologische hoofdstructuur. Ook is het gebied aangewezen als landschappelijk waardevol gebied. Woningbouw op deze locatie vindt plaats in een kwetsbare omgeving. De keuze voor Ede-Oost in het ontwerp-streekplan is gebaseerd op de uitgangspunten van het provinciaal ruimtelijk beleid om verstedelijking te bundelen binnen stedelijke netwerken (waaronder WERV), om bestaande weg- en openbaar vervoercapaciteit zoveel mogelijk te benutten en om ruimte in bestaand stedelijk gebied eerst te benutten voordat wordt gekozen voor nieuwe uitbreidingsgebieden.

Woningbouw op alternatieve locaties binnen de zoekgebieden conflicteert minder met kwetsbare functies, maar is in strijd met de uitgangspunten van bundeling en intensivering boven uitbreiding.

Glastuinbouw

In het ontwerp-streekplan zijn drie locaties aangewezen waar de mogelijkheid wordt geboden voor nieuwe glastuinbouw met een omvang van 50 hectare of meer. Het betreft de locatie Kamervoorst en de satellietlocaties Tuil (in het Rivierengebied) en Voorst (in de Stedendriehoek). Uit de strategische milieubeoordeling blijkt dat de locaties Kamervoorst en Tuil gunstig scoren uit een oogpunt van milieu in vergelijking met alternatieve locaties. De locatie Kamervoorst sluit aan bij een bestaande glastuinbouwlocatie. Hierdoor blijven negatieve effecten als lichtuitstraling geconcentreerd en is minder extra infrastructuur nodig. De alternatieven voor de locatie Tuil liggen in kwetsbaarder gebied. Alleen voor de locatie Voorst geldt dat het mogelijke alternatief - aansluiting bij de bestaande locatie Berderden – gunstiger scoort uit milieuoogpunt dan de locatie die in het ontwerp-streekplan is opgenomen. Met name uit oogpunt van bodem, water, landschap en omgevingskwaliteit zijn naar verwachting minder milieueffecten te verwachten van een uitbreiding van de glastuinbouwlocatie bij Bergerden dan van de ontwikkeling van een nieuwe locatie bij Voorst.

Windenergie

Voor windenergie zijn ten behoeve van het ontwerp-streekplan 75 zoekgebieden onderzocht. Hierbij zijn gebieden die kwetsbaar zijn voor de plaatsing van windturbines uit gesloten. In dit selectieproces is onder meer rekening gehouden met belangrijke natuurwaarden, voldoende afstand tot woonbebouwing, recreatiegebieden en hoogspanningsleidingen. Ook is bij de selectie van de zoekgebieden als randvoorwaarde meegenomen dat locaties voor windenergie niet te dicht bij andere al bestaande of voorziene locaties mogen liggen. Veel potentiële locaties in deze zoekgebieden liggen in open gebieden, zoals het rivierengebied. Dit zijn gebieden waar veel wind staat, maar waar tegelijkertijd veel weidevogels voorkomen. Verstoring van weidevogels is dan ook mogelijk. Ook kan de invloed op het landschap groot zijn, vanwege het open karakter en de zichtbaarheid op grote afstand. Een goede inpassing van de turbines kan mogelijke negatieve effecten beperken. Mede op basis van deze criteria (openheid, weidevogels) zijn in het ontwerp-streekplan een beperkter aantal zoekgebieden opgenomen. Nieuwe locaties voor windenergie zullen binnen deze zoekgebieden in het ontwerp-streekplan gevonden moeten worden. Door de meest waardevolle en kwetsbare gebieden al uit te sluiten van windenergie zullen de resterende milieueffecten van nieuwe windenergielocaties binnen de gekozen zoekgebieden beperkt zijn.

Waterberging

Om meer ruimte creëren voor water zijn in het ontwerp-streekplan 18 zoekgebieden voor waterberging opgenomen. De zoekgebieden zijn laag gelegen gronden die tijdelijk onder water kunnen komen te staan. Als mogelijke alternatieven voor de aanwijzing van zoekgebieden zijn overwogen het verbreden van bestaande waterlopen en het versneld afvoeren van water naar de rivieren. Uit de strategische milieubeoordeling blijkt dat de grootste effecten van waterbergingsgebieden voortvloeien uit de beperkingen voor ander ruimtegebruik. Waterbergingsgebieden kunnen namelijk moeilijk worden gecombineerd met woningbouw, bedrijventerreinen, glastuinbouw en dergelijke. Bij de selectie van de zoekgebieden is hiermee rekening gehouden. In een beperkt aantal zoekgebieden kan - bij het tijdelijk onder water lopen van land - aantasting ontstaan van de bodem- en waterkwaliteit en kan verstoring optreden van weidevogels. Voor natuur en landschap kunnen ook extra kansen ontstaan door vernatting van laaggelegen gronden.

De milieueffecten van verbreding van waterlopen zijn vergelijkbaar met de effecten van waterbergingsgebieden. De verbreding van waterlopen is echter een permanente ingreep die extra investeringen vraagt. Het alternatief om het overtollige water versneld af te voeren, leidt tot afwenteling van wateroverlast op benedenstrooms gelegen gebieden en kan bovendien tot meer verdroging leiden. Bovendien voldoet dit alternatief het minst aan de doelstelling van het nieuwe waterbeleid om water bij voorkeur zo lang mogelijk vast te houden, eventueel te bergen, en pas als het niet anders kan af te voeren.

Winning oppervlakedelfstoffen

Als uitgangspunt van nieuw ruimtelijk beleid voor de winning van klei en zand geldt dat de mogelijkheden voor ontgroningen niet meer zullen worden beperkt tot vooraf in een streekplan aangegeven locaties voor winning van oppervlakedelfstoffen. In plaats daarvan zal de provincie randvoorwaarden geven waarbinnen ontgronders voorstellen kunnen doen voor ontgroningen waarbij tegelijkertijd een kwaliteitsimpuls aan de omgeving wordt gegeven. Het oorspronkelijke taakstellingenbeleid van de provincie zal na 2009 definitief worden verlaten. In de overgangperiode naar meer marktwerking heeft de provincie in het ontwerp-streekplan de locatie 'Geertjesgolf / H1' bij Beuningen opnieuw overgenomen. Voor deze locatie wordt momenteel een milieueffectrapportage uitgevoerd. De keuze voor deze locatie is al tot stand gekomen in de provinciale 'Keuzenota industriezandwinning' uit 1987 en is vastgelegd in het Streekplan Gelderland 1996. Daarnaast is in het ontwerp-streekplan een kaderstellende uitspraak over de zandwinlocatie 'Over de Maas' opgenomen. Deze locatie vormt het alternatief voor de F3b locatie die uit de eerder genoemde keuzenota naar voren is gekomen. De F3b locatie bleek echter op veel maatschappelijke weerstand te stuiten. Om die reden is in samenwerking tussen gemeente en provincie gezocht naar alternatieven. Uiteindelijk bleek een combinatie van vier alternatievensporen voldoende om aan de taakstelling tot 2009 te kunnen voldoen. Ook voor deze locatie wordt momenteel een milieueffectrapportage uitgevoerd.

Gezien het nieuwe beleid voor oppervlakedelfstoffenwinning en het gegeven dat de locaties al in het streekplan van 1996 zijn vastgelegd, heeft in de strategische milieubeoordeling geen vergelijking van de milieueffecten van mogelijke alternatieven plaatsgevonden. Wel zijn in de strategische milieubeoordeling de verwachte milieueffecten van beide locaties op hoofdlijnen in beeld gebracht. Voor de locatie H1/Geertjesgolf bestaan mogelijke effecten voornamelijk uit geluidhinder in Winssen, verstoring van flora en fauna in de omgeving van de Voorhaven en aantasting van archeologische monumenten. Voor de locatie Over de Maas liggen de effecten voornamelijk op het gebied van natuur, omdat de locatie in een EHS gebied is gelegen en op het gebied van bodem, cultuurhistorie en geluid. Door de af- en vergraving van het gebied kunnen waarden in de bodem worden beïnvloed. Daarnaast kan geluidhinder in de omliggende kernen Moordhuizen, Alphen en Voorne ontstaan. In de beide milieueffectrapportages zullen de milieueffecten gedetailleerder in beeld worden gebracht.

Recreatie

In het ontwerp-streekplan is een locatie aangewezen waar de mogelijkheid wordt geboden voor de bouw van een ondergronds transferium met een capaciteit van ongeveer 2.500 parkeerplaatsen. Het transferium Arnhem-Noord is bedoeld om de binnenstad van Arnhem van verkeer te ontlasten bij grote evenementen. De locatie valt samen met het huidige parkeerterrein van het Openlucht museum. Als mogelijke alternatieve locatie is een locatie overwogen aan de overzijde, ten zuiden van de Schelmseweg.

Uit de strategische milieubeoordeling blijkt dat met een transferium op deze plek de verkeerscongestie op het bestaande wegennet van en naar de A12, met name op de Apeldoornseweg, zal toenemen. Een toename van verkeer levert ook extra geluidbelasting en luchtverontreiniging op. Bovendien kan op deze plek de druk op de Veluwe toenemen, wat tot extra verstoring kan leiden. Vanwege de onderlinge nabijheid verschillen de voorspelde effecten overigens niet tussen beide alternatieve locaties. Naar aanleiding van de op het ontwerp streekplan ingediende bedenkingen is de keuze voor het Transferium heroverwogen door de provincie en niet meer in het streekplan opgenomen.

Beoordeling Vogel- en Habitatrichtlijn

Vogel- en Habitatrichtlijngebieden genieten een bijzondere bescherming. Voor activiteiten waarvan de milieueffecten leiden tot aantasting van de beschermde natuurwaarden moet een zogenaamde 'passende beoordeling' worden gemaakt. Pas nadat deze is uitgevoerd, kan een definitief besluit worden genomen over de realisatie van de activiteit. Voor een volledige passende beoordeling moet zeer gedetailleerd en zo precies mogelijk bekend zijn waar en in welke mate de beschermde natuurwaarden voorkomen en wat de ingrepen en effecten zijn van de activiteit. Dit overstijgt het

detailniveau van een strategische milieubeoordeling die aansluit bij het strategische karakter van een streekplan. Om die reden is als onderdeel van de strategische milieubeoordeling voor het ontwerp-streekplan geen volledige passende beoordeling uitgevoerd. Wel is in het milieurapport al aangegeven in welke Vogel- en Habitatrichtlijngebieden mogelijke effecten kunnen optreden als gevolg van de ruimtelijke ontwikkelingen die in het ontwerp-streekplan zijn voorzien. Voor de activiteiten in deze gebieden kan mogelijk in de vervolgbesluitvorming een passende beoordeling nodig zijn. Als eerste stap in de verzameling van informatie die nodig is voor een passende beoordeling is in het milieurapport een kort overzicht gegeven van de milieukenmerken van de betreffende Vogel- en Habitatrichtlijngebieden, van de mogelijke invloed van de voorziene ruimtelijke ontwikkelingen op deze kenmerken en van de mogelijke effecten die in de verschillende gebieden zouden kunnen optreden. In figuur 2 is een overzicht opgenomen van de gebieden waarin effecten kunnen optreden als gevolg van de voorgenomen ontwikkelingen en waarvoor mogelijk een passende beoordeling nodig is.

Vogel- en Habitatrichtlijngebieden	Mogelijke effecten vanwege
Vogelrichtlijngebied de Waal	Windenergie in zoekgebied Dreumel Winning oppervlaktedelfstoffen Over de Maas Grootschalige bedrijventerreinen langs de A15 en A73 (KAN)
Vogel en Habitatrichtlijngebied de Veluwe	Woningbouwlocatie Ede-Oost Transferium Arnhem-Noord Grootschalige bedrijventerreinen Beekbergen (Stedendriehoek)
Vogel- en Habitatrichtlijngebied de Gelderse Poort	Glastuinbouwlocatie Kamervoor Windenergie in zoekgebied Ooijpolder en Lobith Waterberging in zoekgebied ten noordoosten van Nijmegen Grootschalige bedrijventerreinen langs de A12, A15 en A73 (KAN)
Vogel- en Habitatrichtlijngebied Rijswaard	Glastuinbouwlocatie Tuil
Habitatrichtlijngebied Zuider Lingedijk / Diefdijk Zuid	Waterberging in zoekgebied ten zuiden van Leerdam
Vogelrichtlijngebied de IJssel	Windenergie in zoekgebied Westervoort en IJssel Grootschalige bedrijventerreinen langs de A12 (KAN)

Figuur 2. Overzicht van Vogel- en Habitatrichtlijngebieden met mogelijke effecten vanwege activiteiten die in het ontwerp-streekplan mogelijk worden gemaakt.

Conclusies en aanbevelingen van de Commissie voor de milieueffectrapportage.

De Commissie heeft op 22 april 2005 een toetsingsadvies uitgebracht over de SMB (rapportnummer 1458-136). De Commissie heeft – over deze eerste SMB in Nederland uitgevoerd voor een streekplan - een positief advies uitgebracht: uit het advies van de Commissie blijkt dat het SMB-rapport voldoende milieu-informatie bevat om het te nemen besluit te kunnen dragen. Alhoewel in het SMB geen informatie wordt gegeven over mogelijkheden om eventuele knelpunten t.a.v. de Vogel- en Habitatrichtlijn, luchtkwaliteit en cumulatieve effecten op voorhand te voorkomen ziet de Commissie geen aanleiding om een aanvulling te adviseren. Daarbij heeft de Commissie onder andere rekening gehouden met de provinciale sturingsfilosofie die aan het nieuwe streekplan ten grondslag ligt, nl. "decentraal wat kan, centraal wat moet".

De Commissie voor de milieueffectrapportage komt in haar advies voor toekomstige strategische milieubeoordelingen voor (herzieningen van) streekplannen tot de volgende, belangrijkste aanbevelingen:

- De Commissie adviseert strategische vragen en keuzes in het milieurapport te analyseren. Een strategische aanpak is vooral mogelijk indien het SMB traject vanaf de beginfase parallel loopt aan het planvormingstraject.
- Betere inhoudelijke en procesmatige afstemming op andere, relevante SMB'en

- De Commissie adviseert bij een toekomstige SMB een betere vergelijkbaarheid op hoofdlijnen mogelijk te maken

De Commissie adviseert bij een toekomstige SMB niet alleen de negatieve maar ook de positieve criteria te onderzoeken en onderscheid te maken in belangrijke en minder ingrijpende milieu-effecten.

Bijlage 2. Waterparagraaf in het kader van het wateradvies / de watertoets

Proces

Het watertoetsproces is door de provincie uitgevoerd met vertegenwoordigers van alle waterbeheerders in Gelderland: waterschap Rijn en IJssel, waterschap Veluwe, waterschap Vallei en Eem, waterschap Rivierenland en Rijkswaterstaat Directie Oost-Nederland namens de andere relevante directies, en de provinciale afdeling water als grondwaterbeheerder. Er is een ambtelijke werkgroep watertoets geformeerd onder leiding van de provinciale afdeling RO. Medio 2003 heeft deze werkgroep een afsprakennotitie opgesteld die bestuurlijk door de provincie en de waterbeheerders is geaccordeerd. In deze notitie zijn de interactiemomenten tijdens het planvormingsproces tussen projectleiding en waterbeheerders neergelegd. Daarnaast heeft de werkgroep een ambtelijke notitie 'ruimtelijke randvoorwaarden water' opgesteld met de inhoudelijke punten die in het streekplan een plek zouden moeten krijgen. De discussies in de werkgroep en de schriftelijke aanbevelingen die de waterbeheerders tussentijds hebben gegeven, zijn gebruikt bij de voorbereiding van het streekplan. In essentie zijn de waterteksten in het streekplan te beschouwen als ruimtelijke doorvertaling van het rijksbeleid (w.o. de Nota ruimte) en het provinciale beleid in de vorm van het derde Waterhuishoudingsplan, het derde Gelders Milieuplan en de Reconstructieplannen voor wat betreft regionale waterberging als rechtstreeks doorwerkend wateronderwerp.

Vindplaatsen water in streekplan

Water heeft een herkenbare plek in dit streekplan gekregen. In hoofdstuk 1 "Uitgangspunten voor ruimtelijk beleid" is de noodzaak om ruimte voor water te reserveren verwoord alsmede het hanteren van de lagenbenadering (par. 1.4.3 en 1.4.4.) Voorts zijn de actuele systeemwaarden van water gehanteerd in de onderbouwing van het groenblauwe raamwerk dat als onderdeel van de provinciale ruimtelijke structuur wordt geïntroduceerd in par. 1.5 en maakt water deel uit van de doelstellingen van het nieuwe ruimtelijke beleid (par. 1.6).

In het hoofdstuk 2 (generiek beleid) speelt water een ordeningsrol in de locatiekeuze van nieuw stedelijk gebied, worden tevens inrichtingsaspecten behandeld (par. 2.1 en 2.2). Par. 2.4. handelt over de ruimtelijke reservering en beleidsregels voor ruimte voor de rivier, waterberging en de drinkwatervoorziening. De ruimtelijke reservering en bescherming van natte natuur komt aan bod in par. 2.7.6. Voorts is in hoofdstuk 2 bij diverse thema's water als aspect waarmee rekening moet worden gehouden, genoemd.

In hoofdstuk 3 (regiospecifiek beleid) zijn de ambities van de regio's in samenhang met het generieke waterbeleid regiospecifiek vertaald en voorzover nog nodig aangevuld met regiospecifieke onderwerpen, zoals de drinkwatervoorziening uit oppervlaktewater en vrijwaring Randmeerzone. De diverse hiervoor genoemde wateraspecten zijn opgenomen op de beleidskaarten (waterberging en natte natuur als onderdeel van de EHS), beschermingskaart (bescherming natte natuur, grondwaterbeschermingsgebieden cf. de provinciale milieuverordening, HEN-watervoren incl. beschermingszones) en de themakaarten 6 & 8 waterhuishouding en verstedelijking (1 en 2), themakaart 9 'ruimte voor de rivieren' en themakaart 11 'drinkwaterwinning'. Themakaart 9 betreft zowel de visualisering van de mogelijke maatregelen volgens deel 1 van de PKB Ruimte voor de rivier zoals vastgesteld door het Rijk op 15 april 2005 en de voorkeursmaatregelen uit het Regio-advies ruimte voor de rivier zoals dat einde 2004 door GS is vastgesteld.

Verwerking wateradviezen waterbeheerders

De wateradviezen van de Gelderse waterbeheerders zijn gebaseerd op ambtelijke eindconcepten van het ontwerp streekplan. De adviezen zijn bijgevoegd.

Naar aanleiding van de adviezen geldt het volgende:

Advies Rijkswaterstaat

Ten aanzien van Ruimte voor de rivier zijn in de aanloop naar de PKB. Ruimte voor de rivier de maatregelen uit het Regio-advies ruimte voor de rivier geduid op een toelichtende kaart. Als het rijk besloten heeft over de PKB en de rampenbeheersingsstrategie Rijn en Maas zal het streekplan zonnig partieel herzien worden. De teksten over de beleidslijn Ruimte voor de rivier zijn aangepast aan de

actualiteit (te vinden in par. 2.4.1). De zonering van het Inrichtingsplan Integrale Inrichting VeluweRandmeren past binnen de systematiek van groenblauw raamwerk en multifunctioneel gebied (zie de regiotekst Noord-Veluwe par.3.2.3). De vrijwaringszone voor de Randmeren is geduid in de regioparagraaf voor de Noord-Veluwe. De mogelijkheid tot experimentering in het kader van de beleidslijn ruimte voor de rivier maakt deel uit van de integrale projecten en projecten ruimtelijke impuls uit het Regio-advies ruimte voor de rivier.

Wateradvies Gelderse waterschappen

De voorliggende streekplantekst – en kaarten voorzien ten opzichte van de ambtelijke conceptteksten in overwegend de meeste door de waterschappen gemaakte opmerkingen.

Ondersteuning vanuit de ruimtelijke ordening van de watermaatregelen in de strategische actiegebieden gebeurt in een aantal gebieden via projectenveloppen of rechtstreeks vanuit de projecten naar bestemmingsplannen.